Oktay Rifat

Bir Kadının Penceresinden

ROMAN

YAPI KREDİ YAYINLARI

OKTAY RİFAT

Bir Kadının Penceresinden

Roman

Yapı Kredi Yayınları - 2528
Edebiyat - 782

Bir Kadının Penceresinden / Oktay Rifat

Kitap editörü: Filiz Özdem

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Kapaktaki resim: Oktay Rifat, tuval üzerine yağlıboya, 40 x 50 cm.

1. baskı: Bilgi Yayınevi, Ankara 1976
2. baskı: Adam Yayınları, İstanbul 1992
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Temmuz 2007
4. baskı: İstanbul, Şubat 2015
ISBN 978-975-08-2841-6

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: http://alisveris.yapikredi.com.tr

BİR KADININ PENCERESİNDEN

I

Anlatacağımız öykü 1975 Türkiye'sinin İstanbul'unda geçer. Şimdilerde moda olan bir terimle azgelişmiş bir toplumdur 1975 Türkiye'si. Azgelişmişlik kendine özgü bir varoluş biçimidir ki ulusal renge karışır ve yaşamın her kertesinde kendini duyurur. Yürümekten giyinip kuşanmaya, alışveriş etmekten sevişmeye, sanattan bilime, hukuktan politikaya dek her alanda onu başka bir yüzle görürsünüz. Bu bakımdan, bu yılların Türkiye'sinden bir öykü anlatmaya kalkan yazarın, bu yazar çevreye önem veriyorsa, azgelişmişlik üstünde durması gerekir. Azgelişmişlik toplumun alt ve üst yapılarıyla belirli bir yaşam düzeyinde sıkışıp kalmasıdır. Bu sıkışmanın nedenlerini ortaya çıkarmak, gelişmiş sömürgen toplumların azgelişmiş toplumun kaderindeki yerine parmak basmak bir öykücüden çok bilim adamına düşer. Ama ne olursa olsun bir yazarın yine de bu konuya eğilmesi, hiç olmazsa azgelişmişliğin nitelikleri üstünde, öyküsünü aydınlatacağı ölçüde, durması zorunludur.

Azgelişmiş toplumlar kültürlerini, yönetim biçimlerini, toplumsal kurumlarını ve bunlara yön veren ana düşünceleri, öz varlıkları için gerekli bilgi ve donatımı kendileri üretecek ve yaratacak yerde daha çok dışardan, gelişmiş toplumlardan olmayı uygun bulurlar. Geri kalmış toplumlarda bunlar vardır ya artık eskimişlerdir ve sanki geriliğin başlıca nedenleriymiş gibi öfkeyle bakılır onlara. Ama yine de dışardan getirilenin yanında körelmiş yaşamlarını sürdürürler. Bu yüzden toplumsal çekişmelere, dolaylı olarak kişisel bunalımlara yol açarlar. Dışardan almak içerde üretmekten ve yaratmaktan daha kolaydır. Yeryüzünde gelişmiş ve azgelişmiş toplumlar bulundukça, ister istemez gelişmişten azgelişmişe doğru bir mal ve kültür akımı olacaktır. Bu akımın azgelişmiş toplumda uyandırdığı, uyandıracağı aşağılık ve üstünlük karmaşalarını, ruhsal düğümleri, bunalımları burada uzun uzadıya anlatmaya gerek görmüyoruz. Ne var ki öykümüzün bunların

ışığında okunmasını okuyucuya öğütleriz. Toplumumuzda bu bir çeşit ithalatçılığa karşı koyanlar, koymak isteyenler çok olmuştur. Ama boşunadır. Çünkü azgelişmişlikten gelişmişliğe giden yol buradan geçer.

Azgelişmiş toplumlarda türlü sorunlar arasında kötü beslenme, gizli açlık, açlık gibi sorunlar başta gelir. Türk halkı gereği gibi beslenmiyor mu? Türkiye'de açlıktan ölünmediği söyleniyor. Doğrudur. Ne var ki halkın çoğunluğu protein gereksinmesini tarımsal besinden, daha çok ekmekten sağlamaya çalışır. Büyük kentler bir yana bırakılırsa hayvansal besin tüketimi devede kulak denecek kadar azdır. Ayrıca Türk halkının günde ortalama 2.500 kalorinin üstünde –ki kötü beslenmenin sınırıdır– besin aldığını söylemek zordur. Ürettiği yetersiz malı sosyal adalete aykırı biçimde tüketen bir toplumda kötü beslenme ve gizli açlık gibi sorunların varlığı doğal gibi görünürse de asıl nedenler oldukça derindedir. Azgelişmiş toplumların biraz da tarım sorunudur bu. Böylesi toplumlar çoğunlukla feodal bir düzenin kalıntılarını taşıdıkları için toprak, ağaların elinde toplanmıştır. Köylünün çoğunluğu topraksız ya da az topraklıdır. İş bu kadarla bitmez. Toprağı işleme yöntemi de geridir. Doğal güçlüklerle baş edilemez. Sel, toprak kayması, verimsizlik, kısırlık cirit atar. Bu yüzden, ikide bir, toprak ve tarım reformları tasarıları çıkar ortaya. Bu kez ağaların çıkarları sallantıya düşer. Çelişkiler dallanır budaklanır. Yeni huzursuzluklar doğar.

Azgelişmiş toplum, yine ister istemez, ekonomisiyle dışa bağlıdır. Endüstri bu toplumlarda tarihsel ve iç gelişimin doğal sonucu olarak ortaya çıkmış değildir. Gereksinmelerin baskısıyla, gelişmemiş yapıya dışardan getirilerek aşılanmak istenmiştir. Ekonomik bağımlılık politik bağımlılığı doğurur. Birçok endüstri kolu, madenler, ticaret ve kimi zaman tarım işletmeleri yabancıların ve yabancı şirketlerin ellerine düşer. Yabancılar kendi çıkarları açısından yönetirler bu işletmeleri ve her yıl büyük kârlar götürürler kendi ülkelerine. Endüstrinin güçsüzlüğü azgelişmiş toplumun dışarıya işlenmemiş mal gönderen ve dışardan işlenmiş mal ve makine alan bir ülke durumuna sokar. Kendi gereksinmesini kendi karşılamayan toplumda üretim tüketimi bir türlü yakalayamaz. Ticaret ve ödeme dengelerindeki açıklar artar. Bu açıklar gelişmiş ülkelerin yardımıyla kapatılmaya çalışılır. Oysa gelişmiş toplum, yardım adı altında gelişmemiş

toplumu sömürmeye bakar. Bir kısırdöngüdür bu, içinden kolay çıkılmaz.

Azgelişmiş toplumun en gelişmiş kesimi ticaret kesimidir. Ticaret azgelişmiş toplumlarda aşırı bir gelişme gösterir. Gelir dağılımına bakılınca tarımla uğraşanların eline kabarık sayılarına karşın az bir pay geçerken ticaretle uğraşanların eline büyük gelir geçtiği göze çarpar. Oysa ticaret kesimi sayıca tarım kesimi kadar kabarık değildir. Yapılan istatistiklere göre tarım kesiminde elde edilen gelire 100 dersek ticaret kesimince elde edilen gelir İtalya'da 230, Hindistan, Japonya ve Brezilya'da 300, Meksika'da 770 ve Türkiye'de 780'dir.

Batı ile olan çok eski ilişkilere karşın azgelişmiş toplumların yapısı gelişmiş toplumların yapısına benzemez. Mutlu azınlık bir yana bırakılırsa çoğunluk köye dayalı eski bir ekonomi çevresinde yaşar. Yarı feodal diyebileceğimiz toplumsal ilişkiler yerini gelişmiş ilişkilere henüz bırakmamıştır. İşgücüyle sermaye arasında geçmişten gelen ilişkiler sürüp gider. Toplumumuzda tarım alanındaki el emeği hâlâ sigortalanmadığı gibi iş yasaları kapsamına da sokulmamıştır. Anadolu tarım işçisinin bir yasa güvencesi olmaması acıdır. Tarım alanında işgücü gelişmiş ülkelere oranla çok ucuzdur. Sömürü büyük ölçülere varır. Buna karşılık bilinçlenmedeki gerilik politika cambazlarının ekmeğine yağ sürer. Uyanan kişi, aydın, bu durum karşısında bunalımdan bunalıma düştükçe, alabildiğine sömürülen topraksız ya da az topraklı köylü, eski görenekleri sürdürmekten ve dinden yana politikacıların peşinden gider. Demokrasi adı verilir buna. Aldatmaca büyüdükçe tepki çoğalır. Eylem, kimi zaman yasal çerçevenin dışına taşar. Bunu faşist baskılar izler. İlerici kişiler kimi zaman açıkça sokak ortasında, kimi zaman el altından birer birer temizlenir, temizlettirilir.

İşsiz ya da üretken olmayan yurttaş kalabalığı azgelişmiş toplumların başlıca özelliğidir. Gerçekleştirilen kimi büyük atılımlar, kurulan fabrikalar, yeni başarılar işsizliğin önüne geçemez. Yol, köprü, fabrika yapımı yeterli değildir. Oysa geliri düşük tarım kesiminden büyük kentlere doğru bir işgücü akını başlamıştır. Büyük kentlerin çevreleri gecekondularla sarılmıştır. İşsiz insanlar gelişmiş ülkelere doğru akın etmeye başlar. Bu da açığı kapatmayınca huzursuzluk ve bunun politika alanındaki yankıları yoğunlaşır. Eğitim düzeyinin geriliği çekişmeyi kör dövüşü haline sokar. Okuma yazma oranının düşüklüğü, bilinçlenmeyi engellediği ölçüde bir

kargaşa öğesidir de. Aydınlar arasında bile bir kavram kargaşası sürüp gider. Bundan gerici politikacılar ve gerici düzenden yana yöneticiler yararlanırlar. Üstelik okuma yazma bilmeyen kesimlerde doğum oranının yüksek oluşu bilisizlikle savaşılmasını engeller. Çoğalan bilisiz halktır, aydın kesimi değil.

Buna karşılık bu huzursuz ve acılı ortamın er geç bilinçlenmeyi getireceği bir gerçektir. Azgelişmiş toplum insanı, geri kalmışlığının ve yoksulluğunun nedenlerini yavaş da olsa anlamaya başlar. Haberleşme olanaklarının çoğalması, basının gelişmesi, bu bilinçlenmeyi hızlandırır. Ne var ki bilinçlenmenin, bütünüyle ele alındığında, sağlıklı olduğu kadar aksak bir yanı da bulunduğu görülür. Çünkü gelişebilmek için aydınlık ve özgür bir ortam isteyen düşünce, yönetimi elinde tutan güçlere ters düştüğü anda türlü yollarla yasaklanacağından karanlık bir ortamda bocalamak zorunda kalır. Azgelişmişlik sürüp gidedursun tersleşme arttıkça baskı da artar. Gizli polis üniversitelere, derneklere, aydınlar arasına sızar. İktidar, kimi grupları yasadışı eylemlere iterek baskı tedbirlerini haklı göstermeye çalışır. Tepki ve karşı tepkiler birbirini kovalar. Toplumda kargaşa eksik olmaz. Kargaşanın boyutlarını iç ve dış politika çıkarlarına göre ayarlamak, kızıştırmak ya da kısmak, çoğu zaman yönetici kadroların elindedir.

Azgelişmişliğin sadece çalışanların, daha çok yoksul halkın sırtına abanmış bir geri kalmışlık sorunu olduğunu sanmak yanlıştır. O her yerde vardır ve her yerden sırıtır. Güvencesiz, huzursuz, bulanık, kimin kim, neyin ne olduğu bilinmeyen toplumlardır azgelişmiş ülkeler.

Öykümüz aşağı yukarı böyle bir ortamda geçiyor. Konumuz azgelişmişlik değildir, ilişkilerdir. Ne var ki bu ilişkiler böylesi bir ortamda geliştiği için bu ortam kimi olayların doğrudan doğruya nedeni olmasa da bir resmin üstüne konan renkli cam gibi onları kendi saydamlığında değiştirir.

Öykümüze girmeden önce şu birkaç sözü de ekleyelim. Öykümüzdeki dar çevre, azgelişmişliğin yoğun olduğu bir çevre değildir. Ama dediğimiz gibi kendini duyurmakta ve olayların akışını değiştirmektedir. Yazar, gerçekçi kalmak amacıyla bulanık ayrıntılara girmektense olayların sadece görünen yüzünü anlatmaya çalışmış, hatta kadın kahramanının dar açısından dışarı taşmamayı yeğlemiş ve gerisini okuyucunun yorumuna

bırakmıştır.

2

Uyuyamıyordu. Taş çatlasa uyuyamayacaktı. Sağ eli yastığın altında, gözleri yumulu bir saatten beri kıpırdamadan duruyordu. Dizlerini karnına çekmişti. Ayakları buz gibiydi. Kalksa, o sinir hapından bir tane daha yutsa, hatta tüpü olduğu gibi bitirse yine uyuyamayacaktı. Sinirleri zembereğinden boşanmıştı bir kez. “Tek umut kıpırdamadan durmakta!” diye düşündü. Sol ayağının başparmağını okşar gibi, hafifçe sağ ayağının topuğuna sürttüğünü farketti. Yastığın altına soktuğu elinin parmaklarında da belli belirsiz bir kıpırdama vardı. “Uyuştu da ondan,” diye aklından geçirdi. Elini yastığın altından çekse, karıncalanmaya başlayan sağ omzunu dinlendirmek için sol yanına dönmeye kalksa, kendini yeniden uykuya giden yolun başında bulacağını biliyordu. Bir saatten beri harcadığı emeğin bir anda yok olup gitmesine gönlü razı olmuyor, direniyor, bütün gücüyle uyumaya çalışıyordu. Ama o da biliyordu ki uyumak için harcadığı bu çaba, bu direnme, uykuya en büyük engeldir. Uyumak için düşünmeyi bırakmak, boşalmak, sonra o boşluğun içine ağır ağır kaymak gerekir. “Bir boşluğun içine ağır ağır kaymalıyım!” diyordu. Bir boşluğun içine kaymalı! Ama nasıl? Uyumak üstüne bildiği, duyduğu sözler, öğütler aklına geliyordu. Evirip çeviriyordu kafasında bunları. Sonra yine asıl konusuna, kocasına geçiyordu. Kocasını düşünüyordu. Tam bir düşünce denemezdi buna. Sakız gibi uzayan, ağdalı bir düş gibiydi bunlar. Akşamdan tabağın içinde kalmış bir patates köftesini ağzına atarken, tam da o sırada, kocası giriveriyordu mutfağa. Görmezlikten geliyordu Filiz’in patates köftesini ağzına attığını. “Ha görmüş, ha görmemiş, o da mı tasa!” Ama bu adam hiç belli olmaz. Bakarsın bir kulp takar. Hap kadarcık bir patates köftesi yenmez de çöp tenekesine mi atılır! Bu mudur usul! Yere batası domuz! Sevmiyordu kocasını. Ne var ki kocası da görünüşte onu sevmiyordu. Yalnız sevmese iyi, bastırıyordu onu sevmemekte. Altta kalmak, sevmemek konusunda bile

altta kalmak çıldırtıyordu Filiz'i. Bu yenilgiden, seven ama sevilmeyen bir kadın olarak sıyrılabileceğini biri kulağına fısıldamış gibi, bir ödevi yerine getirircesine kocasının üstüne düşüyordu. Kocasının üstüne düştükçe yeni yenilgilere uğruyordu. Yenilmekse onu gözünde büyütüyor, ona karşı bir ilgi, bir çeşit sevgi doğuruyordu içinde. Şimdi şu yatakta da yenikti. Uyuyamıyordu işte. Yenik olduğu için uyuyamıyordu. Sol koluyla birdenbire üstünden pikeyi attı. Terlemişti. Vücuduna kulak verdi. O uyuyamasa da derin bir uykudaydı kadınlık organları, cansızdı sanki. Eliyle göğsünü yokladı. Yirmi sekiz yaşındaydı. On iki yıldan beri evliydi. Şu zamanda yirmi sekizindeki kızlar yeni kocaya varıyordu. Oysa onun, büyüğü on bir yaşında üç çocuğu var. "Bedri haklı," diye geçirdi içinden. "Bir eksiklik var bende." Bedri bunu açıkça biliyor, sırasında yüzüne vuruyor, sırasında dolambaçlı yollardan önüne seriyordu. Ama Bedri'ye göre herkes kusurludur. Bedri bu, büyütür, pireyi deve yapar. Mutfaktaki maşadan elektrikli fırına, elektrikli fırından Batı uygarlığına, oradan insan kafasına sıçrar. "Yok, yok! Bende bir eksiklik var," diye yineledi. Doğru dürüst bir aile içinde büyümedim ben. Elbise dolabı yoktu benim büyüdüğüm evde, sandık vardı, yüklük vardı. Havagazı yoktu, maltız vardı. Yeşil sabunla bulaşık yıkardık biz, kalaysız bakır tencerede. Bu bulaşık tozları sonradan çıktı. Maltıza elleme kömürü tepeleme doldurulur, boş kibrit kutuları parçalanır, kömürlerin arasına sokulur. Birkaç tahta parçası, üstüne gaz. Daha üstüne eski bir boru. Kibriti çaktın mı, akşamları mutfak kapısının önünde kıvılcımlar saçarak bir çıtırtıyla yanmaya başlardı maltız. Bedri hor görüyordu maltızı. Maltızda yemek pişirenin kafası da elleme kömürü gibi kara olur. Kara ya da ak, artık uzaktaydı maltızlı günler. Evlendi evleneli hep havagazında yemek pişirmişti. Ama çocuklukta, mutfak kapısının önünde alacakaranlıkta savrulan kıvılcımlar iz bırakır kişide. Her şey ona göre. Bedri'ye bakarsan gardırop kullanmasını bile daha doğru dürüst öğrenememişti. "Ne çamaşır yıkamasını, ne sokağa çıkmasını, ne alışveriş etmesini biliyorsun!" Hep bu laf.

— Bizim kadınlarımız günde on iki saat evin içinde ırgat gibi çalışır, ter döker, iki kap yemeği zor hazırlar. Oysa Avrupalı kadın az emekle çok iş görmesini bilir. Koşullar da elverişlidir buna. Nedenleri ortada.

Filiz, "Nedenleri ortada," diye yineledi. Dişlerini sıktı, gözlerini az daha

yumdu, direndi. İçindeki o ağdalı düşleri silmeye çalıştı, sonu gelmeyecekmiş gibi görünen birkaç saniye, hiçbir şey düşünmeden, duymadan, öylece kalıp gibi durdu. Bu zorlama onda kuvvetli bir tepki yaratmış olacak ki yayından kurtulan ok gibi yataktan fırladı. Şimdi yatağın ucunda oturuyordu. Basma geceliği altında tortop, yarı belinden aşağısı çıplaktı. Esniyor, gürültüyle kaşınıyordu. Düşünmüyordu artık. Kafasının içi bomboştu. Kalktı, kaşınarak pencerenin önüne geldi. Perdeyi aralayarak dışarı baktı. Kimsecikler yoktu daracık sokakta. Perdeyi kapadı, elektriği yaktı. Parmağını, yastığın yüzünde bıraktığı kızartıya götürerek yüzünü inceledi aynada. Sorusuna cevap bekleyen bir insanın dikkatiyle bakıyordu yüzüne. İyi kötü günler, anılar, unutulmuş, bilinçaltına itilmiş izlenimler, öfkeler, üzüntüler şimdi onunla birlikte uzanmıştı aynaya. Yüzünde, uykusuzluğun zaferiyle biten çekişmenin çöküntüsü yerine, yorucu bir sevişmenin hazla karışık izlerine benzer belirtiler görünce şaşırır gibi oldu. “Bir erkeğin koynundan çıkmış gibiyim!” Gülümsedi. Bir aydan beri doğru dürüst görmemişti kocasını. Dakikası dakikasını tutmayan bir adamdı Bedri. Her işte öyle. Sevda işinde de öyle. Kimi zaman bir boğa kadar güçlü, kimi zaman tiridi çıkmış bir ihtiyar gibi çekingen ve ürkek. Bedri’yi sevişme oyununda yüreklendirmek için Filiz’in çoğu kez, açık saçık olaylar anlatması gerekirdi. Sarkıntılık, ırza geçme gibi şeyler. “Senin başından buna benzer şeyler geçmedi mi?” diye sormuştu bir seferinde. “Söylediği lafa bak şunun!” Filiz ilk zamanlar anlamamıştı ama sonraları uyanır gibi olmuştu. Bedri karısının başına böyle işler gelmiş olmasını, ya da gelmesini istiyordu. İlk aylar, bir iki kez, bir kadın doktoruna görünmesi gerekmişti. Yoklama öyküsünü ballandıra ballandıra anlatmasını isteyen bir hali vardı Bedri’nin. Doktordan kuşkulandığını söylemişti de:

— Ne gibi? diye sormuştu.

— Anlasana canım, basbayağı sarkıntılık etti bana.

Kızacak yerde katıla katıla gülmüştü Bedri. Daha çiçeği burnunda gelinken eve getirdiği erkek arkadaşlarıyla baş başa bıraktığı çok olmuştu Filiz’i. Bir gün pepeme bir şairle gelmişti eve. Rakı hazırlamıştı Filiz. İkinci kadehte kayboluvermişti ortadan. Pepeme şair önce alınır gibi olmuş sonra yılışmaya başlamıştı. “Niye bir sokak orospusu almadın!” demişti Bedri’ye. Besbelli daha oynak, daha ele avuca sığmaz bir kadın olmasını istiyordu.

Ama Bedri istedikçe o, inadına, içine kapanıyordu. Belki onu sıksa, kıskansa, bir kaçamak aklına gelebilirdi ama, bu başıboşluk, kocasının ille de onu başka bir erkeğin kucağına atma isteği, sevişmenin böyle ikinci bir erkeğin varlığına bağlı kalması Filiz'i aşktan soğutmuştu. Başka kimsede benzerini görmedikçe öteberi alamayan kimseler gibi Bedri de başka bir erkek değer vermedikçe karısını sevemiyordu demek! "Başka türlüsü yok bu işin!" Ama yine de bir kurt düşüyordu içine. Yoksa Bedri dolambaçlı bir yoldan onu kendine bağlamak için mi böyle davranıyordu? Üstü kapalı bir bencillik mi yatıyordu bu tutumun altında? Öyle ya, onu zorla eve kapasa, üstüne kilit vursa, Filiz kocasına bundan daha sadık olamazdı. "Bu kadar cin fikirli mi bu adam!" Hayır, hayır! Son zamanlarda: "Kadın değil misin, başının çaresine bak! Kendine bir erkek bul! Gönlün çekiyorsa tabii," demiyor muydu. Hatta birtakım kolaylıklar göstermiyor muydu! Yine son zamanlarda Ziya Bey için:"Elli yaşında ama demir gibi adam. Delikanlıları cebinden çıkarır. Ben senin yerinde olsam hiç durmam!" dememiş miydi Filiz, Ziya Bey'le yatsa, "İstediğin oldu, Ziya Bey'le yattım," dese, Bedri'nin katılarak güleceğinden, olayı anlatırken onunla sevişmek isteyeceğinden emindi. Hasta mıydı bu adam! Kimse Bedri'nin hasta olabileceğini aklına getirmiyordu. Arkadaşlarına bakılırsa az bulunur bir adamdı Bedri. Günün birinde yazacağı kitapla Türk yazınına damgasını vuracak biri. Şimdi sadece gözlemler yapıyor ve düşünüyordu. İlerde kuracağı yapıyı sağlam temellere oturtabilmesi için ruhsal ve toplumsal olayların birer birer elden geçirilmesi, eleştirilmesi gerekiyordu. Tam bir aydınlığa varmıştı Bedri. Bunalıyordu kuşkusuz. Geçer akça bütün değer yargılarını yitirdiği gün kim bunalmaz! "Kurcaladıkça yıkılıverdiler, bir yıkıntının ortasında kaldım!" Filiz değer yargılarını yitirmenin ne biçim bir dert olduğunu kestiremese de kocasının, aile ilişkilerini geleneksel biçimiyle yürütmeyi aptallık saydığını anlar gibi oluyordu. Bedri'ye göre kutsal hiçbir şey yoktu. "Mısır Firavunları kız kardeşleriyle evlenirlerdi," demişti, "bugün günah sayıyoruz bunu. Bu bir görenek işidir." Filiz:

— İçinden gelir mi kız kardeşinle yatmak, diye sormuştu.

— İçimden gelmesini önleyen baskılar var da ondan gelmez.

Çok şükür! "Ne çıkar! Niye gelmesin!" gibi bir cevap vermemişti hiç olmazsa.

Filiz aynadan uzaklaştı. Bir uyku hapı yuttu. Birden kızı aklına geldi. Öksürüyordu biraz. Ateşi var gibiydi gündüzün. Uyuyor muydu? Uyuyorlar mıydı çocukları? Kapıyı aralık bırakarak hole çıktı, elektriği yaktı, sonra süzülerek, usulca çocukların odasına girdi. Mahalle marangozunun çam tahtasından yaptığı altlı üstlü bir ranzada yatıyordu oğlanlar. Kız karşı duvara dayalı divanda tek başına uyuyordu. Bedri kurmuştu bu düzeni. Çocukların bir odası olmasını istemişti ille de. "Çocukların kişiliği bakımından gerekli bu." Çok durmuştu bu konunun üstünde. Sonra bir Fransız dergisinde gördüğü bu ranzayı yaptırmıştı. "Yerden kazanılıyor böylece." Oysa bu kata taşınmadan önce özel bir odaları yoktu çocukların. Akşam serilen, sabah toplanan döşeklerde uyurlardı.

Çocuklar odalarını sevmişler, oğlanlar dergilerden kestikleri sinema oyuncularının, şarkıcıların, cazcıların resimleriyle donatmışlardı duvarları. Resim bolluğu o kerteye varmıştı ki duvarın badanası görülmez olmuştu artık.

İşte uyuyorlardı. Yan yatan Sermet'in altta kalan kolu ranzanın üst katından boşluğa uzanmıştı. Gerideydi başı ve ağzı açık. Pijaması toplanmış, beli açılmıştı. Filiz pijamasını çekiştirince uykusunda öbür yanına döndü. Muhtar'sa arka üstü yatıyor, hafifçe gülümsüyordu. Holden sızan yarı ışıkta, çoğunlukla güleç, çoğunlukla insana usanç veren bir tutumda ve duruşta, her zamanki gibiydi duvardaki resimler, biraz tuhaf ve ürkütücü.

Gözlerini kıza çevirdi. Daha çok kız için gelmişti bu odaya, oysa oğlanlarla ilgilenmişti ilkin. Yonca'nın başı kaymıştı yastıktan. Başını yastığa kaldırdı. Alnını yokladı. Buz gibiydi alnı, hafifçe terlemişti. Üstünü örttü. Sermet mırıldanarak döndü, Muhtar ağzını şapırdattı. Resimler kıpırdamıyordu.

Filiz'in tanıdıkları içinde mutsuzluğunun bütün yükünü çocukların sırtına yüklemek isteyenler vardı. "Senin ayağını bağlayan bu çocuklar!" Bu çocuklar olmasa alıp başını gidebilirdi. Ama nereye! Anlamını çok iyi kestiremediği ama acısını canı yanarak duyduğu bir çekişmenin, azgın bir denizin ortasında iyi kötü bir tutamak geçmişti eline. Kapılmış akıntıya gidiyordu. Bilinmez mutluluklar için bu dengeyi bozamazdı.

Çocukların odasından çıktı. Oturma odasına da bir göz atmak için kapıyı

usulca araladı. Çocukluğundan kalma bir huydu bu. Çocukken hep korkuyla açardı oda kapılarını. El ayak çekilince, bu masaları, bu sandalyeleri kimler kullanır! Eşyaların hep kullanıldığını gördüğü için insansız bir odanın bırakıldığı gibi durabileceğine inanmazdı sanki. Üstelik içinde bir korku:ya gitmemişlerse, ya kapının ardından biri çıkıverir de "Pöh!" diye bağırıverirse! Oda akşamdan bıraktığı gibiydi. Yerdeki gazete, masadan kendi kendine kaymış olmalı! Kapıyı çekti, içindeki ürpertiyi savuşturarak yatak odasına döndü. Bu saatte kim bilir hangi cehennemin dibindedir Bedri. Hep o sivri akıllılar baştan çıkarıyordu kocasını. Bedri'de kabahat vardı ya, ama kabahatin büyüğü onlardaydı.

— Serseri bunlar! demişti Bedri'ye.

— Onlar seçkin insanlar, demişti Bedri.

Filiz, onlarda kişiyi kendine bağlayan bir büyü bulunduğunu sezinliyor, kocasını elinden alan bu insanlara biraz da korku karışık bir saygı besliyordu. Ama sevmiyordu onları. Kırk yılda bir yolları eve düşünce havraya dönüyordu ev. Sigara dumanından göz gözü görmüyordu. Yerlere oturuyorlar, sigaralarını pencere pervaznda söndürüyorlar, yatıyorlar, ağız dolusu gülüyorlar, alay ediyorlar, durmadan içiyorlar, karşısındakini susturup araya bir laf sıkıştırabilmek için yırtınıyorlardı. Her taşın altından kalkıyorlar, bir hiç uğruna saatlerce çene yarıştırıyorlardı. Romancılar, ozanlar, tiyatrocular vardı aralarında. Yine böyle içilen, konuşulan, sigara dumanından göz gözü görmez olduğu bir akşam Filiz, oturdukları bodrum katının az güneş gördüğünü söyleyecek olmuş lafın arkası alınamamıştı. Gözlüklü biri:

— Biz daha göçebelikten kurtulmuş sayılmayız. Bize kentlerde yaşayan bir toplum gözüyle bakılamaz, demişti.

— Köydeki evin çadırdan farkı ne? demişti karşıda oturan uzun saçlısı, biri bez, biri kerpiç. Bir gereç farkı sadece.

— Topkapı Sarayı'na bakın, demişti başka biri, bir yapı bütünlüğü var mı? Birer ikişer gözlü köşkler, kerpiçleştirilmiş sultan çadırları.

Sağdan soldan sesler yükselince:

— Topkapı Sarayı yan yana dizili çadırlardır, diye bağırmıştı.

Bedri lakırdıya karışmış, gecekondularda oturan İstanbullulara şehirli gözüyle bakılamayacağını, kanalizasyonsuz, susuz, yolsuz, derme çatma

evlerden kurulu mahallelere şehir, bu mahallelerde oturanlara şehirli denemeyeceğini anlatmıştı.

— Ev bir alettir, demişti. Biz bugün bu modern aleti kullanacak aşamada değiliz.

Bundan sonra konuşmalar kızışmış, gecekonduları kimi endüstrileşmenin bir belirtisi, kimi tarım alanındaki geriliğin bir sonucu olarak ele almış, her kafadan bir ses çıkmıştı. Türkiye'deki tipik evin gecekondu değil, camsız, kiremitsiz, kerpiç damlı köy evi olduğu ileri sürülmüştü. Bu biçim köy evi ise çadırdan bir kerte üstündü. İşin kötüsü, çadırdan daha da kötü konutlar vardı. Halkın önemli bir kısmı toprak altında yaşıyordu.

Laf ebesiydi hepsi bunların. Onlarla başa çıkılamazdı. "Onlarla yine kendi gibileri başa çıkabilir."

Yatağın ayakucuna ilişti. Yapayalnızdı işte. Bu böylece sürüp gidiyordu. Sürüp gidecekti de. Konuşacak, dertleşecek kimsesi yoktu. Kasapla, manavla, bakkalla alışveriş gereği iki laf etmek, birkaç tatlı sözcük yetmiyordu ona. Bedri evin eşiğini aşar aşmaz dut yemiş bülbüle dönüyordu. Üstüne düşmek istemiyordu kocasının. Bir insan zorla konuşturulamazdı. Belki tat almıyordu onunla konuşmaktan. Esnedi. Uykusu gelmişti. Kalktı, elektriği söndürdü. Uyuyabilecekti artık. Terliklerini çıkardı. Ayaklarını yatağın üstüne kaldırıp uzanacaktı ki bir tıkırtı oldu dışarda. Bir anahtar döndü sokak kapısının kilidinde. Bedri'ydi bu. Önce kalkmak istedi ama sonra vazgeçerek uzandı. Arkasını döndü. Bedri odaya girmiş, elektriği yakmıştı:

— Daha uyumadın mı? diye sordu.

Filiz birdenbire Bedri'den yana döndü, gözleri öfkeden ve uykusuzluktan çakmak çakmaktı. Sesi düğümleniyordu boğazında.

— Uyuyamadım! diyebildi.

O anda Bedri'nin alnında bir kızartı olduğunu farketti.

— Dövüştün mü? diye sordu.

— Çarptım, dedi Bedri.

İnanmamıştı. Yeniden arkasını dönerken:

— Gürültü etmeden soyun, çocuklar uyanmasın, dedi.

Bedri alnını çarpmamıştı. İstediği kadar alnımı çarptım, desin, dövüşmüştü. Dövüştüğünü gösteren, başkalarının göremeyeceği, ama

Filiz'in ilk bakışta:"Tamam, dövüşmüş bu adam!" diyebileceği belirtiler vardı. Elektriği söndürüşü, soyunuşu, yatağa girişi dövüştüğünü gösteriyordu. Dövüşmüş bir adam gibi uzanmış, başını dövüşmüş bir adam gibi yastığa koymuştu. Karyolanın ayakucuna gelişigüzel bıraktığı, burunları kalkık eski mokasenleri, bileğinden kesilmiş iki ayak gibi döşemede yanlamasına yatan çorapları bile Bedri'nin dövüştüğünü söylüyordu. Daha kapının kilidinde anahtarını çevirirken anlamıştı Filiz Bedri'nin dövüştüğünü. Alnını çarpmamıştı, dövüşmüştü. Peki neden? Büyük bir ustalıkla gizlenmiş, örtbas edilmişti bu sorunun cevabı. Belki bir el hareketinin, bir bakışın altından sırıtıyor, ama Filiz bunu göremiyor, sezinleyemiyordu.

İşte şimdi yatakta arkasındaydı. Sırtüstü yatmış, sağ ayağını sol dizine kadar çekerek yana devirmişti. Dışarda göz kamaştırıcı bir ay ışığı olmalı ki perdelerin kapalı olmasına karşın yine de aydınlık gibiydi oda. Kapısı açık giysi dolabı, üstündeki eski bavullar, biçimlerini yitirmiş bir gölge, bir karaltı yığınıydı kapıyla sol duvarın arasında. Oda susmuş bekliyordu. Filiz de bekliyordu. Hemen uyuyacak mıydı Bedri? Belki gözleri açık düşünüyor, belki akşamki meyhanenin ışığı, gürültüsü içinde. Deniz uzakta. Son vapur Karaköy'e dönmüş, iskelenin babasına gıcırdayan bir halatla bağlanmıştır. Söndürmüştür ışıklarını, sallanır usulca. Kim bilir nasıldır oraları bu saatte! Köprü dubaları son yükü de indirince hafifleyerek yükselmişlerdir. İskele sıraları bomboştur, bekleme odalarının kapıları kilitli. Buğday, tuğla, demir taşıyan mavnaların peşinden süzülerek uçan martılar nerelere siner geceleri! Haliç ve çürük yosun kokusu. Sabahçı kahvelerinde sabahı bulmak için uyuklayan garipler, yolsuzlar, işsizler gibi bir gözü açık uyuyan İstanbul'un gittikçe hafifleyen, ama hiç durmayan gürültüsü ve Filiz'in içinde bu gürültüye denk bir mırıltı. Akşam sofrasından kaldırılan tabak, kaşık, çatal sesleri. Kabak tenceresinin üstüne örtülen kapak, buzdolabında soğuyan su. Çekilen perde. Keser mi, balyoz mu, motor mu ne olduğu, nerden geldiği bilinmeyen, gündüzden kalma o ses ve bizden bir türlü elini çekmeyen yaşanmış günler. Bir söz beklenmedik zamanda söylenen. Bir bakış. Bir tortu içimizde.

Bedri sol dizine dayadığı sağ ayağını gererek uzattı ve soluna döndü, beliyle ve kalçalarıyla kayarak karısına yanaştı. Önce sırt üstü çevirmek

istedi onu. Direndiğini görünce vazgeçti. Durdu, soludu. Rakı ve sarmısak kokuyordu. Sol eliyle, biraz da zorla geceliğini yukarı sıyırdı Filiz'in. Yırtılmaya yüz tutmuş bir gevşeklik vardı yıkanmaktan eprimiş eski gecelik entarisinde. Belki yırtılmasın diye yardım etmişti Filiz kocasının geceliği yukarı sıyırmasına. Şimdi Bedri'nin eli donunun lastiğindeydi. Filiz yine isteksiz kıpırdadı. Bacaklarını karnına doğru çekti. Hemen ensesinden, saçlarının arasından duyuyordu alkol ve sarmısak kokusunu. Soğuktu Bedri'nin vücudu. Uyanmamıştı. Eliyle yardım ederek öylece almak istiyordu karısını. Filiz belini içeri çekti. Bekledi. Bir umuttu bu. Aşka giden yolda o kapı niçin açılmazdı bir türlü?Öbür yakaya geçemeyecek miydi hiç! Çoğunlukla böyleydi bu. Hep bir şeyden ve bir yerden uzak o bekleyiş! Bir öfke kabarıyordu içinden, öç almak geçiyordu. Çok geç artık, çok geç! Yardım etmek istedi, gerisingeri az daha sokuldu. Neden sonra içinden uyandığını duydu Bedri'nin. En ufak bir haz kıpırtısı yoktu vücudunda. Bekledi. Bu kez de bitmesi için bekledi. Sevme, sevişme denemezdi buna. Bedri gerilemiş, yataktan kalkmaya hazırlanıyordu. Kalktı, elektriği yaktı, aynanın önünde vücuduna baktı. Ufak tefek bir adamdı. Kalın kaşları, irice küt burnu, kaşlarına yakın bir yerden başlayan kırçıllaşmaya yüz tutmuş dalgalı ve uzun saçları olmasa bir çocuk denebilirdi Bedri'ye. İspenç horozu gibi çalımlı ve biraz çarpık. Donunu yatağın ayakucunda buldu. Giydi. Sonra kendini yatağa bırakarak sağına döndü, yumdu gözlerini.

Toparlanmak sırası şimdi Filiz'deydi. Kalktı, geceliğini iki eliyle çekiştirerek çarşafa baktı. Islak ve küçük bir leke vardı çarşafta. Canı sıkkın ve suratsız doğruldu. Yıkanmak için banyoya geçti. Banyosuz, duşlu, avuç içi gibi bir aralıktı hamam. Odunla ısınan bir termosifon, bir çamaşır makinesi. Kapının arkasında, biri büyük, öteki küçük iki kirli torbası. Klozete oturdu, çamaşır makinesindeydi gözleri. Uzandı, çünkü çok yakındaydı makine, beyaz boyalı saca parmaklarını sürdü.

İnsanlar vardır uzun zamandan beri tanıdığımız. Çok şeyler biliriz onlarla ilgili. Uzun boylu söyleştiğimiz, birlikte yiyip içtiğimiz, birlikte gezdiğimiz olmuştur. Unutulup gitmiştir bunların hepsi ama unutulsalar da hiçbiri tam olarak silinmez bu anıların. Sinerler sanki bize, üstümüze başımıza. Eşyalar da böyledir biraz. Bir kullanma öyküsü vardır en azından masaların,

koltukların, makinelerin. Anımsanmasa da bu öyküler siner o eşyalara ve o eşyalardan bize. Başka gözle bakarız onlara, bu anılar açısından. Filiz de, bir an, böyle baktı çamaşır makinesine, sonra Bedri'nin dövüşmesine geçti. Meyhanede kocasının karşısında oturan adam, belki bir kadın, belki bir hiç yüzünden ağır ağır doğruluyor, lafla dalaşmanın tükendiği yerde Bedri'nin suratına, sofraya dayalı elini kaldırarak vuruyordu. Bedri gerisingeri sendelerken iskemlesinde, termosifonun duvardaki yuvasından bir iki santim uzaklaşmış saç borusuyla duvar arasnda biriken kurum daha açıkça görülüyordu. Denizse uzakta. Kent susmuş. Küçük, kara bir örümcek kuşkulu, bekliyor tavan köşesinde. Saat iki olmalı. Belki iki buçuk. Gözlerini acıtan elektriği söndürmek ve yatağa dönmek için acele ediyordu. Döndü, elektriği söndürürken Bedri'ye baktı. Beş kişilik bir ailenin iyi kötü boğazına, giyim kuşamına, buzdolabı, çamaşır makinesi taksitlerine, kirasına yetişmek için canla başla çalışan, didinen, kim bilir ne işler ne dümenler çeviren Bedri işte orada, yatağın sağında, ağzı açık soluyarak uyuyordu. Işık sönünce perdeler, dolap, kilim ayna birden silindi ve genç kadın sessizce yataktaki yerine uzandı, iyice tanımadığı, tanıyamadığı kendine, kendi dünyasına yuvarlanmak ve uyumak istedi. Islaktı orası, büzülmüştü. Bir zonklama duyuyordu. Bir mutsuzluk vardı içinde, nedenini kestiremediği, yıllar boyu üstünden silkip atamadığı bir mutsuzluk.

Bütün gece horladı Bedri, dişlerini gıcırdattı, inledi, sayıkladı. Filiz'se uykunun yüzeyinde, dalmakla dalmamak arasında bocaladı durdu. Sabah yataktan kalkıp çayı havagazına oturttuktan sonra ocağın üstündeki tabaklıkta duran Rus malı Serkisof saate baktı. Saat yediyi çeyrek geçiyordu. Ama tuhaftır bu saat. Kimi gün beş dakika ileri, kimi gün beş on dakika geri kalır. Kendi kol saatine de pek güven olmaz. Saatin doğrusu Bedri'nin kolundadır.

Hafif bir çirkef kokusu, yemek ve kızartma kokusuna karışıyordu mutfakta. "Künklerden geliyor herhalde." Arkada, bahçemsi aralığa açılan mutfak kapısını araladı. Akşamdan yıkadığı tabaklar kılıçlamasına dizilmişti beyaz boyalı mutfak telinin üstüne. Buzdolabı işlemeye başladı. Bir karafatma çıktı musluk dolabının altından, duvara dayalı süpürgenin yanına sindi. Filiz ezdi böceği terliğinin altında. Ak, bitkisel bir sıvı çıkıyordu bu böceklerden ezilince. Ölümü kanla birlikte düşündüğümüz için

olacak her zaman şaşmıştı bu böceklerin kansız ölümüne. Terliğini böcek kalıntısından temizlemek için yer çimentosuna bir iki kez sürttükten sonra ekmek tahtasının üstünde ekmeği kesti. Ocağın üstüne amyantlı ızgarayı oturtarak ekmekleri dizdi. Bozuk çıkıyordu ekmekler bugünlerde. Hamur gibi, hem de ezik büzük, kara. Bir mahallenin fırını öbür mahallenin fırınını tutmuyor. Hole çıktı. Karanlıktı hol. Gündüzleri bile elektrik yakılsa olacak. Çocukların odasına girdi. Uyuyordu çocuklar. "Bana bitmez görünen gecenin farkında bile olmamışlar." Sermet'i dürttü, yüksek sesle:

— Saat yedi buçuğa geliyor, dedi.

Çocuklar kıpırdadılar. Filiz odalarından çıkarken uyanmışlardı. Bedri de kalkmıştı. Eski terliklerini sürüyerek oturma odasına geçerken gazetecinin kapının altından attığı gazeteyi aldı, kahvaltı masasının kurulmasını beklemek için, başını kaşıyarak, esneyerek bir koltuğa çöktü. Bir yanda, önünde ince uzun alçak masasıyla kanepe, iki koltuk, bir yanda, altı iskemlesiyle yemek masası. Duvarda Bedri'nin ressam arkadaşlarından aldığı resimler. Mutfak kokusu burada insansı bir küf kokusuna karışıyordu.

Çirkindi bu oda. Çirkindi bu eşyalar. Çirkindi duvarların badanası, kapılar, kapıların kilitleri, kolları, süpürgelik. Çirkindi perdeler, alüminyum raylar. Çirkindi masa, sandalye, kitaplık. Oysa avuç dolusu para karşılığı alınmıştı her biri. İstanbul'da evlerin döşemesi eğreti elbiseler gibi sarkar odaların üstünden. Hele sabah saatlerinde. Bunlara yalnız loş abajur ışığında katlanabilirsiniz. Eşyadan çok tiyatro dekorlarına benzerler. Tam bir verimle katılmazlar yaşama. Hep bir hoşnutsuzluk duyarsınız onlara baktıkça. Doyumsuzluk kuraldır bu evlerde. Ne aldınızsa kısa zamanda bozulur, parlaklığını, boyasını yitirir. Kumaşlar solar, tüylülerin havı dökülür. Duvarlar ve tavan tozar bütün gün. Filiz şaşar her süpürüşünde bunca tozun, süprüntünün çıkışına. Evlere ayakkabıyla girilişine verir bu kirlenişi.

Artık evin uyku saati bitmiş, çocuklar yalınayak, daralmış, çekmiş pijamalarının düğmeleri çözük, donları torba gibi sarkık, oturma odasına gelmişlerdi. Sermet, en büyükleri, babasına benzeyen bir çocuk, kanepenin ucuna ilişmiş, çayın gelmesini bekliyor. Muhtar, ortancaları, elleri belinde, camdan bakıyor. Daha uyku sersemi. Yonca halıya oturmuş, bir derginin yapraklarını çeviriyor.

Çayın demlendiği duyuluyordu mutfakta. Filiz masanın örtüsünü kaldırınca çiçekli bir muşamba çıktı altından. Çay bardaklarını dizdi. Peynirle zeytini, reçel kavanozunu, kızarmış ekmekleri getirirken, Bedri'ye:

— Alnını nereye çarptın? diye sordu.

Çok hazırlanmıştı bunu sormak için. Kesin ve doğru yanıtı alabilmek amacıyla en uygun zamanı kollayarak mutfakla kahvaltı masası arasında gereksiz gidip gelmiş, çöp tenekesinin yerini değiştirmiş, zeytinyağı şişesinin tıpasını az daha derine bastırmış, anlayış ve çözüm gücünün doruk noktasına vardığına inandığı an, tam o an odaya girmiş, birdenbire yüzüne bakarak Bedri'nin sormuştu:

— Alnını nereye çarptın?

Bedri gazetesini indirdi. Çocuklar babalarına döndüler. Kısa bir sessizlik oldu. Bedri beklenmedik, şaşırtıcı bir sadelikle olanı biteni anlatıverdi:

Eniştesiyle ablası dövüşmüşlerdi, daha doğrusu eniştesi dövmüştü ablasını. İlk değildi bu. Yirmi yıldan beri yiyorlardı birbirlerini. Yirmi yıl bu, dile kolay! Herif yine bir kadına tutulmuştu. Bedri tanıyordu kadını. Bir sokak orospusu. Eniştesi boşanmak için zorla bir kâğıt imzalatmak istemişti ablasına. Sokak kapısının arasına sıkıştırmıştı. Yok canım, öylesi değil! Pervazla kapı kanadı arasında kalmıştı kadın. Kırılmamışsa bile kuşkusuz incinmişti göğüs kemikleri. Gözüne de vurmuştu. Rapor almamıştı, hayır. Nerden mi biliyordu bunları? Haber yollamıştı Remziye: "Kardeşimse gelir çareme bakar!" demişti. Dün akşam kalkmış gitmişti Bedri. Sokak kapısını aralık bulmuştu, girmişti içeri. Ablası yoktu yalıda. Eniştesi Nuri uzanmış divana uyuyordu. Adamı dürterek uyandırmış, hesap sormuştu. Nuri küplere binmiş, onu da dövmek istemişti ama yağma mı var! Atik davranmıştı Bedri. Hatta dizkapağına bir tekme atmıştı eniştesinin. O arada onun da alnı kızarmıştı. Çarpmıştı herhalde, anımsamıyordu.

Çocuklar meraklı bir masal dinler gibi kulak kesilmişler, kelime sektirmiyorlardı. Filiz:

— Ablan seni biraz da başı belaya girmeden arasa! dedi.

— Şeytan görsün yüzlerini!

— Şimdi ne olacak?

— Ayrılsınlar, daha iyi!

— Yirmi yıldan sonra mı!

Filiz'in sormak, anlamak istediği çok şey vardı ama Bedri ayağa kalkmış, masadan bardağını alarak mutfağa geçmişti. Tabağında sallanan dolu çay bardağını göğsüne yakın bir yerde tutarak dikkatli birkaç adım attıktan sonra dökmeyeceğine inanmış görününce yürüdü, güvenle masaya bıraktı. Filiz'e sorarsan aktördü bu Bedri. Oyun oynardı durmadan. Bütün iş oyununu bilmekte. Ondan sonrası kolay. Ondan sonrası çorap söküğü gibi gider. Eve verilen masraf parasıyla, gezip tozmayla, cinsel yaşamlarıyla ilgisi vardı bu oyunların. Öyleleri de vardı ki niçin oynandıkları bilinmez. Anlaşılır bir oyun oynandığı anlaşılmasına ya, bir neden bulunamaz, bir anlam verilemez. İşte yine oynuyordu. Filiz alışmıştı artık.

Bedri'ye bakıyordu. Mutfaktan çayı getirirken ilkin bu sakınma, arkadan bu rahatlayış, çayın kolayca masaya bırakılışı, hiçbiri anlamsız değildi bunların. Ama değmez üstünde durmaya. Kırk yıllık Bedri bu! Demin dövüşmesiyle ilgili rahatça anlattığı öykü de olmayacak şey değil!

Çocuklar kalın su bardaklarında içiyorlardı çaylarını. Ekmek doğramışlardı içine. Yonca bardağın kenarından yükselen bir ekmek parçasına kaşığın tersiyle çivi çakar gibi vuruyordu. Sermet sağ elini yelpaze gibi açmış, parmaklarına bulaşan vişne reçelini yalıyordu. Filiz Bedri'ye bakıyordu. Masanın başındaydı Bedri, Filiz öbür başında, biraz yanda, kıyıda. Nedense hiçbir zaman, tam bir rahatlıkla geçip kurulamazdı masanın başına. Belki iş gördüğü için, belki ailenin geçimine işgücüyle kattığından fazlasını verememekten, belki çocukluğundan, geçmişinden.

— Sen yine bir şeyler karıştırıyorsun ama anlayamıyorum, dedi Bedri'ye. Önüne dökme, dedi Yonca'ya. Çayını yine dünkü gibi dökersen karışmam, külahları değişiriz!

Dikkatlice baktı kıza. "Bir şeyciği yok!" diye düşündü.

— Sen yemiyor musun? diye sordu Bedri.

— Yiyorum, görmüyor musun!

— Herifin niyeti karıyı yürütmek, dedi Bedri, ama karı yürürse ev de yürür.

Anlamıştı Filiz abladan, enişteden söz edildiğini.

— Ayrılmazlar onlar, dedi. Karıyı boşarsa evden olur. Mal var ortada.

— Adam, kıçı kırık bir ev mi mal dediğin!

Muhtar:

— Halamı boğarsa evden de olur ama, dedi.
Bedri:
— Sen çayını iç, boyundan büyük işlere karışma, diye tersledi.
Çocuklarını azarlarken tam kendisi oluyordu. Oyundan, art düşünceden uzak bir adam. Gözlerinin rengi, yüzünün çizgileri, boyu bosu bile değişiyordu. Dişleri uzuyordu sanki, beyazlaşıyor. Az buçuk hayvansı bir görünümdü bu.
Sermet:
— Dün matematikten iyi aldım, dedi.
— Aferin! dedi Bedri.
Ama artık yüzde yüz oynuyordu. Ne var ki kaçınılmaz bir şey bu. Çocuk istemişti bu babalık oyununun oynanmasını.
— Bana bir çay koysana! dedi Filiz'e.
Filiz kalktı, mutfağa geçti, çaydanlığı getirdi. Sağ eliyle demliği damlatmamak için dikkatle eğdi, bardağı birdenbire doldurmaya başladı, sonra yine birdenbire kesti, bardağın tam orasında Bedri'nin istediği yerde. Üstünü, sol eliyle, sıcak suyla doldurdu çaydanlıktan. "Tamam mı?" der gibi baktı Bedri'ye. Sağ elinde demlik, sol elinde çaydanlık, bir ara durduktan sonra:
— Başka çay isteyen var mı? diye sordu ve çocukların cevabını beklemeden iki oğlanın bardağını yeniden doldurdu.
Mutfağa dönerken "Kızın sütünü unuttum!" diye düşündü. Buzdolabından, pelteleşmiş, yol yol mavileşmiş sütü çıkararak bir cezvede kaynattı. Süt kabarınca yeniden döndü odaya, Yonca'nın sütünü koydu bardağına.
— Şeker? dedi Yonca.
— Patlama!
Şekerliği yaklaştırdı. Kız üç şeker aldı sol avucuna. Dördüncüyü sağ elinde tutuyordu. Başını yana eğerek şekerleri birer birer süt bardağına bıraktı. Şekerlerin küçük kabarcıklar çıkararak bardağın dibine çöküşünü seyrediyordu.
— Oynama! dedi annesi.
Kız, şimdi kaşıkla sütünü karıştırıyor, iskemlesinde yere değmeyen ayaklarını sallıyordu.

— Anneni üzme! dedi Bedri.

Hemen anlamıştı Filiz masraf parasından kısmak istediğini Bedri'nin. Dün altmış lira bırakmıştı. Bugün hiç olmazsa on lira indirecek, belki yirmi.

— Peynir kalmadı, dedi Filiz. Zeytin de kalmadı. Peynir kaç liraya çıktı biliyor musun?

Bedri'nin yüzüne baktı. Bedri de ona bakıyordu. Bir çekişmeydi bu, bir boy gösterme.

— Her şey ateş pahası!

Bedri:

— Gitmeliyim, dedi, yazılarım var.

— Bu akşam erken dönecek misin?

— Belli olmaz!

Mutfaktan çaydanlığı alarak banyoya geçti. Tıraş kabını doldurdu, tıraş olmaya başladı.

— Çok masraf oluyor, dedi Filiz. Erken gel evine, rakını evinde iç, yemeğini evinde ye!

Bedri banyodan:

— Belli olmaz, diye bağırdı. Dünden kabak kalyesi var, değil mi?

— Bir de pilav pişirmeli, çocuklar yemek ister.

Bedri odanın kapısına kadar geldi. Yüzü sabunluydu. Ucundan tuttuğu tıraş fırçasını ileri doğru uzattı:

— Patron artık çeviri romanlara para vermiyor.

— Bıktım! dedi Filiz.

Bir sessizlik oldu. Yonca iskemlesinden kayarak indi. Oğlanlar giyinmeye odalarına geçtiler. Bedri'nin tıraşını bitirip giyinmesi uzun sürmedi. Filiz sokak kapısının önünde yolunu kesti kocasının. Bedri: "Nasıl yakışıklı mıyım?" gibilerden bakınca:

— Para bırakmayacak mısın? diye sordu Filiz.

Dünkü altmış liranın çoktan suyunu çektiği belliydi. Ne var ki kirli çıkıdır Filiz. Ordan burdan kırpar, birkaç kuruş koyar bir kenara.

Bir yüz liralık çıkarıp uzattı Bedri.

— Gözünü seveyim idare et!

Şaşılacak bir adamdı bu Bedri. Anlıyordu içinden geçenleri. Anlıyordu, şimdi masraf parasından kısar, on lira, belki yirmi lira eksik verir, diye

düşündüğünü ve işte onu bozmak için, çıkarıp bol keseden yüzlüğü uzatıyordu. Bir satranç oyuncusu gibi üç dört el ötesini görüyordu her zaman. “Şeytanın kıç bacağı!” diye düşünüyordu Filiz, ama gelip gidiyordu düşünce ve genç kadın giden düşüncenin ardına takılmaktan hoşlanmıyordu. Durmuyordu üstünde.

Oğlanlar da gidince suyu çekilmiş değirmene döndü ev. Filiz koltuklardan birine oturdu. Yonca kanepenin üstünde ayaklarıyla oynuyor, Mestan kedi, kuyruğunu dikmiş, mutfağa gidiyor. Evin gündelik güneş payı şimdilik kilimin üstünde. Saksıda bir iki yeşillik, az sonra kesilecek bu güneş çeşmesine telaşla uzanmış gibiydiler. Kediye yemek vermeli! Mestan kedinin mutfağa gidişinden belli yemek istediği. Bu hayvan hep açgözlüdür. Aldırmadı Filiz, koltukta, bir boşlukta, öylece birkaç saniye durdu. Oysa bir boşluk değildi bu. Türlü anılardan, duygu artıklarından, bilinçaltı dürtülerinden, tedirginlikten karma bir hava, bir ortam, bir yalnızlıktı.

Babası emekli postacı Ethem Efendi ve anası Fehim Paşaların evlatlığı Necibe. Bulgurlu köyü. Bulgurlu’ya giden yokuş. Bir çeşme akardı Kısıklı meydanının solunda, ki yanıbaşından uzayıp giden yol Dudullu’ya varır. Yazların yoksulluğu, bir aydınlık da denebilir buna, ışır alabildiğine, düşer bahçelere ve köşklere. Köşkler vardı boy boy, şimdi bakımsız, şimdi harap, çinkoları sarkmış, pervazları dökülmüş, bahçe kapıları kırık. Sonra derme çatma barakalar, kulübeler, bağ evleri. “Kiralık ev”, “Kiralık ev”, bir sürü kiralık ev yollarda, böğürtlenler, fıstıkların orda.

Günahına girmişti bu seferlik Bedri’nin. Bir kadın parmağı olduğunu sanmıştı işin içinde. Demek eniştesiyle kavga etmiş! Yalan söylemiyor, hayır.

Güneş kilimde. Yonca ayak parmaklarının arasını karıştırıyor. Düşünce kopuk kopuk. Kafanın da göz gibi seğirdiği zamanlar var.

Beterin beteri var daha yürek yakanları açlık gibi, yine de ilk öpüşmelerin buğday tarlaları içinde kaçamak sürtüşmelerle karışık kızlığın bozulması, Bedri bu, sonra adam uzun bıyıklı ve köpekler cılız ve uyuz, duvar dipleri, fıstık topladığı bahçede kimler oturur şimdi, babası Ethem bahçeyi çapalıyor, anası mutfakta, eziklik ordan, bu iyi olması bir yıldız kadar uzak yalnızlık, mutsuzluk, güvensizlik ve her düşüşün bir kalkışı var ama uzun sürmese ve bulaşık ve çamaşır ve tahta ve avuçları yırtan çok

şükür şimdi iyiyiz ama kadınlığım ki uyanmaz ki çıkmaz merdivenlerden, o sahanlıkta Leyla, Fehim Paşaların torunu, uzun altın saçları, başka erkekler de var gitmeli onlara, hiç istemediler ki gitse, iyi onlar, bir kadın doktoru belki, bir öpüşle yeniden doğabilir, Bedri bıraksa, o kör kalmasını istiyor da ondan, kör ya da kısır, daha nice mutsuzlar var bin beter şükretmeli, bu cam parıltısı bu sesler kentin yaşayanları bir kör boğaz, bütün vücudu apış arası kasıkları ses vermeyen kuyular sanki, bir memleket, Afşar beyleri, doğunun balçık sıvalı damları, hani ağaç hani, ağaç ki girer dallarıyla hepten memelere ki meme pörsümez dik ve bir erkek avucu tutan bütünlemesine, doyumsuzluk ve yarı açlık bazlama ve bulgur çorbası, kamyonlara binmiş ırgatlarsa bunlar tayfalar nerde, nerde o bağ ki bağlar bizi bağlar toprağa ve yoksula sonra depreşir ve gidişir, mayası gidişiyordu o kadının derken öldü, eşekler sıcakta aşka gelmiş ve uzamış bir kazığa bağlı atlar atlar atlar, güneş güneş sürülen tarla kadınları sürmeli onları ekmeli, Bedri değil daha ne güne dek sabır sabır sabır ki her aydınlığın arkasından bir gece, bir kız küçük hanım bu merdivenlerden çıkan köşke, öpse onu öpse tutsa memesini avucunda ve alsa büyük kıskıvrak bağlı bir kol cenderesinde ağzı dudak belki uyanır, şükretmeli bin beteri var, açı, susuzu, o çocuk o balıkçı belden yukarısı çıplak, üç çocuk kendi çocukları, doğurduğu, on bir yaşındayken köşkün kırmızı taşları Fehim Paşaların annesinin el etek öperek götürdüğü, daha kötüleri var şükretmeli, alıp başını gitse nereye gidebilir, iyi kötü kocası, çamaşır makinesi, buzdolabı, korkuyla açılıyor kapakları bizim mi bunlar, benim, besleme kızı, aşk böyle mi olur tatsız, belki başka bir dünyada atlar otlar arasında ve kanaryalı ev sofalarında kanaryalar uçuşan, Zeyrek'teki ölüler sandukalar kavuklar, Eyüp orası Zeyrek nerden çıktı, Leyla evlendi mutlu o, onlar başka yine de şükretmeli bin beter...

Eteğini çekiyorlarmış gibi geldi Filiz'e. Korkmuştu. Yonca kanepeden inmiş, yanıbaşında duruyordu. O çekmişti eteğini herhalde.

— Yalınayak taşlara basma! Hani terliklerin?

Çocuğu belinden tutarak kaldırdı, kendi yerine oturttu. İçerden çoraplarını potinlerini getirerek giydirdi. Koltukta bırakarak banyoya geçti. Elini küçük kirli torbasına daldırarak kirli mendilleri, kirli çorapların arasından ayıkladı, su dolu bir leğene bastırarak ateşe oturttu.

— Anne çişim var, diye bağırıyordu içerden Yonca.

— Koca kız oldun, kendi başına edemiyor musun çişini!
Çocuğun donunu sıyırdı, tahtası kırık klozete ayağının üstünde yükselerek yanlamasına yerleşmesine yardım etti. Yonca çişini ederken ürperiyor, bir kabahat işler gibi bütün dikkatiyle annesinin gözlerine bakıyordu.
Yonca çişini bitirince bir kalça hareketiyle sağ ayağına doğru sarkarak klozetten indi, içerki odaya sıvışıverdi. Annesinin elini yüzünü silmesinden korkuyordu besbelli. Muhtar'ın kanepeye bıraktığı Asteriks'i alarak yere oturdu. Yapraklarını çevirmeye başladı. Filiz, mutfakta kaynayan kirli mendilleri bir çomakla altüst ettikten sonra yatak odasına geçti, evlenirken kaynanasının hediye ettiği gümüş el aynasını aldı, pencerenin önünde durdu. Mendilleri karıştırmak midesini kaldırmıştı. "Bütün evin sümüğü!" diye düşündü. Bıraktığı bir tortu vardı evin, kokan, çirkef sularına karışan, evden denize doğru akan, deterjan, yemek kırıntısı, sümük, bok, sidik karışımı bir tortu, bir kalıntı. Erenköy taraflarında bütün o güzel apartmanların, lüks arabaların yanısıra lağımlar akıyor sokaklardan. Yine burası iyi, yeraltından denize gidiyor hiç olmazsa. Mide kalkması bulantıya döner gibi olunca geçiştirdi düşüncesini. Elindeki göz kalemini kaldırarak öbür elindeki aynada göz uçlarının kuyruğunu tazeledi. Tuvaletine ayırdığı belirli bir saati yoktu. İşi bitince, daha doğrusu aklına esince, cımbızla kaşlarını, bacak tüylerini ayıklar, boyanırdı. Bu işi pek bildiği söylenemez. Kocası bir iki kez Fransızca bir kadın dergisi getirmişti eve.
— *Elle*, dedi yüksek sesle.
Kolay akılda kalan bir ad. Gizlemek istediği bir merakla, çekinerek çevirmişti yapraklarını, anlamadan dergi yaprağı çeviren çocuğun durumuna düşmemek için kimi resimlerin altındaki yazıların, kimi başlıkların anlamını sormuştu Bedri'ye. İyi bir gününe rastlamış olacak, Bedri, yalnız bunları anlatmakla kalmamış, kremlenmekle ilgili bir yazıyı orasından burasından çevirerek okumuştu. Sinirine dokunmuştu Filiz'in, Bedri'nin kasılarak, üstten, öğretir gibi yüksek sesle okuyuşu.
"Ölse" diye düşündü birdenbire. Güldü. Bedri ölürse köpekler güler halimize!
Yazıda verilen öğütler uygulanması para ve vakit isteyen şeylerdi. Filiz birini unutmamış bunların ama ister istemez dudak bükmüştü. "Ne yani!

Krem sürmeyi de gâvurlardan mı öğreneceğiz!”

O işi idare ediyor, biraz gelenek, biraz görenek süsleniyordu. Annesi Necibe ak sülyeni havanda döver, içine öteberi katar yüzüne sürerdi. Kimden öğrenmişti acaba? Fehim Paşalardaki hanımlardan herhalde. Kar parçası gibi bir kadındı annesi. Sonra rastık vardı o zaman. Çok küçüklüğünden anımsıyordu. Belki bu zaman da vardır ama kim bilir nerelerde satılır! Belki Mısır Çarşısı’nda. Annesi bulur buluşturur, belli belirsiz kaşlarına rastığını çekerdi. “Kazan kulplu rastık!” O da ne demek! Kestiremiyordu. Gencecik ölmüştü anası. On üçündeyken Filiz. Süt gibi kadın. Ondandı cildindeki bu beyazlık. Bu kaş göz ondan.

Bedri’ye bakarsan sadece zenciler, kızılderililer süslenir. “Uygar bir kadın süslenmez, yerine zamanına göre giyinir kuşanır.” Bedri’ye göre sağlık ve temizlik kurallarıdır giyime kuşama yön veren.

— Laf, diyordu Filiz, insanın orasını burasını pırtlatan o daracık *blue jean*’ler, o deri ceketler, o bir karış mantarlı iskarpinler ne öyleyse! Baş ağrısından korunmak için mi saçlarını Taram Baba cadısı gibi kabartıyor o yosmalar! Biz ne yapsak kötü, onlar ne yapsa iyi! İnsan dünyaya Bedri’nin gözüyle bakarsa ya içi kararır, ya da alığa döner. Bedri’nin insanı insan yerine koyması için ne biçim bir şey olmalı bilmem!

“Geriliğin yaşamın bütün dallarına sinmiş bir düzen olduğunu düşünemiyoruz, diyordu Bedri. Bu yüzden boğazımıza kadar geriliğe batmış yaşadığımızı da anlayamıyoruz. Kendinden kopan insanın görmemişliği, ya da kendinden kopmamak için direnenin geriliği.”

Kopsan bir türlü, kopmasan bir türlü. İki ucu boklu değnek. Bedri ile başa çıkılmaz. Söz gelimi:

“Nasıl yemek pişiriyorsun sen? diyordu. Kızdırıyorsun yağı babadan kalma tencerenin içinde, çentiyorsun soğanı...”

— Çentmiyorum, rendeliyorum.

“Dolduruyorsun fasulyeyi ya da bamyayı, basıyorsun suya.”

— O kadar kolay değil beyim! O kadar kolaysa bir bamya da sen pişir görelim!

“Anlamaya çalış, diyordu Bedri, senin yemek pişirdiğin tencereyi çarşı içinde, bakırcılarda, çekiçle döve döve yaparlar. Mahalle arasında ‘Kalaycıı!’ diye bağıran çingeneye de kalaylattın mı tamam..”

— Hoppala, laf mı şu da!

“Senin bakır tencerende pişen yemekle yetişenler yerden bitme, çarpuk çurpuk insanlar olur. Bir de onların *pyrex*’inden karnını doyuranlara bak!”

— Solucan gibi hepsi. Hem Paşabahçe fabrikası gürül gürül *pyrex* çıkarıyor. Paradan ne haber!

Oh olsun! Apışıp kalıyordu Bedri. Ama altta mı kalır!

“Bir endüstri işi mutfak... Sen Sümerbank’tan metresi iki buçuk liraya şiltelik kumaş alırsın...”

— Hangi dünyada yaşıyorsun Bedri Bey! Metresi iki buçuğa kumaş var mı! En kötü şiltelik yine yirmi liradan aşağı değildir.

“Doldurursun pamuğu içine olur sana şilte.”

— Güleyim bari! Dükkânlar somyalı somyasız cennet yataklarından kırılıyor.

“Sen alabilirsin onu, ya gerisi, halkın çoğunluğu!”

— Ne zamandan beri bizim şilteleri değiştirmek istiyorum ama olmuyor. Denk düşmüyor bir türlü.

Filiz’in aklından baba evindeki ot yastıklar, ot minderler geçiyordu. Biraz sert ama etekleri tenteneli, kireç kaymağında ağırtılmış amerikanbezinin altında pamuk mu ot mu belli bile olmaz. Cam ardında küpeçiçeği, kolyoz, ıtır. Konsol üstü resimler. Hey gidi!

“Anlıyorsun değil mi azgelişmişliğin gündelik yaşamımızdaki etkisini! Senin haftada bir yıkanmak için canın çıkar. Odun depolarına taşınırsın, çekisi bilmem kaç liraya odun almak için. Yaştır yanmaz, bacan çekmez, tüter. İki büklüm soba yakması şu zamanda...”

— Sesimizi çıkardık mı, gık dedik mi! diyordu Filiz.

“Tahta parçasıydı, çırasıydı...”

— Sobanın nasıl yakılacağını bana öğretme!

“Ben sana senin gibilerin çektiği sıkıntıyı anlatıyorum. Köpoğlusu açtı mı musluğu şarıl şarıl sıcak su. Sende konfor aslanın ağzında, onda orta malı. Kıçına bir don, sırtına bir entari alabilmek için bin türlü eziyet. Rahatça gideriyor uygar dünyanın insanı giyim kuşam gereksinmesini. Parası olanlar yine de. O başka bir iş. Ama çiçek gibi o karılar.”

— O çiçek gibilerden birine düş de o vakit konuşalım seninle!

Arkasını dinlemiyordu Filiz. Şu Bedri döndürüp dolaştırıp lafı karılara

getirir.
“Azgelişmiş bir memleketin azgelişmiş bir evi burası. Şu hale bak. Şu pisliğe bak!”
— Gözün kör olmaya! Daha dün sildim süpürdüm.
Kalkıyor, öfkeyle mutfağa geçiyordu.
Filiz, göz kalemini, gözünü aynadan ayırmadan, el yordamıyla, pencere içine bıraktı. Çirkin sayılmazdı. Güzel bile denir ona. Çekik ela gözler, Bedri’nin bayıldığı o frenk karılarınınki gibi ufacık bir burun, kalkık hem de. Büyük aynaya sokuldu, eliyle kalçalarını sıvazladı. Elleri, bulaşıktan renk değiştirmiş elleri! Şiş gibi, az önce sıcak sudan çıkmış gibi.
Yonca dışarda hâlâ o dergiyle oynuyordu. Bir kurt düştü içine Filiz’in. İçerki odaya geçerken:
— Kız sen yoksa hasta mısın! diye bağırdı.
Çocuk “Hayır” der gibi başını kaldırdı. İnanmamıştı Filiz. Çekti Yonca’yı kendine, göğsüne doğru, elini alnına koydu.
— Yok, dedi, ateşi yok! Alışverişe mi gidelim seninle, yoksa yukarı çıkalım Pertev’le mi oynarsın?
Yonca düşündü, önce annesiyle alışverişe gitmek istedi, sonra caydı. Pertev’le oynamak daha ağır bastı.
— Pertevlere gidelim.
Anahtarı aldı Filiz, hemen öylece, oldukları gibi çıktılar. Pertevler apartmanın ikinci katında oturuyorlardı. Aydınlık güneşli bir kat. Onların balkonundan, uzakta da olsa, deniz görünüyor. Onların ağaçları var. Bir çınar, bir de sakızağacı. Ama ötelerdeymiş, olsun.
Zili çalarken Filiz’in kalbi çarpıyordu.
“Merdiven çıkmaktan,” diye düşündü.
Kapıyı Lebibe açtı. Pertev’in annesi. Nerden bulurlar bu adları! Hole girer girmez, üstü bir dizi sarı pirinç kancalı, yeşil çuhalı, aşağısı ayakkabılık portmantoları var. Lebibe bankacı Murat Bey’in hanımı. Murat Bey köylüdür, köyden yetişme, kaşlı gözlü bir adam. Varlıklıymış ailesi ki okutmuşlar. Dazlak kafalı. Yüksek Ticaret’i bitirmiş. Bedri sevmez onu. Ne zaman karşılıklı otursalar takışırlar. Bedri’ye göre köylü takımı, sınıfları gereği oldum bittim tutucudur, gericidir.
— Pertev’e Yonca’yı getirdim, dedi Filiz.

Lebibe:
— Buyur şekerim, iyi ettin, dedi. Bir sabah kahvesi pişireyim sana. Kılık kıyafetimin kusuruna bakma, bir tembellik vardı üstümde, bir türlü toparlayamadım kendimi.
İçeri seslendi:
— Bak Pertev, kim gelmiş!
Pertev, babasının büyümüş de küçülmüşü, esmer bir oğlan, holün kapısında göründü. Üstünde bir mintan, yalınayak, Yonca'ya doğru bir iki adım attı, eli ağzında durdu.
— Hadi getir oyuncaklarını da oynayın.
Oturma odasına girdiler. Üst kat alt kata benzemiyordu. Büyük bir oda burası. Tam karşıda çift kanatlı, buzlu camlı bir kapı, balkon kapısı. Sarı kadife koltuk takımı. Halılar, bir devetabanı, bir de gelişmiş kauçuk saksısı. Tatsız biblolar. Üstü pembe tülden, kırmalı, yüksek bir gece lambası. Tavandan sarkan plastik avize. İşte Bedri'yi çileden çıkaran şeyler! Filiz koltuğa oturdu. Pertev otomobillerini getirmiş, halının üstüne bırakmıştı. Oyuncaklar ortada duradursun, iki çocuk da oynamaya istekli görünmüyor.
— Kahveni hemen pişireyim mi? diye sordu Lebibe.
— Kalsın, dedi Filiz, daha sabahki çayın tadı ağzımda.
— Aman, dedi Lebibe, bir şey anlatacağım sana, gülmekten bayılacaksın. Hani şu madam yok mu, Ermeni madamı, Madam Seta... Hani köpekleri, kedileri...
— Bilmez miyim, kokuları sokağı tutar.
— Neler yapmamışlar ayol! Kızı Anais'i bilirsin! Bir de dostu vardır kısık sesli, ayakkabıcı.
— Ee ne olmuş! dedi Filiz.
— Bir kör bulmuşlar, giyinip kuşanıp, ver elini Erenköy Suadiye semtleri. Gözlerine kestirdikleri apartman dairelerinin kapısını çalıp körün bir ameliyatla yeniden görebileceğini, ama paraları çıkışmadığını, yardım edilirse dünyası karanlık bir insanın aydınlığa kavuşacağını söyleyip para toplamışlar.
Filiz:
— Anais filan mı? dedi.
— Anais, o kısık sesli ayakkabıcı, bir de kör. Dilenmişler şekerim. Hem

de nasıl! Akşamları şıkır şıkır bozuk paraları saydıkça, buraya temizliğe gelir bir Kezban Hanım vardır hani, at gibi bir karı, bildin mi, o işte, bitişiklerinde oturur, duymuş şıngırtıyı, para sesini. Ertesi günü bunlar sokağa, Kezban peşlerine. Bakmış, o kapı senin, bu kapı benim, dileniyorlar. Hem dilenmeseler nerden bulacaklar bu kadar parayı! Anais'i görsen, yeni urbalar içinde.

Filiz bilirdi biraz bu dul madamla kızını. Kasapta, manavda konuşmuşluğu bile vardı. İki üç sokak aşağıda, kibrit kutusu gibi evlerin, sözümona apartmanların üst üste yığıldığı o mezbelede yaşarlardı. Kadın belki yüz kiloluk bir kokana. Şişmanlıktan yürüyemez, tıpkı tıknefes köpeği gibi. Bir o yana bir bu yana sallanır durur. Fransız lisesinde matematik öğretmeniymiş kocası. Ölünce öyle yüzüstü, dımdızlak kalmışlar. Ne yapsın zavallılar! Kısık sesli bir ayakkabıcı vardır, onu almışlar eve. Önce pansiyon gibi, kiracı gibi. Ama herifle Anais işi pişirmiş. Şimdi nişanlısı, güya kızı nikâhlayacak. Her gece körkütük sarhoş. Hem kızını döver, hem anasını. Yürekler acısı bir durum. Filiz Bedri'nin eski ayakkaplarını birkaç kez ona götürdüğünü anımsıyor. Altmış liraya yapıyordu pençeyi, şimdi seksen olmuştur.

— Kezban'ın niyeti bunları evden attırmak. Haklı. O pisliğe dayanılmaz. O kedilere, o köpeklere dayanılmaz. Koku, ne türlü! Yoksa nesine gerek, ister dilenir, ister bilmem ne yapar! Polisi var, jandarması var. Kim bilir, belki ev sahibinin hesabına düştü peşlerine. Söylediklerine bakılırsa bir tutanakla vereceklermiş mahkemeye evden attırmak için.

— Yazık, dedi Filiz, başlarını sokacak bir delik bulmuşlar, oturuyorlar. Kimseye bir zararları yok, kokularından başka.

— Üç köpek evin içinde, yedi sekiz kedi.

İki çocuk kendilerini kaptırmış, üstten bastırarak yürüttükleri parmak kadar kamyonları karşılıklı sürüyorlar. Pertev, elindeki kamyonla ikide bir tosluyor Yonca'nın kamyonuna. Dışarda günlük güneşlik bir hava. Pencereden karşıki apartmanın balkonu görünüyor. Çamaşır yıkamışlar, yollu çarşaflar asılı. Bodruma benzemiyor, üst katlar başka! İnsan gününü saatini daha iyi bilir burada.

— Kim bilir emekli aylığından kaç para geçiyor ellerine! Kedilerin köpeklerin boğazına yetmez. Dilenmeyip de ne yapsınlar!

— Para sayışlarından, dedi Lebibe, para şıkırtısından anlamış Kezban bu işin içinde iş olduğunu. Değişivermişler birdenbire. Fırına tepside börek göndermeler, üst baş, Anais'e yeni urbalar!

— Biz de bir kör bulsak da dolaşsak kapı kapı!

Lebibe güldü:

— Daha uzak mahallelere gitmeli, dedi, kimsenin ruhu duymaz.

Başını, ileri uzattığı iki ayağına dayamış yaşlı ve tıknefes bir av köpeği Filiz'in gözünün önünde nedense. Yoksulluktan değil, başkalarının yoksulluğundan gelen bir daralma içinde. Sözü değiştirmek için:

— Bugün hava ne güzel! dedi.

Havalar düzeldi, havalar ısındı. İskeleye inen yolda çınarların gölgesi bayağı aranıyor artık. Denizin kurşun rengi, tatlı bir maviye dönüştü. Yalıdaki cami, arka avlusunda geçme parmaklıklı pencerelerine dek ısırgana, devedikenine gömüldü. Mevsimin ilerlemiş olmasına karşın hâlâ direnen bir iki gelincik ve papatya.

— Bedri Bey nasıl?

— Nasıl olsun! Bildiğin gibi. Oğlanlar da iyi. Karne almaları yaklaştı. Okullar kapandı kapanacak.

— Temmuzda Ege'ye gideceğiz, diyor Lebibe. Boğaz'dan denize girilmiyor. Çöp, lağım ve akıntı. Murat Boğaz'da denize girecek kadar yüzme bilmiyor. Bilse bile nereye sokulup nerden girecek! Caminin önünden girenler var ama kim bunlar! Simitçi, balıkçı, çımacı, ayaktakımı. Yakışık almıyor. En iyisi, deniz zamanı alıp başını İstanbul'dan gitmek.

— Doğru, diyor Filiz, keşke biz de gidebilsek! Ama çok zor bizim için. Kalabalığız. Bedri'nin izin alması da olanaksız. Başını kaşıyacak vakti yok.

Birden içini çekiyor, sonra toparlıyor kendini, lafı değiştiriyor.

— Bir etek diktirmek istiyorum, keten ya da tergal. Bildiğin bir terzi var mı?

— Çok ucuz ve iyi bir terzi biliyorum Üsküdar'da. Sinemanın yanındaki sokak arasında. Seksen liraya dikiyor eteği. Pantolon da dikiyor. Mum gibi de oturtuyor. Yokuştaki sinemanın hemen üst başındaki sokakta. Yirmi beş otuz adım atınca görürsün tabelasını. Bir göçmen. Dur bakayım, adı da Rüstem galiba.

— Ben düz bir şey istiyorum, diyor Filiz. Senin gönderdiğini söylesem

olur mu?

— Kaç tane müşteri yolladım ona. Ama bu benim söylediğim iki üç ay öncesi. Bugünlerde beş on lira arttırdıysa hiç şaşmam. Bak diktiği bir eteği göstereyim sana.

Lebibe bitişik odaya geçiyor, elinde bir etekle dönüyor. Çocuklar kamyonculuk oynamaktan bezmişler, ellerini arkalarında yere dayayarak geriye kaykılmışlar, ortada yan yatmış iki kamyona bakıyorlar. Lebibe, belinin yanlarından tuttuğu bej bir eteği Filiz'in oturduğu koltuğun kenarına sererek gösteriyor, Filiz çekilerek bakıyor.

— Çok iyi. Ben de böyle bir şey istiyorum işte. Demek seksen liraya dikti bunu. Pahalı değil.

Sonra saati soruyor.

Saat ona çeyrek var.

— Kalkmalı, öğleye çocuklar gelir. Öteberi almalı, ev tamtakır kuru bakır yemek yapmalı.

— Daha erken, diyor Lebibe.

Yonca'yı elinden tutup iniyor merdivenlerden. Bugünlerde bir tuhaflık var üstünde Filiz'in. Ağzından bir söz çıktı mı söz olarak kalmıyor düşe, düşlere dönüşüyor. Demin, "Öğleye çocuklar gelir," dedi ya, çocukların okuldan çıkışlarını, dağılışlarını, el çantalarını, kasketlerini, giysilerini görür gibi oluyor. Sesler geliyor kulağına. Bağıra çağıra, ellerini kollarını sallayarak çıkıyorlar okul kapısından. Sağa dönüyorlar, iskeleye doğru iniyorlar. Üsküdar iskelesi bütün ayrıntılarıyla gözünün önünde. Derken Üsküdar iskelesiyle ilgili anılar. Babasının eski günleri anlatışı. "Burada bir mahallebici vardı," diye gösterdiği yer. Eli parmaklıkta Bedri'yi bekleyişi. Hepsi, her şey bir arada. Vapurlar, vapurlar! Beşiktaş'ta hep birlikte çay içtikleri kahve.

İniyorlar merdivenlerden. Yonca basamakları zıplayarak iniyor. İşte kapıları. Havagazı kokuyor bu sahanlık. Bir eziklik var içinde. Bedri'nin Lebibe'lerle ilgili görüşleri aklına geliyor.

"Tek bir kitap bulamazsın evlerinde. Gazete bile okumazlar. Şiirdi, resimdi, müzikti, kullanmazlar. Aydın düşmanıdır, kaz kadar kafasızdır bunlar. Beğeniden yoksun. Her memleketin küçükkentsoyluları kaz kafalıdır, tutucudur, ufak hesapların içindedir ama bizimkilerin eline

gerilikte su dökemezler. Bizimkiler üstelik görgüsüz ve geleneksiz. Bir geçmişleri yok, gelecekleri de.”

Murat Bey onu gereği kadar koltuklamıyor da ondan böyle düşünüyor. Bedri alıngandır, kuruntular içinde kıvranır. Al gülüm ver gülüm demezsen küskünotu gibi kapanıverir içine. Sadece içine kapansa iyi, başlar kötülemeye, kusmaya zehrini.

— Para alalım da alışverişe çıkalım, diyor Filiz.

İçeri giriyorlar. Bozuk para çantasına yüz lirayı dört kat edip sokuşturduktan sonra yeniden çıkıyorlar. Filiz, ucuza bulabilirse sardalye almak istiyor öğleye. Olmazsa kalye var, bir pilav uydurur yanına, idare eder.

Anacaddeye indiler. Sağa geçip yürümeye başladılar. Gökyüzü mavi, tek bir bulut yok. Esinti de yok. Hava böcek sesleriyle dolu. Bir martı geçiyor bakkalların, manifaturacıların üstünden. Caminin anayola bakan avlusunda, köse hafız tel örüyor.

Köse hafız kördür. Mahallenin garibi, yoksulu. Bir de İskender’le Kemal var. İskender, çul çaput, bütün giysilerini üstünde taşır. Kafasını sokacak bir deliği olmadığı için. Yaz günü, üst üste, yaması kendinden çok iki palto, üst üste iki üç partal pantolon, lime lime. Bir postal ayağında, belli ki elde yamanmış, pençelenmiş. Kemal’se yolcular vapurdan dağıldı mı sokulur, işaretle para ister. Dilsiz değil, çünkü türkü söyler arada bir.

Kör hafız sırtında üstü tenteli iskemlesiyle dolaşırdı. Kayıştan iki koltuk yapmış kenarlarına, omuzlarına takar, bir gölge buldu mu konaklar, tel örer. Ne yer içer! Mahalleli yedirip içiriyordu besbelli. Mevlide, hatim duasına gittiği de oluyordu. Yüzü çiçek bozuğudur. Gözleri çiçekten kapanmış olmalı.

Filiz önünden geçerken hafıza baktı. Gözleri yumuk. Kâğıt gibi soluk bir benzi var. Yonca’yı elinden sıkıca tuttu ve yürüdü. Bedri dilencilere para verilmesinden yana değildir. Belki yardımdan ve iyilikten yana da değildir.

Köşeyi saparak rıhtıma doğru indiler. Eczanenin vitrini önünde biraz duraladıktan sonra balıkçılara doğru yürüdüler. İşte çınarların ve sakızağaçlarının altındalar. Manav Rahmi marullarını ta tavana kadar istif etmiş, aralarına yer yer domatesler sıkıştırmış. Önde, arkalarından desteklenerek kaldırılmış tablalarda ilk kiraz ve kayısı. Domates turfanda

sayılır. Daha hem pahalı hem tatsız. Yerlisi çıkmadan yenmez. Caminin giriş kapısı. Aşınmış dikdörtgen taşlarının arasından çıkan otlar. Şadırvan. Yalı camilerinde kumrulara martılar karışır. Deniz ve toprak iç içe. Denize inen aralık ve hemen üstünde yalı kahvesi. Ortada geniş saçaklı mermer çeşme. Lülesinin üstünde kara yağlıboya ile:“İçilmez” yazılı. Kahvenin çaycı barakası. Semaver, dizi dizi cezveler ve yaldızlı çay bardakları. Solda kayıkhane ve rıhtım. Kayıkhane iskele ile kahve arasına düşüyor. Küçük bir dalgakıran, dalgakıran denebilirse buna, el kadar bir iç deniz yapmış burada. Bir iki sandal, bir iki motor kıpırdamadan duruyor. Kayıkhane ile yüz yüz elli yıllık iki yalı arasnda parke döşeli yol. Balıkçılar orda.

Almak istesin, istemesin balıkçıların önünde duraksamadan edemiyordu Filiz. Sardalye elverişli olsa bir kilo alacak ama, yirmi beş lira kilosu bugün. Fıçının üstündeki yeşil boalı tablaya bir papatya düzeniyle yayılmış. Kasabın vitrininde, gerilerine kırmızı uçurtma kâğıdından yapma güller sokulu kafaları kesik gövdelerde iten bir şey var, ama balık, yüzdüğünü, yaşadığını, çiftleştiğini pek görmediğimiz, bilmediğimiz balık her zaman göz alıcı. Acımadan, merakla bakıyor ana kız balık tablasına.

Balıkları seyretmeye doyamıyordu Filiz. Bir zamanlar sadece boylarına boslarına göre, büyük, küçük, yassı diye nitelendirdiği balıkları şimdi daha iyi ayırt ediyor, ayrıntıya inebiliyordu. Uskumrunun hareleri daha sık, gözleri küçük, oysa kolyozun hem hareleri daha taraklı, hem gözleri daha patlak.

Gözü sardalye tablasında ama, içten içe, uzaktan uzağa başka şeyler, belirsiz şeyler düşünüyor. Mutsuzluğu bu sanki. Oysa niçin mutlu olmasın! Aç değil açık değil. Evi, kocası, çocukları, çamaşır makinesi, buzdolabı, koltuğu, kanepesi, halısı kilimi, neyi eksik! Bir gizli açlık, bir gizli doyumsuzluk yine de. Bu uzak ürpertinin berisinde, daha yakınlarda demin dinlediği öykünün yankısı: dilenenler. Kibrit kutusu gibi evlerin üst üste yığıldığı mezbelede apartmanımsı bir yapıda Madam Seta ve yaşlı köpeği. Masanın üstüne akşamları boşaltılan, sonra tek tek sayılan bozuk para. Bozuk paranın şıngırtısı. Hep böyle bu. Üstte gök, altta deniz ve rıhtım, balıkçılar, gelen geçen sonra bu keder ve sevinç arası oynayan ibre.

Parmağın ucuyla bir sardalyenin burnuna dokunan Yonca’yı kolundan çekti Filiz, iskeleye yöneldiler. Gerçek bir yapıdan çok oyuncağa benzeyen

yeşile boyalı iskelede kimsecikler yok. Rıhtıma zincirle bağlı dubalar akıntıda sallanıyor. Bilet gişesi kapalı. Demir babanın hemen altı bir kulaç su. Güneş vurmuş içine.

Yonca denize biraz da korku ile bakıyor, bu kez o sıkı sıkıya tutuyor annesinin elini. Filiz sarsarak geriye çekince irkiliyor, öbür yoldan, kasabın önünden anayola doğru yürüyorlar. Aptullah'ın dükkânı. Giriyorlar dükkâna. Bir yağ ve küf kokusu. Bakkaldan başka her şey burası. Duvarda, yükseklerde çamaşır ipi çileleri. Köşede kazma ve kürek sapları. Beride boya kutuları, kilit, çivi, bezir. Tezgâhın önünde pirinç, fasulye, kuru bakla, nohut. Tezgâhın ardındaki raflarda defter, kâğıt kalem, silgi ve bir sürü hırdavat. Aptullah, gözünde gözlükleri, hesaplarını gözden geçiriyor. Sırtında o gümüşü, o leke içindeki hırka ile pardösü arasındaki giysi.

— Pirinç istiyorum bir kilo, diyor Filiz, o geçen gün aldığımdan.

Daldırıp bir avuç pirinç alıyor eline ve azar azar döküyor çuvalına.

— Tam pilavlık, diyor Aptullah gözlüğünün üstünden. Eski pirinç.

Elindeki malamsı kürekle iki kez dolduruyor kesekâğıdını, sonra ucundan tutup bırakıyor teraziye. Terazinin öbür yanında iki yüz elli gramlık bir ağırlık var. Pirinç yanına basıyor terazi. Kiloluk dirhemle değiştiriyor iki yüz ellilik dirhemi. Bu kez pirinç yükselince küreğinden pirinç silkeleyerek tamamlıyor. Dökülen pirinç sesine kâğıttaki, sokağın sesi karışıyor. Otomobiller geçiyor anayoldan. Yonca çıkartmalara bakıyor kasanın yanında.

— Çıkmaz onlar, diyor annesi.

— Onlar mı çıkmaz! Çıkar çıkar, hepsi ayna gibi çıkar.

Çıkartmanın çıkmayacağını düşünmek ancak Bedri'nin aklına gelebilir. Bedri'nin ağzından konuştuğunu sezinliyor Filiz. Hep bir engelleme, bir karşı çıkma! Yalnız para gitmesin değil, bir baskı sürekli.

Anayoldan geçen otomobillerin sesine martı çığlıklarının karıştığını duyuyor uzaktan uzağa. Dışarsı güzel.

— Kaça bu çıkartmalar? diyor Filiz.

— Tabakası beş lira.

— Almayalım istersen! diyor Yonca'ya.

Yonca sesini çıkarmadan sol ayağının üstünde bir iki silkiniyor. Sonunda pirinci ve çıkartmaları alıp çıkacaklarken:

— Ermeni madamının, hâşa min huzurdan, yediği boku duydunuz mu? diye soruyor Aptullah Efendi.

Demek mahalle çalkanıyor. Bilmemezlikten geliyor Filiz. Belli belirsiz ürperiyor.

— Yooo!..

Baştan anlatıyor öyküyü Aptullah Efendi. Bu kez içinde ayakkabıcı Ahmet yok. Madam Seta ile Anais dolaşmışlar kapı kapı.

— Bir kör uydurmuşlar, sanki cami yapımı için para topluyorlar. Savcılık işe el koyarsa hiç şaşmam.

— Savcılık ne karışır, diyor Filiz, sokaklar dilenci dolu.

— Bu dolandırıcılığa girer, diyor Aptullah Efendi. İyilikseverlik görünümü altında soygun.

— Bu biçim dilencileri çok gördük, diyor Filiz. Daha geçen hafta vapurda hastane raporlarını, röntgen filmlerini yolculara gösterip dilenen sakallı bir ihtiyara iki buçuk lira verdim. Yokluk yoksulluk.

— Ne köpoğludur onlar, diyor Aptullah Efendi, dilencilikten apartman dikenler var.

Bu Aptullah'ın bir apartmanı var mı Filiz bilmiyor ama, yumruk gibi bir öfke gelip boğazına tıkanıyor. Bir şeyler söylemek istiyor.

— Ya vurgundan, vurgunculuktan, diyebiliyor ancak.

Aptullah Efendi'nin sarı dişlerini görüyor. Sırıtıyor Aptullah Efendi. Boğazına çıkan öfke yumrusu kayıyor gerisingeri. Bedri'nin dibine yaklaşan rakı şişesi aklına geliyor. Ama Aptullah Efendi rakı satmaz. Haram mal bulundurmaz dükkânında. Ama pirinci on gram eksik tartmak için kesekâğıdını pat diye atmasını bilir terazinin üstüne. Filiz, kasanın üstündeki:"Müşteri velinimetimizdir" yaftasını heceleyerek çıkıyor dükkândan.

Gözleri kamaşıyor dışarda. Kırk yıllık yamru yumru paket taşlarının üstünden ilerliyorlar. İki yanda, yarımşar metrelik yaya kaldırımı ve tek tük otlar taşların arasında, oluklardan akan yağmur sularının kazdığı küçük sel yatakları. Hava bugün güzel. Hüzün ve sevinç arası oynayan ibre yaz aydınlığında sevince doğru kayıyor.

Dul Madam Seta koltuğuna güçlükle sığmış, belki para düşünüyor. Tıknefes köpeği ayakucunda. Lebibe, yatak çarşaflarını balkonda güneşe

sermiş, elektrik süpürgesini dolaştırıyor odalarda. Aptullah Efendi hesaplarını gözden geçiriyor. Kör hafız tel örüyor. Kumrular, martılar uçuyor. Bir örümcek iniyor tavandan yere doğru. Ya ötekiler! Bu yakada, öbür yakada, sokak aralarında, anayollarda, dolmuşlarda, vapurlarda, tıklım tıklım otobüslerde gidenler gelenler, koşanlar, öpüşenler, ağlayanlar, gülenler, bütün o aylaklar, yolsuzlar, çalışanlar, boğuşanlar, demir dövenler, kilit takanlar, kereste biçenler, kapı pencere kasaları çatanlar, para sayanlar, bozduranlar, alanlar, satanlar, bütün onlar, bütün onların gündelik uğultusu, azgın bir ırmak gibi akan Boğaz, güneşlenenler, kremlenenler, köşkler, yalılar, gecekondular, barakalar, sur kovukları, duvar dipleri, zakkumlar, hatmiler, mavnalar, çatanalar, beslemeler, çocuklar, okula gidenler, gitmeyenler, bütün bunlar ve bunların içe vuran gölgesi, bilinç ve bilinçaltı arası yankısı! Sokak, sokaktan sonra ev. Kendimiz daha çok.

Filiz kapıdan adımını atar atmaz Yonca'nın elini bıraktı, doğru oturma odasına geçti. Bir kasvetli göründü gözüne bugün ev. Kapının beyaz boyası yer yer kararmış, çatlamış da. Çatlaklara kir oturmuş. Halının kırmızısı solmuş, mora kaçıyor. Camlarda yapışkan lekeler var. Koltuk kadifesinin havı dökülmüş, kimi yeri öylesine kirlenmiş ki muşambaya dönüşmüş. Duvarın, badananın altında sırıtan pürtükleri, deliği deşiği ortada. Perdeleri deterjanlı suya batırsan, bir çirkef akar ki sorma! Bedri'nin sigara zifirinden kararıyor bu perdeler. Kapı tokmaklarının alüminyumuna bulaşmış yağlıboyayı kazısan da çıkaramazsın. Az mı silip süpürüyor, kazıyor, ovuyor, parlatıyor Filiz! Kullanılan evde, döşemeye sinen öyle bir kir var ki, içinde yaşanılmayan evin küfünden daha iğrenç. Bir şeyler yağıyor tavandan, duvarlardan, bizden, biz insanlardan, bir şeyler bulaşıyor bütün bu eşyalara.

Böyle zamanlarda ruhu daralırdı Filiz'in. Ölümü istemeye dek varan bir karamsarlık sarardı içini. Kapı tokmaklarından başlayarak banyo ve mutfak çinilerine dek rengini yitirmeye yüz tutmuş, kendi kendisi olmaktan çıkmış ne varsa, hepsini, her şeyi vimle, alüminyum teliyle siler, ovar, parlatmaya çalışırdı. Ovulan, parlatılan taş, çini, maden, kendi kendisi olmaya dönerse ne mutlu, dönmezse, eskisi gibi kalmakta direnirse, ya da bambaşka bir kişilikte çıkıverirse karşısına işte o zaman, tam o zamanlar, bir ağlama isteğine kapılırdı. "Nedir bu benim başıma gelen!" Bir dağ gibi yıkılırdı

üstüne ev ve ağlardı.

Bir hastalık olduğunu söylüyordu bunun, kocası. Bu ne biçim bir hastalıktır ki yakasını bu dertten sıyırabilmiş kadın yok gibidir mahallede. Bu mahallede bütün kadınlar sabahtan akşama dek kıyı bucak temizliği yaparlar evlerinde. Baygın düşene dek çalışırlar, yine de doymazlar. "Bir azgelişmişlik hastalığı!"

"Cinsel" de diyor Bedri ya, Filiz buna inanmıyor. Her zamanki gibi "Toplumsal" dese daha çok inanacak. Burada cinselle toplumsal birbirine giriyor, karışıyor. Cinsel organlarında bir ısı yükselmesi, bir yaşlık, bir istek duyduğu olmadı hiç. Belki bir iki kez düşünde, hatta ileri aşamada. Ama ne ilgisi olabilir bunun durmadan ovmak, parlatmak, silmek isteğiyle!

Filiz daha dünkü güler yüzlü havasını, bütün parlaklığını yitirmiş oturma odasından kaçarcasına mutfağa geçti. Orada da sinirine dokundu bütün o kap kacak. Daha yeni aldıkları havagazı ocağının düğmeleri bile bir tuhaf. Bir sırada değil sanki. Kimi içerde, kimi dışarda, kimi aşağıda, kimi yukarda. Çinilere tutturulmuş naylon çengellerden birine asılı rengi dönmüş bir beze uzanırken iri bir karafatmanın ayağının dibinden çöp tenekesine doğru fırladığını farketti. İrkildi. Böcek bir anda yok olmuştu ortadan. Boşuna kaldırdı çöp tenekesini, boşuna baktı musluk altı dolabının eşiğiyle yer mozaiği arasındaki kir dolmuş aralığa. Her yer pis ve çatlak! Her yerde görünmesiyle kaybolması bir olan böyle karafatmalar!

Bir böcekle bile başa çıkamamak, her gün bin kez yenik düşmek, ezilmek şu avuç içi kadar evin altında midesini bulandırdı. Nerdeyse kusacaktı ki mutfaktan çıktı, yatak odasına geçti. Yatak geceden kaldığı gibi. Sarı perdeler kapalı. Perdeleri iki eliyle iki yana çekti. Camı da açtı, sokağa baktı karşıki apartmanın sağından görünen gökyüzüne kaldırdı başını. Deminki durgun hava, esintili, koşuşan bulutlarla açılıp kapanan morumsu bir havaya bırakmıştı yerini. "Boğaz şimdi deli gibi akar." Tam üstümüzdeki dağ gibi bulutların, mahallenin üstünden yuvarlanarak geçen bulutların, uçları akçıllanıp gövdeleri morardı mı Boğaz'ın da dalgaları tepeden akçıllanır, ama gövde, asıl su, cıva gibi oynak, kurşun gibi ağır, mosmor kesilir ve deli bir ırmak gibi kabına sığmaz olur. İskele babasında ve yalının damında düşünen martı havalanır, yavrusunu yitirmişçesine bir avaza bağırmaya başlar. Ne var ki en çok böyle havalarda bir tuz ve iyot

kokusu sarar mahalleyi. Bu sırada balkonlarda çamaşır kurutan kadınlar gökyüzüne avuçlarını açarak iri yağmur tanelerinin düşüp düşmeyeceğini kestirmeye çalışırlar. Daha tedbirlisi, bir koşu toplar çamaşırları, yollu yatak çarşaflarını, rüzgârda savrulan havluları ıslanmaya başlamadan önce.

Filiz, uzun uzun kokladı havayı. “Neden bu böyle!” diye düşündü. Keder ve sevinç arası oynayan ibre, fırtına gösteren barometreler gibi keder çizgisine düşüp yaslandı mı artık ne yapsan nafile! Yarını belli olmayan, havanın sokağın verdiği sevinçten öte bir mutluluk getirmeyen yaşam bir yük kesilir böyle zamanlarda. Nedensiz bir çırpınış! Sökük dikmek, delik yamamak, yer silmek, kapı tokmağı parlatmak! İyi ama her şeyin bir sonu var.

Bir yalnızlık içine düştü Filiz. Her günkü yalnızlığından öte bir yalnızlık. “Hiç olmazsa kadınlığını bilse, kadınlığını duysa! Ama ne ilgisi var!” Vücudu erkek istemiyor. Aklı bu dala su yürütecek gücün bir erkekte olduğunu söylüyor ona. Neden denemedi bugüne dek! Bedri bin kez aldatmıştır onu. Bedri’nin umurunda olmaz başka bir erkekle yatması. Uyansa, uyanabilse! Üstelik Bedri bu değişikliğin farkına varıp:

— Sende bir değişiklik var, diyebilir.

Birden aklına Yonca geldi.

— Yonca! diye bağırdı.

Yonca, mutfaktan bir çay bardağı tabağı almış, su koymuş içine, halının üstünde çıkartma çıkarıyordu.

— Çıkartmamı çıkarıyorum anne!

Yonca’nın elindeki kâğıt parçasında, yeşilli, sarılı, kırmızılı bir kelebek çıkartması var. Kâğıt daha yaş. Kelebeğin orası burası çıkarken kopmuş. Çevresinde ovalanmış kâğıt kırıkları. Yonca, böyle güzel bir kelebek çıkartmış olmanın coşkusu içinde. Varsın kelebeğinin kanatları bereli, burnunun iğnelerinden biri kopmuş olsun! Başını iki yana eğerek yaptığı işe bakıyor.

Filiz birdenbire Yonca’nın eline vurdu:

— Bak, dedi, suyu dökmüşsün, çıkartmayı da halıya ufalamışsın! Ben size ortalığı kirletmeyin demiyor muyum! Hangi birinize yetişeyim bilmem ki!

Yonca eline yediği şamarın acısına aldırmadı. Sarsılarak annesinin

yüzüne baktı. Ama Yonca'nın yerine, sanki şamarı yiyen kendisiymiş gibi Filiz ağlamaya başladı.

— Nedir benim bu çektiğim! Günde bin sefer topluyorum, siliyorum, süpürüyorum, yine de ortalık pislik içinde.

Göz ucuyla, yeşilli sarılı kırmızılı kelebeğe bakıyordu. Cansızdı kelebek, benzermiş görünse de gerçek bir kelebeğe hiç mi hiç benzemiyordu. İnsana hüzün veren bir şey vardı bu kelebekte. Belki ilk okuma kitaplarına, ilk defterlere çıkartıldığı ve yıllar sonra, günün birinde, yine öyle sarılı, yeşilli, kırmızılı karşımıza çıkıverdiği için.

Yonca başını çıkartmasından kaldırmış annesine bakıyordu.

— Annenin üzüleceğini hiç düşünmedin mi?dedi Filiz.

Yonca, üstüne doğru eğilmiş annesinin birdenbire boynuna sarıldı, sonra daha demin duyduğu keyiften yorulmuş, bezmiş bir büyük insan edasıyla ayağa kalktı. Yine birden çocuklaştı:

— Çişim var, dedi.

Filiz, Yonca'nın donunu sıyırırken hâlâ ağlıyordu. Mutfağa geçti, pirinci haşlamak için çay ibriğine su doldurup ateşe oturttu. Tepsiye üç ölçü pirinç koydu, pencere ışığında ayıklamaya başladı.

Deminki bulutlu hava değişmiş, esinti durmuştu. Filiz başını dışarı uzatmasa da anlıyordu bunu. Belli ki artık yaprak kıpırdamıyor dışarda. Boğaz daha bir süre köpürerek akar, sonra yavaş yavaş o da durulur.

Tavanla döşeme arasında, daha çok döşemeye yakın bir yerde, alabildiğine sessiz, vızıltısız, hemen hemen kıpırdamadan, sonra birdenbire hızla sağa sola kaçarak bir iki sinek uçuyordu. Nerdeyse mutfaktaki saatin işlediği duyulacaktı. İşte bu boş ve sessizlik dolu zamanın arasından, uzaktan, çok uzaktan, belli belirsiz bir müzik duyuldu. Ağır bir parçaydı, Bedri'nin sevdiği cinsten bir şey. Kulak kesildi. İki parmağının arasında, pirinçten çıkardığı bir darı tanesi, gözleri bir noktada, dinledi. Yalnız olduğu için, dinlemekten de duygulanmaktan da çekinmiyordu. Oysa her zaman Bedri'nin, çocukları susturarak radyodan izlediği böylesi parçaların önünde hiçbir tavır takınmamayı yeğlerdi. El lambasının piline, fotoğraf makinesine, radyoya nasıl elini sürmezse, öyle uzaktan sessizce nasıl bakarsa onlara, bu dışardan getirildiği söylenen müziğe de öylesine uzak dururdu. Çok şey vardı elinin altında onun olmayan. Bir yabancılık ki

değme gitsin! Bütün bu yabancılık duyduğu şeyleri kendinin yapabilmesi için gerekli gücü, atılımı bulamıyordu kendinde. Tam böyle olduğu da söylenemez. Güçsüzlükten çok utanca benzeyen bir duyguydu bu. Bir tokgözlülük belki de.

Müzik uzaklaşmış ya da susmuş, oda yine eski sessizliğine dönmüştü. Filiz, pirinçleri tepsinin o yanından bu yanına nerdeyse tek tek geçirerek içindeki darıları, küçük taşları ayıklamayı sürdürürken, ateşe oturttuğu çay ibriğini birden anımsadı. Tepsiyi masaya bırakarak mutfağa geçti. Su fokurdamaya başlamıştı. Altını söndürdü. Saate baktı, durdu.

— Ne var, ne oluyor kuzum!

Yaşamı gerisinden bir yerden izlediğini anlar gibi oluyordu. Hiçbir zaman daha çoğunu istememişti, başkaldırmamıştı, elindekiyle yetinmesini bilmişti ama ne vardı elinde! Ne geçmişti eline şimdiye dek! Bir kazığın çevresinde boynundaki ip boyunca dönüp dolaşan koyun gibi üç adımlık bir yuvarlak içinde dönüp durmuştu. Bedri çakmıştı onu bu kazığa. Türlü açmazla, lafla, nedeni ilk bakışta belli olmayan bir tutumla, bir politika ile daha doğrusu, o çizmişti bu sınırı dört yanına. Karısının başka bir erkekle ilişkisine göz yumabilirmiş, hatta bunu körüklermiş gibi görünen bu adam, üstelik başka kadınlarla olan kendi ilişkilerini zaman zaman açığa vurmaktan çekinmiyordu. Filiz kıskanmıyordu ama bir kez kıskanıyormuş gibi davrandığı için artık bu kıskançlığı sürdürmek gerekiyordu sanki. Belki biraz da inandırmıştı kendini kıskandığına, kocasını sevdiğine. “Sevmek böyle mi olur!” diye geçirdi aklından. Yoksa bir oyun mu oynuyordu o da!

Ayıklamasını bitirdiği pirinci naylon bir kaba boşaltarak üstüne sıcak suyu doldurdu. Bir kaşık tuz kattı içine. Bu pirinç az sonra pişecek, okuldan çocuklar gelecek, kalyeyi ve pilavı yiyecekler, sokakta oynayacaklar, ders çalışacaklar, çekişecekler, kavga edecekler, derken akşam olacak, Bedri ya gelecek ya gelmeyecek, gece olacak, uyanacak. Hep bu, hep bu!

Pirincin yarım saat haşlanması gerekiyor. Daha öğleye vakit var. Daha çocukların okuldan dönmesine vakit var. Biri bulur gelmeleri. Bütün evi baştan başa silip süpürmek geçti içinden. Yatak odasına geçti. Yatağı düzeltirken, yandan, eğik, aynaya doğru döndü. Benzemiyordu kendine. Bambaşka biriydi aynadaki. Üstelik güzel biri. Birkaç kez aynadakiyle kendi arasında gidip geldi. Her seferinde iki ayrı izlenim. Bunlar birbirine

ne zaman tıpatıp benzer!

Yonca içeri girdi.

— Anne kapının önünde oynayayım mı?

— Oyna ama uzaklaşma kapının önünden.

Tam Yonca çıkmıştı ki kapı çalındı. Filiz kapıyı açıp da karşısında Madam Seta'yı görünce gözlerine inanamadı. Yakası beyaz tenteneli siyah, eski bir giysi vardı üstünde. Ayağındaki atkılı kara iskarpinler topuklarından dışa doğru yamulmuştu. Filiz'in duraksadığını gören kadın:

— Bir dakika rahatsız edebilir miyim? diye sordu.

— Buyrun, dedi Filiz, biraz şaşkın.

Madam Seta kapının önünde ayakkabılarını çıkarmak istedi ama Filiz bırakmadı.

— Ortalık kir pas içinde.

Kadın pabuçlarını çıkarmaktan vazgeçerek salona doğru yürüdü.

— Şöyle buyrun! dedi Filiz.

"Besbelli para isteyecek, tam buldu adamını!"

Madam Seta kanepenin karşısındaki koltuğa zorla oturdu. Filiz de karşısına geçti.

— Sefa geldiniz, dedi.

— Sefa bulduk, dedi Madam Seta.

Biraz durduktan sonra:

— Birbirimizin çok yabancısı değiliz, değil mi? diye sordu. Buraya gelmeye belki cesaret edemezdim, ama ne bileyim, bir sevgi beslerim size karşı. Bambaşka bir haliniz vardır sizin. Merhametli bir insan olduğunuz bellidir.

Dili çalmadan, tane tane ve alçak sesle konuşuyordu. Vücuduyla bütün koltuğu doldurmuş, küçük, yorgun ve yaşlı ellerini iri göğsünün üstüne kavuşturmuştu. Sağ elinin serçe parmağında gümüş ince bir halka vardı. "Eski bir yüzük, diye düşündü Filiz. Çok eskiden beri parmağında ki şişmanladıkça gömülmüş etine."

— Size bir kahve pişireyim, dedi Filiz.

— Çok iyisiniz, dedi Madam Seta, ama kahve içemiyorum. Çarpıntı yapıyor. Kalp yetersizliği var.

Durdu.

— Dedikoduları duydunuz herhalde, diye ekledi.

— Hangi dedikoduları?diye sordu Filiz.

— Güya bir kör bulmuşuz. Ben, kızım Anais, nişanlısı ayakkabıcı Ahmet Efendi, sokak sokak dolaşıp dileniyormuşuz.

— Sizin de aralarında olduğunuzu bilmiyordum, dedi Filiz.

— Gördünüz mü! Demek duydunuz. Ama yoksulla uğraşmak en büyük günahtır. Tanrı yoksulları sever, sevdiği için de gücüne gider. Aç kalan insan dilenir, ayıp değil. Benim kocam Fransız lisesinde matematik öğretmeniydi. Bir taneydi eşi emsali arasında. Parmakla gösterirlerdi. Nasıl da iyi, merhametli bir adam, anlatamam. Sokak bilmez, içki kumar bilmez, beş kuruş kazansa, eve, çoluğuna çocuğuna getirir. Sonra bilgisi! Derya gibiydi bilgisi. Yalnız matematikçi değil, iyi bir mühendisti de. Çok icatlar yaptı ama bizde böyle işler göze batar. Halimiz vaktimiz iyiydi. Moda'da oturuyorduk kirada. Hani bildiniz mi tam Saint-Joseph Lisesi'nin karşısından bir sokak sapar, işte o sokağın öbür başında beyaz boyalı bir evde otururduk kirada. Ev dersem, köşk yavrusu. Geçenlerde geçtim oralardan da yüreğimin ucu sızladı. Ama düşmez kalkmaz bir Allah. İki çocuğu bıraktı da gitti bu dünyadan.

Matmazel Anais'ten başka çocuğunuz var demek!

Madam Seta göğüs geçirdi:

— Var ama kaç para eder!

— Paranoya, dedi. Girer çıkar. Üzüntüden oldu yavrucak. Bir gün üstüme yürüdü, sen benim kâğıtlarımı karıştırıyorsun, beni polise gammazlıyorsun, diye. İtti beni banyoya soktu. Elinde bir lobut. Hani cimnastik yaparlar, onunla vurdu bacaklarıma, kollarıma. Gözleri dönmüş bir tuhaf bakar. İşçi Partisi'ne girmişti. Oysa kimin umurunda, ister o partiye gir, ister bu partiye. Ama bu evham getirmiş nasıl olduysa...

Elini güçlükle kaldırarak başının yanında çevirdi:

— Anlıyorsunuz ya, paranoya. Bir adam vardı, kırpık bıyıklı, hiç sevmezdim ama ne denir, oğlan seviyor, her akşam gelir. Kitap, kitap, kitap... Kapanırlar, okurlar. Hep solcu kitaplar. Marx, Lenin, hep böyle şeyler. Gençlik işte. Size mi kaldı dünyayı düzeltmek!

— Şimdi nasıl oğlunuz? diye sordu Filiz.

— Yine içerde, dedi Madam Seta, içerde dersem Bakırköy'de. Ne

anlatıyordum. Bu beni banyoya kıstırıp kollarıma bacaklarıma lobutla vurmaya başlayınca korktum, yalvarmaya başladım. Baktım öldürecek beni. Kendim için değil, inan olsun, onun için. Katil olacak, ana katili olacak. Tanrı yazdıysa bozsun. Oğlum sen hastasın, dedim. Hasta değilim, dedi. Sen beni gammazlıyorsun, dedi. İşbirlikçi, dedi. Hiç duymamışım bu sözü o zamana dek. Baktım olacak gibi değil, rahmetli Artin'in bir arkadaşı vardı, doktor, kalktım ona gittim. Durumu anlattım. Bu çocuğu hemen bir kliniğe yatırmak gerekli, dedi. Kendiliğinden gider mi hiç! Hasta olduğunu bile kabul etmez. Bir polis emeklisi vardı, yakın otururdu o zamanlar bize. Bereket o bir akıl verdi. Bir dilekçe yazdı kaymakamlığa. Can tehlikesi vardır, bir kliniğe yatırılması gerekir, diye yazdı. Götürdüm kaymakamlığa oğlandan habersiz gizlice verdim. İki gün geçti geçmedi, iki polis dayandı kapıya, yaka paça götürdüler. Bir bakışı vardı giderken...

Madam Seta yaşlanan gözlerini elinin tersiyle sildi.

— İlkin üç ay yattı. Haftada iki kez taşındım Bakırköy'e. Koğuş doktoruyla konuştum. Burada buna iğne yapmazlar, dedi, iğne yapmayınca da iyi olmaz. İğne yapılırsa iyi olur mu,dedim... Düzelir ama hiçbir zaman iyi olmaz, dedi. Tuttum bir reçete yazdırdım, bütün iğnelerini aldım, götürdüm çocuğa, verdim, bunlara bakan bir gardiyan var ona, eline de bir elli lira sıkıştırdım, Tanrı aşkına bu iğneleri bu çocuğa yap, dedim. Çocuk bana dargın, benimle konuşmaz. Yüzümü görmek istemez. Sen beni polise verdin, diyor da başka bir şey demiyor. Ana yüreği, dayanır mı! Çok çektim, çok! İnsan bu dünyaya çekmek için gelir. Tanrı insanları acı ile dener. Bir fideliktir burası. Cennet Bahçesinin fideliği. İyi fideyi kötüsünden bu dünyada ayırt eder Tanrı. Onun için, ne kadar çekersem çekeyim, gücenmem, şükrederim.

Durdu, gözlerini çevrede dolaştırdı, sonra Filiz'e dönerek:

— Ben bunları anlatmak için gelmedim size. Ama lafı açıldı mı anlatmadan edemiyorum.

Yine durdu. Kararsızdı.

— Bedri Bey gazetede çalışıyor, belki gazeteye yazar, bir faydası dokunur, diye düşündüm. Şimdi gazeteler yoksullara arka oluyor. Dertlerini, sıkıntılarını yazıyorlar. Bir faydası dokunuyor mu bilmem! Ev sahibi bizi evden attırmak için bahane arıyor. Bugün dilendiğimizi uydurdu, yarın

orospuluk ettiğimizi söyler. Kirayı arttırabilsek, biz de herkes gibi oluruz. Sadakayla yaşamak ayıp değil. Eski evliyalar, azizler sadakayla yaşarlardı.

— Ne kadar kira veriyorsunuz? diye sordu Filiz.

— Beş yüz, diye cevap verdi Madam Seta. Eski kira. Hiç olmazsa sekiz yüze çıkarmalıyız ki ev sahibi dırıltı etmesin. Vardı beş on kuruşumuz, kaptırdık. Rahmetli beyim Artin'in ölümünde topluca bir para geçti elimize. Başımızı sokacak bir kat almak için bir müteahhitle anlaştık. Elimizdeki avucumuzdakini verdik. Benim oğlan daha o zamanlar hastalanmamıştı. Noterden senet yaptık, bilir miyiz! Adam, bizim gibi böyle bir sürü insanla daha anlaşmış. Bir katı on kişiye birden satmış. Ortadan kayboldu. Benim diye gösterdiği yapının onun olmadığı, eniştesinin olduğu anlaşıldı. Eniştesine gittik, sizin benimle bir anlaşmanız var mı, diye sordu. Ne denir! Mahkemeye verdik, haklı çıktık haklı çıkmasına ya, anlamam ki, ne katı alabildik, ne de paramızı. Avukat para ister. Bizde elde avuçta kalmadı. Ortalık ateş pahası, beğenmediğim kabak sekiz lira.

— Güç, dedi Filiz.

— Güç, dedi Madam Seta. Dedim ya Bahçıvan sınar bizi. Alsa emanetini de kurtulsak.

— Kızınızın nişanlısının size bir faydası dokunmuyor mu?

— Dokunuyor, dokunuyor dokunmasına ya, devede kulak. İyi bir adam ama onun da bin türlü derdi var. En başta içki. İçki ekmekten önde gelir onun için. İçkisinden artarsa verir. Ne var ki içkiden geriye bir şey artmaz. İlkin pansiyoner olarak girdi eve. Anais'le anlaşmışlar.

— Kızınızdan daha genç galiba, dedi Filiz.

— Bir iki yaş küçüktür. Bir iki yaş dersem, var bir beş altı yaş. Kızım otuz altısını sürüyor. O da talihsizin biri. Evlenemedi bir türlü, evde kaldı. Morali bozuldu, hırçınlaştı. Gece gündüz ağlar. Bir yandan göz nuru döker sabahlara kadar. Gözleri bozuldu ağlamaktan.

— İş mi işliyor Matmazel Anais?

— Bluz örüyor konfeksiyonculara. O simli yünler var ya, onlarla işte. Ben de yardım ediyorum ama benim yaptığımı beğenmiyor. Artisttir Anais. Hep kendi icadıdır motifleri. Resim yapardı eskiden yağlıboya, sonra bıraktı. Bir bluz bugün konfeksiyoncuda beş yüz lira. Ama biz veriyoruz toptancıya yüz yetmiş beş liradan... Bu adam çıkınca, nişanlısı, düzelir gibi

oldu Anais. Çok kötüydü yoksa. Sevdi adamı. Bıraktık. Bırakmasak kuruyup gidecek. Eve aldık pansiyoner gibi. Bir ay, iki ay, bir yıl, iyi. Bir yıl sonra başladı gece gündüz içmeye. Başladı dövmeye kızı. Kız bitti, sıra bana geldi.

— İyi bir adama benzer, böyle kadın döveceği aklıma gelmezdi, dedi Filiz.

— Bizim de aklımıza gelmezdi. Aklımıza gelmeyen başımıza geldi. İçkisine karışmazsan, damarına basmazsan kötü adam değil... Ama ben derdimi dökmeye gelmedim size. Acaba Bedri Bey'in elinden bir şey gelmez mi? Hani dert köşeleri var gazetelerde.

— Bilmem bir faydası dokunur mu!

— Belki ev sahibi korkar. Sahipsiz buldu bizi, bindikçe biniyor dalımıza. Asıl derdi köpeklerle kediler. Kendisi hacıdır. İnebolulu bunlar. Takacı. Kaç tane apartmanı var, gecekondusu var. Köpeklere düşman. Bilirim, Müslümanlar temiz saymazlar köpeği. Namaz kılınmaz köpeğin girdiği evde. Ama her dinde sevgi var, acımak var. Reksi, büyük köpeğim on beş buçuk yaşında. Tıknefestir, yürüyemez. Elime şu kadarcık geldi. Emzikle besledim, ortaya çıkardım. Nasıl tutarım da sokağa bırakırım, götürürüm veterinere de öldürün bunu derim! Onunki de can. Ötekiler onun çocuklarıdır, torunları. Kendi aralarında ürediler. Dağıttığımızı dağıttık, dağıtamadığımız evde kaldı. Şimdi kimse köpek istemiyor.

— Ya kediler! dedi Filiz.

— Sevmem kedi milletini. Atamam yine de. Bir lokma ekmek vermeden edemem. Ne var ki hem nankör, hem çok ahlaksız bir soydur bu kedi soyu. Evde bir kedi vardır, erkek, hiç dişi kedilere yanaşmaz.

— Anlamadım, dedi Filiz.

— Tıpkı kimi insanlar gibi. Homodur, pededir. Mahallenin bütün erkek kedileri üstünden geçer. Sütü bozuk.

Sonra içini çekerek ekledi:

— Tanrının işine akıl ermez!.. Acaba Bedri Bey bize bir şey yapamaz mı, kurtaramaz mı bizi bu ev sahibinin belasından?

— Söyleyeyim ama hiç sanmam, dedi Filiz. Anlayamadığım bir şey var. Tutalım ki dileniyorsunuz, dileniyor diye kiracı evden çıkarılır mı!

— Değil mi ama!

— Maksadı sizi rahatsız etmek, canınızdan bezdirmek.

— Ne kadar bezdirmek istese yine de bu dünyada çeken bir şey var. Sabah güneş doğarken bir çay pişiririm kendime, otururum mutfak penceresinin önüne, görünen her şeye bakarım. Çok şey görünmez bizim pencereden, bir bayır, üstü ot. Düşünürüm otları tek tek. Bir ot öbür ota benzemez. Otların arasından görünen toprağı, çakılları, kum tanelerini, bunların arasında kaynaşan irili ufaklı böcekleri düşünürüm. Çok baktım toprağa ben. Gideceğimiz yer orası. Onun için bilirim toprakta olan biteni. Hep boğaz derdi ve çiftleşme. Canlılar, ölümlü olduklarını bildikleri için mi nedir, üremek isterler durmadan. Ama kolay değildir iki canlının birbirine sokulması. Tanrı onlara bir sevgi vermese yanaşmak istemezlerdi birbirlerine. Çirkindir, korkunçtur böcek. Kıskaçları, kabukları, gözleri, kollarıyla korkunçtur böcek. Ancak sevgi göze aldırır yanaşmayı.

Filiz canlıları birbirine çeken gücü, tutkuya dönüşen o üreme içgüdüsünü düşünüyor. Sonuç nasıl olursa olsun, iyi ya da kötü, bir kadını erkeğe, önüne geçilmez bir dürtü ile iten güçten başka nedir aşk! Ya bizler böcekler kadar da yaşamıyor muyuz?

Birden bir zil sesi.

— Kapı çalınıyor, dedi Madam Seta. Ben gideyim artık.

— Gitmeyin, dedi Filiz, bu saatte bana kimse gelmez! Bir şey istiyordur biri.

Kapıya gitti. Lebibe kapının ağzındaydı. Kaşıyla gözüyle oturma odasını gösteriyordu. Ayaklarını paspasa silerek girdi. Pencereden görmüştü Madam Seta'nın geldiğini besbelli. Filiz Lebibe'yi Madam Seta'ya tanıttı:

— Lebibe Hanım, komşumuz. Madam Seta.

Lebibe hiç sesini çıkarmadı. Kanepeye Filiz'in yerine oturdu.

— Sabahleyin söylemeyi unuttum şekerim, dedi, Kadıköy'de, Altıyolağzı'nda çok iyi bir terzi daha var. Yengem diktiriyor. İstersen onun adresini de verebilirim sana. Daha derli toplu bir terzi bu.

— Ben öyle çok iyisini istemiyorum, dedi Filiz, Üsküdar'daki bana yeter.

Madam Seta kıpırdamadan oturuyor, Lebibe'ye bakıyordu.

— Lebibe Hanım sizin üstünüzde oturuyor, değil mi? diye sordu.

— Bakıyorum nerde oturduğumu biliyorsunuz, dedi Lebibe.

— Küçük yer, dedi Madam Seta, herkes birbirini tanıyor.

— Ben de sizi iyi tanıyorum, dedi Lebibe.
— İçimizi dışımızı da bilirsiniz öyleyse.
— Küçük yer, dedi Lebibe.
— Dilendiğimizi de biliyor musunuz?
— Evet.
— Temizliğe gelen Kezban mı söyledi?
— Evet.
— İnsanın avuç açacak kerteye gelebilmesi için başının çok darda olması gerek, dedi Madam Seta. Vermek ne kadar iyiyse, almak da o kadar iyidir. Vermek almakla tamamlanır. Alçakgönüllülükten daha güzel ne var!
— Ama, dedi Lebibe, araya bir kör sokup insanların acıma duygusunu sömürmek yakışık almaz.
— Sadaka almak için köre acındırmazsanız kendinize acındıracaksınız. Bunu ben de beğenmiyorum, dedi Madam Seta.
— Dilendiğinizi gizlemiyorsunuz demek!
— Benim bir şeyden haberim yok. Hiçbir şeyi de gizlemiyorum. Anais ve nişanlısı bu işi benden habersiz yaptılarsa vebali boyunlarına.
Kalktı:
— Ben gideyim artık, dedi.
Filiz'e döndü:
— Size niçin geldiğimi ben de iyice bilmiyorum, dedi. Belki size duyduğum sevgi getirdi beni buraya.
Geldiği gibi çıktı gitti. Filiz bir ara baktı arkasından, sonra gelip Lebibe'nin yanına oturdu. Lebibe:
— Bal gibi dilenmişler şekerim, dedi. Bu kadının da haberi var.
— Bilmem!
— Bu kadar açıkgözlülük insanın sinirine dokunuyor. Niçin gelmiş buraya! Belki para istemek için. Ben olsam almazdım içeri.
— Zavallının biri, dedi Filiz.
Sözü değiştirmek için:
— Bu yıl bir yere gidecek misiniz? diye ekledi.
Oysa Lebibe söylemişti, biliyordu gideceklerini.
Bir kooperatif işi vardı Lebibelerin. Ege'de deniz kıyısında bir yer almışlardı. Karışık bir iş. Öncüler, aracılar vardı. Para yiyorlardı durmadan.

Bir site kuruluyordu ama ilgili bakanlıkla derde girmişti başları. Kendi aralarında yaptıkları parselasyon onaylanmıyordu bakanlıkça. Mantar gibi dinlenme köyleri bitiyordu kıyılarda. İstanbul'un, İzmir'in, Ankara'nın kalburüstü kimseleri, yabancılar vardı işin başında. Hırsızlık, yolsuzluk, dalavere dersen gırla. Durdurulmuştu şimdilik denizden yüz metre içeriye doğru her türlü konut yapımı. Ama kodamanların payı vardı bu kıyı arsalarında. Bu yüzden inanmıyordu Lebibe yasaların uygulanabileceğine.

— Hem, diyordu, şimdiye dek alınmış iskân müsaadeleri geçerli. Bizim bitti bitecek, yakında gideriz.

Kalktı:

— İşlerin vardır, dedi, ben gideyim.

O da çıkıp gitti. Yalnız kalmıştı Filiz. Öğle yemeğini, okuldan gelecek çocukları, sokakta oynayan Yonca'yı düşündü. Kapının önüne çıkıp seslendi:

— Yonca, Yonca! Yeter artık, gir içeri!

Yonca elleri ardında, seksek oynayan kendinden kabaca kızları seyrediyordu. Çağırıldığını duyunca öfkeyle ellerini iki yanına açtı, ağlamaklı, annesine döndü:

— Az daha oynayayım, anne! diye bağırdı.

Tanrı bilir ya, onu oynatmıyordu bu koca kızlar. Çocuk işte! Oynamasa da seyretmesi bile hoşuna gidiyor. Seyretsin varsın! Filiz sesini çıkarmadan içeri girdi. Lebibe terslemek için gelmişti Madam Seta'yı. Duramamıştı yukarda. Düşman kesilmişti bu kadına herkes. Oysa bahtsızın, yoksulun, zavallının biri.

Bire bir buçuk hesabıyla pirinç suyunu koydu alüminyum bir tencereye, ateşe oturttu. Tuz aldı tahta kaşıkla tuz kabından, silkeleyerek boşalttı tencereye. Bedri'nin Amerikan pazarlarından alıp getirdiği bir et suyu komprimesi attı içine. Alman malıydı, Knorr marka. Herhalde Almanya'dan gelen işçiler satıyorlar. Kim bilir, belki de bütün o sigaralar, elektrikli tıraş makineleri, giyim ve süs eşyaları gibi kaçak maldır bu da. Yine Bedri getirmişti ilkin bunlardan birkaç tane eve. İnanmamıştı Filiz bir işe yarayacaklarına. Bu hapın içine et olarak, et suyu olarak ne sığar! Ama bir kez deneyince şaşırıp kalmıştı. Bir şehriye çorbası pişirmişti, hiç unutmuyordu, bayağı et suyuyla pişmiş gibi lezzetli olmuştu. Lezzeti veren

et suyu değil, koku. Tıpkı naylon torbalarda satılan, ağızda şeftali, çilek, limon tadı bırakan kokulu şekerler gibi. İçine çilek, şeftali, limon koymuyorlar ya, bir koku damlatıyorlar, hepsi o kadar. Bunun da içine et suyu esansı damlatıyorlardır. Tuhaf bir icat doğrusu! Doyurmasa da, beslemese de avutuyor. Müslümanlık, Türklük, azgelişmişlik, Batı uygarlığı bir yarışa kalkıyor, bu üstünde inek kafası resmi olan hap kadar paketin alüminyum kâğıdını yırtarken. Batı uygarlığı önde götürüyor yarışı. Ama aldatmaca imiş, varsın olsun! Bir orostopolluk olsa da işin içinde pilavın tadını değiştiriyor ya! Yine de Filiz'in içinde bir yer var ki inanmıyor, kuşkuda, pusuda. Yarım kilo buz gibi dana etini tencereye koyup kaynatmak, suyuna pilav pişirmek, etini sövüş olarak yemek varken, sen tut et suyu esansıyla oyalan! Paranın gözü kör olsun! Çoluğun çocuğun nafakasıyla oynayanlar unmasın!

Pilav suyunun kaynamasını beklemek için oturma odasına geçince, Bedri'nin masanın üstüne bıraktığı gazete gözüne ilişti. Yine karışıklıklar olmuş, iki kişi ölmüş, birçok insan yaralanmış, altmış kişi tutuklanmış Diyarbakır'da. Ölenlerden birinin resmi var. Gencecik bir çocuk. Yüzünde boydan boya uzun bir bıyık. Saçları özenle taralı. Gözlerinin açık renk olduğu belli. Üstte bir köylü kadın, anası dövünerek ağlıyor. Bıraktı gazeteyi içi ezilince, pilav tenceresinin başına gitti. Resim mutfağa kadar geliyor peşinden. Öldürülen, uzun, boydan boya bıyıklarıyla arkasında, bir şeyler söylemek ister gibi. Vah yavrum!

Türkiye'de bu sırada birtakım kanlı olaylar sürüp gitmektedir.

6 Haziran-Tüm Öğretmenler Birleşme Dayanışma Derneği Sakarya Şubesi saymanı Hikmet Demir, bilinmeyen dört kişinin açtığı ateş sonucu öldürülmüş, şube başkanı Sedat Ege, üye Hüsamettin Aygün ile Sedat Ege'nin Almanya'da çalışan kardeşi Ahmet Ege ağır yaralanmıştır.

10 Haziran-Sivas İlköğretmen Okulu öğretmenlerinden Ayla Vişne, komando olarak bilinen bir öğrencisinin saldırısına uğradığı için Sivas'tan uzaklaşmıştır. Can güvenliğinin kalmadığını bildiren Vişne'ye Sivas valiliğince izin verilmiştir.

16 Haziran-İzmir'de bugün başlayacak uyarı direnişine altmış bin işçi katılacak. İş çevreleri genel direnişi engellemek için büyük çaba harcıyor.

18 Haziran-İstanbul'daki çeşitli devrimci kuruluşlar adına bir basın

toplantısı düzenleyen İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği yöneticileri, geçtiğimiz pazar günü Aksaray Geçidi’nde arkadan bıçaklanan Emir Ünalan adlı öğrencinin durumu hakkında bilgi vermişlerdir.

18 Haziran-Şavşat Lisesi öğretmenlerinden Hasan Şimşek gece yarısından sonra evine giderken kimlikleri bilinmeyen zorbalarca dövülmüştür. Artvin hastanesine kaldırılan ve komaya girmeden önce:“Şimdilik beni bırakın, sonra her şeyi anlatırım. Beni dövdüler,” diyebilen öğretmen daha sonra ölmüştür. Ölüm raporunda: “Darp sonu ölüm. Kulak arkasında darp izi. Başın arkasında yara. Dirseklerde sıyrık. Bacaklarda morartı. Sağ gözkapağı kapanmış,” denilmektedir.

21 Haziran-İlerici gazeteler okuduğu için önceki gün tehdit edilen, daha sonra da komandoların saldırısına uğrayarak bir arkadaşıyla birlikte bıçaklanan on yedi yaşındaki genç, üst dudağı parçalandığı için zorlukla konuşuyor, bir kürek darbesi yediği için boynunu oynatamıyor.

21 Haziran-Yusuf Ayton adlı bir işçi, devrimci yayınları okuduğu için bıçaklanmıştır. Hava bakım ikmal merkezinde işçi olarak çalışan Aytop, önceki akşam saat on dokuz sıralarında Cebeci Stadyumu’nun yanından geçerken, önüne çıkan iki kişi elindeki gazeteyi işaret ederek: “Ver şu gazeteyi!” demişlerdir. Aytop’un: “Beni birine mi benzettiniz?” diye sorması üzerine, işçiyi sağ böbreğinin üzerinden bıçakla yaralayarak kaçmışlardır.

22 Haziran-20 Haziran sabahı saat on sularında Necatibey Caddesi durağında okul otobüsünden inen Haşim Aydıncan, Yunus Gökçe, Kenan Erek’in Orta Doğu Teknik Üniversitesi Hazırlık Okulunda okumakta olan komandolardan Haluk Akıncı tarafından bıçakla yaralandığı bildirilmekte, olayın tertip olduğu öne sürülmektedir.

Ayrıca yakın tarihte, Bolu’nun Gerede ilçesinde bir miting düzenleyen Halk Partisi’ne ve liderlerine karşı saldırıya geçilmiştir. Olaylara tanık olan gazeteciler durumu şöyle anlatıyorlardı:

Miting günü, Halk Partisi Başkanı Bülent Ecevit’in de içinde bulunduğu otobüs ilçeye girer girmez, bir yurttaş arabanın penceresine uzanarak:

— Sayın Ecevit, ilerlemeyin, sizi taşlayacaklar, demişti.

Otobüs, Cumhuriyet Alanı’na doğru yol alırken taş yağmuru başlamıştı. Millî Selamet Partisi’nin merkezi önünde çember sakallı ve yeşil bereli

kimseler, taş, sopa ve şişelerle saldırıya geçmişlerdi. Kalabalık, bir avukatın yazıhanesi altında birikmişti. Alanın tam karşısındaki caminin yanındaki yoldan bir başka kalabalık Ecevit'in konuşacağı kürsüye doğru ilerlemişti.

Ecevit konuşmaya başlayınca saldırı gücünü arttırmıştı. Cumhuriyet Alanı bir anda ana baba gününe dönmüştü. Caminin bahçesinden de taş atılıyordu. Bu arada ilk tabanca sesi duyulmuştu. Bunun üzerine Ecevit'in polislerinden biri de havaya ateş etmişti. Taşlar, sopalar, çiviler Ecevit'in çevresine yağmur gibi yağmaya başlamıştı. Muhalefet lideri saldırganların üstüne yürümüş, sonra hükümet konağına gitmişti. Saldırganlar ise caminin içinde ve alanın karşısında beklemekteydiler. Kaymakam vekiline suçluların niçin yakalanmadığı sorulduğunda:

— Hangi güçle! diye cevap vermişti.

Durum Bolu valisine bildirilmiş, ancak vali üç saat sonra olay yerine gelmişti.

Ecevit ve arkadaşları olay yerinden ayrılıp Karabük'e gitmişlerdi.

Bundan birkaç gün önce Erzurum'da, Ankara Dostlar Tiyatrosu'nun oynadığı bir oyunu protesto etmek için Havuzbaşı denilen semtte toplanan komandoların: "Bu komünist oyunudur, oynatmayacağız. İçerde Lenin'in doğum günü kutlanıyor," gibi sözlerle saldırıya geçtikleri ve güvenlik kuvvetleriyle çatıştıkları bildiriliyordu. Polislerden beş, halktan ve gazetecilerden on dört kişi yaralanmıştı.

Bunun ardından Diyarbakır olayları patlak vermiş, Millî Hareket Partisi lideri Alpaslan Türkeş'in bu ile gelişi sırasındaki kargaşalıklarda altmış iki kişi gözaltına alınmış, bir er ve iki kişi ölmüş, üç polis, yedi kişi ağır yaralanmıştı. Güvenlik kuvvetlerine başvurup çocuklarının iki günden beri kayıp olduklarını ileri süren kimseler vardı.

Diyarbakır'daki kanlı olaylar, Türkeş'in uçakla alana inişi sırasında başlamış, Atatürk anıtı önündeki konuşma kürsüsünün çevresinde toplanan on bini aşkın yurttaşla Türkeşçi komandolar arasında sürüp gitmişti. Kalabalığın: "Katil Türkeş, bağımsız Türkiye, kahrolsun faşistler, devrimci ölür, devrimler ölmez!" diye bağırdıklarını yazıyordu gazeteler. Üç yüzü aşkın polis, devrimcilerle komandolar arasına girerek sonunda çatışmayı önlemişlerdi. Bir yandan atılan kurşunlar, bir yandan yağan taş ve şişeler ortalığı bir savaş alanına çevirmişti. 47. Piyade Alayı erlerinden Kâmil

Karadağ, Atatürk anıtının karşısındaki Millî Hareket Partisi il örgütünden atıldığı söylenen bir kurşunla yaralanmış, hastaneye götürülürken yolda ölmüştü. Olayların yarı yarıya yatışmasından sonra Türkeş konuşmak istemişse de halk yeniden harekete geçmiş ve onu konuşturmamıştı. Olaylar gece de sürmüştü. Kimi gruplar bir polis arabasını, Millî Hareketçilerin beş otomobilini, iki polis kulübesini ve iki motosikleti benzin ve gaz dökerek yakmışlardı. Olaya Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi el koymuş, sıkı güvenlik tedbirleri alınmış, kent helikopterlerle havadan taranmıştı.

Bir kısım gazetelerin ve Halk Partisi liderinin sözlerine bakılırsa baştaki yöneticiler kışkırtıcı ajanlar eliyle çıkarıyorlardı bu olayları.

Filiz tam pilavı demlemişti ki çocukların geldiğini duydu. Kapıyı açınca hışım gibi daldılar içeri. Muhtar baştaydı yine. Daha çantasını elinden bırakmadan:

— Anne karnım açlıktan zil çalıyor! diye bağırdı.

— Anne benim de karnım acıktı, dedi Sermet.

Muhtar mutfağa girdi, ekmek kutusundan ekmeği kaptığı gibi iri bir kabuk kesti kemirmeye başladı. Sermet bu hoyratlığa adım uydurmak istercesine kapıları vurarak odadan odaya girip çıkıyor, Yonca, az geriden, tutumu beğenmediğini belli etmek istermiş gibi ağabeylerine bakıyordu.

Muhtar, Sermet'ten bir buçuk yaş kadar küçüktü. Demek dokuz buçuk yaşındaydı ama, Sermet'ten en az yarım karış daha uzundu. Daha çok anasına benzeyen, saf ve alabildiğine hoyrat bir oğlan. İçi dışı birdi. Babasına benzeyen Sermet'se kardeşine oranla çelimsiz, görünüşte Muhtar'ın hoyratlığına ayak uydurmak isteyen ama mayasında hüzün bulunan çocuklardandı. Davranışlarını Muhtar'a göre ayarlıyormuş gibi bir hali vardı. Muhtar olmasa gürültü patırtı etmeyecek, eve gelir gelmez bir yana sinecek, belki dergilerini karıştıracak, belki düş kuracaktı. Oysa sinsi ve içten pazarlıklıydı. İsterse Muhtar'ı en olmayacak işlere itebilir, suya sabuna dokunmadan bütün yaramazlıkların vebalini onun başına yıkabilirdi. Sözgelimi, annesi temizlik mi yapmış, yorgun mu, evin dağılmasını mı istemiyor, Muhtar'a usulca: "Karnım acıktı," demesi, oğlanın mutfağa dalıp ekmek kutusuna saldırmasına ya da: "Hadi kovboyculuk oynayalım!" diye önerip sonra vazgeçmesi, kardeşinin ortalığı altüst etmesine yeter de artardı bile. Muhtar'a içerlediği, ona dayak yedirmek istediği zamanlarda da etkili

yollara başvurmasını bilirdi. İyi niyetle doluymuş gibi, sessizce ortaya bir sorun atar, tartışmayı soğukkanlılıkla yürütür, Muhtar yarı yolda cıvıyınca, odadan kovulmasına ya da zılgıtı yemesine neden olurdu. Ama seviyordu kardeşini. Bu yüzden onu türlü vartalardan kurtardığı da oluyordu, suçu üzerine aldığı da. Sermet'in gizli hesaplarından habersiz olan Muhtar, yalnız onun bu iyi yanını görüyor, kardeşini içtenlikle seviyordu. Yonca, bu iki erkek çocuktan ayrı bir yaratık olduğunu, onlarla aşık atamayacağını bilir, uzaktan, hayranlık ve şaşkınlık karışık bir duyguyla bakardı kardeşlerine. Tatlı ve sessiz bir kızdı. Ama bütün sessizliğine karşın sinirliydi. Uzun ağlamalara kaptırırdı kendini zaman zaman. Yüzünde ellerinde, bacaklarında, gelip geçici seyirmeler olurdu.

Filiz, ekmeği kesti, masanın örtüsünü kaldırdı, çatalı kaşığı, pilav tenceresini, ısıttığı kalye sahanını, gelişigüzel bıraktı masaya. Çocuklar, sofraya her oturuşlarında ya bardak devirdikleri ya da yemek döktükleri için özenmek gelmiyordu Filiz'in içinden. Düzensizdi sofra ve çocuklar bu konuda herhangi bir eğitimden geçmemişlerdi. Filiz her seferinde, çocukların ekmek dilimini dişleri arasına sıkıştırıp sağa sola çekerek koparışlarını, üstlerine başlarına yemek sıçrattıklarını gördükçe iştahtan kesilir, bir hüzün kaplar içini, yine de bu konuda kesin tedbir almayı düşünmez, arada bir ya oğlanlara çıkışmakla ya da kızın eline vurmakla yetinir:

— Güzel ye! diye bağırırdı.

İçindeki birikimin, tortunun farkındaydı. Farkında olmadığı başka birikimler de vardı. Bunlar günün birinde herhangi bir nedenle başka kılıklarda içinde başkaldırınca, işler çatallaşıyordu. O zaman kederin, hüznün, öfkenin acısını nereden, kimden çıkaracağını bilemiyordu. En çok Bedri'ye yüklenirdi böyle zamanlarda. Bedri'yse şaşılacak bir yumuşaklık göstermesini bilirdi.

3

İşte ne olduysa bu günlerde oldu. Olayların akışına yıllardır cılız bir dere durgunluğu veren denge bu günlerde bozuldu. Aslında bir denge denemezdi buna. Çocukların odalarına astıkları resimlerdeki şarkıcıların, cazcıların, sinema oyuncularının eğreti durgunluğuna benzer bir yalnızlık, bir sessizliktibu. İskeleyle ev arası gidip geledursun, bulaşık yıkasın, evi silip süpürsün, yatsın uyusun, kocasıyla bölük pörçük de olsa sevişsin, söylentisiyle, dedikodusuyla, rüzgârıyla, kokusuyla yayılan başıbozuk İstanbul yaşamının türlü kesimlerini farkına varmadan yaşıyordu Filiz. Bir ayna gibiydi seslerin, mırıltıların, görüntülerin derinlemesine bir boyut kazandığı ruhu. Karadeniz'i köpürten poyraz ya da Marmara'yı alt üst eden lodos, Kavaklar'la Üsküdar arası esmese de balıklarına dek değiştiriyordu Boğaz'ın suyunu. Böyle bir boğaz vardı Filiz'in içinde de, ta Bizans'tan bu yana İstanbul yaşamıyla yüklü. Varsın çocukların yataklarını düzeltirken duvara bakmasın, aşk, mutluluk, gençlik ve çocukluk özlemlerinin ışığı ve kimi zaman karartısı vuruyordu içine. Her ışık ve karartı bir yaşam isteğine dönüşüyor, bir düşte, bir öfkede, bir öç alma duygusunda gerçekleşiyor ve tükeniyordu. Boğaz'da alttan alta dip sularının aktığını biliyordu, ama kendi dip sularını tanımıyordu Filiz. Bedri'ye kulak verirken, çocukları azarlarken ya da severken beş altı algıyı bir arada kavrıyor, bir arada düşlüyordu. "Koca yaz geldi gidiyor, bir denize bile giremedik!" sözünde çınarların, sakızağaçlarının yapakları hışırdıyor, bir erkek bir kadını boynundan öperken kim bilir nerenin, belki Yeni Cami'nin, belki Eyüp'ün güvercinleri, kumruları kanat çırpıyordu. Dilenci Kemal'in arada bir türküsü duyuluyordu akşamları. Kör Hafız tel örüyor, İskender canlı bir pılı pırtı dolabı gibi dolaşıyordu. "Nerde barınır bunlar!" İstanbul'un dükkân eşiklerinde, duvar diplerinde, sur kovuklarında yatan küçükleri, büyükleri, yoksulları, o farkında olmasa da sesleniyorlardı ona. Biz burdayız,

diyorlardı. Bize bak! Her söz, her haber, gittikçe küçülen yoksullarla, gittikçe semizleşen varsılların esintisiyle dolup boşalıyordu ve Filiz'in dip suları, Boğaz'ın dip sularına denk, alttan alta, başladığı yerden boşalacağı yere doğru akıp gidiyordu. Bulaşık yıkıyordu, ama aslında bütün öcü alınacakların öcünü alıyordu, Bedri'yi aldatmadan aldatırken. Kocası uyanmayacağına, kadınlığını duymayacağına inandırmıştı onu. Oysa kimi zaman, gözleri kapalı, ılık bir şeylerden boşaldığını duyar gibi oluyor, Bulgurlu'nun çocukluk günlerinin başaklarına dönüyordu yüzünü. İstanbul'unsa Boğaz'ı aşıp kıyılara, kıyılardan dağ eteğindeki gecekondu semtlerine dek uzanan mırıltısı durmak bilmiyordu.

İşte ne olduysa bu günlerde oldu. Bedri'nin eniştesi Nuri'yle ablası Remziye'nin bozuştukları bir sırada, Çengelköy'deki yalıların gece yarısı soyulması, Selim adında bir öğrencinin bu soyguna karıştırılması, ama asıl Selim'in yaşamına girmesi, sonra birden en acılı biçimde çıkıp gitmesi olayların rengini de çeşnisini de değiştirdi.

— Ben deyyusun biriyim! diyecekti Bedri ağlayarak, iş işten geçtikten sonra.

Neyi anlayacaktı bundan Filiz! Hiç. Yaşam öylesine karışıktı ki, bir kısım insanların yaşamını avuçlarında tutmaları öylesine akıl almaz, öylesine saçma ama öylesine doğruydu ki bunlara inanmak gelmiyordu insanın içinden. Olmaz, denecekti, olmaz böyle şey! Ama olan oluyor, dip sularına tortular ve pislikler yığılıyordu. Kemik, çuval, konserve kutusu, delik kova, kırık şişe, pıhtılaşmış lağım tortusuyla doluydu Boğaz'ın altı ve yalılarda hasırlara yatmış kadınlar güneşleniyor, uzaktan takalar, motorlar geçiyor, ufak bir ürpertiden, kimi zaman çalkantıdan başka bir şey görünmüyordu yüzeyde.

— Ben deyyusun biriyim! diyecekti Bedri araya ölüm girdikten sonra.

İnsan birini ele verdiğinde böyle ağlar. Bu gözyaşlarında kişinin kendinden tiksinmesine benzer bir şey vardı.

Kimdi bu Bedri? Kimdi bu Selim? Filiz'in doğru dürüst yanıtlayamayacağı sorulardı bunlar. O onları duyularıyla bilmişti ve bilecekti.

Selim'i o günlerde Bedri getirmişti eve. Uzun boylu, ince yüzlü, yirmi beş, yirmi altı yaşlarında bir adamdı. Bir ucuzcudan alınmış, belki de elden

düşürülmüş, kişiliğine hiç de uymayan, modaya uygun, kalkık omuzlu, geniş yakalı, yandan yırtmaçlı yeşil kadife ceketi, beyaz gömleği, bol paçalı pantolonuyla yeniyetmelerden herhangi bir delikanlıya benziyordu. Bir yandan, mühendislik fakültesinin gece derslerini sürdürüyor, bir yandan az bir para karşılığı Bedri'nin çalıştığı gazetede şoförlük yapıyordu. Filiz onu görünce, "Fena çocuk değil!" diye düşünmüştü, kaldırım taşlarının sarsıntısını duyarak içinde, bir martı silkinişini anımsayarak. Bin kez tökezliyordu insan bu sokaklarda, martılarsa bin kez uçuyorlardı, arada bir silkinerek yalıların, ağaçların, dükkânların üstünden.

Martılar kedilere ve insanlara benzemez. Çişleri ve dışkıları aynı delikten aynı silkinişle savrulur havaya, demişti manav Rahmi.

Selim insana pek bakmıyor, bakarsa çekinmeden bakıyor, diye düşünmüştü. "Bakınca bütün İstanbul'la birlikte bakıyor." Bedri'ye sorarsan, bütün Anadolu'yla birlikte bakıyor diyebilirdi. Ama İstanbul küçük bir Anadolu'ydu şimdi. Anadolu'nun doğusundan, batısından, güneyinden, kuzeyinden gelmiş insanların kaynaştığı bir panayır, bir ırgat pazarı.

Selim düzgün yüzü ve ince vücuduyla ilk bakışta çocuksu bir izlenim bırakmıştı Filiz'de, ama çok geçmeden erkekliğinden gelen bir güven ve denge içinde olduğunu anlamıştı. Az konuşuyordu. Belli ki düşüncesine ve duygusuna ulaşmak olanaksızdı.

Filiz o gün temizlik yapmıştı. Silmiş, süpürmüş, oturma odasındaki halıyla kilimleri arka bahçede çamaşır telinin üstüne sererek dövmüş, kova kova su dökerek arapsabunuyla yıkamıştı, Bedri bu biçim temizlikten hoşlanmazdı. Süpürge, faraş, tahta fırçası gibi ilkel araçlarla ölesiye çalışarak temizlik yapmaktansa pislik içinde oturmak yeğdi onca.

Yerlerinden kaldırdığı eşyaları tek tek elden geçirmek, sonra yine yerli yerine yerleştirmek genç kadını yormuş, yayları bozuk koltuk, bacakları sallanan iskemle, cilasız masa, yırtık, kopuk, kırık, her gün az daha eskiyen, yıpranan, dökülen ve bir sürü hırdavat umutsuzluk karışık bir eziklik bırakmıştı içinde. Kötülemiş eşyalar hasta çocuklara benzer. Onlara acıyla bağlanırız. Yaşama güçlerini yitirdiklerini, günlerini doldurduklarını bile bile, dayanmaları, yaşamaları için elden geleni yaparız. Bu Filiz için böyledir, Bedri için değil. O, eskiyeni, işe yaramayanı elden çıkarmak ister.

Çatlak çay ibriğinin, kapağı kaybolmuş tuzluğun, boş hardal şişesinin dolap köşelerinde yıllar yılı saklanmasına içerler. Bir gün işe yarar umuduyla devşirilip dolaba kaldırılan kırpıntı kumaşları, yünleri, her hafta niçin yıkandığı, ütülendiği bilinmeyen eskileri elinden gelse ateşe vereceğini söylerdi. Soysuzlaşmış kalıntılardı bunlar onun gözünde.

Filiz, halıyla kilimleri yerli yerine sermiş, saksıları pencere içine oturtmuştu ki kapı çalındı. Çocuklar sokakta oynuyorlardı. Çocuklar sokakta oynarken aklı sokakta olurdu Filiz'in. Aklıyla dışarda olmak az buçuk gerçekten dışarda olmaktı. Göz kulak olurdu onlara uzaktan, görmese de onları. Hızlı koşma! diye seslenirdi içinden, sesi çıkmasa da. İp atlamazsan olmaz mı sanki! Haşarı çocuklar vardı, yabancı, gözlerini budaktan esirgemeyen, "Bil Kid'cilik oynamak için o boş arsaya gitmeye ne gerek var! Vazgeçseniz bu oyundan da adam gibi oynasanız!"

Kapı çalınmıştı, ama çocukların çalışı değildi. Bedri de olamazdı. Anahtarı vardı yanında, çalacağına açar, girer. Kim gelebilir bu saatte! Kapının ağzında Bedri'yi görünce şaşırdı. Tam çıkışacakken, baktı biri daha var arkasında, onun arkasında da oğlanlarla kız.

— Bizim Selim'i tanırsın, dedi Bedri.

Filiz'in ses çıkarmadığını görünce Selim'e döndü:

— Gel! dedi ve önden yürüyerek içeri girdi.

Çocuklar da arkadan girdiler. Eve bir konuk gelmiş olmasından memnun görünüyorlardı.

Filiz, elektriği yaktı. Işık almaz bu hol, göz gözü görmez. En tatsız yeri evin. Duvarların badanası da dökülmüş. Sinek tersiyle kararmış kablonun ucundan sarkan ampul hem toz içinde hem ölü gözü gibi cansız. Oysa altmış mumluk. Yana yana gücü mü tükendi ne!

Daha önce görmemişti Selim'i. Adını duymuştu. Kapanan sokak kapısıyla oturma odasının açık kapısı arasında sıkışır gibi oldular. Selim susuyor, söylenerek bir şeyler arıyor, önüne bakıyor. Elinde gazeteye sarılı bir şişe rakı var. Başka ne olabilir bu borumsu paket!

Bedri evde seyrek içer, içerse rakısını kendi eliyle hazırlardı. Filiz, mutfağını, kocası da olsa, başka birinin kullanmasından pek hoşlanmaz, bu yüzden rahat vermezdi Bedri'ye.

— Bak yine temiz bardak bezlerine kirli ellerini siliyorsun!

— Bir tabak yerine beş tabak kirletiyorsun, olmaz bu!
— Arkandan yayıntını toplayacak biri gerekli sana. Ne o beyimiz iş görüyor!
Şimdi yine mutfakta Bedri meze hazırlarken içi içine sığmıyordu:
— Çatalları arıyorsan sağ çekmede, alttan ikinci. Kadehler kırıldı, biliyorsun, çay bardaklarını çıkar!
Çocuklar misafiri uzaktan ablukaya almışlar, kimi zaman alttan alta, kimi zaman açıkça Selim'i inceliyorlardı. Filiz bir aralık:
— Neden içerde oynamıyorsunuz?dediyse de oralı olmadılar, odadan kovulmak korkusuyla Selim'i incelemekten vazgeçmiş, kendi dünyalarına dönmüş göründüler. Selim'se onlara gülümsüyor, uzaktan kuşkuyla bakan Yonca'yı yanına çekebilmek için ufak tefek hilelere başvuruyordu.
— Vahşi bu kız, dedi Filiz.
Selim duymamış göründü. Anahtarlığını Yonca'ya doğru sallamakta devam etti. Yonca kırıtıyor, başı omuzlarının arasında, parmağı ağzında, gelmemekte diretiyordu.
— Çıkar parmağını ağzından! dedi annesi.
Yonca parmağını hemen ağzından çıkarmadı, biraz çekti. Ağız ve parmak ilişkisini bozmadan bir süre daha durdu, sonra yüz geri ederek odadan kaçtı. Oğlanlar bir kaplan çevikliğiyle ardından fırladılar. Kıza yarı yolda çullanmış olacaklar ki bir yaygaradır koptu. Tam bu sırada Bedri, elinde rakı tepsisi odaya giriyordu. Başını gürültünün koptuğu yere doğru çevirerek:
— Gürültü etmeyin, diye bağırdı.
Rakıyla birlikte getirdikleri salamları, sucukları dizmişti iki ayrı küçük tabağa.
Filiz:
— Buzdolabında peynir vardı, dedi.
— Onu da sen getir!
Bedri bugün yine oynuyordu. Karısına ve çocuklarına karşı tutumundan, sesinden, davranışından belli. Ne çok sert, ne çok yumuşak. Orta karar. Belli ki Selim'e önem veriyor. Filiz, Selim'e daha iyi baktı: "Başka türlü bir adam, diye düşündü. Bedri'ye hiç benzemiyor."
Filiz odadan çıkarken, Bedri, üç çay bardağını, üçünü de aynı karar

doldurmak için yan yana dizmiş, rakı koyuyordu. Odaya beyaz peynirle dönünce yine de kendi bardağının bir parmak daha az olduğunu gördü Filiz. İyi ama, rakının azı da çoğu da ona dokunuyor, ertesi gün bir keyifsizlik, bir tatsızlık duyuyor.

Bedri yukardan alıyor, Selim'e anlayışlı bir dost, bir ağabey gibi davranıyor. Filiz, oyunun bunca anlaşılır olmasına her zaman dudak bükmüştür. Bedri görünümüne bir çekidüzen vermeden edemez. Bari kendi kendini oynasa! Tam kendi kendimiz olmamız ayıp sanki!

Kocasının bu delikanlıyı peşine takıp evine getirmesini daha hava kararmadan rakıya oturmalarını yadırgamasa da hoş karşılamıyor. "Vardır böyle huyları Bedri'nin, olmayacak işler yapar." Ellerinin kanı çekilmiş, parmak uçları soğumuş. Bir yabancının eve gelmesinde her zaman heyecan veren bir şey var.

Yatak odasına geçti. Saçlarını taradı. Dudaklarının boyasını belli belirsiz tazeledi. Selim'in kendisine gereğinden çok önem verildiğini anlamasını istemiyordu. Entarisini bu yüzden değiştirmedi. Mutfağa döndü. Zeytin koydu bir tabağa, tabakla girdi odaya.

— Ben de başladım, dedi Bedri.

Sinirliydi bugün Filiz. Bedri'nin tersine gitmek, Bedri'nin dikine düşünmek istiyordu. Saçma buluyordu bu sözü de. Selim'e yeniden baktı. Şimdi masanın yanında, iskemlede, masanın kenarından sarkan sağ kolu ve yüzü aydınlıkta, kıpırdamadan oturuyordu. Filiz Selim'in masadan sarkan sağ eline baktı. Hiçbir özelliği yoktu bu elin. Durgunluktan ve yabancılıktan başka. Rakısına uzanmıyor, içmek için Filiz'i beklediği belli oluyordu.

Bedri Selim'e döndü:

— İçsene! dedi.

Selim kumandayı dinlemedi, çağrının Filiz'den gelmesini bekliyordu.

— Siz başlamadınız mı? diye sordu Filiz.

Bedri:

— Seni bekliyor galiba, dedi.

— Ben içmesem olmaz mı! Dokunuyor bana, biliyorsun.

— Canım iki parmak dokunmaz.

Selim bu sefer rakısını eline almış, yere bakıyordu. Filiz, kadehini hafifçe kaldırarak dudaklarına götürdü. Tam bu sırada başlarına kâğıttan kızılderili

şapkaları geçirmiş iki oğlan, ellerinde plastik tabancalarla odaya daldılar. Ağızlarıyla korkunç bir yaylım ateşi açtılar. Yonca, yine eli ağzında, kapıdaydı. Filiz, oğlanların bu taşkınlığına şaşırmış göründü.

— Bunlar iyice azıttılar, dedi. Ne büyük dinliyorlar, ne küçük.

Bedri, çocuk eğitimini avucunun içi gibi bilen bir baba edasıyla oğlanları elinden tuttu, yatak odalarına götürdü. İçerde onlara çıkıştığı, sonra aşağıdan aldığı, birden yine sesini yükselttiği duyuluyor, Filiz, Bedri'nin hemen dönmesini istiyormuş gibi kapıya bakıyordu. Selim iskemlesinde kıpırdamadan oturuyor ve Bedri dönmüyordu. Başka biriydi bu karşısındaki, alışmadığı biri. Hayvansal bir yabancılık duyuyordu bu adama karşı, bir o kadar da ilgi, bir o kadar da çekinme. Köpekler biliyordu, ev köpekleri, yalnız insanlarla düşüp kalkan, sonra bir köpek görünce çılgına dönen, kulaklarını diken, gidip koklaşan. Ne gereği vardı şimdi bu düşüncenin! Selim yerinden kıpırdamıyor ve Bedri gelmiyordu. Kızıyordu Bedri'ye Filiz. Selim'e döndü:

— Hiçbir şey yemiyorsunuz, dedi.

Selim yine sesini çıkarmayınca bir daralma duydu içinde. Bir şimşek hızıyla Bedri'nin bir rakı sofrasında, kimi yerlerini karısına duyurmamak için kaşıyla gözüyle anlattığı bir olayı anımsadı. Tam bir anlam verememişti bu olaya o zaman. Ama şimdi birdenbire iyice anlıyordu.

Boğaz vapurunda, alt salonda, Bedri bir kızla yan yanaydı. Elini omzuna atmıştı, sululuk yapıyordu ağzına girerek kızın. Tam karşılarında irikıyım bir herif oturuyor, gözlerini Bedri çiftinden ayırmıyordu. Bedri'nin çenesine yaklaşan favorileri vardı o sıra, saçları da uzun. Yaz günü, çıplak ayaklarında sandaletler, kısa kollu bir gömlek sırtında, düğmeleri yarı yarıya iliklenmemiş. Adam köprüden ta Üsküdar'a kadar onlara bakmıştı. Vapur Üsküdar'ı geçip de Kuzguncuk'a yönelmişti ki irikıyım kişi kalkmış yerinden, Bedri'nin suratına sıkı bir tokat yapıştırmış, sonra hiçbir şey olmamış gibi merdivenlerden çıkıp gitmişti.

"Her zaman sinire dokunan bir şeyler vardır Bedri'de. Biz alışmışız da göze batmıyor."

Kalktı, meze tabaklarından birini Selim'e uzattı.

— Buyrun! dedi.

Baktı ki zeytini uzatıyor ve Selim yağlı zeytini eliyle almaktan çekiniyor,

şaşırdı, çatal arandı, bulamadı.

— Size bir çatal getireyim, dedi.

Mutfağa geçti. Selim'i boşuna eve getirmiş olamazdı bu adam. Bir düşündüğü vardı elbette! Ya yüzüne gülüp bir işini yaptıracak, ya adamı ezecek üstünlüğünün tadını çıkaracak. Ama Selim hiç de ezilecek, ezilebilecek bir kimseye benzemiyor.

Filiz, çatalı usulca sofraya, Selim'in önüne bırakırken Bedri çocukların odasından dönmüştü. Eniştesi Nuri'yi, Beyoğlu'nda, şık bir meyhanede sevgilisiyle baş başa içerken görmüş, şimdi onu anlatıyordu.

— Karısından, boyunca kızından utanmıyor.

Kendi yaparsa iyi, başkası yaparsa kötü!

İlginç bulmuyordu Bedri, şık da olsa, bu soysuz meyhaneleri. Meyhane, meyhane olmalı. Bundan yirmi yıl önce, güzel yerler vardı Kumkapı'da, Büyükdere'de, daha el altında Asmalımescit'te. Kapıları açık dururdu ve tezgâhta içenler sokağın bir parçası gibi dikilirler kaldırıma yakın. On on beş kişiden fazlasını almayacak kadar küçük yerler, basık, sigara dumanıyla yüklü. Afyon çekmekle birdi rakı içmek. Daha öncelerine yetişmemişti Bedri. Bohemi, Anadolu Pasajı'nı, Cenyo'yu görmemişti, bir rakı şişesiyle birlikte soğuktan başlayarak sıcağa doğru giden, ufak ufak tabaklarda kırk türlü mezenin verildiği meyhaneleri. Rumlar gidince meyhanecilik de ölmüştü. Ama onun gençliğinde meyhane meyhaneydi yine.

— Bu meyhaneciliğin tadına bir türlü varamadım, diyordu Selim.

— Bizimkinin parası bol, meyhaneden başka yerde içmez, diyordu Filiz.

Ve Üsküdar vapurundaki irikıyım adam yerinden doğrulup Bedri'nin suratına tokadını atıyordu.

— Biz, diyordu Bedri, bizden önceki kuşağın *bohème* anlayışıyla sanki yarışa çıkmıştık. Onlar bir içmişse biz iki içiyorduk. Onlar basık yerlerde demlendiyse biz daha küçüklerini, basıklarını buluyorduk. Sonra kaldırım, çisentili gecede çakırkeyif. Dilencileri, çocukları, yankesicileri, kopukları, eski hanları, duvarları, kaldırım taşlı yollarıyla İstanbul'u okumaya, anlamaya çalışırdık. Elektrikte, yıldızda, ayda ve suda ışığın bir gradosu vardı ki tam İstanbul işi ve tam bize göre. Sonra gözler İstanbul'dan Anadolu'ya döndü.

— Dönmesi de gerekliydi, dedi Selim.

— Büyük kentlere ilgi yine artıyor.

Selim bir tartışmaya girmek istemiyordu. Steinbeck'in Gazap Üzümleri'ni okumuştu birinden ele geçirip.

— İyidir, diyordu Bedri, ama Faulkner bin kez daha iyi.

Selim Faulkner'i okumamıştı. Ne var ki o da Gazap Üzümleri'nin sonunu abartmalı ve duygusal buluyordu.

— Bir loğusanın açlıktan ölmek üzere olan birini emzirmesi, bilmem olur mu böyle şey!

Ama sağlamdı kitabın temeli. Çukurova'ya akın eden Anadolu ırgatlarını anımsamıştı okurken. Onların ekonomik yapısıyla bizim ekonomik yapımız ayrıydı, doğru, onlar gelişmiş endüstrinin kurbanıydılar, bizimkilerse feodal kalıntıların.

— İnsanın karanlığına ışık tutan kitapları sevmez misin? diye sordu Bedri.

— Karanlık bulmuyorum insanı, dedi Selim, sınıf açısından bakıldığında insan açık seçik.

— Anlaşamayız bu konuda, dedi Bedri. Şu kadarını söyleyeyim, yirminci yüzyılın başındaki büyük ruhbilimciler insanın ne denli karmaşık bir varlık olduğunu açıkça gösterdiler.

Filiz yarım yamalak anlıyordu konuşulanları. Bedri'yle başa çıkılamayacağını yinelerken içinden, Selim'in övdüğü o romanı okumak isteğini duyuyordu. Selim'e yabancılığı ve ürküntüsü silinmişti. Az daha içse! Kadehindeki rakıyı bitirdi. Sonra söz yeniden dönüp dolaşıp Nuri'ye dayandı, Bedri'nin eniştesine.

Selim dinler görünüyordu. Nuri attırmıştı onu daha önce çalıştığı şirketten.

— Siz o şirkette çalışıyordunuz, değil mi? diye sordu Filiz.

— İki yıl çalıştım, dedi Selim, sonunda biz de Nuri Bey'in hışmına uğradık!

"Nuri Bey'in hışmına uğradık!" derken yüzünde en ufak bir öfke belirtisi yoktu. Tersine alay ediyor gibiydi. Kiminle? Belki işiyle, belki bütün bu olup bitenlerle. Selim bir çocuğa benziyor, öylesine sağ ve güleç.

— Ne malın gözüdür o, dedi Bedri, şeytana pabucu ters giydirir! Kum gibi de para. Artık karıyı da boşar...

— Bayılırsın karı boşamaya, dedi Filiz.

Sonra içinden: “Hokkabaz!” diye ekledi. Bedri güldü. Filiz de gülüyordu. Aldırmıyordu artık. Oğlanların bağırdığı, kızın ağladığı duyuldu yatak odalarından. Bedri:

— Yatır şunları! dedi. Uykuları geldi bunların.

— Ne uykusu! dedi Filiz, daha saat o kadar olmadı. İstersen bir görün yine! Şimdi ben gitsem büsbütün azarlar.

Bedri keyfi kaçırılmış bir adam somurtkanlığıyla kalktı, çocukların yanına gitti. Filiz, arkasından:

— Bir şey yapma sakın! diye seslendi.

Rakı şişesini tepsiden aldı:

— Az daha rakı? diye sordu Selim’e.

Selim kadehini uzattı.

Selim’in parmaklarına, bileğine gözü ilişti. Etliydi tırnaklarının yanları, içe doğru taşmış gibi, bilekleri de kıllı. Madam Seta geliyordu aklına, Madam Seta’nın böcekleri. “Tanrı sevgi vermese yanaşmak istemez bunlar.” Selim:

— Siz hiç içmediniz, dedi. Daha birinci kadehi bitirmediniz.

Demek onunla ilgileniyordu. Demek sezdirmeden bakıyordu ona. Bedri’nin hemen dönmesini istiyordu yine. Bedri’yse dönmek bilmiyordu. Şimdi Selim susuyor, saksılara bakıyordu. Lastik gibi uzuyordu zaman. Gece olmuştu birdenbire. Dışarsını düşündü Filiz, sakızağaçlarını, çeşmeyi, iskeleyi, balıkçıları. Bulutlar geçiyordur gökten, yıldızdan esen rüzgâr dalgaları önüne katmış sürüyordur Marmara’ya doğru. Elektrik yanıyordu odada. Belki kendisi, belki Bedri yakmıştı. Kimin ne zaman yaktığını anımsamıyordu. Oysa odanın kararışı, akşamın ilerleyişi gözünün önündeydi.

Yine kapı çalınınca fırladı yerinden. Bedri de çıkmıştı çocukların yatak odasından. Holde birbirlerinin yüzüne, “Kim olabilir!” gibilerden baktılar. Kapıyı Bedri açtı ve “Ooo!”lar, “Sefa geldin!”ler çekerek geriledi. Anlar gibi oldu Filiz gelenin kim olduğunu. Nüvit’dir bu! Elinde iri bir rakı şişesi vardı gazeteye sarılı.

Pos bıyıkları iki yandan aşağı sarkan, otuz beş kırk yaşlarında bir adam bu Nüvit. İlk bakışta güleç, candan, şakacı bir izlenim bırakır ama, gizli bir

karabasanın, bir hüznün içini kemirdiği de gözden kaçmaz. İki ayrı kişilikten, iki ayrı görünüşten oluşmuş gibidir. Ayarlanmamış bir fotoğraf merceğinden bakılıyormuş gibi üst üste oturmayan iki ayrı görüntü. Bu ona bulanık bir derinlik verir. Sevinçli olması gereken yerde, sesi çatallaşır, bir çığlık niteliğine bürünür. Hüzünlü olduğu zaman güler sanki. Sanat ve sanatçı meraklısıdır. Rakı sofralarından eksik olmaz. Eski Boğaz'lı. Tepede, babadan kalma ahşap bir evde yaşar. Nerde çalışır, pek kimse bilmez. Bilinen, yaşamıyla uyuşmayan bir iştir bu.

Filiz, şaşırtıcı, gülünç ve ilginç bulur bu adamı. Yüzünde bir gülümseme belirir onu görünce. Ya bir kez gelmiştir eve, ya iki. Ama sokakta, vapurda rastladığı çok olmuştur. Bütün çekingenliğine karşın, onunla yüz yüze gelmekten, konuşmaktan çekinmez, sonra düşünür: "Tuhaf bir adam!" Başını büker ve yüzünde beliren gülümseme bir süre eksilmez. Ama bir evi tek başına çeviren, o evin düzeninden sorumlu kadınlar ansızın bastıran konuktan her zaman tedirgin olurlar. İşlerin temposunu hızlandırmak, zeytin tabağındaki zeytinleri, kavanozdan çıkarılan zeytinlerle tazelemek, hiç olmazsa bir domates salatası yapmak, öğleden kalma buğulama sardalyeyi çiçekli porselen tabağa dizip, üstüne ince ince maydanoz doğramak, iştir bunların hepsi. Hele tabak çanak, çatal kaşık bol değilse! Ya bulaşık! Dağlar gibi yığılır musluğun altına ertesi günü. Yıkayan bilir bulaşığı! Ama yine de tekdüze yaşayan kadınlar, cinsel olduğunu düşünmedikleri bir tat bulurlar erkek konuklarda.

Rakı tepsiye dikildi. Nüvit bir koltuğa yerleşti. Masaya sokulmak istemedi nedense. "Şöyle gelsene yahu!" dendiyse de aldırmadı. İlk sözlerden sonra Bedri'nin konuklarını hemen bırakmayacağı, geç vakitlere dek rakı içileceği anlaşıldı. Çocuklara mutfakta yemek verildi, erkenden yatıp uyudular. Bedri:

— Agop'a gidiyor musun? diye sordu Nüvit'e.

Agop Büyükdere'de sokak içinde bir meyhane.

— Geçen akşam ordaydım, dedi Nüvit. Muzaffer rahat vermedi. İçince çekilmez oluyor herif. İstiyor ki herkes ağzının içine baksın. Ağzından da cevahir dökülmüyor hani. Üç kadehten sonra teklemeye başlıyor. Dinlemedin mi kızıyor, saldırıya geçiyor, sonra yüz geri ederek ağlamaya vardırıyor işi. O gece de Gülseren'in seviciliğini dolamış diline...

— Öyledir, dedi Bedri.

Ne demek istiyor? Gülseren'in sevici olduğunu mu, yoksa Muzaffer'in çekilmez olduğunu mu!

— Tatsız bir dünyada yaşıyoruz, dedi Nüvit. Sevici olması ırgalamaz beni Gülseren'in.

Bedri de biliyor ki Nüvit'in Gülseren'de gözü var. Ama Gülseren, Nüvit'in dişine göre ceviz değil. Filiz Nüvit'e bakıyor. İşte yine aşırı güleç. Oysa hiç de gülünecek bir şey anlatmıyor. Selim susuyor. Sigara dumanı kaplamış odayı. Bedri'nin psikanalizle ilgili sözler geçiyor aklından ama söylenmeye değmez şeyler. Selim'in ne düşündüğü, ne duyduğu belli değil. Bedri de Nüvit de önem veriyorlar bu oğlana. Sorsan, hödüğün biri diyebilirler, üstelik çocuk daha. Öyleyse neden bunca önemsiyorlar onu!

— Aslında seviciliği seviyorsun onda.

— Ben mi! diyor Nüvit, gülüyor. Sevdiğim filan yok. Nerden çıktı bu laf.

Beşiktaş vapuru yanaşıyor iskeleye. Üç gün önce, iskelenin üstündeki meyhanede, güneşte buzlu rakı içiyorlardı. Boğaz suyunun ürpertisine ışık oturmuş cıvıl cıvıl. Ziller çalıyor sanki, ışık zilleri. Uzakta bir şilebin dumanı uzuyor. Beyazpeyniri diliyor çatalla Nüvit, bastırıp bir lokma atıyor ağzına. Beyazpeynir Boğaz suyu gibi tuzlu.

— Meyhane başka! diyor Bedri, Nüvit'in şimdi kendini bir meyhanede duyuşunu anlamış gibi.

Düşünce, çağrışımlarla bir balık ağı gibi ilmik ilmik uzamaya, büyümeye başladı mı otur Bedri'nin odasında, bir elini Galata kulesine koy, öbür elini açık denize uzat, hüzün ve sevinç arası mekik doku. Bulanıklık zaman zaman durulmasa, konuşmalar çığrından çıkar. Filiz'e dönüyor bu sefer:

— Gülseren'i nasıl bulursun yenge?

Bedri de oldum bittim bu yenge lafından hoşlanmaz.

— Valla, diyor Filiz, iyi, hoş.

Selim'i düşündüğünü, Selim'den söz ettiğini kendi de anlamıyor. Şimdi kanı daha iyi dönüyor vücudunda. Yüzü hafifçe kırmızı.

Boğaz'ın bu yakası sönük alabildiğine. Yollar açıldıkça, beton yığını apartmanlar dikildikçe ediliyor içine Boğaz'ın. Üçü de Boğaz'ın adamı. Selim'i sayma. Selim başka bir dünyadan. Boğaz, beyazpeynirin, salam dilimlerinin, zeytinin yanında ayrı bir tabakta. Şu boş sarı melamin tabakta

işte. Oysa eskiden, yıldız porseleninde, dilinmiş karpuz kavun tepsisinin, kara dut tabağının yanında dururdu. Zaman o sular gibi aktı gitti. Nüvit:

— Bugün Milliyet'te bir röportaj vardı, okudunuz mu?diye soruyor.

Bedri:

— Şöyle bir göz gezdirdim, diyor. Şu kız kaçırma olayı, değil mi?

Nerden nereye! Nüvit'in bir yüzü yine güleç, öbürü öfkeli daha çok.

Diyarbakır Siirt yolundan yirmi yedi kilometre içerde, altmış evlik Kurukavak köyünde üç yüz yıldan beri Yezidî'ler yaşar. Çevrede Müslüman köyleri var. Bugüne değin bir olay çıkmamış aralarında.

Haziranın on altısını on yedisine bağlayan gece, köyün herkesçe sevilen Müslüman öğretmeni Mahmut Kaçar, köy halkından Şino Yavşan'ın on yedi yaşındaki kızı Hazar Yavşan'ı, köyün, alt başına taksi yanaştırarak gönül rızasıyla kaçırır. Alır kızı, varır bir başka köye, bir tanışına bırakır.

— Bu kız ben gelene kadar sende dursun! der.

Dost bildiği köylü, daha yakın dostudur kızın babasının. Ses etmez. Öğretmen gidince kızı götürür babasına geri verir.

Yörenin güçlü şıhlarından Cevat Sevgili, dolaylı olarak çıkar ortaya. Dolar işi parmağına. Yörede dedikodu alır yürür. Kurtalan'da, kızın Müslümanlığı kabul ettiği, Müslüman öğretmenle gönül rızasıyla kaçtığı, Yezidîlerinse kızı zorla geri aldıkları söylenir. Bir dilekçe verilir savcılığa. Bu dilekçe üstüne kız, babası ve öğretmen, jandarma ile Kurtalan Hükümet Konağı'na getirilir. Kurtalan yargıcı Açıkmeşe evinden her sabahki gibi mahkemeye gitmek için yola düzülünce bir uğultu gelir kulağına. Bir de bakar ki Hükümet Konağı'nın önü ana baba günü. En azından beş yüz kişi birikmiş. Çevre köylerden traktörlerle, otobüslerle daha da adam gelmekte. Yezidî köyünden de birtakım adamlar Kurtalan'a gelmişler üstelik. Uğultu artar, saldırı başlar.

Cumhuriyet Halk Partisi Siirt İl Başkanı Mehmet Can halkı güçlükle yararak girer Hükümet Konağı'na. Dışardakilerin "Müslüman Türkiye!" diye bağırdıkları duyulmaktadır. Halk Partisi İl Başkanı Mehmet Can'la çevrenin güçlü kişisi Şıh Cevat Sevgili arasında kısa bir söz çekişmesi olur. Olay politik bir niteliğe bürünmüştür. Halk Partisi İl Başkanı Mehmet Can, Hükümet Konağı'ndan çıkarken:"Yezidîlerin avukatıdır, vurun!" gibi sesler duyulur. Mehmet Can zor kurtarır canını.

Saldırı daha da büyür, bir taş yağmurudur başlar. Güvenlik kuvvetleri Hükümet Konağı'na sığınır, cam çerçeve iner. Kalabalık kararlıdır: "Müslüman olan kızı geri almadan gitmeyiz!" Yargıcın, jandarma üsteğmeninin öğütleri yuhalanır. Saatler geçer. Vali yardımcısı, emniyet müdürü gelirler olay yerine. Emniyet müdürü bir kalp krizi geçirir içerde. Müftü aranır, bulanamaz. Sonunda Şino kızı Hazar, güvenilir kişi olarak verilir Şıh Cevat Sevgili'ye. Bir taksi biter kapının önünde, süslü püslü bir gelin arabası, el ele tutuşmuş öğretmenle Hazar Yavşan, halay çekenlerin arasından geçerek Şıh Cevat Sevgili'yle binerler arabaya. Öykü burada bitmiyor. Arkası da var.

— Ne buyurulur! diyor Nüvit, beş perdelik klasik bir güldürü değil mi?

— Üç perdelik modern bir oyun, diyor Bedri.

— Acıklı, diyor Selim. Doğu bütün gerçeğiyle sırıtıyor bu öyküde.

— Bir kız kaçırma olayı, ki gündelik bir olaydır Türkiye'de, şeyhin parmağını dokunmasıyla nasıl da politik bir niteliğe bürünüyor!

— Bunları biliyoruz, diyor Bedri. Bayatladı artık bunlar. Halkın arı inançlarını toprak ağalarının, şıhların istedikleri yönde kullanabildiklerini, arka verdikleri kişilere türlü biçimde yarar sağladıklarını artık bilmeyen kalmadı. Bu öyküde başka ilginç öğeler var. Aslında bir kızla bir oğlanın gönül öyküsü bu. Ama olaylar öylesine *absurde* bir yönde gelişiyor ki, bakıyorsun bir gönül öyküsü toplumsal bir tragedyaya dönüşmüş. Ne çocuksu bir halktır bu! Ne yaman bir düzendir bu ve ne yaman kişilerdir ki o ağalar ve şıhlar, sanki Amerika'da halkla ilişkiler eğitimi görmüş uzmanlar gibi halkı burnundan tutar, istedikleri yöne çekerler! Toplumsal olaylara bir ruhbilimci gözüyle eğilmekte fayda var. Bu yapılmıyor bizde. Ekonomik yararı ağanınkine ters düşen köylü, nasıl oluyor da ağanın elinde, ağanın yararına oyuncak olabiliyor! İşte bütün sorun burada.

— Bütün sorun ekonomik yapıda, diyor Selim.

— Anlamadınız, diyor Nüvit. Çok ilginç bir şey söylüyor Bedri.

— Anladım, diye cevap veriyor Selim. Temele inmek gerekli. Temele inmeden belki kimi sonuçlara varılabilir, ama bu temeli değiştirmek olanağını vermez. Bu biçim olaylara bir ruhbilimci gözüyle bakmaktan çok, bir devrimci gibi yaklaşmak gerekir.

— İşte yanıldığın nokta, diyor Bedri. Çoğu gencin yanılgısı bu. Onlar

devrimciliği ayrı bir uzmanlık dalına sokmak istiyorlar. Bununsa sakıncaları var. Mahkemede yargıç soruyor adama: “Necisin?” diye, “Devimciyim,” diye yanıtlıyor.

— Karşı devrim uzmanları var ama, diyor Selim.

— Anlamıyorsun, diyor Bedri. Belki bunu da getiriyor geri kalmış toplumumuz. Ne var ki kendi işinden ötesini bilmeyen uzman devrimciler topluma zarar veriyor fayda yerine.

— Savaş biçimini toplum düzeni belirler, diyor Selim.

— Bence o devrimci olduklarını söyleyen çocuklar, Hazar kız olayındaki halk gibi burunlarından başka yönlere, istenilen yöne çekilebilirler, çekilmişlerdir de, diyor Bedri.

— Devrimcinin uzman kişi olması, diyor Selim, onu anarşik eyleme itmez. Başka başka şeyler bunlar.

Filiz sıkılmıştı. Konuşulanları artık izlemiyor, Selim’e bakıyor, onun bir kadınla sevişmesini düşünüyor, “Nasıldır”a benzer bir soru geliyor aklına, sonra o kadınla kendi arasında bir değiş tokuş olacakken düşüncesinden sıyrılıyor, Bedri’ye dönüyordu. Bedri’nin yüzünü inceliyor, gözünde kaşında ayrı ayrı duruyordu.

— Benim bildiğim kadarıyla, diyordu Nüvit, politik eylem bir parti örgütü içinde, bir parti liderliğinde yapılır. Sağ kanat böyle yapıyor, oysa sol kanatta her kafadan bir ses çıkıyor. Beş sosyalist parti var Türkiye’de. Bunlar niçin ayrıdırlar, niçin bir araya gelmezler, akıl erer gibi değil.

Yine sesinde o çatallaşma var bunları söylerken. Yine özle söz birbirini tutmuyor. Gülünç bir şey anlatıyormuş gibi konuşuyor.

— Türkiye’de anayasal hakları sağlam kazığa bağlamak için savaşmak başta gelir, diye ekliyor.

Selim’de içki en ufak bir etki yapmamış, durgun. Bir şey söylemiş olmak için:

— Savaş sürüp gidiyor, diyor.

Bedri:

— Sınıf kavgası mı? diye soruyor.

— Doğaldır bu, diyor Selim.

Bedri, kafayı bulmuş, tatlı bir sarhoşluk içinde yüzüyor, artık söylediği, söyleyeceği şeylerin doğruluk derecesine pek aldırış etmiyor, düşündüğü ya

da düşünmediği gibi, bir düşünceyi arar gibi konuşuyor.

— Valla, diyor, bu sınıf kavgası kuramı...

— Bu bir kuram değil, diye kesiyor Selim, bu bir doğal yasa.

— Kazın ayağı öyle değil, diye bağırıyor Bedri, ben bu yasanın doğruluğundan kuşkudayım. Herhalde nasıl yürüdüğünü bilmiyoruz bu kavganın. Mazlumlar, boynu bükük kişiler var her sınıfta, barışçılar diyebiliriz bunlara. Bunların öyle savaşta mavaşta gözü yok. Kuzu gibi yaşayıp gidiyorlar. Bir de çıkarcılar var her sınıfta, kavgacılar. İşte bunlar çekişiyor gerçekte. Ama pazarlık sırasında bir çekişme bu. Sonunda bir uyuma varılıyor nasıl olsa.

— Bir uyum sağlanır görünse de temelli sağlanmıyor hiçbir zaman, diyor Selim. Çelişki sürekli.

Nüvit, o ikili görünümü silinmiş, sadece sıkıntılı, dertli bir adam gibi. Yüzü acılı, saçlarını yolarcasına karıştırıyor:

— Toplumsal sorunlarla temelli ilgilenebilecek kadar kişisel sorundan yoksun insanlara imreniyorum.

Bedri fırsatı kaçırmıyor:

— Bizimki geceden korkan çocuğun türkü çağırması gibi bir avuntu, diyor. Toplum sorunları avutuyor bizi. Kişisel sıkıntılarımızı unutuyoruz. Oysa herkesin, köydekinin, kenttekinin, bakın bu konuda diretiyorum, bin bir ruhsal sorunu var.

Selim’in rakısına uzandığını görünce, üstten, babacan bir eda ile:

— Sen bu işe ne diyorsun delikanlı?diye soruyor. Gençsin, yakışıklısın, sağlam görünüyorsun, seni de kemiren bir kurt yok mu?

— Olmaz mı! diyor Selim, ama ruhsal değil.

— Görünürde bizim de yok, diyor Nüvit, kurtsuz bir kemirilme bu, nedensiz.

Filiz bir Nüvit’in, Bedri’nin, bir de Selim’in yüzüne baktı. Anlamıştı artık. Selim’in başka bir mayadan, başka bir dünyanın adamı olduğuna inanacağı geldi. İmrendi ona. “Sağlam görünüyor, sapsağlam!” Bedri’nin ortaya attığı bu “sağlam” sözü, üreyeceğe, dal budak salacağa benziyordu. Sağlama karşı önüne geçilmez bir istek, bir eğilim var içinde Filiz’in.

Küçük şişe rakıdan sonra büyük de dibine inmeye başlayınca, kafalar iyiden iyiye tütsülendi. Rakının çoğunu Nüvit’le Bedri içmişlerdi. Nüvit

şimdi bir öfke dalgasına kaptırmıştı kendini. Yüzü alabildiğine güleç, kimin nenin sözü edilse bağıra çağıra sövüyordu. Sağlı sollu politikacılara, aydınlara, kitaplara, dergilere, gazetelere, yollara, apartmanlara, sever görünüp de sevmesini bilmeyen kadınlara sövüyordu. *Drug-store*'dan, *pub*'dan, *club* bilmem kaçtan, *snack-bar*'dan ve bankadan geçilmiyordu sokaklar. Tümüne birden sövüyordu. Sakallı sakalsız, uzun saçlı, dazlak, bıyıklı, bıyıksız bütün insanlara sövüyordu. Tepedeki evinin çinkoları Kayışdağ'dan esen rüzgârla dökülmüştü. Bütün ahşap evlere, yalılara, apartmanlara sövüyordu. Ayağa kalktı:

— Çıkalım! dedi.

— Nereye çıkılır bu saatte!

Yine sövecekti ki Filiz'e gözü takıldı:

— Yengeyi de alalım, iskeledeki kahveye gidelim, dedi.

— Ben gelmeyeyim, dedi Filiz.

— Yengesiz şurdan şuraya adımımı atmam.

— Bir kahve içeriz, dedi Bedri, iyi olur!

Selim karşıya geçecek, vapurla geçebilir, Selim'in vapurunu beklerlerdi kahvede.

Apartman kapısını çekip de sokağa çıkınca, geniş bir soluk aldılar. Bedri'yle Nüvit öne düştü, Filiz'le Selim arkada kaldılar.

— Asıl evimiz bu işte! dedi Selim.

— Ne evi! diye sordu Filiz.

Selim başını yıldızlara doğru kaldırdı, geceyi ve gökkubbeyi gösterdi.

İlk kez tanımadığı bir duygunun içini sardığını duyar gibi oldu Filiz. Aşktı bu, iyi kötü, sağlam ya da sakat, ama aşk. Asıl evlerinde yalnızdı, baş başaydı bir erkekle. Sessizlik olmasa, ağustosböcekleri git derinden derine ötüyorlar denebilirdi yıldızlara. Arkada ay vardı. Ayla ışımıştı ortalık. Anayolu geçip rıhtıma, sakızağaçlı yola saptıklarında yaprak ve ay ışığı karması gölgelere girdiler. Avlusunun ortasında, minareleriyle göğe dek yükselen cami, horasanlı taş duvar ve Osmanlı parmaklığı. Bir su sesi geliyordu. Şadırvan musluklarından biri açık kalmış olmalı. Köşedeki kahvede tek tük bir iki kişi, yalı kahvesi kapalı, kimsecikler yok.

Kahve söylediler köşedeki kahveye, kaldırımdan birer iskemle çekip götürdüler deniz üstüne. Su bir metre kadar aşağıda şıpırdıyor. Betona

dayadılar ayaklarını. Başlarını çevirmeseler de biliyorlar, duyuyorlar arkalarında bir çeşme olduğunu. Rıhtım feneri suya vurmuş. Yarım kulaç suyun dibindeki çakıl ve yosunlar tek tek seçiliyor. Parmak kadar bir çurçur dönüyor çakılların arasında.

Kahveleri geldiğinde dördü de susuyorlardı. Selim, görüntüden, geceden, yaşayan sudan duygulanmışa benziyordu.

— Durgun bir gece, dedi.

— Bunca içki güme gitti, dedi Nüvit, açıldım.

Bedri güldü.

— Bir yalıda yaşamak isterdim, diye söylendi.

Uzaktan, Boğaz suyuna kendini bırakmış bir vapur geçiyordu.

— Vapura bak Filiz!

— Şu geçen vapura dışardan bakmak, içinde olmaktan daha iyi, dedi Nüvit. Oysa büyük vapurların içinde olmak ister insan.

— Büyük gemiler uzaklara gider de ondan, dedi Bedri. Şu vapurun gidip gidebileceği yerse, köprü.

— Geceleri her şey daha güzel.

— Gündüzleri de güzel, dedi Selim. Saatine baktı, benim vapurum kaçta? diye sordu.

Bedri elini iskeleye doğru uzattı:

— Vapurun gelmesine bir iki dakika kala iskelede kıpırtılar başlar, dedi. Gelince binersin.

— Köprüye gidecek ya bir kişi çıkar ya da iki, dedi Nüvit.

Ayağa kalktı:

— Ben gidiyorum, hoşça kalın!

Para arandı.

— Ben veririm, dedi Bedri.

Nüvit geri geri bir iki adım attı. Sonra yüzünü köye çevirerek hızla uzaklaştı. Bir martı geçti fener ışığından.

— Gecikmiş bir martı, dedi Bedri.

Derken Selim’in vapuru göründü, yanaştı. Yolcularını boşaltırken Selim’i kahveden uğurladılar. Karı koca yalnız kaldılar. Filiz damdan düşer gibi:

— Yakışıklı çocuk Selim, dedi.

Bedri yan gözle Filiz’e baktı. İskemlesinde arkaya doğru kaykılmıştı.

— Demek beğendin!
— Yoksa kıskandın mı?
Bedri güldü.
— Ne gülüyorsun!
Cevap vermedi Bedri. Gelişigüzel sözler söyledi Selim'le ilgili. Liseyi taşrada okumuştu. Görgüsü, bilgisi de ne! Hiç. Saygısı, sevgisi vardı Bedri'ye. Bedri, kendini ateşe at dese, atardı gözünü kırpmadan. Nasıl olmuştu da ona böyle bağlanmıştı! Şimdi bunun nedenlerini araştıracak değildi ama bir gerçekti bu.
Övüyor muydu Selim'i! Bu muydu Selim!
— Demek onu iyice tanıyorsun, dedi Filiz.
— Tanıyorum, tanımaz olur muyum!
Bir köylü çocuğu. Uyanmıştı. Aydın bile denebilirdi ona. Çok da kitap okuyordu. "Yazık ki dil bilmiyor." Bağnazdı bütün gençler gibi ister istemez. Bütün ilerici derneklerde ve öğrenci eylemlerinde boy gösteriyordu. Kapalı kutu. "Başında kara bulutlar dolaşıyor olmalı!" Evliydi. Bir kızı vardı, Lüleburgaz'da. Kim bilir nasıl bir insandı karısı! Olan olmuştu, evlenmişti.
— Aklı neredeydi, evlenmeseydi! dedi Filiz.
— Öyle deme! Dengi olmayan bir kadınla ömür tüketecek değil ya!
— Karı boşamaya o kadar özeniyorsan sen de beni boşa olsun bitsin!
— Hoppala! Elin köylüsü seninle bir mi!
Bir yandan karısını yatıştırmak istermiş gibi davranıyor, bir yandan hınzırca sırıtıyordu. Filiz'in sinirine dokunuyordu böyle sırıtması. Biliyordu Bedri'nin dengi olmadığını, ama her boşanma lafında keyiflenmesi, sırtlan gibi dişlerini göstermesi mi gerekli! "Ben de bir besleme kızıyım," diyecekken vazgeçti:
— Ben de senin dengin değilim, dedi.
Bedri'nin hâlâ sırıttığını görünce:
— Sırıtma! diye bağırdı.
Bedri beklenmedik, çıngıraklı bir kahkaha savurdu. Filiz'in bütün kanı çekilmişti, ağlayacaktı nerdeyse. Elini çenesine dayadı, gerilere, çocukluğuna gider gibi oldu. Küçükken, anası Necibe ile gittikleri Fehim Paşaların köşkü geçti gözünün önünden. Kırmızı mutfak çinileri, sofa,

yazılar, köşe minderinde oturan yaşlı kadınlar. Buzlu camdan ışık alan sofa merdiveninden büyük hanımın üst kattaki odasına çıkmışlardı. Kapının topuzunu çevirince, duvar gibi bir cicim perde çıkmıştı önlerine. Kış olmalı. Çini sobalarla ısınıyorlardı. Pirinç bir mangal vardı ortada. Anasının araladığı perdeden korkuyla süzülmüştü içeri. Büyük, loş bir oda. Pencerelerinde, iki yana çekilerek bağlanmış, saçaklı ağır perdeler, tavanda nakışlar. Merdiven başındaki trabzan babalarının billur topuzlarını hiç unutmamıştı. Onları uzun uzun okşamak, iki elinin arasına almak istemişti, ama annesi bırakmamış, onu kolundan çekip götürmüştü. İçi burkulmuştu. Şimdi de burkuluyordu. Alt tabaka insanıydı tıpkı Selim'in Lüleburgaz'daki karısı gibi, Selim gibi.

Bedri üstüne eğilmiş:

— Ağlıyor musun? diye soruyordu.

Filiz başını kaldırdı. Ağlamıyordu. Niçin ağlasın! Gözleri sulanmış gibi gelmişti Bedri'ye.

— Hadi gidelim de yatalım artık, dedi Bedri. Yarın bir sürü iş.

Eve dönerlerken, deminki duygulanmanın yerinde yeller esiyordu. Kucağında kurdeleli, belki de küpeli küçük bir kız çocuğu ile lacivert elbiseli bir adam geçti yanlarından. Çocuk babasının omzundan onlara baktı. Arkadan birkaç metre geriden yeldirmeli bir kadın geliyordu. Karısıydı herhalde. Gece oturmasından dönüyorlardı.

— Nasıl kıyarlar da çocukları bu saatlere dek uyanık bırakırlar!

— Önce uyutmuşlar, sonra giderken uyandırmışlardır.

Evlerine yaklaşınca Bedri öne geçti.

— Anahtarın yanında mı? diye sordu Filiz.

Anahtarını yanından eksik etmezdi Bedri. İçerisi sigara zifiri ve rakı kokuyordu. Masa çıkarken bıraktıkları gibi. Tablalar izmarit dolu. Selim'in kadehinde bir yudum rakı var. Üç beş dilim salam, birkaç zeytin ve peynir.

Bedri doğru yatak odasına gitti, giydi sarı pijamasını, vurdu kafayı, yattı. Az sonra horlamaya başladı. Filiz, ortalığı topladı. Tablaları çöp tenekesine döktü. Artık mezeleri buzdolabına kaldırdı. Pencereyi açtı. Elektriği söndürdü. Karanlıkta öylece durdu. Az önce konuşulanları duyar gibi oluyordu. Daha iyi duyabilmek için kulak kabarttı. Selim'in oturduğu iskemleye döndü karanlıkta. Bedri'yi düşünmek istemiyor, Selim'in,

Nüvit’in yüzlerini arıyor, ama Bedri bırakmıyordu yakasını. Bir gün alıp başını gidecekti bu adam. Sevmiyordu onu. Seviyor, diyorlardı. Bu ne biçim sevgiydi böyle! Evlendiklerinden bu yana, on iki yıl içinde, en azından on kadına tutulmuştu. Kadın, diyordu ya, kadın değildi çoğu bunların. Kısa çoraplı, önlüklü okul öğrencileri. Kıskandırmak için yapıyor demişlerdi. Erkekliğinden kuşkulananlar olmuştu. Bacak kadar kızlarla mektuplaşmasını, sevişmesini kötüye yoranlar çıkmıştı. “Bak sana da o yaşlarda göz koymuş, var bir şey bu adamda!” Erkekliği üstüne sorular sormuşlardı. Doğru dürüst bir şey söyleyememişti Filiz. Başka erkek görmemişti ki! İşte şimdi, o fitil gibi eve geldiği akşam gözünün önüne geliyordu. Sabahın üçüne doğru, anahtarıyla kapıyı açıp girmişti eve. Filiz’i tatlı uykusundan dürterek uyandırmış, hizmetçisine emir verir gibi: “Kalk!” diye bağırmıştı. Filiz: “Ne oluyor!” diye çıkışınca, onu yataktan sürüyerek çıkarmıştı. Kızılca kıyamet kopmuştu, ama kaç para eder! Sonra birden o azgın adam gitmiş, yerine başka biri gelmişti. Ayaklarını öpmüştü Filiz’in. Kibrit çaksan alev alacak kadar alkol kesilmişti. Kim bilir nerde, kimlerle içmişti böyle! Anlaşılmaz şeyler söylüyordu. Aklında kalmamıştı hepsi ama, “Ben bir gölgeyim!” diye tutturduğunu çok iyi anımsıyordu. “Ne gölgesi! Sana öyle geliyor, demişti Filiz. Yat uyu! Yarın konuşalım.” Filiz’le yatak dışında minderin üstünde yatmak istemiş, Filiz: “Bari yatakta olsun!” deyince hoyratlaşmış, “Hayır, burada!” diye diretmişti. Filiz, çaresiz razı olunca, bu sefer de yarı yolda caymış, vurduğu gibi kapıyı çekip gitmişti. Filiz, ertesi günü hesaplaşmak isteyince, eve sarhoş gelen, sevişmeyi yarıda bırakan o değilmiş gibi, utanmadan:“Sende kusur yok güzelim, demişti, bizim kadınlarımız sevişmesini bilmez.”Hemen arkasından sevişmeyle toplum düzeni arasındaki ilişkilere geçmiş, azgelişmiş bir memleketin ilkel konuları içinde aşkın da güdük ve hastalıklı kalacağını uzun uzadıya anlatmıştı. Türkiye’nin azgelişmiş bir memleket olduğunu Mısır’daki sağır Sultan duydu demişti. Gazetelere bak, azgelişmiş bir memleket olduğumuzu artık cayır cayır yazıyorlar. Raporlar yayınlanıyor. Azgelişmiş olduğumuz için yardım alıyoruz. Adımız Kamboçya’nın, Laos’un yanısıra anılıyor.

Filiz bu memleketlerin adlarını duymuştu. Ne biçim insanlar yaşıyordu oralarda kim bilir! Bizim gibi azgelişmiş insanlar.

— Ben kendimi başkalarından hiç de aşağı görmüyorum, demişti Filiz! Ne farkım var bir Amerikalıdan, bir Fransızdan!

Bedri'ye göre bir hastalık gibiydi gerilik. Bunu gözü açılmamış insan göremiyordu. Toplumun alt tabakalarını dıştan, aydınları içten kemiren azgelişmişlik ancak ileri teknikle ve düşünceyle yenilebilirdi. "Her yerde azgelişmişliğin izlerini görüyorum." Demek Bedri ileri düşünceliydi. "Kimselere benzemiyor, diyordu Filiz, çekilmez doğrusu!"

Kimi zaman, sevilecek nesi var, dediği, kimi zaman hoşlanmadığı, kimi zaman iğrenç bulduğu bu adama bağlıydı. Bu adam, kişiliğini kazırcasına silmiş, içinde kendini dilediği biçimde seyrettiği bir ayna haline getirmişti onu.

Aradan bir iki gün geçti. Oğlanlar sokakta, Yonca arka bahçede Pertev'le oynuyordu. Arkası sokaktan iyi, diye düşünüyordu Filiz. İçi rahattı. Sökük dikiyordu koltukta. Mestan kilimin üstüne yan gelmiş uyuyordu. Kapı çalındı. Filiz kapıyı açıp da karşısında Selim'i görünce şaşırdı.

— Bedri Ağabey evde mi?

— Yok.

— Bugün saat üçte evde bekleyecekti beni.

— Gelir öyleyse! Buyrun, dedi Filiz.

Selim çekinerek girdi. Filiz dikişini derleyip toparladı, yer gösterdi. Selim oturmak istemedi.

— Rahatsız etmeyeyim.

Masanın yanındaki iskemleye ilişti.

— Neden şöyle oturmadınız?

— İyi böyle, teşekkür ederim.

Saatine baktı.

— Saat üçü on geçiyor.

— Bedri'nin sözüne pek güven olmaz, dedi Filiz.

Bir çekingenlik vardı üstünde Selim'in. Ezilip büzülüyordu. Filiz, tersine, hiçbir çekingenlik duymuyor, bundan sonra da duymayacağını biliyordu. Kapıda oğlanla göz göze gelir gelmez kurulan dengede, Filiz'den yana ağır basan bir şey vardı. Bir güven doğmuştu içinde birdenbire. "Hep böyle gitse!" diye aklından geçirdi. Demek bozulmaktan, dağılmaktan korkuyordu.

Selim yürüyerek gelmiş olacak ki kızarmış, terlemişti. Pantolon cebinden çıkardığı renkli, kötü cins bir mendili, avucunun içinde Filiz'den saklamaya çalışarak alnından geçirdi.

— Havalar iyice ısındı, dedi.

Filiz, "Evet," der gibi hafifçe başını salladı, gülümsedi. Selim'in sıkılganlığına, dörde katlanmış, renkli mendiline gülümsüyordu.

— Yaz birdenbire bastırdı.

Selim, mendilini pantolon cebine yerleştirirken:

— Bedri Bey gelmeyecekse ben gideyim, sizi rahatsız etmeyeyim, dedi.

Filiz, yana çektiği çamaşırların arasından Bedri'nin, düğmesi dikilecek beyaz gömleğini bulup çıkardı. Göğsünden iğneyi aldı, pencereye döndü, ipliği geçirirken:

— Oturuyoruz, dedi. Gelirim dediyse, bekleyin, en iyisi. Siz yabancı değilsiniz. Hem konuşuruz, hem de bu işler çıkar. Günlerden beri sürünüyor. Bir türlü elim değmiyordu.

Selim iskemlesine yerleşti. Filiz, en ilgisiz görünüşüyle bir süre baktı yüzüne adamın. Oysa ilgiliydi Selim'le. Anlamıştı bir şeyler geçeceğini aralarında. Daha ilk gün, Bedri'yle geldikleri gün sezinler gibi olmuştu bunu. O akşam mutfakta duyduğu heyecan bundandı. Yeniden:"Bedri mi yolluyor bunu yoksa!" diye düşündü. Yüzünü buruşturdu.

— Evlisiniz, değil mi? diye sordu.

Selim iskemlesinde toparlandı.

— Evet, dedi sıkılarak.

— Hanımınız burada mı?

— Lüleburgaz'da.

Mendilini cebinden yeniden çıkardı, yüzünü sildi. Annesiyle oturuyordu karısı Lüleburgaz'da. Bağları bahçeleri vardı. Onları topraktan ayırmak zor. Bolluktu oraları. Yemişe, kavuna karpuza doyuyorlardı bütün yaz. Gitmemişti bu yakınlarda Lüleburgaz'a ama yemiş yüklü ağaçların yerlere sarktığını görür gibi oluyordu. Yine de zordu yaşam. "Boğaz'da insan şöyle akşamüstü bir dolaşmaya çıksa, bir vapura binse, üç beş kişi görse yeter."

— Sizin hanımla yerlerimizi değişelim, dedi Filiz. Ben Lüleburgaz'a gideyim, o buraya gelsin.

— Üç günde canınız sıkılır. Uzaktan güzel gelir insana, ama çekilmez.

Konuşmasında aksayan bir şey vardı. Sözcükleri yayıyordu ağzında. İlk günü hiç de böyle bir izlenim bırakmamıştı onda. “Sıkılganmış,” diye düşündü.

— Siz istedikten sonra gelir herhalde hanımınız buraya!

Selim cevap vermedi, önüne baktı. Kalkık siyah kaşları, içe doğru hafifleyerek bir gölge halinde ortada birleşiyordu. Etsiz, ince yüzünün iki yanından aşağı doğru derinlemesine iki çukur uzanıyordu. Sakal yeri mavimsi görünüyordu.

— Göreceğiniz gelmiyor mu?

İleri gittiğini anladı.

— Kızınızı, diye ekledi.

Evet özlüyordu kızını. Ama ne gelir elden!

— Benim kız tıpkı sizin küçüğe benzer.

— Adı ne?

— Reyhan.

Kızının adını kıvançla söylüyordu. Ora dağlarının kokusu esiyor bu adda. Okula gitmiyordu, hayır. Daha çok küçük, dört yaşında bile yok. Öyle dilli ki kimseye laf bırakmıyordu.

— Yazık, dedi Filiz, yazık!

Niçin “Yazık!” dediğini kendi de anlamadı. Uzakta, babasından ayrı olduğu için yazık demişti herhalde. Bir an, sadece Reyhan’ın babasıymış gibi baktı karşısındaki adama.

— Oğlanlar okulda mı?

— Yonca arka bahçede komşunun oğluyla oynuyor. Oğlanlar sokakta. Okullar kapandı.

Sustu. Kendinden yana ağır basan o şeyin hafifleyerek birdenbire yükselmesinden korkuyordu. Selim saatine baktı. Gitmesini istemiyordu Selim’in.

— Size bir kahve pişireyim, dedi.

Selim’in karşı koymasına meydan vermeden odadan çıktı. Cezveyi yerinde bulamayınca sinirlendi. Çay fincanlarının üstündeki örtüyü kaldırarak tepsiye baktı. Orda da bulamayınca büsbütün canı sıkıldı. Oysa musluğun yanında durup duruyordu cezve. Kavanozda şeker kalmamıştı. Kesekâğıdındaki tozşekeri kavanoza aktarırken biraz döktü. Büsbütün

telaşlandı. Parmak uçları buz kesilmişti yine. “Heyecanlanacak ne var!” diye düşündü. Ocağın üstünde kahve kabaradursun yaldızlı fincanın içini sol elinin orta ve işaretparmağıyla sıvazladı. Kahvenin köpüğünü kesmemeye çalışarak fincanı doldurdu. Tepsiyi arandı. Bereket yeni ovulduğu için pırıl pırıl tepsi. Fincanı büyük bir dikkatle tepsinin ortasına oturttu, ağır ağır odanın yolunu tutturdu. Ufak adımlarla kayar gibi Selim’e yaklaşınca başını kaldırdı baktı. Selim kucağına Mestan’ı almış okşuyordu. Kahvesine uzanmadan önce, elini birkaç kez daha kedinin başından geçirdi, sonra hayvanı sol eliyle karnından kavrayarak ayağa kalktı. Mestan birdenbire hırıltısını kesti ve Selim’in kucağından atlamak istedi.

Selim hem kediyi kaçırmadan, hem Filiz’i bekletmeden kahveyi tepsiden aldı, dikkatle masaya bırakarak yerine oturdu. Odaya tatlı bir kahve kokusu yayılmış, Mestan yeniden hırıldamaya başlamıştı. Selim kedinin göğsünü ve başını okşuyor, fincanda kahve duyulur duyulmaz bir çıtırtıyla köpüğünü yitiriyordu.

— Kahvenizi soğutmayın!

— Soğuk severim, dedi Selim.

Filiz, bu tanımadığı adamın kendine göre alışkanlıkları olabileceğini düşünmemişti.

— Tuhaf ama, çayı da soğuk içerim, diye ekledi Selim.

Tuhaf olan Selim’in çayı da kahveyi de soğuk içmesi değil, bu birkaç sözle Filiz’e birdenbire yaklaşmış olmasıydı. Şimdi bu adamı daha yakından görüyor gibiydi. “İster soğuk içsin, ister sıcak, bana ne!” dedi içinden. Ama işte onunla ilgileniyor, kahvesini içmesini seyrediyordu. Selim, dudaklarını büzerek ileri doğru uzatıyor, bir yudum alır almaz fincanı yerine bırakıyordu. Her seferinde bir yudum kahve fincanının yanından yükselerek dudaklarının arasında yayılıyor ve o her seferinde hafifçe ağzını şapırdatıyordu.

— Kedileri çok severim, dedi.

Filiz şimdi de onun kediyi okşayan ellerine bakıyordu. Baktıkça, bu eller Selim’le ilintisini kesiyor, kendiliğinden işleyen bir makine, daha doğrusu, yabansı bir hayvan gibi görünüyordu gözüne. Bir yadırgama, bir ürküntü. Yine de bakmaktan kendini alamıyordu. Selim, kediyi kucağından usulca yere bıraktı, saatine baktı.

— Bedri Ağabey gelmeyecek galiba! dedi.
— Saat daha üç buçuk olmadı.
Selim tam yerinden doğruluyordu ki kapı çalındı. Filiz:
— Geldi, diyerek kapıyı açmaya gitti.
Bedri değildi gelen. Hatice Hala Yonca'yı getirmişti. Hatice Hala bitişik bodrum katında oturuyordu.
— Çocuk durmadı, beni eve götür, diye tutturdu. Mutfak kapısı kapalıymış, buradan geldik.
— Buyurmaz mısınız Hatice Hala?
Hatice Hala bir iki adım attı, içerde biri olduğunu anlayınca:
— Girmeyeyim, misafirin var kızım, dedi.
Filiz, kadının aklına bir şey gelmesini istemiyordu. Girmesi için üsteledi. Ama Hatice Hala'nın işi vardı, ufak tefek yıkayacak, akşama yemek pişirecekti daha. Filiz boynunu büktü. Hatice Hala'nın arkasından yavaşça kapıyı kapadı, odaya döndü. Selim ayaktaydı. Yonca oda kapısında durmuş, gülümsüyordu.
— Bedri gelir de sizi bulmazsa üzülür, dedi Filiz.
Şimdi yanında Yonca da olduğu için daha rahat konuşuyordu. Selim duymamış göründü. Yonca'ya yaklaştı. Çocuğu koltukaltlarından yakalayarak havaya kaldırdı. Havada öylece bir süre tuttu. Yonca'nın gülümsemesine şimdi korku karışmış, yukardan Selim'e bakıyordu. Genç adam düşürür gibi indirdi kızı, kucağına alarak iskemleye oturdu.
— Senin adın ne bakayım? diye sordu yapma bir tatlılıkla.
Selim'in onu konuşturmak için böyle gelişigüzel bir soru sorduğunu anlamış gibi cevap vermedi çocuk. Elini ağzına soktu.
— Çıkar elini ağzından! dedi annesi. Bak sana adını soruyor amca.
Yonca'nın kızardığını görünce üstelemedi. Daha ileri varırsa ağlayacağını biliyordu. Yonca bütün vücudunu gererek Selim'in kucağından yere kaydı, pencerenin yanına giderek oradan ona bakmaya başladı.
— Benim otomobilim var, dedi Selim, seni gezmeye götürürüm gelirsen kucağıma.
Kızın yine de yanaşmadığını görünce annesine döndü:
— Pazar günü Gebze'ye gideceğim, dedi. Öteberi var buraya getirilecek. Bedri Ağabey isterse hep birlikte gideriz, çocuklara da gezme olur.

Filiz şimdiden bir şey söyleyemezdi, Bedri'ye danışması gerekiyordu. Bedri böyle gezilerden pek hoşlanmazdı ama çocuklar için gerçekten büyük bir eğlence olurdu bu yolculuk. Kim bilir bu mevsimde ne güzeldi oraları!

— Cennet gibi, dedi Selim.

— Hiç gitmedim Gebze'ye, dedi Filiz. Nasıl gidiliyor? Hangi yolda?

— Ankara asfaltından. Kaymak gibi yol. Yarım saat çeker çekmez. Çınarların altında kır kahveleri var. Yemek de götürebiliriz buradan.

Müdürleri bir angarya için yolluyordu Selim'i Gebze'ye. Küçük bir denk bir teneke de yağ getirecekti oradan. İyi adamdı müdür. İyi olmasa ne gelir elden! Yaşam zordu.

— Ekmek aslanın ağzında.

Filiz yıllardan beri böyle bir gezmeye gitmemişti. Bir kez çocukken Sapanca'ya gitmişlerdi büyük halasına trenle. Dolma, börek, çay, kahve, kap kacak, tam bir sepet dolusu yiyecek ve öteberi almışlardı yanlarına. Telgraf tellerine baktığını anımsıyordu. Teller yükselip alçaldıkça direkler geçmişti önünden düzenle. İstasyonda trenden inişleri, yol, sonra o ağaç altları. Büyükler hasırlarda yan gelirken çocuklar ter içinde koşup oynamışlardı. Bahçeler elma doluydu. Şu manavlardan kilosunu sekiz liraya alamadığımız elmalar, ağaçlardan sarkıyordu tekmil. Sonra elma yığınları vardı, doyasıya elma yemişlerdi.

— Gebze'de elma bulunmaz, dedi Selim. Gebze'den üzüm çıkar. Şimdi de üzümün mevsimi değil.

— Biliyorum, dedi Filiz. Bir şey yemek gerekli değil ya! İnşallah Bedri ister!

— İş siz isteyin! Siz istedikten sonra Bedri Ağabey nasıl olsa razı olur.

Filiz bir eziklik duydu içinde. Anlatamadığı, doğru dürüst anlayamadığı için hiçbir zaman anlatamayacağı, aksayan bir şey vardı onda. Mutluluk, su içmek, dolaşmak, çiçek koparmak kadar kolay görülse de hiçbir zaman mutluluğa eremeyeceğini biliyordu. Birtakım görünür görünmez engeller vardı. Bu engellerin çoğunu Bedri çıkarmıştı önüne. Bedri'nin az para kazanmasını, kazandığının çoğunu da içkiye, kitaba, hovardalığa yatırmasını, kimi gün çoluğunu çocuğunu aç bırakmasını –bu da olmuştu çünkü– pek o kadar önemsemiyordu. Evine bağlı bir adam olsa, kafa kafaya verip geçinseler, gül gibi yaşarlardı. Değil. Bu da değil! İçinden bir

düşmanlık kabarıyordu Bedri'ye. Niçin? Bilgisizliği, güçsüzlüğü, eksikleri yüzünden mi mutsuzdu yoksa! Ama Bedri'nin ondaki bu eksiklik duygusunu, bir çiçek yetiştirir gibi, gece gündüz üstüne titreyerek büyüttüğünü, beslediğini de sezinliyordu. Öyleyse? Bedri'ye varacak yerde herhangi başka bir adamla, sözgelimi Selim'le evlenseydi yine böyle mi olacaktı?"İnsanın en büyük düşmanı insandır," demişti Bedri. Bak bu doğru! Erkek olsun, kadın olsun, o da insanlardan hoşlanmıyordu. Hele giyinip kuşanıp bacak bacak üstüne atan, erkek gibi konuşan, karşısındakini sinek gibi gören kadınlardan iğreniyordu. Böyle biriyle karşılaştı mı, büyülenmiş gibi, kalakalıyordu. Elleri büyüyor, ağzı çarpılıyor, pabuçları, üstü başı birdenbire eskiyor, dökülüveriyordu sanki. Bir yerini, bir şeylerini gizlemeye çalışıyor, beceremiyordu. "Ne bakıyorsun öyle yüzüme? Ben buyum işte!" diye bağırmak geliyordu içinden. Ama insanın, "Ben buyum işte!" diye bağırabilmesi için, az da olsa, bir şey olması gerekiyordu. Oysa Filiz hiçti, bir hiç. "Kadınlığım da yok!" diye yineliyordu. Güzel olduğunu söylüyorlardı. Yetmiyordu bu ona. İstediği kadar güzel olsun!

Selim'e baktı. Selim kadınlığı olmadığını anlamış mıydı acaba!

— Ben, diye kekeledi, çok isterim gitmesini. Ama Bedri'nin ipiyle kuyuya inilmez ki! Bakın, size bugün söz vermiş, yine de gelmedi.

— Bakarsınız gitmeyi ister. Nasıl öğreneyim ben gidip gitmeyeceğinizi.

— Cumartesi akşamı uğrayın, olmaz mı!

Hayır, Selim kadınlığı olmadığını anlamamıştı. Anlasa yüzüne başka türlü bakar, onunla başka türlü konuşurdu.

— Cumartesi akşamı uğrarım. Bedri Ağabey'e de söyleyin bu saate kadar beklediğimi.

Kalktı, artık gitmek istediği anlaşılıyordu. Filiz sesini çıkarmadı. Öne düştü, sokak kapısını açtı. Sokak kapısının ağzında yeniden karşı karşıya kaldılar. Yonca, arkadan annesinin bacaklarına sarılmıştı. Selim, söylemek istediği başka bir şey varmış gibi duruyor, hemen ayrılmıyordu.

— Güle güle, dedi Filiz elini uzatırken. Cumartesi uğrar, öğrenirsiniz.

— Gelirim, dedi Selim.

Arkasına bakmadan uzaklaştı. Filiz kapıyı kapadı, odaya geçti, masadan tepsiyi, Selim'in kahve fincanını aldı, mutfağa götürdü. Hiçbir şey olmamıştı, biraz önce bu eve bir insan gelmemişti sanki! Kahve fincanını

musluğa tuttu, yıkadı. İçinden bir sıkıntı dalgası kabarıyordu. Sıkılacak ne var! Sıkıntısının nedenlerini araştırdı. “Saçma!” diye geçirdi içinden.

— İstersen yine arka bahçeye çık! diye bağırdı Yonca’ya.

Sıkıntı gittikçe artıyordu. Bir yere gitse açılabilir. Yatak odasına geçti, aynaya baktı. Çok değişmişti yüzü. Saçlarını taradı. Şimdi de bütün vücudu kırılıyordu. Yatağın ayakucuna ilişti, öylece kıpırdamadan bir süre kaldı.

Filiz insancıl değildi. İnsanları sevmiyordu. İnsanın insan oluşu çekinmek için yetiyordu ona. İnsanlar onun hakkını yiyorlar, onu hiçe sayıyorlar, küçük düşürüyorlardı. Dolmuşta yanına oturduğu adam, iki kişilik yerin üçte ikisine yayılıyor, Filiz’e ancak ilişecek kadar bir yer bırakıyordu. “Oturmasını bilmiyor da ondan,” diyordu Bedri. Dükkâncı, sanki bağışlıyormuş gibi mal satıyor, tepesine atarcasına veriyordu paranın üstünü.

— Köşedeki bakkaldan bir kibrit al da gör! Bak bakalım nasıl verir sana kibriti!

“Yontulmamış da ondan!” diyordu Bedri.

Filiz’in insanlardan çekinmesi giderek bir korkuya dönüşüyordu. Sokaktaki adamdan, vapurdaki biletçiden, balıkçıda yanısıra midye alan dar pantolonlu, boyalı saçlı kadından, sandviç yiyen Amerikan taklidi oğlandan, uzun saçlı berberden, öğle üstü sağa sola sataşarak okula giden bacak kadar öğrenciden korkuyordu. “Bizim zamanımızda ortalık böyle değildi. Büyük küçük belliydi. Saygı vardı,” diyordu yaşlılar, sözgelimi Hatice Hala. Filiz’in asıl yakındığı, insanların saygısızlığı değildi. Al işte nahiye müdürünü! Ondan daha saygılısı can sağlığı! Görmüyor muydu bu adam karşıdan geldiğini, kaçacak delik arıyordu. Daha yirmi metreden gülümsemeye başlıyordu, Filiz’i görünce. Yaklaştıkça sırıtması artıyor, onu büyük bir saygıyla selamlıyordu. Uzun ve sarı dişlerini göstererek: “Bedri Bey nasıllar?” diyecek, arkasından çoluğu çocuğu ayrı ayrı soracak, bir istekleri olursa doğruca kendisini bulmalarını söyleyecek. Filiz nahiye müdürünün burnundaki kıllara, elmacık kemiklerinin üstündeki ince damarlara bakmaktan kendini alamıyordu. Güler yüzlü, saygılı tutumuna karşın bir tilkilik akıyordu suratından. Onunla her göz göze gelişinde, iliklerine kadar donduğunu biliyor, ne diyeceğini bilemiyordu. Alay mı ediyordu bu adam onunla! Nahiye müdürünü bırak da zerzevatçı Rahmi’yi

al! Filiz'e ilk zamanlar öyle çıkışlar yapmıştı ki bu kadar olur! "Malın iyisini, tazesini, ucuzunu almak istersen, bana gelirsin, demişti. Müşterim olursan kazanırsın. Ama başka başka manavlara gittiğini görürsem bir daha uğrama!" Tok sözlüydü tok sözlü olmasına ya, her şeyin bir sınırı var! Veresiye verdiği bir başka manava gidemiyordu Filiz. Bin pişmandı ama olmuştu bir kez. Meraklı bir insandı üstelik. Mahallede herkesin ıncığını cıncığını bilirdi. Bedri'nin akşama eve uğramadığından tut da, gazetede yayın müdürüyle kötü kişi oluşuna, ellerine geçen paranın hesabına değin her şeyden, hepsinden haberi vardı. Bir seferinde turfanda kabak almak istemişti de:

— O sana gelmez, demişti. Onun kilosu on iki lira.

On iki lirayı duyunca, kaynar sular inmişti başından aşağı Filiz'in ama renk vermemiş:

— Sen parasına karışma da ondan bana bir kilo tart! demişti.

— Ay sonunda sıkışıyorsunuz sonra...

Görüyor musun terbiyesizi! Filiz her ay başı veresiye defterini kapatınca, yandaki manavdan, şişkodan alışveriş etmeyi kuruyor, ama ne hikmetse Rahmi'den yakasını sıyıramıyordu. Şişkoya giderse bir daha onun önünden geçemeyeceğini biliyordu. Ne yapardı sanki! Çevirir miydi! Laf mı atardı uzaktan! Belki hiçbirini yapamazdı ama nasıl etmişse etmiş, bağlamıştı Filiz'i bir kez dükkânına. Hem öylesine bağlamıştı ki bu bağı koparmak için yürek isterdi insanda. Filiz korkuyordu. Manav Rahmi'den korkuyordu. Manav Rahmi'yi bırak da kasap Ömer'i al! Kasap Ömer beş vakit namazında, "Bismillah!" çekmeden ete bıçağı sürtmeyen takımındandı. Tıraşlı kafası, uzun bıyıklarıyla bir yeniçeriye benziyordu. Kazık atmasına can dayanmıyordu ama ne gelir elden! Yarım kilo kıyma istedin mi dolabın kapağını aralar, kırpıntı etlerin morarmış yerinden bir parça keser, nenin nesi olduğunu göstermeden kıyma makinesinin içine sokuverirdi. Kolaysa:

— O eti benim gözüm tutmadı, de!

— Ondan iyisini mi yemeye alışıksın, der gibi şöyle bir bakar insana.

Manav Rahmi kasap Ömer için:

— Kalıbına boş ver, ne zındıktır o! diyordu.

Anlattığına göre, bir tarihte, kasap Ömer'in karısı balıkçı Recep'e kaçınca, kasap Ömer de balıkçı Recep'in karısını ayartmış, bir iki ay öylece

yaşadıktan sonra, yine karıları trampa etmişlerdi. “Her mide kaldırmaz!” diyordu Rahmi. Filiz’in tüyleri diken diken oluyordu. Kapı komşusu, kırk yıllık mahallelisini böylesine yerin dibine batıran bir adam, neler söylemezdi kim bilir, Bedri için, kendisi için! Dedikoducular, iftiracılar, yine neyse ne! Filiz asıl küçük dağları ben yarattım diye dolaşanlara içerliyordu. Bir köpekli hanımefendi bozuntusu vardı ki, “Şunun ilk görüşte ağzının payını vereyim!” diye kurduğu halde, karşılaşınca eli ayağı buz kesiliyor, bir türlü taşı gediğine koyamıyordu. Şu işe bak ki kadın da Filiz’i nerede görse aşnalık ediyordu. Ama ne aşnalık! İnsan hizmetçisiyle bile böylesine tepeden konuşmaz. Bir “Nasılsınız güzelim?” deyişi vardı ki görmeli! Filiz, en çok bu “Güzelim” sözüne tutuluyordu. Bedri’nin akşamları eve geç geldiğini, içtiğini, az para ile geçindiklerini, kimseyle görüşmediklerini, veresiye alışveriş ettiklerini, kötü bir bodrum katında oturduklarını biliyor, üstelik bunları dokunduruyordu. Sanki Filiz’in bütün dertlerini, sıkıntılarını gidermek elindeymiş de, Filiz istemiyormuş gibi bir ağız kullanıyordu. Genç kadın, onun bütün sözlerinden:“Sizde yok, bizde var, iyisi mi faydalanın bizden! Bizim elimiz açıktır, yenmiş içilmiş aramayız,” gibi anlamlar çıkarıyordu. Sözgelimi: “Çocukları bize getirin, güzelim, taraçada oynasınlar, hava alsınlar!” derken apartmanlarının genişliğiyle, taraçalarıyla övünüyor gibi geliyordu Filiz’e.

— Akşamları evde kukumav gibi tek başınıza oturacağınıza, bize gelseniz olmaz mı, a iki gözüm!

— İşittiğimize göre yaramazlık ediyormuş Bedri Bey, siz getirin de kulağını çekeyim ben onun.

— İnsan içine çıkmalısınız. Yalnızlıktan hastalık bile gelir.

Filiz’e bu sözler alabildiğine batıyordu. Bu kadınla önceleri ilgilenmek istemiş, ama sonra bir paşa kızı olduğunu, Yeşilköy’de bir köşkleri bulunduğunu manav Rahmi’den laf arasında duymuştu. Fıtnat Hanım’dı adı. Filiz, Fıtnat Hanım’dan korkuyordu. Bu kadınla karşılaşmamak için elinden geleni yapıyordu. Oysa Fıtnat Hanım’ı mahallede yere göğe koymuyorlardı. Fakir fukaraya yardım ettiği, başı sıkışanların imdadına koştuğu söyleniyordu. Kime bu kadından hoşlanmadığını açsa:

— İyi kadındır. İçi dışı birdir, diyordu.

O zaman Filiz, ister istemez kusuru biraz da kendinde arıyordu. Bilgisiz,

görgüsüz, okuyup yazmamış bir kadın oluşunun, insanlardan bunca çekinmesinde bir payı yok muydu acaba! Bedri'nin deyimiyle azgelişmiş bir insan mıydı yoksa o da! Bu soru bir kurt gibi zaman zaman onu kemiriyor, olumlu olumsuz hiçbir yanıtla yatışmıyordu. Azgelişmiş bir insan olmak korku ve ürperti, bulaşık yıkarken, alışveriş ederken, sokakta yürürken, içini ansızın bürüyüveriyordu. İşte o zaman, bir zaman, bir düşünce dizisinin içinde, tek adım ilerlemeden, dakikalarca dönüp dolaşıyor, bir batağa saplanmış da kurtulmak istiyormuş gibi çırpınıyordu. Karanlıklar sarıyordu dört yanını. Arada, bir ışık belirir gibi olsa da bu ışıktan yararlanmayı beceremiyor, derken o ışığı da yitiriyordu. Düşüncesi daha çok korkulu bir düşe benziyordu.

İster kusur kendinde olsun, ister başkalarında, insanları sevemiyordu. Kuyruk acısız, ürküntü duymadan yüzlerine bakabildiği pek az insan vardı. Hatice Hala, Hatice Hala'nın kiracısı emekli yargıç, bir de belki birkaç hısım. Şimdi Selim de katılmıştı bunların arasına. O köylümsü, o sağlam hali hoşuna gidiyordu. Terleyişi, mendiliyle alnını silişi gözünün önüne geldikçe gülümsüyor, ferahlıyor ama bu ferahlığı yitirmekten korkuyordu. Zor koşullar içinde yaşayan bu adam Filiz'i rahat ettirmesini, hiç olmazsa kuşkulandırmamasını bilmişti. Daha ötesi de vardı, ama şimdilik daha ötesini düşünmek istemiyordu. Gebze'ye gidiliyordu pazar günü. Bedri gelmiyordu. “O düz, biteviye asfalt beni açmaz. Sıkılırım. Sen çocukları al git!” demişti.

— Ben yalnız nasıl giderim?

— O da nereden çıktı!

— Hiç! Yalnız gitmem bir tuhaf da...

— Hadi canım!

Filiz iple çekiyordu cumartesiyi. Yola çıkmadan önce Selim'le uzun uzadıya konuşmak, her şeyi kararlaştırmak istiyordu. Selim, arabayla evden mi alacak onları? Yoksa bir yerde mi buluşup binecekler arabaya? Yemek işi ne olacak? Aslında bu soruların yanıtları belliydi, ama yine de titizlenmekten kendini alamıyordu. Besbelliydi Selim'in onları evden alacağı. Yemek işi zaten konuşulmuştu. Bir yufka böreği yapsa, birkaç yumurta haşlasa, biraz da peynir alsa yanlarına, yeter de artardı bile.

Bedri, Selim'in geldiği gün gece yarısından sonra dönmüştü eve. Ertesi

gün kahvaltıda söylemişti Filiz, Selim'in geldiğini.

— Ya kimseye söz verme ya da verdiğin sözü tut! demişti. Adamı içeri alsam bir türlü, almasam bir türlü. Senin münasebetsizliklerini düzeltmek bana düşüyor.

Bunları söylerken Selim'in gelişinden hiç de memnun kalmamış gibi davranmıştı. Oysa açık açık: "Selim'le yarım saat çene çaldım. Değişik bir insanla konuşmak içimi açtı," demediğine sonradan pişman olmuştu. Kıskanan, sanki "Selim'i neden içeri aldın?" diyen mi var! Niçin böyleydi bu Bedri! Hiç mi umurunda değildi karısı! Umurunda bile olmasa erkeklik gereği karısını korur insan! Onu hiçbir zaman kıskanmamıştı. Kıskanmak şöyle dursun, hep başka erkeklere doğru itmişti. Yalnız evlendikten iki ay sonra, daha çiçeği burnunda gelinken, bir kıskançlık tokadı yediğini anımsıyordu. Akşam eve gecikmişti:

— Nerdeydin? diye sormuştu Bedri.

— Bir arkadaşımdaydım.

— Kim o arkadaşın?

— Müzehher.

Müzehher demesiyle tokadı yemesi bir olmuştu. Hiç beklemediği anda yediği bu tokat Filiz'e çok dokunmuştu. Yapılacak bir şey yoktu. Kimsesizdi, çalışıp para kazanamazdı, boşanamazdı. Bedri'den güçsüzdü, el kaldıramazdı ona. Bağırıp çağıramaz, şirretlik edemezdi, alışmamıştı. Birinden yardım isteyemez, birine dert yanamazdı. "Kocam bana bir tokat attı," diye yakınsa, "Sahi mi söylüyorsun!" diye şaşacaklar, hemen arkasından:"Kocandır, çekeceksin!" diye ekleyeceklerdi. Bu tokat, Tanrının indirdiği sille gibi bozulmaz, değişmez, karşı gelinmez bir nitelikteydi. O da, çaresiz, karşı gelmemiş, yüzünde beş parmağın yeri, ağlayarak odadan çıkmıştı. Bedri, işi bu kadarla kapatsa iyi, bu sefer de Müzehher'den Filiz'in bu saate kadar onlarda olup olmadığını sıcağı sıcağına öğrenmeye kalkmıştı.

— Düş önüme, demişti, Müzehher'e gidiyoruz! Anlayacağız bakalım, bu saate kadar nerede olduğunu.

Suçsuzluğu ortaya çıkacağı için Filiz'in içi rahattı ama, doğrusu Müzehher'den çekiniyordu. Neler gelmezdi aklına! Ne demezdi kız! Müzehher'lerde durum kendiliğinden aydınlanıverdi. Kaç para eder! Olan

olmuştu bir kez.

Filiz o tokatla insanlığından bir şeyler yitirdiğini duymuş, bundan böyle, ikinci bir Tanrının buyruğunda yaşayacağını anlamıştı. Her adımını kocasına uydurmak kolaylığı, bu belli tutum, bir bakıma, ondan sorumluluğu aldığı için rahattı, ama buyruğuna girdiği bu yeni tanrı ilkin huyu suyu belliyken, zamanla ne istediği, ne düşündüğü bilinmez, anlaşılmaz bir varlık olup çıkmış, öteki Tanrı gibi sanki göklerin yedinci katına çekilmişti. Ondan uzaklaşmış, yüzüstü bırakıvermişti onu. Artık kocasına uzaktan uzağa uymak, onun buyruğuna uzaktan uzağa boyun eğmek zorundaydı. Böylece ona, daha kendiliğinden bağlanmış oluyordu, ama bu arada sevgisini de yarı yarıya yitiriyordu. Bir eziklik, bir kırgınlık vardı içinde. İlk günlerin merak karışık ateşi de sönünce, geriye kadınlığından bir şey kalmamıştı. Kocası, bunu bildiği için olacak, artık üstüne düşmüyor: "Nasıl olsa bir şey yapacağı yok!" diye düşünüyordu herhalde. Filiz: "Benim kadınlığım ölmüş!" diyordu kendi kendine. Selim'in eve gelişinden bu yana, en olmadık zamanlarda gözünün önüne gelen o açık saçık görüntülerin kadınlığıyla bir ilişkisi olamazdı. Üç dört günden beri, durmadan, gözünün önünde sevişiliyor, yatılıyor gibi geliyordu ona. Çıplak bir kadınla bir erkek dolaşıyordu yakınında bir yerde. Kadının istekten kıvrandığını duydukça içi eziliyor, oturuyorsa yerinden kalkıyor, ayaktaysa bir iş tutarak başka şeyler düşünmeye çalışıyordu. İşin asıl tuhafı, bu kadının kendisi, erkeğin Selim oluşuydu.

Bedri cuma günü eve saat beşe doğru gelmişti. Bedri'nin böyle erken geldiği günler, akşam yedi buçukta yeniden gazeteye gittiğini bildiği için, Filiz:

— Yemeği erken istiyorsan, söyle de ona göre hazırlık yapayım, demişti.

— Gazeteye gitmeyeceğim, demişti Bedri.

— Müdürle kavga mı ettin yoksa yine!

— Niye kavga edeyim canım, nerden çıkarıyorsun bunu! Kırıklığım var, dinleneceğim evde, kitap okuyacağım.

Filiz, "Acaba sahiden hasta mı!" diye düşünmüş, ama derece koymak isteyip de bırakmayınca, bir şeyciği olmadığını anlamıştı:"Yarı tembellik, yarı naz!" Bedri rakı tepsisini hazırlamış, karısının bir gün önce yapraklarını kestiği o kalın Fransızca kitabı eline alarak koltuğa yerleşmişti.

Gömleğinin düğmelerini çözmüş, kollarını sıvamıştı. Atlet fanilasından içeri daldırdığı sol elini, okşarcasına göğsünden geçiriyor, koltukaltına götürerek kıllarını çekiştiriyor, arada bir parmaklarını burnuna kaldırarak kokluyordu. Filiz kocasının bu pis huyuna çok tutulduğu halde, kitap okurken ona duyduğu büyük saygıdan, sesini çıkarmıyordu. Başka zaman olsa bağırır çağırırdı. Masanın yanında, Selim'in oturduğu iskemlede, çocukların çoraplarındaki yırtıkları onarıyordu. Arada, başını kaldırıp kutsal bir iş gören kocasına bakıyordu. Çocuklar sokakta oynuyorlardı. Çocuklara gidip bir bakmak istiyor, ama Bedri'nin zihnini karıştırmamak için yerinden kıpırdamıyordu. Hava yavaş yavaş bir akşam kızıllığına bürünüyordu. Camdaki iri sineğin vızıltısından başka çıt çıkmıyordu odada. Bedri'nin bir ara kitabını yanına bırakarak kadehini yudumladığını görünce:

— Elektriği yakayım mı?diye sordu.

— İyi böyle, yakma!

Filiz şimdi de Gebze yolculuğunu düşünüyor, Bedri'nin gelmeyişine üzülmek mi yoksa sevinmek mi gerektiğini bir türlü kestiremiyordu. "Gelse, bir tatsızlık çıkarır, zehir eder gezintimizi!" diye geçiriyordu içinden. Sonra bu yargının Selim'le baş başa kalmak isteğine bağlı bir hesap olabileceğini düşündükçe utanıyordu. Üç gün önce kapıyı açınca Selim'le karşılaşması, genç adamın sıkılarak içeri girişi, oturuşu, terini silişi gözünün önüne geliyordu. Ne çıkar sanki Selim'le baş başa kalmak isterse! Darılacak mıydı Bedri buna! "Sen kadın değil misin! Kendine bir erkek bul!" dememiş miydi açıkça! İşte sonunda bir erkek bulmuştu o da. Bedri'yle Selim'i birlikte düşünmek ister istemez, "Hangisi?" sorusunu aklına getiriyor, iki erkeği sanki teraziye koyarak tartıyordu. Ona bir gün bile rahat soluk aldırmamış, kavgacı, içkici, huysuz kocası, berikinin bütün gençliğine, sağlamlığına, çekiciliğine, Bedri'den kat kat yakışıklı oluşuna karşın yine de Selim'den daha ağır basıyordu. Ama Filiz, Selim'i, Bedri'nin ölçülerine göre tarttığını sezinliyordu. Yakasını kurtaramayacaktı bu Bedri'den! Tutsak mıydı! Büyülemiş miydi onu bu adam! İyi kötü nafakasını getirdiği için mi bağlıydı ona bu kadar! Bir öfke kabarıyordu içinden.

— Elektriği yakar mısın! dedi Bedri kitaptan gözünü ayırmadan.

Elektrik yanınca kitabı yanına bıraktı, gözlerini ovuşturdu.

— Çocuklar nerde?diye sordu.
— Oynuyorlar. İstersen çağıralım. Ama nerdeyse gelirler.
Bedri kadehinin dibindeki rakıyı son damlasına kadar içti, kollarını açarak gerindi.
— Bütün vücudum kırılıyor.
— Bir hastalık çıkarma!
— Bir aspirin içmeli yatarken.
Esnedi.
— Pazara Gebze'ye gidiyor musun, diye sordu.
— Git, dedin ya sen!
— Öyle ya, unuttum.
Yeniden kitabı eline aldı. Öteki eliyle başını kaşıdı. Kitabına daldı.
Filiz: "Hastalanırsa gidemeyiz!" diye düşündü. Kocasına baktı:"Mahsus mu yapıyor yoksa!"
Bedri hastaydı. O gece yatmadan önce, bir aspirin almış, ama ertesi gün düzelememişti. Otuz yedi, yedi ateşi vardı. Filiz dereceye bakarken:
— Sabah otuz yedi, yedi olursa akşama daha da çıkar, dedi. "Pazar günü Gebze'ye gidilmiyor, demek!"
— Üşüttün herhalde, dedi Bedri'ye. Yataktan çıkmazsan iyi edersin! Akşama kadar dinlen, yarına bir şeyciğin kalmaz. Çay mı pişireyim sana, ıhlamur mu?
Bedri cevap vermedi. Tıraşı uzamış solgunca yüzünü pencereden yana çevirdi. Duyulur duyulmaz bir sesle inledi. Böyleydi bu Bedri! Herkes en ağır hastalıkları ayakta geçirir, o bir nezle olsa yataklara serilir!
— Bir yerin ağrıyor mu?
— Bütün vücudum kırılıyor.
— Çocuktan betersin!
— Dün terli terli buzlu bir limonata içtim, dedi Bedri.
— Ah Bedri! Yapılır mı hiç!
Hastalandı mı başka bir insan oluyor, o adam gidiyor, yerine bir çocuk geliyordu, başına sirkeli bez konmasını, bileklerinin kolonya ile ovulmasını, ağzına öksürük şurubunun kaşıkla verilmesini bekleyen bir çocuk. Kendine acındırmak için elinden geleni yapıyordu. Bir yeri ağrımasa da, etinden et koparılıyormuş gibi inliyor, öldü ölecek bir köpek yavrusu gibi bakıyordu

insanın yüzüne. Rengi sararıyor, sakalları uzuyor, sarı pijama bolluktan üzerinden dökülüyordu sanki! Filiz: “Bir yapmacık olabilir, diye düşünüyordu. Bedri bu! İstediği kılığa, istediği biçime girer. Parmağında çevirir insanı.” İlkin, en katı, en vurdumduymaz haliyle dikiliyordu kocasının karşısına. Beriki istediği kadar sızlansın, duymamış görünüyordu. İri başının altında armut sapı gibi duran boynuna, sigaradan sararmış parmaklarının hafiften titreyişine bakmıyordu inadına. Sahiden hasta mı bakalım! Sonra hastaysa ne kadar hasta! “Pireyi deve yapar!” Sonra... sonrası bu işte! Yaş tahtaya basmak istemiyordu. Bunca yıldır, atlatılmış, aldatılmıştı. Gerçeği, hastalıkla ilgili gerçeği çırılçıplak görebilmek için kocasına kuşkulu gözlerini çevirince, Bedri her türlü yapmacıktan birdenbire sıyrılıyor, “Elindeyim!” der gibi o da Filiz’e bakıyordu. Ne oluyorsa işte o zaman oluyordu. Uzun sürmüyordu artık Filiz’in bocalaması, ilgiyle dönüyordu kocasına. Artık her istediğini seve seve yapıyordu. Daha Bedri ağzını açmadan:

— Başına sirkeli bez ister misin? diye soruyordu.

— İstemem.

— Ateşin var, iyi gelir.

Bedri nazlanıyordu.

— İstemem.

Kocasının alnını yokluyordu.

— Doktor çağıralım mı?

— Hayır!

Giysilerini, ayakkabılarını çıkarır gibi kişiliğinden soyunarak hasta yatağına uzanan bu başka adama, her zamanki Bedri’nin hatırı için mi bunca yakınlık duyuyor, yoksa bu başka adamı asıl Bedri’den daha mı çok seviyordu!

Odaya iyice ışık girmesi için perdeyi sonuna kadar açtı. Mutfağa gitti, havagazına çay ibriğini oturttu. İçerki odada kahvaltı bekleyen çocuklara, sofranın örtüsünü kaldırırken, gürültü etmemelerini söyledi.

— Babanız hasta.

Çay bardaklarını masanın muşambası üstüne dizdi, yatak odasına döndü. Hastalığın artıp artmadığını anlamak için Bedri’nin alnını yoklayacakken vazgeçti. Bedri üstüne düşülmesini de sevmezdi.

— Bir şey istiyor musun? diye sordu.
— Saat kaç? dedi Bedri.
Kocasının, tuvalet masasının üstüne bıraktığı kol saatini eline aldı, baktı. Sayıları bir tuhaftı bu saatin. Kısa bir bocalamadan sonra:
— Sekizi yirmi geçiyor, dedi.
— Ben bir çay içerim, dedi Bedri.
— Çayı daha demlemedim. Sabredeceksin biraz!
Yeniden mutfağa geçti. Çay ibriği boynundan dumanlar çıkarıyor, ama daha kaynamıyordu. Havagazı düğmesini sonuna kadar açtı, suyun kaynamasını bekledi. Ekmeği kesti. Bu ara, suyun fokur fokur kaynamaya başladığını görünce, ibriğin sapından bir bezle tutarak çayı haşladı. Büyük bir kolaylıkla iş görüyordu. Kimi zaman bir sisin altına gömülmüş gibi seçilmeyen, kaybolan, ondan uzaklaşan eşya, şimdi tam bir aydınlık içinde ve apaçık ortadaydı. Filiz, bu eşyanın erimişçesine karıştığını, bütün evi dolduran tek bir yığın haline geldiğini de görmüştü. Yitmişti bu yığının altında. Oysa bu sabah neye elini uzatsa kolayca avucuna oturuyor, cezve kavanozların arkasında yok olmuyor, tabak kaşık, çatal ayrı ayrı gözünün içine bakıyordu. İçerdeki odada bir hastanın yatmasıyla ilgiliydi bu durum. “Keşke hep böyle hasta olsa!” demek aklından geçiyor, yitirilmemesi gerekli bir aydınlık içinde olduğunu görüyordu. Ekmekleri, buzdolabından çıkardığı peynir tabağıyla sofraya götürüp bıraktı. Çocuklar masa başına dizilmiş, ellerinde kaşıkları çayı bekliyorlardı. Filiz Bedri’nin yanına döndü.
— Beş dakika sonra çayın hazır, dedi. Bir dilim kızarmış ekmek de yiyebilirsin beyazpeynirle.
Ne dediğini bilen bir insan edasıyla konuşuyordu. Hep böyle olurdu Bedri ya da çocuklardan biri hastalandı mı. Hasta düşeni ayakta tutan yaşama gücü, olduğu gibi ona geçerdi. Bu yeni güçle çoğalırdı Filiz. Hasta iyiliğe yüz tuttu mu onda bir eksilme başlar, hasta ayağa kalktı mı, işte o zaman tükendiğini, bittiğini anlardı. Bundan iki yıl önce, Bedri, on gün süren bir bağırsak hastalığı geçirmişti. Bu on gün içinde, üç kişinin birlikte yüklenebileceği yükü tek başına alabilecek kadar dayanıklı görünen genç kadın, Bedri iyileşip de ayağa kalkınca, eczanenin baskülünde tam iki buçuk kilo verdiğini görmüştü.

Bedri, neden sonra:
— İyi olur, dedi. Bir dilim kızarmış ekmekle biraz beyazpeynir yerim. İçim kazınıyor.
— Öyleyse sana ekmek kızartayım, dedi Filiz.
Tam odadan çıkacaktı ki Bedri elini kaldırdı.
— Bu gece kötü bir düş gördüm. Sıkıntıyla uyanmışım. Kalktım, içeri gittim.
Filiz kocasının kalkıp içeri gidişini duymayışına, uykusunun bu denli ağır oluşuna şaştı.
— Nasıl oldu da duymadım! dedi.
Durdu:
— Ben de bir düş gördüm bu gece, diye ekledi.
Hemen anlatmaya başladı.
— Bir yolda yürüyormuşum. İki yanım mezarlıkmış. Bütün ölüler ayaklanmış ben geçerken, şarkı söylüyorlardı.
— Nasıl bir şarkı?
Filiz ölülerden duyduğu şarkıyı hafifçe mırıldandı.
— Bunun gibi bir şey, dedi.
Bedri:
— Yüzlerini gördün mü ölülerin? diye sordu.
— Gördüm, dedi Filiz. Yalnız yüzlerini gördüm. Vücutları yoktu.
— Ben de, dedi Bedri, Sermet'i gördüm düşümde, küçüklüğünü, çok küçüklüğünü. Ama konuşuyordu. Karnını gösterdi bana. Kıpkırmızıydı. "Baba apandisit oldum," dedi. "Seni doktora götürürüm hemen oğlum," dedim. Bir otomobile bindirdim onu hastaneye götürmek için, hem araba kullanıyorum, hem de kucağımda tutuyorum Sermet'i.
— Sonra? dedi Filiz.
— Sonra... dedi ve arkasını getirmedi Bedri.
Filiz korkuyla:
— Yoksa öldü mü çocuk? diye sordu.
— Hayır, dedi Bedri.
— Söylesene canım!
— Valla, ölmedi, dedi Bedri, uyanmışım.
Bedri'nin geceleri korkulu düşler gördüğü, kalkıp dışarlarda dolaştığı çok

olmuştur.
— Kalktığın zaman hasta mıydın? Ateşin var mıydı?
— Farkında değilim.
— Ateşin olsaydı farkında olurdun.
Bedri başını duvardan yana çevirmişti. Filiz çocukların çayını vermek için odadan çıktı. İçerde çayları koyarken Sermet'e baktı. Sapsağlamdı oğlan. Bedri'ye seslendi:
— Yataktan kalkma sakın! Ben sana tepsiyle çayını getiririm. Şu çocukların işini bitireyim hele!
Oğlanlar sofradan kalktıklarında, Yonca hâlâ oyalanıyordu. Daha süt bardağını yarılamamıştı bile.
Filiz tepsiyle kapının ağzında görününce Bedri yorganı üstünden attı, doğruldu:
— Yatarsam büsbütün hasta olacağım, dedi. İçerde içeyim çayımı daha iyi.
Filiz elinde tepsi kalakalmıştı. Bir hastabakıcı gibi:
— Yatmazsan, düzelemezsin, dedi.
Bedri oralı olmadı. Sabahlık gibi kullandığı eski yağmurluğunu sırtına aldı, çoraplarını giydi, eğilerek yatağın altında terliklerini aradı. Filiz, kapının ağzında, elinde tepsi Bedri'ye bakıyordu. Sonunda sözünün dinlenmeyişine canı sıkılarak yüz geri etti, içerki odaya geçti. Tepsiyi masanın üstüne bıraktı. Yonca'nın bardağını bitirmediğini görünce öfkeyle:
— Bana bak, diye bağırdı, içeceksen iç, yoksa karışmam ha! Ne o öyle, sabahtan beri oyalanıp duruyorsun.
Yonca bu azarla hızlandı. Bardağını iki eliyle yakaladı, ağzını yaklaştırdı, gürültü ile, üst üste üç beş yudum çekti. Filiz yatışmamıştı:
— Ekmek de ye! diye bağırdı.
Bu sırada Bedri odaya girmiş, masanın başına yerleşmişti. Filiz üzüntülü:
— Bıktım, bıktım! diyerek odadan çıktı.
Bedri'nin yataktan kalkmasıyla ilgiliydi daha çok bu söz. Oysa Bedri üstüne alınmadı, Yonca'ya:
— Annenin sözünü dinle! diye çıkıştı.
Çocuk son ekmek ve peynir kalıntısıyla ağzını doldurdu. İskemleden yere kaymadan önce, dolu ağzıyla bardağın dibini bitirdi.

Filiz mutfakta bir çay koydu kendine. Artık sıra ona gelmişti. Musluğun yanında, oracıkta çayını içmeye başladı. Sofraya oturmak da, bir şeyler yemek de istemiyordu. Canı sıkılmıştı birdenbire. “Bana ne! Hasta olan o, ister yatar, ister kalkar!” Bunu düşünen kendisi değilmiş gibi: “Ama bizim başımıza patlıyor kabak, diye geçirdi içinden. Biz çekiyoruz sonunda!” Bedri’nin hastalığı artarsa Gebze’ye gidemezlerdi. Oysa ne kadar istemişti bu gezmeyi! “Çocuklara da yazık! Onlarınki de can! Hiçbir yere gittikleri yok!”

Çayından bir yudum alırken omzuyla duvara dayandı. Günün büyük bir kısmını şu mutfakta geçiriyordu. Günde kırk kez açıp kapıyordu belki şu musluğu. Her gün şu yalakta yıkıyordu bulaşığı. Belirli bir saati vardı bulaşığın, ama sözgelimi bir kahve içilmiş, bir çay içilmiş, bulaşığa bırakmıyordu artık çay bardağını ya da kahve fincanını, açıp musluğu yıkayıveriyordu. Arada kirlenen çataldı, kaşıktı, bardaktı, yine burada yıkanıyordu. Yerlerin silinmesinden, rafların sabunlu sularla ovulmasına, mutfak bezlerinin yıkanmasına varıncaya dek türlü temizliği vardı mutfağın. Sebzeler burada yıkanıyordu. Etin, sebzenin konduğu kevgir, tencere, öyle kalkacak değil ya, yıkanıyordu ister istemez. Ellerini, mutfak işiyle kirlendi mi burada yıkıyordu. Sokaktan gelmiş, ortalık süpürmüş, o başka, o zaman banyonun musluğunda yıkıyordu. Hiç sudan çıkmıyordu elleri. Günde belki kırk kez yıkıyordu. Soğan kokusu, kıyma kokusu siniyordu ele. Sabunla köpürte köpürte yıkamak yetmiyordu. Vimle yıkıyordu bu sefer de. Sonra limon kabuğuyla tırnak diplerini, parmak aralarını ovuyordu. Krem de sürüyordu üstüne ama yine de içten içe bir koku kalıyordu. Bedri mutfak eldiveni kullanmasını söylüyordu. Tak, çıkar, kim uğraşacaktı mutfak eldiveniyle! Ona göre, bu mutfağa, bu eve göre değildi mutfak eldiveni. Elleri morumsu bir renk bağlamıştı yıkanmaktan, ovulmaktan. Avucunun, parmaklarının derisi kırış kırıştı. Çok yıpranmıştı elleri. “Bunca iş gören bir kadının elleri yıpranmaz da ne olur!” Yemek, bulaşık, alışveriş, ortalık, ütü, hep onun üstündeydi. İlk zamanlarda çamaşır da ondaydı ya, bereket sonradan bir çamaşır makinesi almışlardı, taksitle. Çamaşır yıkandığı günler, çamaşırla ilgili bir sürü iş çıkıyordu yine. Akşamdan ıslatıyordu kirlileri. Sabah erkenden banyonun sobasını yakıyordu. Odun yoksa, bir gün önce gidip oduncudan odun alıyordu. Bir

dertti çamaşır. Yıkanması, asması, toplaması, ütüsü, canı çıkıyordu! Ya ortalık! Kimi gün iki sefer süpürdüğü oluyordu oturma odasını. Toz almak, yerleştirmek, haftada bir halıları, kilimleri çırpmak, işti bütün bunlar. Üç çocuk vardı evin içinde, çabucak dağılıyordu ortalık. Kolay değildi üç çocukla başa çıkmak. Bereket oğlanlar okula gidiyorlardı da biraz soluk alabiliyordu. Okullar kapandı mı işi daha da ağırlaşıyordu. Bedri evde olmadığı için görmüyordu onun neler çektiğini. Görse de aldırış edecek değildi ya! Bedri'nin kıl kadar yardımı dokunmuyordu ev işine. O sade dağıtsın, kirletsin! Filiz ortalığı silmiş süpürmüş, gül gibi yapmış diyelim, Bedri, tozlu, sırasında çamurlu pabuçlarıyla, "Ayaklarını sil, ortalığı yeni temizledim!" demeye kalmadan giriveriyordu içeri. Sigara külü içinde bırakıyordu her yanı. Oysa tırnakları dökülüyordu Filiz'in silmekten süpürmekten. Acımıyordu Bedri ona. Acısa böyle yapmaz! Bir kadının inleye sıklaya temizlediği halının üstüne kirli pabuçlarıyla basmaz! Üstüne başına da dikkat etmiyordu Bedri. Çocuklar da öyle. Ne çekiyordu Filiz derleyip toparlayabilmek için onları! Bedri'nin topu topu iki tergal gömleği vardı. Bedri'ye kalsa haftada bir bile çıkarmazdı sırtından ya, Filiz iki günde bir zorla değiştiriyordu. Bereket, hem yıkanması kolay, hem de ütüsü yoktu bu gömleklerin. Çitilemeden yıkayıp, arka bahçeye, güneşe astın mı mum gibi, öylece kuruyuveriyorlardı.

Filiz, bardağının dibinde kalan son yudum çayı da içti. Omzunu duvardan çekti, başını salladı. Duyulur duyulmaz bir sesle:

— Nankör, diye mırıldandı.

Böyleydi bu adam. Acımazdı insana. Filiz, ne zaman bir şey almak istese, bir iş yapmaya niyetlense, bir yere gitmeye kalksa, mutlaka bir engel çıkarırdı. Bu sefer de öyle olmuştu. Gebze'ye gitmelerine bir gün kala hastalanmıştı işte. "Beni Gebze'ye yollamamak için inadına hastalandı!" diye geçirdi içinden. Buna kendi de güldü. Gülümseyerek içeriki odaya geçti. Bedri çayını içmiş, ekmeğini bitirmişti. Şimdi koltuğa yan gelmiş, gazete okuyordu. Gazetecinin, kapının altından gazeteyi attığını duyunca, kalkıp almış olmalı. Hasta görünmüyordu.

— Nasılsın?diye sordu Filiz.

— Hep öyle.

— Sen hasta olduğuna göre biz yarın Gebze'ye gidemeyiz.

Bedri gazetesini indirdi, karısına baktı.

— Yok canım, dedi, gidersiniz. Benim hastalığım önemli değil.

Filiz Bedri'nin çay bardağını tepsiye koydu. Ekmek kırıklarını bıçağın tersiyle bir araya getirdi, parmaklarının ucuyla kavrayarak tepsiye aktardı.

— Hiç canım istemiyor.

— Çocuklar hava alır.

— Ben hava almam çünkü!..

Bedri karısına yeniden baktı, tuhaf tuhaf gülümsedi. Gazetesini kaldırarak okumaya koyuldu.

4

Biri genç, öteki yaşlı iki kadın daha vardı manavda. Filiz onlardan sonra geldiği için sırasını bekliyordu. Rahmi gencine bir kilo patates tartarken ötede deminden beri domatesleri yoklayan ihtiyara döndü:

— Mıncıklarsan turşuya döner onlar, diye çıkıştı. Sen iyi domates istiyorsan bana bırak! Ben sana kötüsünü vermem.

— Bu domatesler ezik, dedi yaşlı kadın.

Rahmi patatesleri teraziden hızla, bir çekişte kaldırdı. Kesekâğıdının ağzını daha havadayken kapadı, sağ eliyle uzattı, sol eliyle kadından aldığı iki buçukluğu önlüğünün ön cebine attı. Bereket versini bastıktan sonra yeniden ihtiyara döndü:

— Anacığım elleme! dedi. Onlar ezikse başkasını veririz.

İhtiyar kadın:

— Kaçtan veriyorsun? diye sordu.

— Bak üstünde yazıyor, sekiz lira. Daha yerlisi çıkmadığı için biraz fiyatlı.

İçerde, dipte duran, yeni açılmış bir domates sandığını kaptığı gibi getirdi, öteki domateslerin yanına bıraktı.

— Bunlara da bir kusur bulamazsın ya! Beğendiğini al! Yalnız gözünü seveyim mıncıklama.

Filiz'e döndü:

— Sana ne vereceğiz ablacığım.

— Ben bezelye istiyorum, dedi Filiz.

— Bezelye de bezelye hani! Bir tane boş bulamazsın.

Bir kesekâğıdı çekti, üfleyerek açtı, elini bezelyelere soktu, bir tutam avuçlayarak kaldırdı, sonra bezelyeleri yukardan aşağı kesekâğıdına yerleştirdi.

— Şuna bak! Bu malı bir yerde bulamazsın.

Sol elinde iki domates tutan kadın, üçüncü domatesi bir türlü seçemiyordu. Rahmi'nin "Şuna bak!" dediğini duyunca, o da bezelyelerden yana döndü. Filiz'e:

— Nesini yapacaksın kızım?diye sordu.

Filiz bezelyenin birkaç türlü pişirilebileceğini unutmuş gibi şaşırdı:

— Bayağı, dedi, zeytinyağlısını.

Yaşlı kadın:

— Sade yağlı, etlisi de güzel olur, diyerek yeniden domateslere eğildi.

Rahmi yüzünü buruşturdu. Domatesleriyle uzun uzadıya oynanmasına içerlemişti. Bezelye paketini Filiz'in filesine yerleştirirken:

— Başka? diye sordu.

Filiz'in cevabını beklemeden, bir kesekâğıdı çekti, yaşlı kadına sokuldu, domateslere uzanmış elini hafifçe iterek:

— Ne kadar olacak domates? dedi.

— Yarım kilo.

Kadının uzattığı iki domatesi kesekâğıdının içine attı, üstüne üç domates daha koydu, dirhemi değiştirdi, domates paketini teraziye hızla bırakıp kaldırdı:

— Al sana, ağır ağır yarım kilo.

— Deftere yazıver! dedi kadın.

— Kolay.

Yaşlı kadın arkasını dönerek ağır ağır uzaklaşırken:

— Evet ablacığım, dedi, bir kilo da kuru soğan, öyle mi?

Soğan çuvalının ağzında sağ eli makine gibi işlerken kabuklar dökülüyordu sağa sola. Sanki en dolgunlarını, en irilerini seçiyordu Filiz'e. Bir ara durdu, doğrulmadan, sadece başını kaldırarak baktı:

— Gördün ya, dedi, neler çekiyoruz! Yarım kilo domates alacak, on kilo domatesi berbat eder.

Doğruldu.

— Sana göre domates yok, desen, git başka yere, desen, kalbi kırılır.

Başını salladı, acımış göründü.

— Yoksul zavallı!

"Hep bu ağız! Hep bu laflar! diye düşündü Filiz. Bir yandan kazıklarken, bir yandan acıyormuş gibi davranmaya kalkmasa olmaz mı!"

Uzaklaştı. Yolunu birkaç adım daha uzatmak, eve sokağın alt başından dönmek istiyordu. Karşı kaldırıma geçti. Dükkâncıların çoğu dükkânlarının kapısına dayanmış, sokağa, gelene geçene bakıyorlardı. “Bugün hava ne güzel!” İki gün önce, Gebze’ye gittikleri gün de böyle güzeldi. İçini çekti. Unutulmaz izlenimler kalmıştı içinde bu gezintiden. Ama işte yine her günkü yaşamına dönmüştü. Yine alışverişe çıkmıştı. Az sonra eve girecek, bezelyeleri ayıklayacak, pişirip kotaracak, akşamdan kalma pilavı çocukların önüne sürecekti. Onun yaşamı buydu. Bunun dışındaki olaylar geçiciydi, gelgeçti. Düş gibiydi onlar. Adımlarını sıklaştırdı. Gebze gezisini anımsamak istemiyor, ama anımsamak istese de istemese de bu gezi, herhangi cansız bir nesne, bir halı, bir resim gibi gerilerde bir yerde, belirli bir noktaya yerleşmiş duruyordu. Artık öylece duracak, sadece ondan her gün az daha uzaklaşacak, her gün az daha yıpranacaktı. Daha otomobilde Selim’in yanında pencereden bakarken anlamıştı bunu. İçi titreyerek gözlerini çevirdiği ağaç altlarını, papatya ve gelincik tarlalarını görmesiyle yitirmesi bir olmuştu. Dağ, bayır, ova, ev, ağaç bir yıldırım hızıyla geçip gidivermişti iki yanından. Yavaş gidelim, demişti Selim’e, bu gezi uzun sürsün, bitmesin istemişti. Arabanın arkasında oturan çocuklarsa, tersine bir an önce Gebze’ye varmak için sabırsızlanmışlardı. Ne varsa Gebze’de var gibi gelmişti onlara. Onlar bir otomobille asfaltta kuş gibi uçup gitmeyi, gezinin bu yanını daha eğlenceli bulmuşlardı. Selim’in arkasından sarkarak direksiyonu kullanışına bakmışlardı. Asıl Selim’in yanına oturmak istemişler, ama Filiz adamı rahatsız etmelerinden korkmuş, üçünü de zorla arkaya oturtmuştu. Önce sızlanmışlar, Filiz kaşlarını çatınca yatışmışlardı. Arkaya oturmaya razı olduktan sonra da aralarında çekişme eksik olmamıştı. Yer kavgası etmişlerdi. Selim, güler yüzle karşılamıştı bütün bunları. “Bulunmaz bir çocuk bu Selim! Hoş hem de.”

Sokağın alt başında durdu. Girmek istemiyordu eve. Saat on buçuk sularında olmalı. Bezelyenin ayıklanması, pişirilmesi, soğuması, en çok bir buçuk saat sürer. Daha vakit var öğleye. Nasıl olsa sokakta oynuyor çocuklar. Girip de ne yapacak evde! Yanından iki kadınla bir erkek geçiyor. Filiz gerisingeri döndü, birkaç adım ilerledi, bir dükkânın vitrinine bakmaya başladı. Bir nalburdu bu. Küçük kapların içinde renk renk toz boyalar, büyükten küçüğe doğru istif edilmiş iki ağızlı anahtarlar, boy boy pensler,

kerpetenler, vidalar, plastik borular. Vitrin camında yüzünü gördü. “Çok yalnızım!” Gebze yolundaki o at arabası gözünün önüne geldi. Ot yüklüydü. Otların arasından tek tük gelincikler sarkıyordu. Bir oğlan yan gelmişti üstüne. “Çok yalnızım!”

Bu sefer de döndü, eve doğru yürümeye başladı. Filesini bırakıp çıkacaktı. Evde duramayacağı için çıkacaktı. Yürüyecekti hiçbir şey yapmasa! Balıkçılara kadar uzanacaktı. Ne oluyordu kuzum! Ne vardı değişen! “Bir değişiklik var!” diye düşündü.

Evin önüne gelince, bozuk para çantasından anahtarını çıkardı. Karanlık ve soğuktu ev. Mutfağa girdi. Kesekâğıdındaki bezelyeleri musluğun yanına boşalttı. Raftan kevgiri indirdi, ayıklamaya başladı. Çıkmak istemiyordu artık sokağa, vazgeçmişti. Sol avucu doluncaya kadar ayıklıyor, ayıkladıklarını toptan kevgire atıyordu. Bezelye taneleri zıplayarak yayılıyordu kevgirin içine. Yine Gebze yolu, yine ağaç altları! Selim kadife ceketini arkada bir yere iliştirmiş, beyaz gömleğinin kollarını yukarı kıvırmıştı. Yol boyunca yüzüne bakmadan konuşmuştu onunla. Filiz, onu hep yandan görmüştü. Bir iki kez göz göze gelmişler, o zaman da uzun uzun bakmıştı Filiz’in gözlerinin içine. Bir şey istiyor, bir şey soruyor gibiydi. “Seviyor muydu onu yoksa!” Sol avucundaki bezelye tanelerini kevgire bırakırken:“Seviyor!” diye mırıldandı. Duyduğu heyecan bundandı. Bu yüzden duramıyordu iki günden beri yerinde. Birdenbire arka bahçede oynayan çocuklar aklına geldi. Mutfak kapısından başını uzatarak bahçeye baktı. Çocuklar annelerini görünce sevindiler. Sermet:

— Anne! diye bağırdı.

Yonca ona doğru koştu.

— Oynayın! dedi Filiz. Yemek pişiriyorum size.

Hatice Hala, bitişikteki mutfağının önünde, bir yer iskemlesine oturmuş, önlüğünü yamıyordu.

— Oynuyorlar kızım, sen işine bak!

Filiz bir adım ilerledi. Yer yer güneşli ve loştu bu mezbelemsi arka bahçe. Genç kadın derin bir soluk aldı.

— Bugün hava ne güzel!

Hatice Hala başını salladı.

— Yargıç baba içerde mi oturuyor bu havada?diye sordu Filiz.

Emekli yargıç Hatice Hala'nın kiracısıydı, kiracının kiracısı.
— Yargıç babanın kabahati var, utanıyor bahçeye çıkmaya.
Filiz çamaşır telindeki ıslak yatak çarşafını görünce işi anladı.
— Zor! dedi.
Hatice Hala gözlüklerinin üstünden baktı.
— Hangisi?dedi. Bunamak mı, yoksa bir bunağa bakmak mı?
— İkisi de.
— Allah akıl eksikliği vermesin! Alacaksa canını, zihnini bulandırmadan alsın! Dün yine heyheyleri üstündeydi. Göreceği geliyor zaar.
— Kondurmuyor bir türlü, değil mi!
Ne karısı, ne kızı, illaki oğlu, dedi Hatice Hala. Ne zaman oğlu aklına gelse altını ıslatıyor.
Filiz'in aklı artık başka yerdeydi. Anayoldan geçen otomobillerin gürültüsüne kulak verdi. Serçe cıvıltıları geliyordu uzaklardan. Bir karga sesi duydu arada. Sermet yaklaştı:
— Anne susadım, dedi.
Filiz, çocuğun ensesinden sırtını yokladı.
— Sırılsıklam terlemişsin. Terli terli su içilmez.
Sermet tepinmeye başlayınca oğlanı kolundan içeri çekti, mutfak iskemlesine oturttu.
— Terin çekmeden su içmek yok!
Muhtar dışardan bağırıyordu.
— Sermet! Sermet!
Sermet mutfak kapısından fırladı, su içmekten vazgeçmişti. Filiz raftan alüminyum tencereyi indirdi, bir soğan rendeledi içine. Gözlerinden yaşlar boşanınca, yeniden kapının önüne çıktı. Dışarsı, yaşların ardından kırmızılı, yeşilli bir leke olarak görünüyordu.
— Gözüme soğan suyu kaçtı da, dedi Hatice Hala'ya, biber gibi yanıyor.
Hatice Hala gülümsedi. Mutfağa döndüğünde hâlâ yanıyordu gözleri. Havucu, patatesi doğradı. Yağ, tuz, biber, su, tencereyi ateşe oturttu. "Düdüklü olsa beş dakikada pişirir!" Korkuyordu düdüklüden. Ama Gebze gezisinden sonra bir değişiklik olmuştu onda. Yeni bir yaşama gücüyle dönmüştü sanki eve. İnsan içine çıkmak, gezmek, eve, kendine, çocuklara çekidüzen vermek, Bedri'nin deyimiyle kalkınmak istiyordu. "Bedri'nin

dünya kadar tanıdığı var. Taksitle uydursun bir tane.” Havagazı tüketiminin düdüklü tencereyle yarı yarıya azaldığını biliyordu. “Ya ayarını bulamazsam, ya kullanamazsam, ya patlarsa!” gibi korkuları atacaktı içinden. Sonra giyime sıra gelecekti. Çocukların üstü başı dökülüyor! İç çamaşırı, don, gömlek, ayakkabı, dünyanın parası gidecekti ama, gerekliydi bütün bunlar. İki gündür modellere bakıyordu. Keten bir emprime yapmayı düşünüyordu kendine. Hem bu sefer gündelikçiye vermeyecek, kendi dikecekti. Elinde patron olduktan sonra korkmazdı, becerirdi nasıl olsa.

Tencere hafiften kaynamaya başlayınca, havagazını kıstı, mutfaktan çıktı. Birdenbire evde ekmek olmadığı aklına geldi. Döndü:

— Sermet! Sermet! diye seslendi kapıdan.

Bir iki buçuk liralık uzattı oğlana.

— Bakkaldan bir ekmek al! Yalnız gözünü aç, taze ve pişkin olsun.

Çocuk, ekmeği bir an önce eve getirip yeniden oyuna dönmenin acelesi içinde, kaptığı gibi parayı fırladı. Filiz arkasından bağırdı:

— Bir demet de dereotu al Rahmi’den, deftere yazsın. Göreyim seni, en güzelini seç.

“Rahmi şimdi ona en kötüsünü sokuşturur. Keşke kendim gitseydim!”

Kapıyı aralık bırakarak içeri girdi. Bu sabah ortalığı süpürmemişti. Yemeği pişirdikten sonra süpürürüm, diye düşünmüştü, ama şimdi de üşeniyordu. Koltuğa oturdu, ayaklarını uzattı, kollarını koltuğun iki yanından sarkıttı. Gözlerini tavanla duvarın birleştiği çizgiye çevirdi: “Çarpık bu tavan. Duvar da çarpık. Hakkı var Bedri’nin.” Dikey ve paralel çizgileri nişanlayarak baktı. Biri ötekini tutmuyordu. Açılar da bozuk. Doksan dereceyi tutturamamıştı usta. Bedri kırk kez söylemişti belki bu odada hendese diye bir şey olmadığını da o hep Bedri’nin huysuzluğuna vermişti. Bedri, sokakta, sefertası gibi apartmanların balkonlarını, yan duvarlarını gösterip:

— Bak, çarpık! derdi.

Hemen farketmezdi Filiz. Kocası gibi o da gözünün birini kapayarak bakınca görürdü:“Doğru, çarpık!” Bedri’ye göre pencereleri alt alta düşen, dikeyleri doğru, balkonları birbirine denk bir apartmanı mumla arasan bulamazdın İstanbul’da. Ya o beğeni yoksunluğu! Ya o görmemişlik! Ya o alaca bulaca süs püs! “Her işimiz böyle, diyordu Bedri, her işimiz çarpık!”

O hiçbir şeyden memnun değildi, ama hiçbir şeyden! Her şey kusurluydu ona kalırsa. Oysa güzel yanları da vardı yaşamın. İşte Gebze yoluna, ağaç altlarına dönüyordu yeniden, “Selim!” diye geçirdi içinden, yalın ve sağlam.

Sermet’in odaya yıldırım gibi girmesiyle ekmeği, dereotunu bırakarak bahçeye fırlaması bir oldu.

Filiz gözlerini yeniden tavanda, duvarlarda, pencere ve kapı pervazlarında gezdirdi. Bütün kusurları sırıtıyordu yine odanın. Ne sıva sıvaya benziyor, ne badana badanaya. Budaklı döşeme tahtaları kıymık kıymık kabarmış, açılmış, kir dolmuş aralarına. Kapı desen, kurumuş, çatlamış, basmış. Camlar iyi oturmuyor pencereye. İspanyoletlerle rezeler işlemez durumda. Pervaz budaklarından reçine sızmış tekmil. Üstelik hepsi çarpık, kiriş, pervaz, duvar, tavan, ne varsa çarpık. Filiz badanası yer yer kararmış şu dört duvarın, şu budakları dökülmüş reçine sızan tahtaların, çarpık pervazların, çarpık kirişlerin arasında, memleketin ortasında açıkta bir yerde oturuyor gibiydi. Doğudan, batıdan, güneyden, kuzeyden geliyordu bu daralma yüreğine.

Gözleri, sandaletlerinin atkılarından çıkan parmaklarına, topuklarına ilişince, kendi kendinden utanmış gibi çekti ayaklarını. Kalktı, Sermet’in masaya bıraktığı ekmekle, dereotu demetini aldı, ağır ağır mutfağa yöneldi. Ayrı bir insan soyu muydu o sokakta gördüğü yabancılar o kadınlı erkekli turistler. Başkaydı onlar. Giysileri, duruşları, bakışları başka. Her türlü özenden yoksun, topraktan biter gibi üreyen fakir halkın arasında, mahalle çocuklarının içine düşmüş kişizade veletleri gibi seçkin ve gururluydular. Legorn tavuklara benzetiyordu Filiz onları. Bir de bizimkiler vardı, bodur, gösterişsiz, bakımsız.

Bezelye tenceresinden güzel kokular geliyordu. Tencerenin kapağını bir bezle kaldırarak baktı. Yemeğin pişip pişmediğini hemen anlayamadı. Ak, kırmızı ibikli cins tavuklar vardı gözünün önünde. Bir de Gebze yolları.

Filiz ertesi günü, bütün hazırlığını yaptı. Badana edecekti oturma odasını. Bir kutu badana boyası almıştı nalburdan. Adamın, önüne sürdüğü renk tablosundaki lekelerde gözlerini dura dura gezdirmiş, sonunda limon küfünde karar kılmıştı. Ellerini tezgâha dayayarak renk seçiminin sonucunu sabırla bekleyen bej önlüklü nalbura, limon küfü isteğini söyledikten sonra:

— Kutusu kaça bunların, diye sormuştu.

Oysa bu boyaların doksan sekiz lira olduğunu biliyordu.

— Doksan sekiz lira, bayan, işletme vergisiyle birlikte.

— Perşembe Pazarı'nda daha ucuza veriyorlarmış!

— Bu mal değildir. Her yerde doksan sekiz lira bunların büyük kutusu.

— Bir indirim yapamaz mısınız?

— Olmaz bayan, bundan aşağı olmaz.

Sinirlenir gibi olmuştu adamın böyle diretmesine. Bir an önce eve dönüp boyaya başlayabilmek için:

— Sarın bir kutu! demişti. Bir de naylon badana fırçası rica edeceğim.

Manav Rahmi'den ya da bakkaldan alışveriş ederken rica sözcüğünü ağzına almazdı ama, ilk giriyordu bu dükkâna. Üstelik bu nalbur bildiği dükkâncılara benzemiyordu. Selofan kâğıdına sarılı fırçayı evirmiş çevirmiş:

— Kâğıdını açabiliyor miyim? diye sormuştu. Kaça bunlar?

— Serbest, bayan, açabilirsiniz! On dört lira.

Yahudiye benzetmişti nalburu.

— Daha aşağı olmaz mı?

— Kurtarsa!.. Kurtarmaz, bayan!

— Boya kutusunun üstünde nasıl sürüleceği yazılı, değil mi?

— Yazılıdır bayan.

Filiz boyanın ve fırçanın parasını vermiş, dükkândan kan ter içinde çıkmıştı.

İşte şimdi her şey hazır. Kilimle halı dürülerek dışarı çıkarılmış. Masa, koltuk, iskemleler, eşya odanın ortasında. Duvar diplerine gazeteler serili. Omuz başlarını ve koltukaltlarını gösteren atkılı, eski bir entari var sırtında, başına bir eşarp bağlamış. Çocuklar bu olağanüstü işi seyredebilmek, anneleri bırakırsa bir iki fırça sürebilmek için, sessiz ama meraklı dönüp dolaşıyorlar odanın içinde. Sermet'in fırçaya uzanmasıyla zılgıtı toptan yemeleri bir oldu:

— Bir daha birinizin o fırçaya elini sürdüğünü görürsem vay halinize!

Muhtar ağlamaklı:

— Ben sürmedim ki, diyor, Sermet sürdü.

— Kim sürdüyse... Bir daha görmeyeceğim.

Filiz, kutuya musluktan, gereği kadar su koyduktan sonra, bir çıta parçasıyla boyayı karıştırdı. Kırmızı saplı el genişliğindeki yassı fırçayı usulca boyaya batırdı, kutunun kenarına bastırıp akıtarak kapının yanından işe başladı. Kirli sarının üstünde limon küfü pırıl pırıl parlıyor, yeşile çalıyor. Fırçayı sürer sürmez bu işi başaracağını anlıyor Filiz. İşte iki dakikanın içinde yarım metrelik bir yüzey boyandı bile. Bir iyiliği var, sıçramıyor. Gazete kâğıtlarına en çok üç dört damla düştü. Filiz boya kutusunu az daha yaklaştırıyor. Önce kapı pervazının yanına rastlayan yerleri çıkarmak istiyor. Pervaza taşmaması için dikkatle sürüyor fırçayı. Kırk yıllık badanacı, boyacı sanki! Kapının yanı boydan boya çıktı. Hafiften kızıştığını ve terlediğini duyuyor. İçinde bir hafiflik, bir türkü mırıldanıyor. Oysa türkü söylemesini bilmez.

Fırçayı gazetelerin üstüne, bulaştırmadan, usulca bıraktı, mutfağa geçti. Küçük mutfak iskemlesini getirdi. Tavana yakın yerleri boyayabilmek için bu iskemleye çıkacak. Odaya dönünce kuşkuyla baktı çocukların yüzüne.

— Ellediniz mi yoksa!

Çocuklar başlarını kaldırıyorlar. Filiz bağırıyor:

— Hele bir elleyin!

Böyledir bu çocuklar, ilk ağızda sindirilmezlerse sonra baş belası kesilirler. Gerçekten: “Bir fırça da biz sürsek!” diye içi gidiyor çocukların. Birine sürdürse öteki de ister. Arkasından, ben az sürdüm, sen çok sürdün kavgası. Filiz fırçayı yavaşça boyaya batırıyor, iskemleye çıkarken tatlılıkla:

— Oyun değil bu! diyor. Sizin yapabileceğiniz bir şey olsa yaptırmaz mıyım?

Çocuklar seslerini çıkarmıyorlar. “Bundan güzel oyun mu olur!” der gibi annelerinin yüzüne bakıyorlar. Filiz, yalan söylediğinin farkında. Duvar boyamak şimdilik bir oyun gibi görünüyor ona da. Ortalık temizlemenin, halı silkmenin, yemeğin, bulaşığın, çamaşırın yanında düpedüz oyuna benzeyen bir iş bu.

Filiz işini sürdürüyor. Tavana gelince durdu. İnerek fırçayı yeniden boyaya soktu. “Böyle in çık, zor oluyor. Biriniz boya kutusunu uzatsanız bana...” diyecek çocuklara ama, çocuklar boyadan umut kesmişler, sokağa çıkmışlar. Şimdi işin en zor yerinde. Tavanın eski beyaz badanası, duvarın

yeni badanasıyla düz bir çizgide kesişmeli. “Nasıl etsem, diye düşünüyor, bir gazete ile tavanı kapatıp öyle mi boyasam acaba!” Boyu yetişmeyecek buna. Yeniden iskemleye çıkıyor, eli titreyerek fırçayı yanlamasına çekiyor, sonra inerek karşıdan nasıl göründüğüne bakıyor. “Bayağı oluyor işte!” Yukarıları boyamak oldukça yorucu. Koltukaltlarından ve sırtından ter sızıyor. Ama yorulduğuna değecek, oda güzel olacak.

— Kalkınıyoruz, diye mırıldanıyor, gülümseyerek.

Şimdi biri gelse de bu kılıkta badana yaparken onu görse! Ne var, ayıp mı badana yapmak! Daha çok erkek işi bu, ama Bedri böyle işlere elini sürmez. Sade söylenmesini, öfkelenmesini bilir. Boyacılar bu çeşit badanaları oda başına beş yüz liradan aşağı yapmıyorlar. Püskürtme kireç badanası bile dünyanın parası. Oysa yüz liraya bu oda çıktıktan başka... Yok, geriye bir şey artmaz, anca boyar bu kutu bu odayı. Belki de yetmez bile. Ama Bedri kıymet bilmez. Filiz neye elini atsa bir engel çıkarır.

— Canım şimdi badananın sırası mı?

— Neden sırası olmuyormuş! Tam sırası.

— Badanaya verecek param yok benim.

— Rakıya verecek paran var ama.

Tam kızılca kıyamet kopacakken, düş bu ya, sağ tarafına rastlıyor Bedri’nin, çıkarıp yüz kâğıdı uzatıyor. Filiz gözlerine inanamıyor.

Şimdi duvarın ortalarını boyadığı için kolayca ürüyor iş. Makine gibi işliyor eli. Ter sızıyor her yanından. Alnında limon küfü bir leke var, ama o farkında değil. Yukarsını boyarken sürülmüş olmalı. Elleri de yer yer boya içinde. Biraz soluk alsa, dinlense! Fırçayı bırakırken yorulduğunu anlıyor. Odanın ortasına koyduğu koltuğa bırakıyor kendini. Gözleri boyadığı yerde.

Birden bir tıkırtı ile doğruldu. Pencerenin camına vuruluyordu. Cama doğru dönünce Selim’le göz göze geldi.

— Kolay gelsin! diyor herhalde genç adam.

Cam kapalı olduğu için pek anlaşılmıyor.

Filiz şaşkınlığını çabucak geçiştirdi. Selim’i orada göreceğini biliyormuş gibi gülümsedi. Ayağa kalktı ve kapıyı açmak için odadan çıktı.

Selim boyanan duvara bir sanat yapıtı seyreder gibi uzun uzun baktıktan sonra başını salladı:

— Güzel oluyor, dedi.

Kısa kollu, mavi bir gömlek, açık renk bir pantolon giymişti. Kahverengi ayakkaplarını az önce boyattığı belli.

— Görünmediniz! dedi Filiz.

Selim elleri belinde, duvar diplerindeki gazetelere, ortaya toplanmış eşyalara göz gezdirdi. Eğildi, boya kutusuna çıta parçasını daldırarak karıştırdı.

— Su koydunuz mu buna?

— Koydum, dedi Filiz.

— İyi ettiniz. Bol su ister.

Bu işi bilen biri gibi konuşuyordu. Filiz koltuğa oturdu, ayaklarını uzattı. Açılan eteklerini kapamak gereğini duymadı. Bu yarı çıplak ev haliyle Selim'in hoşuna gideceğini düşünüyordu belki de. Selim süzülmüş, biraz da kararmıştı. Denize mi giriyordu yoksa! Fırçayı aldı, boyaya batırdı, kutunun kenarında fazlalığı akıttıktan sonra sürmeye başladı.

— Üstünüz kirlenecek, dedi Filiz.

Selim başını çevirdi.

Bacaklarına bakıyormuş gibi geldi Filiz'e.

Şimdi Selim hem boyuyor hem anlatıyordu.

— Çok kullandım bu boyalardan. Piyasada çeşitli boya var ama en iyisi bunlar. Bir kutu bir odayı zar zor boyar. Küçük bir kutu daha gerekebilir size. Daha geçen hafta bizim odayı boyadım. Bu renk değildi, tirşe idi benimkisi. Lüleburgaz'da da var bunlardan. Bizim orada kadınlar yapar badanayı.

Filiz güldü:

— İnsanın Bedri gibi kocası olursa burada da kadınlar yapar, dedi.

— Lüleburgaz'da evin kadını ortalık temizler gibi durmadan badana yapar. Biraz çivit atar kireçli suyun içine, saplı yer fırçasıyla sürü sürüverir duvarlara. Evin dış duvarlarını da boyarlar bizde. Boya işi eksik olmaz.

Gerçekten ustalıkla ve temiz çalışıyordu. Daha tek bir damla bile damlatmamıştı. Koskoca bir yer boyamıştı beş dakikanın içinde.

Filiz kalktı, Selim'in elinden fırçayı almak istedi.

— Yorulacaksınız.

— Yoksa boyacılığımı beğenmediniz mi?

Kızışmış, yüreklenmişti. Gözünü kırpmadan bakıyordu Filiz'in yüzüne.

Nerdeyse sarılacak, terli boynundan, omuz başlarından öpecek gibi geldi genç kadına. Yerine oturdu. Limon küfü boyanın duvarda gittikçe yayılışına bakıyor, yabancı bir erkekle bu kadar rahat oluşuna şaşıyordu. Selim'in de payı vardı bunda. Sıkmıyordu insanı. Filiz sabırsızlandı:

— Oldu artık, şimdi de sıra bende.

— Şurasını bitireyim, ondan sonra.

— Bir çay içer miyiz?

— İçeriz, ama benim yardım etmeme izin verirseniz.

Sokulgan bir insandı bu Selim. Boya fırçasını gazetelerin üstüne bıraktı, eğilerek üstüne başına, ayakkaplarına baktı. Bir damla badana sıçramıştı pantolon paçasına. Lekeyi Filiz de gördü.

— Bir ıslak bez getireyim de silelim hemen. Kumaş boyayı içerse leke olur.

— Zahmet olacak.

Filiz ıslak bir bez getirdi. Selim ayağını iskemleye dayadı, bezi almak için elini uzattı. Filiz bezi geri çekti.

— Ben sileyim, dedi. Daha iyi silerim, dağıtmam.

Delikanlının iskemleye dayalı ayağına doğru eğildi, elini paçaya sokarak kumaşı gerdi. Boya damlasını bezin ucuyla dağıtmadan aldıktan sonra lekeyi uzun uzadıya sildi. Selim de eğilmiş, Filiz'in paçasını silişine bakıyordu. Çok yakındı genç kadına. "Ağzı nerdeyse enseme değecek!" diye düşündü Filiz. Leke çıkmıştı. Yalnız ıslaklığın verdiği bir koyuluk kalmıştı pantolon paçasında.

— Tamam, şimdi çayımızı içebiliriz.

Mutfağa birlikte girdiler. Filiz çaydanlığa uzanırken Selim havagazı ocağını yaktı. Eliyle koymuş gibi rafta çay kavanozunu buldu, kapağını açtı. Küçük bir kaşık vardı içinde. Bir kaşık çay alarak bekledi. Mutfak dar olduğu için ister istemez birbirlerine sürtünüyorlardı. Selim titriyordu sanki. Ya da Filiz'e öyle geliyordu. Onun da birdenbire dengesi bozulur gibi olmuştu. Selim'in içine üç kaşık çay koyduğu çaydanlığı ibriğin üstüne oturturken artık ne yaptığını pek bilmiyordu. Arkasını döndü, iki sıcak elin omuz başlarını tuttuğunu duyunca ürperdi. Kalbi çarparak bekledi. Hazırdı. Öpüşmeye, sevişmeye, her şeye hazırdı. Ama Selim ellerini çoktan çekmiş, çay bardaklarını arıyordu. Titreme sırası Filiz'e gelmişti bu kez. Bütün

vücudu içten içe sarsılıyordu. Şakakları zonkluyor, yüzünden ateş çıkıyordu.

— Bardaklar rafta, diyebildi.

Bereket bozulan denge yavaş yavaş düzeliyor, kalbinin çarpıntısı hafifliyordu. Artık titremiyordu da. Selim bardakları bir türlü bulamıyordu. Filiz:

— Bardaklar sizi görüyor, dedi.

Baş döndürücü bir hızla yönelip ulaşamadığı bir yerden şimdi aynı hızla gerisingeri dönüyordu. Ne olmuştu da büyü bozuluvermişti. Bir kusur mu işlemişti yoksa! Bir dönüş isteği ve umudu vardı içinde. Bir gülüşün, bir bakışın, bir sözün onu oraya, o heyecan noktasına, o kaldıkları yere yeniden götürmesini istiyor, o gülüşü, o bakışı, o sözü bulmak için bütün gücünü kullanıyordu. Ama her çaba, her kımıldanış dönüş hızını arttırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Selim o deminki adam olmaktan çıkmıştı. Gözlerini kaçırıyor, rastgele de olsa Filiz'e değmekten, dokunmaktan kaçınıyordu. Genç kadın:

— Çay suyunun ısınmasını içerde bekleyelim, dedi.

Tam odaya döneceklerdi ki mutfak kapısı açıldı, Yonca kapının eşiğinde göründü. Eli kapının tokmağında durdu, annesiyle Selim'e, onları suçüstü yakalamış gibi baktı. Büyümüş de küçülmüş bir çocuk! "Sizi gidi düzenbazlar, ne işler beceriyorsunuz orada, bakayım!" der gibi bir hali var. Selim:

— Vay Yonca Abla! dedi.

Çocuğu koltukaltlarından tuttuğu gibi havaya kaldırdı. Bir süre öylece tuttu havada. Filiz, Selim'le ilk karşılaştığı günü anımsadı. O gün de böyle havaya kaldırmıştı Yonca'yı. Yonca yere basınca, Selim'i elinden tuttu, mutfak kapısının önüne çıkardı. Filiz de çıktı arkalarından. Küçük arka bahçe, bahçeden çok bir yangın yerine benziyordu. Yarısı yenmiş, sapları kırık aptesane süpürgeleri, telleri dökük yer fırçaları, boya kutuları atılmıştı oraya buraya. Kırık bir musluk yalağı dayanmıştı duvara. Buruşmuş gazete kâğıtları, yağ kâğıtları sırıtıyordu otların arasından. Kaç kez temizlemişti Filiz, ama dayanmıyordu, iki üç gün içinde eski görünümünü buluyordu bahçe. Genç kadın:

— Kargalarla başımız dertte, dedi.

Selim anlamadı. Filiz üst katların mutfak balkonlarını gösterdi.

— Çöp tenekelerinden dökülüyor bütün bu pislik, dedi. Kargalar çöp tenekelerine musallat, didik didik ediyorlar çöpleri.

Belli belirsiz bir gülümseme dolaştı Selim'in yüzünde. Belki de inanmadı kargaların bütün bu kâğıtları, bu çöpleri bahçeye dökebileceklerine.

— Gözümle görmesem inanmazdım, diye ekledi Filiz.

İnanmasını istiyordu Selim'in. Yoksa aptalca bir şey söylemiş olacaktı. Selim bahçeye doğru ilerleyince ister istemez sustu. Kollarını göğsünde kavuşturarak duvara dayandı. Selim, içerde, onu omuz başlarından kavradıktan sonra neden ileri varmamış, birden yüz geri etmişti! Düşünmeden, arkadaşça mı koyuvermişti ellerini omzuna! Olacak şey değil! Ya o titreme! Hayır, hayır, yanılmış olamazdı. Besbelliydi ilgilendiği onunla. Bu adam seviyordu onu. Belki uygun bir zaman kolluyordu, kim bilir! Belki hep böyle olur bu işler!

Mutfağa girdi, çayı haşladı. Selim'le Yonca şimdi arkasında duruyorlardı. Yonca bir şeyler sezinlemiş gibi ayrılmıyordu yanlarından.

İki düş günü geçti aradan, iki uyku günü, Boğaz'ın yıldızdan esen rüzgârla köpürdüğü, kudurduğu iki gün. Ayaklarını yere basmıyordu sanki. Makine gibi boyayıp bitirmişti odanın badanasını. Bir kutu yetmemiş, bir kutu daha almak gerekmişti. İki yüz liraya patlamıştı odanın badanası ama umurunda değildi. Nasıl anlatmıştı bunu Bedri'ye, nasıl istemişti badana parasını, ne demişti, bilmiyordu, bilemiyordu. Bağırdığını, ağladığını anımsıyordu. Çocuklara çıkıştığını, onları itip kaktığını anımsıyordu. Kendinde değildi. Bulanık camların arkasından bulanık görüntülere baktığını anımsıyordu. Ne balıkçılara giden yolun sakız ve meşe ağaçları, ne balıkçılar, ne yalı kahvesi, ne iskele, yoktu hiçbiri. Selim'i de düşünemiyordu. Alabora olmuştu Selim'le ilgili ne varsa, ilk gelişleri eve Bedri'yle, arkadan Nüvit'in gelişi. Bir odak noktası olmuştu o gece, o toplantı. Oysa arkası vardı. Ama arkasını unutmuştu. Eskiden de başkalarının yaşamlarını kendine göre yaşadığı, daha doğrusu başkalarına bir yaşam biçtiği çok olmuştu, ama bu kez başkaydı. İç içeydi her şey ve altüst. Nüvit'le ilgili bir kargaşa sarmıştı içini. Bir aşkın eşiğinde oluşu Nüvit'in mutsuz sevgisine tutmuştu ışığını. "Sen onda seviciliği seviyorsun," demişti Bedri. Ne demekti bu! Buna karşı Nüvit'in ne dediğini

unutmuştu. Ama şimdi tahtaları gıcırdayan, perdesiz bir odada, yuvarlak ve sırları dökülmüş aynaya bakarak tıraş olurken bu “yağ tulumu” bir ezikliğin burukluğuna karşı yüzünü alabildiğine çarpıtarak dudak ucundaki kılları kazımaya çalışıyor, Filiz’se ellerini alnından geçirirken Nüvit’in aynaya bu eziklikle uzandığını biliyordu. Bir kader birliği içindeydi onunla. Bu yüzdendi bu kopuk anımsamalar, bu korku. Madam Seta’nın böcekleri sevişmek için karşılıklı dursalar da her zaman çiftleşmeye yönelemiyorlardı. Nüvit tıraşını bitirince bol pantolonuyla, sarkık ceketinin içinde buluyordu kendini. Aynalara göre değildi bu üst baş ve pabuçları eski. Gıcırdayan tahta merdivenden sadece ayaklarının indiği görülüyordu alt kat aralığa. Yanda, deli yaban güllerinin pencerelerine dek sardığı, kapısı hiç açılmayan odaya bakıyordu yan gözle. Dökülmüş, kapak kapak kalkmıştı yağlıboyası sokak kapısının ve pirinç tokmağı kararmıştı. Akasyaların, taflanların, otların arasından geçerek sokağa varıyordu hemen. Böyle bir köşk eskisinde yaşamak ruhunu da çökertir kişinin. Bu çöküş olduğunu sanıyordu asıl yaşamın. Ama Filiz bu yaşamın, altından geçtiği o günkü gökyüzüne uygun olmadığını anlıyordu. Tıpkı kimi kendi çıkışlarına ve yürüyüşlerine uymayan kimi cumaların ve pazarların gökyüzleri gibi. Bulutları gibi kimi durmaların sokak ortasında. Nüvit’in her gün iskeleden bindiğini biliyordu vapura. Ne olmuştu Selim’e! Neden en yakın olması gereken anda bu vapurlarda yoktu da ara sokaklara direksiyon kırıyordu! Düşünmek istemiyordu Filiz. Nüvit’se cebinden üstü kıvrılmış el kadar bir kesekâğıdı çıkarıyor vapurda, yanlamasına silkerek kavrulmuş bir iki çekirdek kahve düşürüyor avucuna, denize bakarak çiğniyordu. Kör hafız telini örüyor, İskender pılı pırtılarını dolaştırıyordu iri postallarının nalçalarını kaldırım taşlarında sürüyerek. Nüvit birdenbire yerinden fırlıyor, çıkalım, diyordu. Tıpkı o gece yaptığı gibi ve başka geceler yapacağı gibi. Ama iskeleden ayrılık saati gelince evine yatmaya gidecek yerde Selim’le birlikte karşıya geçiyor, o köşk eskisinde, pis bir şiltede uyumaktansa, bir kahvede, bir genelevde ya da iskelelerden birinin duvara çakılı sırasında kıvrılıp sabahı etmeye çalışıyordu. İskeleye yan yana yanaşmış vapurlar borda bordaya sürtüştükçe halatlar gıcırdıyordu. Midesi bulanıyordu Nüvit’in ve Filiz’in hafifçe sallanan iskele dubasında. Sevişilemezdi bu adamla. Herkesle yatıp kalkan Gülseren taş çatlasa yatmayacaktı onunla.

Yatmıyordu da. İstediği kadar bir ağaca döner gibi Batı şiirine dönsün yüzünü, istediği kadar klasik senfonilerden parçalar çalsın ıslıkla, yatmazdı Gülseren onunla. Filiz, evin içinde bir odadan bir odaya gidip geldikçe ve bu gidiş gelişin temposu düşüncede bir zemberek boşanmasına dönüştükçe, tabaklar, kaşıklar, yağlı sahanlar mutfak musluğunda yıkandıkça, yemek tencereleri kaynadıkça zaman inadına geçmek bilmiyordu. Sevişme öncesi iki günün öyküsüydü bu. Nüvit meyhanede, yandaki duvar aynasında tıraşı uzamış yer yer akçıl yüzüne bakıyordu. Aşağı doğru sarkıyordu tütünden sararmış bıyıkları, yüzü ablak alabildiğine ve güleç, demek ki acılı. Sövüyordu bu surata, bu kapakları yarı inik gözlere, bu anlamsız burna. Bütün gençliğini yatmak bilmeyen saçlarıyla savaşarak geçirmiş, sonunda bırakmıştı ipin ucunu. Ondan bu dağınıklık. Filiz mutfak çinilerini ovuyordu. Sabunlu bezle kapı tokmaklarını siliyordu. Bedri yoktu. Çocuklar yoktu ve Gülseren yatmak istemiyordu Nüvit'le. Nüvit bir kadeh daha ısmarladı. Yalnızdı masada. Daha erken, ortalık kızışmadı. Midyeciler, karidesçiler, kokoreççiler mekik dokumaya başlamadı daha. Gece, Çiçek Pasajı'na inmedi daha. Oysa Nüvit ikinci birasına ikinci votka kadehini boşaltıyor. Kim bilir kaç yıldan beri kim bilir kaç kişinin çiğnediği kaldırım taşları tek tek seçiliyor akşamda. Kulplu sepetler çiçeksiz. Lakerdacı alçak bir hasır iskemlede önlüğünü gererek bacaklarını ayırmış, önüne bakıyor. Camlı dolap hemen yanıbaşında. Bilenmekten incelmiş keskin ve sivri bıçak lakerdanın dilindiği yağlı tahtanın üstünde. Oysa torik daha çıkmadı, palamut da yok. Öyleyse camlı dolap neden boş değil ve neden lakerdacı bu akşam burada! Ne Filiz biliyor bunu ne de Nüvit. Nüvit sövüyor. "Bok soylular!" Bir batağın içinde. Gülseren'i düşünüyor. Nerde olabilir şimdi? Evlerde toplanıyorlar. Taksim'e çıkıp Sıraselviler'e dönse Yıldız apartmanının ikinci katındaki dört numaralı dairenin kapısını çalsa Gülseren'i uslu bir aydın kalabalığının arasında, rakı sofrasında rakısını yudumlarken bulacağını biliyor. Birbirine denk birtakım adamlar. Sevişme, ölüm, kuyruk acısı, pişmanlık, kin, öfke, bütün kişisel sorunların üstünde, bütün bu sorunları aşmış görünen bir topluluk bu. "Can" diye çağırıyorlar birbirlerini. Aşırı öfkelenmiyorlar, aşırı sarhoş olmuyorlar, aşırı tutkuları yok, ama alttan alta kim bilir ne pislikler akıyor aralarından. Ona buna sataşmamak, hır çıkarmamak, uygar bir kişi olmak koşuluyla siz de

katılabilirsiniz onların arasına. Filiz iki kez o sofralara iliştiği için biliyor bunu. Onu aşan bir yer burası. Bir saygı, bir kuşku duyuyor onlara, korkuyor onlardan. Ama Nüvit açıkta, halının üstünde bir sevişme seyretmekten daha iğrenç buluyor bu topluluğu. İnanmıyor bilgeliklerine, sövüyor. Gülseren'e duyduğu sevgi kendisiyle yatmayacağını bildiği için. Bedri'nin sözüne benziyor bu ya, belki sevgisinin kimliğinde gerçekten böyle bir terslik var. Aslında iğreniyor insandan ve özellikle kendinden. Filiz mi böyle düşünüyor, yoksa Bedri'nin bir sözü mü yine! Onun bunun sözleriyle beliriyor kişilikler ya da yön değiştiriyor. Nüvit üçüncü birasını istiyor ve üçüncü votka kadehini boşaltıyor içine. Hava karardıkça kalabalık artıyor. Omuz omuza içiyor adamlar, içten içe ışıyan meyhanelerin önündeki masalarda, fıçılarda, içerde duvar diplerinde. Çiçek Pasajı'nın üstünde de bir gök var. Yıldızları beliriyor onun da yavaş yavaş. Bir yaz gecesi iniyor aşağılara İstanbul'un üstüne, Boğaz'a, Haliç'e, Kasımpaşa sırtlarına, Üsküdar'a ve yamaçtaki gecekondulara. Durmadan bulaşık yıkıyor Filiz, siliyor, süpürüyor, kabı kacağı ovuyor vimle ve telle. Yüzüne bakıyor Nüvit aynada ve Bedri'nin bir düşüncesini geveliyor kafasında: "Azgelişmiş bir toplumun yurda yalnız makine ve endüstri malları sokması yetmez, diyor Bedri, sözgelimi Batılı biçimde sevişmeyi de getirmesi gerekir. Başka bir deyimle ruh ithali de zorludur. Yenileşme edebiyatımız batılı duyarlığı aktardı yazımıza. İlk namlı ve başarılı roman ve ruh ithalatçılarındandır Uşaklıgil. Aşk'ı Memnu Batılı anlamda sevişen ve duyan bir çiftin öyküsüdür." Doğruya benzeyen bir düşünce bu. İki türlü sevişme var bu toplumda: Batılı sevişme ve töresel sevişme. Birbirini tanımayan iki kişinin çevre gözetiminde bir yuva kurmaları için koyun koyuna verilmesi, Bizim Köy'ün gelinleri, damatları bir yanda, bir yanda Amerikan sinemasının getirdiği en yeni aşk biçimleri. Yurdun insanı hasta. Ne zaman iyileşecek! Berberin öyküsünü anımsıyor Filiz, gerdeğe girdiği gece erkekliği uyanmayan, uyanmayınca da gelini berber makasıyla delik deşik eden berberin öyküsünü. Yüzünü buruşturuyor Nüvit. Kan görmeye dayanamaz.

Geçmek bilmeyen iki gün, iki bunalım günü. Sonra yeniden eski dengeye, denge saydığı eski dengesizliğe dönüş. Ama hiç olmazsa alışık buna o.

5

Vapurdaydı. Düş artık itilmiş, yerini eylem almış görünüyordu. Bu ikinci buluşması olacaktı Selim'le. Sevişiyorlardı. "Seviyor muyum?" diye düşündü. Kestiremiyordu. Ne var ki Nüvit'in mutsuzluğuna karışan berberin öyküsü, bunalımlar geride kalmıştı. Bedri'nin sevişmeyle ilgili sözleri bölük pörçük aklından geçse de, bunları uzaklaştırmak, bunlara takılmamak istiyordu. Biliyordu ki bunlar çamsakızı gibi yapışkandır. İnsan bir kez takıldı mı bu ökseye kendini kolay kurtaramaz. Şimdilik kendi kendisi olmaktan korkmuyordu. "Yoksa bir akıntıya kapılmış gidiyor muyum!" Boş veriyordu böylesi kuruntulara. Selim'le kurduğu ilişkinin getireceğini sezinler gibi olduğu o çöküntünün korkusu da olmasa mutsuz sayılmazdı. Kocasını aldatmak biraz da doğal görünüyordu ona. Ta başından beri o istemişti bunu. Olan olmuştu, durmuyordu üstünde. "Öcümü mü alıyorum yoksa!" Öç alınacak biri varsa o Bedri değildi herhalde. Kimdi öyleyse? Sorular yanıtsız kalıyor, düşünce daldan dala sıçrıyordu. Sarhoş gibiydi aldattığı için, aldatabildiği için, bunca engeli göze alabildiği için. Çocukluğuna dönüyordu sık sık, aşağılanmış çocukluğuna. İlk kez seviyordu çocukluğunu. Bir ağaç vardı bağ kulübesinin yanında, bir erik ağacı, babasının diktiği. Babası toprağı kazarken bir kova su ile beklemişti başında. Erik fidanı, kökleri açıkta, yerde yanlamasına yatıyordu çukura doğru. Suyu büyük doymazlıkla içmişti kazılmış toprak. Aradan dört beş yıl geçince eriğini yemişlerdi.

Güvertede oturuyordu. Başını çevirmiş yalılara bakıyordu. Ağaçlar vardı yalıların bahçelerinde, büyük ağaçlar. Bugün hepsi biraz o erik ağacına benziyordu. Parmaklığa yaslanmıştı. Vapurun bayrağı bacadan savrulan dumanın karaltısında çırpınıyor, bu karaltının içinden hızla martılar gelip geçiyordu. İki yana açılan bir köpük kalıyordu arkalarında. Rüzgârlıydı hava, ama açık. Güneş yalı rıhtımlarının altındaki suya oturmuş parlıyordu.

İki kabaca oğlan çocuğu atladı denize vapur geçerken. Başka bir çocuk, çıplak, ayakta balık tutuyordu. Yalılardan birinin penceresinde çiçekli bir perde sallanıyor, hemen altındaki taş rıhtımda bir kadın hasıra yatmış güneşleniyordu. Vapur geçerken doğruldu, baktı, sonra yine hasırına uzandı. Yoldan otomobiller geçiyordu. Eşekli bir adam gördü Filiz Kuzguncuk'a yaklaşırken. Başında hasır bir şapka vardı. İki dolap yüklemişti eşeğin iki yanına, kendi de bu iki dolabın arasına oturmuştu. Ciğerci ya da ekmekçi olabilir, diye düşündü Filiz. Vapurun karaya çok yakın geçmesine karşın eşeğin yükünü çekerken harcadığı çaba göze çarpmıyor, yamacın yeşili ve sarısı, göğün mavisi içinde kayar gibi, ayakları yere basmıyormuş gibi gidiyordu. Filiz karşısında oturan kimse olmadığı için, daha doğrusu bakılmadığı için çevresine gönlünce bakabiliyordu. Gözlerini yamacın tepesindeki ağaçlardan, tek tük evlerden yalılara, yalılardan rıhtımlara, rıhtım yarıklarına, güneşte ışıldayan yosunlu ve ıslak taşlara, denize kaydırıyordu. Bir ayna yansıması görür gibi oldu bir ara. Bir yatak odası aynası belki, belki bir oyunu suyun. Sarı bluzlu, sarışın bir kadın, elleri belinde, ayakta, pencereden bakıyordu. Ensesinde toplamıştı saçlarını, kollarının tüyleri seçilecekti nerdeyse. Üç martı yaklaşıp uzaklaşarak uçtular vapurun yanısıra, hemen yanıbaşında Filiz'in. Mercan rengindeydi kuşların gagaları, gözleri kırmızı. Acımasız bakıyorlardı, dik ve korkusuz. Vapur Kuzguncuk'a beş on yolcu bıraktı. Yeldirmeli bir kadınla külrengi giysili, kır saçlarını ensesinde topuz yapmış, topuksuz atkılı iskarpinli başka bir kadın, ayağı aksayan gözlüklü zayıf bir adam, iki üç kız bir arada, esnaf kılıklı birkaç kişi biletlerini memura uzatarak gözden silindiler. Yolcular boşalınca, iskelenin demir kapısı açıldı, bir kadınla yaşlı bir adam bindi vapura. Derken düdüğü iskele memurunun, koyverilen çıma. Sarsılarak kalktı vapur. Sanki kırk yıllık sevgilisine ya da kocasına gidiyordu Filiz. Heyecan duymadığını sanıyor, oysa bir gerilim içinde, ikide bir saatine bakıyordu. On buçukta buluşacaklardı Selim'le. Çocuklara alışverişe çıktığını söylemişti. "Öğleye yemeğe geleceğim, demişti. Gecikirsem, yemeğinizi buzdolabından alır yersiniz." Göz açıp kapayıncaya kadar olmuştu olan. Selim, o badana günü sokak kapısının önünde –Yonca yakalarını bırakmıştı nasılsa– parmağını basma entarisinin atkısına takıp çekmişti Filiz'i kendine doğru. Buna çekmek denemezdi. Bir kadın, ince bir

atkıya takılan tek parmakla çekilemez istemezse Sonra öpmüştü onu omuzlarından tutarak. Sanki yanaklarından öpüyormuş gibi üst üste özlemle öpmüştü. İstekten çok muhabbet vardı bu öpüşte. Ağzı sıcaktı ve sigara kokuyordu. Filiz vücudunda en ufak bir kıpırtı duymamıştı. Sadece hoşlanmıştı bu genç adamın duyduğu yakınlıktan. Selim iki gün sonra yine uğramış, bu sefer uzun uzun öpüşmüşlerdi. Bir karşı koyma gelmemişti içinden Filiz'in. Sevişmemeleri olanaksızmış gibi, her türlü sakıncayı bir yana iterek nerede ve nasıl buluşabileceklerini konuşmuşlardı. Evde buluşamazlardı, çocuklar vardı, mahalleli vardı. Evlerden çıt çıksa duyardı mahalleli. Bereket versin Üsküdar'ın kuş uçmaz, kervan geçmez bir yerinde, bir bildiğin yıkık, harap evi gelmişti aklına Selim'in. Karışık bir iş. Selim ev sahibinin oğluyla arkadaştı. Oğlanın annesiyle babası bir aylığına Ankara'ya gitmişlerdi. Anahtar oğlandaydı. Selim anahtarı alabileceğini umuyordu. Almıştı da. Derken ilk buluşma. Buluşma yerine ilk gidiş. İşte o gün gerçekten heyecanlıydı Filiz. Yeniydi, alışılmamıştı yollar, evler, arabalar, gök, Boğaz, Üsküdar iskelesi, Bizans aslanı, Üsküdar camisi. İnsanlar bi tuhaf bakıyorlardı yüzüne. Noterin önünden Bağlarbaşı'na giden yola vurmuştu. Selim bir güzel anlatmıştı evin yerini. O daha önce gelecek, bekleyecekti camın ardında. Abdi Efendi Sokağı'nda, kırık dökük tahta bir evdi bu. Kafesleri vardı. Söküp atmamışlar, yukarı kaldırmışlardı içindekiler. Filiz, mezarların, bir çöplükte lastik top koşturan mahalle çocuklarının arasından geçerek yokuşa sarmış, Selim'in anlattığı evi eliyle koymuş gibi bulmuştu. Yol mu, sokak mı belli olmayan ince uzun bir düzlüğün üstünde, iki yanı boş bir arsadaydı ev. Selim, camdan onu görmüş olacak ki o daha gelmeden kapıyı açmıştı. Belki ipi çekmişti yukardan. Aralanan kapıdan içeri süzülünce karanlıkta bekleyen Selim'le kucaklaşmışlardı. Oğlan terli koltukaltlarından onu yakalamış, ellerini beline kaydırarak kendine doğru çekmişti. Işık almayan, taşlıksı bir aralıktı burası. Dipte merdivenin karaltısı seçiliyordu.

— Kolay buldun mu? diye sormuştu Selim.

— Çok kolay.

Gelmeyeceğinden korkmuştu. "Nasıl oldu da geldin!" diye de sorabilirdi. Bir kadının bir erkeğe gelişini istediği kadar doğal karşıladığını sansın, bunun daha çok bir yosmaya yakışacağına inanan bir yer vardı içinde, pis

ve tortulu, bataklığa benzer bir yer. Bu yerden yükselebilecek kokuşmuş mırıltıya kulaklarını ne denli tıkasa yine de kıpırtısını duyuyordu içinde. “Büyük kentlerde bir kadının bir erkeğe gelmesi ne kolay!” Ama avını elinin altında bilmekten duyduğu mutluluk ve heyecan şimdi bir bayrak gibi çarpıyordu rüzgârında. Bu yüzden, istemeden, belki de bilmeden düşündüklerine, içinden gelen seslere başını çevirip bakacak durumda değildi. Sonradan da dönüp bakmadı, unuttu onları.

Filiz’se tedirgindi. Bu buluşma Bedri’yle birlikte yaşamının kaçınılmaz bir sonucu gibi görünse de tedirgindi. “Ne yapayım suç benim değil!” diye düşünürken, üstüne bu suçluluktan bir gölge düştüğünü sezer gibi olduğu için tedirgindi. Ama ok yaydan çıkmıştı. Bilmediği karanlık bir eve girişin ürpertisi, iyice seçilemeyen yeni nesneler düzeni, hayal duvar, hayal taş, hayal merdiven daha ağır basmış, çabucak itilen bir suçluluk karmaşasından geçtiğini farketmemişti taşlıkta.

Güçlükle çıkmışlardı merdiveni, sokulmaktan, sürtünmekten. Yukarda ufak bir aralık, iki de oda vardı. Odaların birinde köşe sedirleri, ot yastıklar. Kırpıntı bezlerden örülü kilimler serilmişti sedirlerin üstüne. İki pencerede, altları kaba tenteneli amerikan perdeler. Çarpılmış bir masa, dipte sac bir soba. Sobanın borusu camdan çıkıyor, dam hizasına dek yükseliyordu. Dirseğe bir konserve kutusu bağlanmıştı akıntı için. Ovulmaktan sararmış, aşınmış döşeme tahtalarının üstünde ne kilim, ne halı. Bitişik oda daha da boştu. Köşede bir karyola, yerde bir sigara tablası. Tek pencerede yine temiz, ak, amerikan bir perde. Tahtası kararmış, dört ayağı telle bağlı bir kahve iskemlesi duruyordu mavi badanalı duvarın dibinde.

Yatağın üstüne oturmuşlardı. Belki bir çeyrek, belki yarım saat, yan yana, arkaya kaykılmadan öpüşmüşlerdi. Duygulanacak, isteklenecek yerde kurumuş, büzülmüştü kadınlık organları. Başına kan çıkmış, elleri soğumuştu. İçindeki yılan duvarı delip dışarı çıkarmıştı o gün için giydiği yeni naylon kombinezonunu ve donunu. Selim pantolonunu, slipini çıkarınca, hemen orasına bakmıştı delikanlının. Yapısından umulmayacak kadar irikıyımdı. Hemen uyanıvermişti oğlan, oysa o isteksiz ve cansız. Ağlayacak gibiydi. Göğsü olduğundan da yumuşaktı Selim’in avuçları içinde. Yorganı kaldırmadan uzanmışlardı yatağa. Zorla almıştı delikanlı Filiz’i, öylesine daralmış ve kurumuştu vücudu.

— Beni duymuyor musun?diye sormuştu.
— Seni duyuyorum, ama kendimi duymuyorum.

Bir zinciri kıramamak mıydı uyanmamak, yoksa bir Tanrı yazgısı mı! Gündelik düzeni alıp götüren, başköşeye oturan varlığıyla başka varlıkları unutturan bir gerçekti sevişme. Öyle görünüyordu Filiz'e. Sevişme ya da aşk. Ayrı ayrı şeyler miydi bunlar! Ama ister ayrı olsun, ister olmasın, alıp götürdüğü düzenin yerine yeni ve acılı bir kargaşa getiriyordu. Düşsel, daha doğrusu uykuyla ilgili bir kargaşa denilebilirdi buna. En uyanık olduğu şu anda bile o uykuyu duyuyor, gözlerini açmak, eski uyanıklığına dönmek istiyordu. Ama iş işten geçmişti. O açılma isteği ve uzanış. "Neye ve niçin!" Bunu kendi de kestiremiyordu.

Vapur Üsküdar'a yaklaşıyordu. Paşalimanı'nın evleri yanmış ya da yıkılmış yalı arsaları önünden geçiyorlardı. Bir çocuk geriledi, koşarak suya atladı. Ağaçlar sallanıyor. Güneş mi, su mu şıpırdayan!

İlk yatmadan sonra belki yarım saat, Selim'in kolu başının altında, onun kolu oğlanın belinde, öylece durmuşlar, ağız ağıza anlamsız sözler söylemişlerdi. Sonra yeniden sevişmişlerdi.

"Böylesi daha iyi!" dediğini anımsıyordu oğlanın. Sevişmenin neresinde, nasıl, ne zaman!

Uyanmayışına mı ilişkindi bu söz? Kestiremiyordu. Dik, sağlam, anlaşılmaz bir tutumu vardı Selim'in. Ama onunla her şey konuşulabilir, her sorun tartışılabilirdi. Yalandan ve düzenden uzak durduğu belli. Bedri aklına gelmemişti, oysa aralarındaydı Bedri. Selim farketmese bile Filiz biliyordu bunu.

Vapur yanaşırken, Üsküdar'a geldiklerini anladı. Telaşla kalktı, merdivenden inerek yanaşmayı bekledi. Kalabalık değildi vapur. Üç beş kişi vardı Üsküdar'a inecek. Çımacının uzattığı iskeleden, tombul bir hanımın ardı sıra çıktı, demir kapının önünde bekleyen memura biletini uzattı. Bir sağlık merkezi gözüne çarptı, karşıda, caminin sol başında. Sağ kaldırımdan yürüdü, yine Bizans aslanının önünden geçti. Esiyordu Üsküdar iskelesi. Karşıdan bir araba vapuru geliyor. Bir iki satıcı. Vapura yetişmek için koşan umutsuz bir yolcu. Yüz yüz elli metre kadar ilerde kaldırım değiştirdi. Yürek çarpıntısı hızlanmaya başlamıştı, sanki yorulmuş, sanki bir iş yapmış gibi. Yüreği çarpmasa, heyecanlı olduğunu söyleyemezdi. Noterin önünden

yokuşa yönelince, buluşacakları eve bir araçla gidemediğine üzüldü. Belki daha taze çıkardı karşısına Selim'in, daha heyecansız, daha tersiz. Yine mahalle arası mezarlar. Bu kez arsada çocuklar oynamıyor, ilerde, duvar dibinde tavuklar dolaşıyordu. Evi görünce heyecanı bir kerte daha arttı. Bir ayak önce varmak istiyordu eve. Yine geçen seferki gibi olacaksa, sevişmek için yaratılmamışsa, niçin bu acele! Ama seviyordu. Demek yatmakla bir ilişkisi yoktu sevgisinin. Buluşmasalar olmaz mı! Uzaktan sevemez mi! Seks organlarından gayrı bir yeri, bilemediği bir yeri yüklenmişti sevişme işlevini. Belki derisi, belki ağzı, yüreği belki de. "Anlaşılır gibi değil!" Madam Seta'nın böceklerini yaklaştıran o karşı konmaz güdüyü duyuyordu içinde. Sokağın taşlarına, aralarında biten otlara baktı, sonra başını göğe kaldırdı. Bulutsuzdu, masmaviydi gökyüzü. İlk buluşmalarındaki gibi açıktı evin kapısı. Elini uzatacaktı ki Selim daha da araladı kapıyı. Bu seferki kucaklaşma önceki kadar candan ve duygusal görünmedi Filiz'e. Merdivenleri çıkarken Selim arkasındaydı. Kalçalarını okşuyordu. "Bir kadına susama duygusu bu!" diye geçirdi içinden Filiz. Oysa Selim biraz da bir şeyler yapmak gerektiği için uzandığını sanıyordu Filiz'in kalçalarına. Dolgundu ince basmanın altındaki kadın eti, alışılmamış, az buçuk iğrenç. Sevişmenin yıldızına giden yolda iki at çekiyordu arabayı. Biri duyulardı, öbürü, terlemiş kısrağın yanında kulakları ve karaltısı seçilse de görünmüyordu iyice.

Oğlan, merdiven başında çevirdi Filiz'i, yeniden öptü. Ağzı sıcaktı, sigara kokuyordu. Doğruca küçük odaya girdiler. Filiz iskarpinlerini çıkararak yatağa tünedi, dizlerini dikerek kollarıyla kavradı. Geçen sefer görmemişti yorganı. Solmuş bir basmadandı yüzü. Yorganın ucunu kaldırıp baktı, temizdi. Sevinçli görünmeye çalışan bir kişi gibi davrandığını sanıyordu. Selim pantolununu çıkarıyordu.

— Hemen yapmayalım, dedi Filiz, istemiyor canım.

Ona hemen sevişme isteği verememiş olmasını tatsız buluyordu Selim. Bilinmeyen bir kentte, bilinmeyen sokaklar içinde gibiydi. Birini arıyordu. Yanlış bir sapış, yanlış bir adım, yitirebilirdi aradığını. "Canı istemiyormuş! Öyleyse neden gelir buraya!" Karışık bir makineyi söküp takarken gösterilmesi gerekli sabrı ve inceliği istiyordu bu iş. "Çileden çıkmamalı. Öyleyse aşk neresinde bunun!"

Oysa Filiz bir an önce Selim’in vücudunu ve etini duymak istiyor, uyanamamanın verdiği çekingenlik, o dengeyi kuramama korkusu yaklaşmasına engel oluyordu. Bu duygudan birdenbire sıyrıldı. “Olduğum gibi görünmekten başka çare yok!” gibi bir düşünce geçerken içinden:

— Seni seviyorum, dedi kollarını uzatarak ve arka üstü yattı.

Selim soyunmuştu. Filiz’in kollarına doğru uzandı. Olduğundan başka türlü görünüyordu eğilince, ya da Selim’e bu açıdan hiç bakmamış olduğu için yadırgıyordu Filiz yüzüne yaklaşan yüzünü Selim’in. Burnu yine düz ve ince, ama bir kıl çarpıyordu gözüne burnundan uzamış. Daha da kaydı sevgiye doğru. Ama en ufak bir kıpırtı yoktu vücudunda istekle ilgili. Selim’in hemen yatmak istediğini anlayınca belini yukarı kaldırdı, yattığı yerde donunu sıyırdı. Selim bu arada onu öpüyordu. Arka kopçalarını çözerek sutyenini yana bıraktı. Şimdi ikisi de çıplaktı. Yine ilk seferki gibi kuruydu vücudu.

“Çok darsın,” diye mırıldandı Selim. “Uyanamıyorum da ondan!” diyemezdi. Öptü boynundan Selim’i.

Bu istek rüzgârı oğlandaki, vücudunun yapısı, inceliği, gücü, ağzı, ağzının tadı, sıcaklığı, eti, ağırlığı üstünde, belini kavrayan ve zaman zaman kalçalarına inen elleri, ne varsa Selim’le ilgili onundu. Ama ne yazık ki tam bu zamanda duyuyor eksikliğini, sevişmenin hemen bitmesini, sevişmeden sonraki sevişmeye bir an önce geçilmesini istiyordu.

— Oram sıcak mı? diye sordu.

Boş bulunmuştu. Bu soruyu yanıtlamadı Selim, biraz daha abandı. Oysa Selim’e nasıl geldiğini, nasıl göründüğünü bilmek istiyordu. İster istemez yalnız ateşli kadınların sevilebileceği kanısındaydı. Ama üstündeki erkek bunca heyecanlı olduğuna göre, belki uyanmadan da bir şeyler verebiliyordu ona. Sevgi üstüne düşünceleri değişir gibi oluyordu. Anlamıyordu bu karşılıklı çekimi, bu tadı, bu açılmayı içindeki.

Selim yanına yattığında yüzü ona dönüktü. Hâlâ öpmeye çalışıyordu dudaklarını. Hiç gerekmezken:

— Ne düşünüyorsun? diye sordu.

Hiçbir şey düşünmediğini biliyordu Filiz’in, tıpkı kendisi gibi. Yaşıyorlardı sadece ve yaşarken bir destek arıyorlardı karşılıklı, erkek daha çekimser, daha güçlü ve onurlu, kadınsa daha düşkün, açılmaya daha

elverişli.

— Hiç, diye yanıtladı oğlanın sorusunu Filiz. Tuhaf, çok tuhaf! diye ekledi.

— Evet, dedi Selim.

Karşılıklı bir şeyler söylemek istiyorlar, ama anlaşılmamak, anlatamamak duygusu içinde susuyorlardı. Sevişme ertesi bu durgunluğu seviyordu Filiz. Eşitti bu durgunlukta Selim'le.

— Ne güzel böyle, değil mi?

Selim başını salladı.

Bir mahzunluğu varmış gibi göründü Filiz'e. Sağ kolunu başının altına koymuş tavana bakıyordu. Aklından öğrenci yürüyüşleri, mitingler, taşlı sopalı saldırılar, karşılıklı kurşunlamalar geçiyordu. Ne zaman mutsuz olsa, dara düşse, bir işin içinden çıkamasa, zora başvururdu düşüncede, düşte. Ezer ve ezilirdi çoğu kez. Karşıki büyük yapının üst katından bir namlu uzanıyordu şimdi de. Patladı patlayacak. Kadın ve aşk geçiciydi. "Bütün bunların değişmesi gerekli, kadının, toplumun ve yalnızlığın." Ya yanında yatan kadın, bu kocası, evi barkı, buzdolabı, çamaşır makinesi, halısı kilimi olan bu kentsoylu kadın!... "Küçük kentsoylu" diye düşündü. İki atlı araba yıldızına doğru koşuyordu dörtnala ve terli kısrağın yanındaki karaltı at, şimdi daha iyi seçiliyordu. Seviyordu bu kadını. "Ötesini düşünmemeli."

— Bana kendini anlatsana, dedi Filiz.

— Anlatılacak bir şey yok ki!

— Mutlu görünmüyorsun.

— Mutluyum.

— Bu kadar mı?

İlişkilerinin yatıp kalkmadan öte bir duyarlığa bürünmesini istiyordu. İstiyordu ki dertleşsin onunla Selim, anlatsın zorluklar içinde yaşadığını, geceleri okuyabilmek için gündüzleri şoförlük ettiğini. Az para kazandığını, bu paranın yetmediğini. "Kim yıkar bunun çamaşırını, kim diker söküklerini, kim pişirir, kim kotarır yemeğini!" Sanki Selim düşüncelerini görüyormuş, izliyormuş gibi:

— Zor, değil mi? diye sordu.

— Zor.

Demek anlıyordu içinden geçenleri.

— Niye anlatmak istemiyorsun? diye üsteledi.
— Neye yarar! diye yanıtladı Selim.
— Nerede yatıp kalkıyorsun?
— Yurda almıyorlar.
Besbelli politik düşüncelerinden ötürü almıyorlardı yurda.
— Yemeklerini nerede yiyorsun?
— Evde pişiriyorum çoğu kez, dedi Selim.
Demek iyi kötü bir evi var. Belki başka öğrencilerle birlikte bir ev tutmuşlardır. Belki birinin yanına sığındı.
— Barınmak, karın doyurmaktan daha ağır basan dertler, sıkıntılar var.
— Ne gibi?
— Uzun.
Anlatmak istemiyordu.
— Neresinden başlayacağımı bilemiyorum, dedi Selim.
Sustu. Sonra birdenbire doğrularak:
— Her türlü mutsuzlukta beni çeken bir şey var, diye ekledi. Sadece bir düzeltme, bir onarma tutkusu değil bu. Acıma hiç değil. Ama ne?
— Beni de bunun için mi seviyorsun yoksa?
— Olamaz mı!
Filiz bu açıksözlülük önünde ne diyeceğini bilemedi.
— Beni kadın olarak seviyor musun?
— Hem öyle, hem böyle, dedi Selim. Anlatamam. Ama ben anlatmaktan, anlaşmaktan çocuk yaşta umut kesmişimdir. Lafla hiçbir zaman, hiçbir yerde sonuç alınamaz.
— Ya neyle alınır?
— Eylemle, dedi Selim.
Anlamıyordu Filiz. Selim'in içini dökmeye çalıştığı belliydi.
— Çamaşırlarını ben yıkamak isterdim, söküklerini ben dikmek isterdim, yemeğini ben pişirmek isterdim.
— Ben istemezdim.
— Anlaşmamızı istemez miydin?
— İsterdim.
— Öyleyse!
— Bırak sevişelim. Bitene dek, tükenene dek sevişelim.

— Seni sevdiğime güveniyorsun.
Selim gözlerini Filiz’e çevirdi.
— Bunca kolay benim olman etkiledi beni, dedi. Sevmesen bana gelmezdin.
— Belki kolay bir kadınım.
— Mutsuzsun.
— Ne biliyorsun?
— Bilmem! dedi Selim.
— Belki mutsuzum, dedi Filiz. Ben de bilemiyorum. Bundan başka türlüsünü de görmedim.
— Ya şimdi?
— Sana iyice kendimi verebilsem!
— Veriyorsun ya!
— Kimi zaman düşte, dedi Filiz.
Arkasını getiremedi. O soruların yanıtları mıydı bunlar!
Selim döndü, Filiz’i okşamaya başladı. Bütün vücudunu öpüyor, kalçalarına, bacak aralarına doğru iniyordu. Uzun sürdü okşayış, sonra ikinci kolay bir sevişme. Ama bu oğlanın daha önce bıraktığı ıslaklıktandı. Selim, ardına yaslandığı zaman, o demin sözünü ettiği mutsuzlukları düşünüyor gibiydi. Filiz anlıyordu bunu, ya da anladığını sanıyordu.
— Anlıyorum neler düşündüğünü, dedi.
Oysa başka bir yerdeydi aklı Selim’in. Kendinin de bilmediği bir yerde. Damdan düşer gibi:
— Ya çocuk olursa?diye sordu.
— Olmaz, dedi Filiz.
— İlaç filan mı alıyorsun?
Başını salladı Filiz. İlaç almıyordu. Doktor onun çocuğunun olmayacağını söylemişti.
— Senden bir çocuğum olmasını isterdim.
Selim duygulanmış göründü. “Sen mutsuz memleketim gibisin,” sözleri geçiyordu içinden. İyice anımsamıyordu, ama bir şiirden aklında kalmış olabilirdi. “Bir yakıştırmadan öte anlamıyor, diye düşündü. Ucuz, hem de gerçeğe uymuyor. Filiz için değil bu.”
— Gidelim artık, dedi, geç kalacaksın eve.

Filiz Selim'in yüzüne baktı.

— Bırak da ben düşüneyim eve geç kalıp kalmadığımı.

Saatine baktı. Saat on ikiyi çeyrek geçiyor. Oysa daha demin gelmiş gibiydi buraya. Doğru dürüst konuşamamışlardı bile. Demek sevişmekle, susmakla, sokulmakla geçmişti bu bir buçuk saat. Kalktı, üstünden çıkardıklarını çıkardığı sıraya göre giydi. Sevmiyordu bu giyinip soyunmayı. Saçları dağılmış, uykudan yeni kalkmış gibi karmakarışık olmuştu yüzü. Bir ayna arandı. İki odanın arasındaki helanın kapısını aralayarak baktı. Küçük, alaturka bir aptesane. Küçük bir musluk vardı yanda, yerde, tahret almak için. Üstten, kirli bir pencereden ışık geliyordu. Pencere pervazıyla kireç badanalı duvar köşesinde bir örümcek, üç beş sinek sarmıştı ağına. Açıktan, kurşun bir boru iniyordu, el yüz yıkanacak yalağın üstündeki musluğa. Bir ayna da vardı, yuvarlak, paslı teneke şeritli. Oyalanmadı aptesanede. Çabucak bir çekidüzen verdikten sonra kendine, yine geçen seferki gibi önden çıktı. Selim kapıyı kilitlemek, dikkati çekmemek için beş on dakika sonra çıkıyordu.

Şimdi yokuş aşağı inerken apış arasında bir zonklama duyuyor, evini, çocuklarını düşünüyordu. Bir merak mıydı onunki sadece, Bedri'den başka bir erkeğin nasıl olabileceği merakı! "Değil, değil, oldukça karışık." Bir sevişme isteği, özlemi demek daha doğru olabilirdi buna. Tersine yürüdüğü yollar çabucak bitiyordu. Çocukların oynadığı arsa, mezarlar, noterin önü, derken Üsküdar alanı. "Bir dolmuş bulabilsem!" Vapurlar seyrek. Geç kalacaktı vapurla dönerse. Çengelköy, Beykoz dolmuşları duruyordu vapurdan çıkarken gördüğü sağlık merkeziyle rıhtım arasında. Çengelköy dolmuşu sekizinci yolcusunu bekliyordu. Kırmızı yüzlü, tombul bir kadının yanına ilişti. Şoför, kapıyı üzerine hızla vurarak kapayınca büsbütün sıkışıktı. Bir vapur düdük çalıyordu iskelede. Kuş sesleri vardı havada, duyulur duyulmaz, sonra alanın gündelik sesleri ve uğultusu. Araba bir dönüş yaparak ağaçlı yola girince, sağ koluna vuran güneşin ve sıcağın yerini gölgeye ve serinliğe bıraktığını duydu. Sıkışıklıktan zorlukla açtı çantasını, parayı denkleştirerek şoföre uzattı:

— Buyrun şoför bey.

Şoför bir süre parayı alamadı. Filiz'in uzanmış eli havada kalmıştı. Neden sonra elini açarak geriye uzattı şoför. Filiz'in parayı avucuna

bırakmasını istiyordu. Zorlukla uzandı Filiz şoförün eline.

Dar yoldan sarsılarak ilerliyorlardı. Başka arabalar geçiyordu yanlarından, onlar da başka arabaları solluyorlardı. Filiz karşıya bakıyor, oysa içinden geçenleri anlamaya çalışıyordu. Yeni sorunlar getirecekmiş gibi görünen değişik kıpırtılar vardı içinde. İki koldan büyüyordu Selim'e sevgisi. Muhabbet bir yanda, utanç karışımı hınca benzer bir öfke öbür yanda. Yüzün birden kızarması gibi, neden bu adama içimi dışımı gösterdim, değer miydi duygusu.

Hava sıcak alabildiğine. Koltukaltlarından ve sırtından ter boşanıyordu Filiz'in. Bereket yanındaki tombul kadın köye varmadan indi de biraz ferahladı. Ama teri kesilmek bilmiyordu.

Kapılarının önünde çantasında anahtarını araştırırken teri daha da arttı. Önce Yonca, arkasından oğlanlar annelerini görmüşler, koşuyorlar. Filiz hemen eve girmek için sabırsızlanıyor.

Evin içi serindi. Doğru mutfağa geçti, yemeği hazırlamaya koyuldu. Büyük oğlan, sanki bir şey sezinlemiş gibi durgun. Ortanca ve küçük kendi havalarındalar. Ortancanın dizinde bir yara var.

— Düştün mü? diye sordu Filiz.

— Düştüm.

Bir suçluluk duygusu kabarıyordu içinden, gerisingeriye itmeye çalıştığı.

— Tentürdiyot sürseydin bari.

Oğlan yüzünü buruşturuyor. Belinde plastik tabancaları, çalımla dolaşıyor.

— Yemek ne zaman yiyeceğiz anne?

— Hazırlamaya çalışıyorum işte.

Kir pas içinde çocuklar. Üstleri başları toza toprağa belenmiş.

Yemekten sonra oğlanlar yeniden sokağa çıkınca Yonca'yı öğle uykusuna yatırdı. Bir an önce yalnız kalmak istiyordu. Selim'in bütün hareketleri, sözleri, sırasını şaşırmış, kopuk kopuk aklından geçiyordu. Bir sıkıntı düştü içine ve yine ter boşandı. Oysa evin içi sıcak değildi. O yüz kızarması gibi birden bastıran duygu. Kadınlığındaki eksikliği elinin tersiyle itmek istese de yakasını bırakmıyor. "Hiç umut yok!"

Akşam Bedri erken geldi. Sarhoş değil. Bir iki kadeh rakıdan sonra hemen yemeğe oturuldu. Filiz neşeli görünüyordu.

— Keyiflisin, dedi Bedri.
Pabuçlarını, çoraplarını çıkarmış, mercan terliklerini giymişti. Ne çok dükkân gezmişlerdi bu terlikleri bulana dek. Kapalıçarşı'nın serinliği, kendine özgü aydınlığı şimdi Selim'le sevişmesine karışıyor.
— Mercan terlik mi! Zor bulursunuz. Terlikçilere bakın.
— Ben anlaşmaktan çocuk yaşta umudu kesmişimdir.
Apış aralarında o zonklamayı yeniden duyuyordu. Geniş zikziklar çizerek akıyordu içinde, neresiyse orası. Akşam yemeğinden sonra, sinema, diye tutturmasaydı çocuklar Filiz diretecekti gidelim diye.
— Nereye gidelim!
"İskele kahvesine gidelim! Beşiktaş'a geçip denize karşı bir gazoz içelim. Yürüyelim sokaklarda! Evde durmayalım da nereye olursa olsun gidelim."
— Çok güzel bir film var Çengelköy açık hava sinemasında, diyordu Sermet.
— Baba n'oolursun gidelim!
Sonunda Bedri babalığını takınıyor, öne düşüyor, çoluk çocuk arkada, yaya sinemanın yolunu tutuyorlardı.
— Değmez buradan dolmuşa binmeye.
Sinemanın önü kalabalık. Tanıdık yüzler var. Köyün bakkalı çakkalı dökülmüş. Lebibeleri gördü Bedri, selamladı. Yonca Pertev'e bakıyor. Pertev oralı değil.
Tam sinemaya giriyorlardı ki uzaktan Madam Seta'yı, Anais'i, ayakkabıcıyı gördü Filiz. Dürttü Bedri'yi:
— Bak, Madam Setalar tam takım.
— Onların canı patlıcan mı! diyor Bedri.
Bir evin arkasındaki alana beton bir çıkma yapıp perde germişler. Film kulübesi yeşile boyalı. Makinenin burnunu çıkardığı delik görünüyor.
Bedri, bir baştan bir başa ayaklarından çıta ile bağlı iskemlelerden birine eğiliyor, eliyle baş vermiş çivi olup olmadığını yokladıktan sonra doğruluyor, sağa, sola, ileriye, geriye bakıyor, yerine oturuyor. Filiz'le çocuklar diziliyorlar Bedri'nin yanısıra. Filiz iyi. İçindeki o akıntının zikzakları deminki kadar keskin değil. Hep aklında Selim. Sevmek bu besbelli. Elektriklerin sönmesini, filmin hemen başlamasını istiyor. Madam

Seta’nın görkemli vücudu seçiliyor ilerde.

Muhtar yaşında bir oğlan, boynuna bir tabla asmış eğlencelik satıyor. Kara bir adam, gençten, Coca-Cola ve gazoz dağıtıyor. Çocuklar, babalarının böyle yerlerde öteberi istemelerine çok kızdığını bildikleri için fırsat kollayarak susuyorlar. Bir ara Sermet, Muhtar’a:

— Bak Coca-Cola’cı! diyor.

İstiyor ki Muhtar açsın bu konuyu, Coca-Cola içilecekse içilsin, yok biri zılgıtı yiyecekse bu Muhtar olsun.

Film eski bir Türk filmi. Yakışıklı jönü seven genç kızın, patronun tuzağına düşmesi. Çalgılı gazino, alkol. Ama o bir zambak kadar temiz kalmasını başarıyor bu çirkefin içinde. Sonu gelmez dövüş sahneleri. Sonunda mutluluk, kavuşma.

Filmi hiç beğenmiyor Filiz. Yine de duygulu. Bedri öfkeli. Oğlanlar bir kovboy filmi göremediklerine üzgün, Yonca uykulu, evin yolunu tutuyorlar. Deminki kalabalık çil yavrusu gibi dağılıyor.

Yalnız kalınca bir kez de kocasıyla yatmayı denemek istiyor Filiz. Bedri oralı olmayınca büzülüyor çukuruna, uyumaya çalışıyor ve bir düş görüyor:

Büyük bir gemideymişler. Kimler? Herkes var biraz. Yan yana konmuş resimli oyuncak kutular gibi oynandıkça değişen kişiler. Bedri ve çocuklar ve bütün ötekiler hem var hem yok. Daracık bir kamaranın içinde Filiz. Korkunç bir sıcaklık duyuyor ve durmadan terliyor. Kamarada cam, pencere, lomboz, hiçbir şey yok. Boğaz’ı geçiyorlar. Bir hayvan gibi canlı boğaz. İki yanda yalılar olmalı. Ama görünmüyorlar. Bir ara kapı vuruluyor, üst üste vuruluyor. Yüreği atmaya başlıyor Filiz’in. Bakıyor ki çıplak, üstüne alacak bir şey arıyor. Kapı durmadan vuruluyor. Sonunda açıyor kapıyı ve açmasıyla irikıyım bir adamla burun buruna gelmesi bir oluyor.

— Yedi numaralı kamarayı arıyorum, diyor gelen.

Yüzü karanlıkta, seçilmiyor. Başsız biri sanki. Kapının üstündeki numarayı gösteriyor Filiz korkuyla.

— Yanılmışım, diyor adam, ama hemen uzaklaşmıyor.

Bir sıcaklık var apış arasında, bir sıcaklık ve akıntı. Yeniden kamaranın, o kutunun içinde. Terliyor üstelik. Havasızlık. Sıcak boğucu. Kapıyı açıp çıkmayı düşünüyor. Kapı açılmıyor bu kez, kilitli. Bedri olsa açardı, diye düşünüyor, ama Bedri ve çocuklar kayıp. Nerdeler?Nasıl oluyorsa çıkıyor

kamarasından, dar koridorlardan geçiyor merdivene ulaşamadan bir türlü. Bir düzlüğe varıyor neden sonra. Bir masa var, Selim oturuyor başında. Bacakları ayrık, eli çenesine dayalı. Dargın gibi, küskün gibi. Tanımamış görünüyor Filiz'i. "Demek böyle!" diyor Filiz. Yeniden koridorlar. Sonra o kalabalık, o değişken kalabalık ve boğucu sıcak. Terler boşanıyor Filiz'in kollarından, bacaklarından.

Ter içinde uyandı. Kocası öbür yana dönmüş, dizlerini karnına çekmiş uyuyordu. Kalksa, çamaşır değiştirse, uyanabilir. Gözleri kapalı, kıpırdamadan öylece durdu. Selim'i düşünüyordu, sabahki sevişmelerini, konuşmalarını. Oradaydı şimdi, o kara evde, o basma yorganlı yatağın üstünde. Düşsel sevişmede yüreği ezen bir şey var. Bu duyguya, bir daha ele geçmesi olanaksız günleri düşünürken kendini kaptırdığı çok olmuştur. Oysa Selim'le ilişkilerinde yiten ne var! İki gün sonra yeniden buluşacaklar, yeniden sevişecekler. Ağlamak öncesi bir durgunluk, bir mahzunluk sarıyordu içini düşündükçe. Sırasını şaşıran görüntüler kopuk kopuk. Aynı olayı, bir sonrasına geçmeden, geçemeden, üst üste on kez görüyor, aynı sözü üst üste on kez yineliyordu. Gözleri kapalı, kıpırdamadan durmak, düşünceyi çığrından çıkardığı ölçüde yorucuydu da.

Uykuya alabildiğine uzak, belki yarım saat öylece durdu. Bedri uyuyor. Çıt çıkmıyor evden. Birden yataktan doğruldu, vücudu karar vermişti buna, kafası değil, kapıyı yavaşça açtı ve dışarı süzüldü. Teri kurumuştu. İçi düşle dolu, yalınayak mutfağa geçti. Rafta durması gerekirken buzdolabının üstünde kalan şekerliği gördü karanlıkta. Aldı şekerliği rafa kaldırdı. Bir köpek havlıyordu uzaklarda. Kulak kabarttı geceyle karışık bu sese. Oturma odasına geçerek kanepenin pencereye yakın yerine ilişti. Yine gözünün önündeydi Selim'le ilgili ne varsa. Karanlıkta bir noktaya bakıyordu, ama nereye! Dış gerçekle ilintisi azalmıştı, bir kutuda gibiydi kendi kendinin içinde. Uzun süre öylece kaldı ve düşündü. Sonra yine birdenbire doğruldu, kayar gibi geçti yatak odasına, köşesine kıvrıldı ve uyudu.

O gece on bir buçuk, on iki sularında. Bedri'nin eniştesi Nuri'nin Çengelköy'deki yalısı soyuldu. Bedri'nin ertesi gün evden çıkacağı sırada haberi oldu olaydan. Ablası Remziye uşakları Şaban'la bir pusula yollamış, Bedri'nin acele gelmesini istemişti. Bedri bir anlam verememişti bu acele sözüne:

— Soyulduysa soyuldu, benim elimden ne gelir!

Filiz:

— Sen yalnız gidersin, demişti Bedri'ye.

— Sen de gel! diye diretmişti Bedri.

Remziyeler başka bir ortamın, başka bir dünyanın adamlarıydı. Anlaşmalarına olanak yoktu. Bedri'ye budalalık görünen kimi değer yargılarına körü körüne bağlanmışlar, her türlü eleştiriden ve sağduyudan uzak, geniş bildikleri, aslında dar bir çevrenin içinde, her yıl Avrupa'ya gitmek, dışardan giyinmek, gerekli gereksiz para harcamak, kimi gözde kişilerin yakınlığıyla övünmek gibi artık istense de istenmese de yapılması kaçınılmaz işlerin yankıları ve dedikodusu arasında Bedri'lerinkine hiç uymayan bir yaşam sürdürüyorlardı. Nuri çıkarını bir an için gözden uzak tutmayan, hesaplı, hasis eli açıklardandı. Bin tarakta bezi vardı. Gerici bir politikanın destekleyicisi ve yardakçısıydı. Dolabında kilitli, kimi hediye edilmiş, kimi gümrük kapılarından satın alınmış, ihraç malı rakıdan viskiye dek çeşitli içkilerini yerine ve adamına göre çıkarmasını, ikram etmesini bilirdi. Her şey ona göre. Öylesine hesaplar içindeydi ki akıl durur. Kişinin çıkar düşkünlüğünü, yağ çekilmekten hoşlanma duygusunu onun gibi kimse sömüremez, sömürmemiştir, diye düşünürdü Bedri. Remziye ise olayların çalkantısında vakit öldüren alığın biri. Ne var ki Remziye, kendi de farkında olmadan, sağ koluydu Nuri'nin. Sinirliydi. Bu yüzden yönetimi ve kimi işlerde kullanılması kolay olmuyordu. Bir vidaydı Remziye Nuri için, kendi yararına dönen dişliler arasında. Sıfırdan başlamıştı işe. Yokluk yavaş yavaş yerini bolluğa, bolluk giderek yerini zenginliğe bırakmıştı. Bir karınca sabrıyla biriktirmişti malını mülkünü. Yapılacak işin, akıntıya karşı değil akıntı yönünde kürek çekmek olduğunu daha ilk baştan anlamıştı. Çıkar dünyasıydı bu dünya. Öyleyse başkalarının çıkarına da saygı göstermesini bileceksin. Bu yağmada, komşunu tedirgin etmeden, komşunun payına el uzatmadan küpünü doldurmaya bak! Bu kafa ile yola çıkan kişi, aynı kafada ortaklar bulur kısa zamanda çevresinde, bir işbirliği kurulur. Uzak görüşlüysen, neyin kime dokunacağını, kimin ekmeğine yağ süreceğini önceden kestirebilirsen korkma! Bu düşüncelerin, bu duyguların toprağında boy veren yaşam, sonunda dallanıp budaklanınca verdiği gölgeyle içtenliğine de inandırmıştı Nurileri. Önce getirdikleri kaçak mallarla hiç

olmazsa yol parasını çıkardıkları Avrupa yolculukları giderek bir alışkanlık haline gelmiş, Volkswagen yerini Renault'ya, Renault Mercedes'e bırakmıştı. Remziye, her yıl yeni giysilerle dönüyordu İtalya'dan, Fransa'dan. Avrupa denilen kıtada ayak basmadık yer bırakmamışlardı. Başka bir etkisi vardı eş dost arasında, neyin nerden alınacağını, en iyi biçimde döviz bozdurmasını bilmenin, sonra bunlarla ilgili öyküler anlatmanın. Çıkar için yapılan yolculuklar ne yazık ki sonunda tadını yitirmiş, kimi ailelerde görüldüğü gibi daha yüksek bir düzeye, bir kültür araştırması düzeyine ulaşamamıştı. Louvres'un yerini bilmeyen Remziyeler Fransız *Boutique*'lerinin ve Alman *Kaufhof*'larının *rayon*'ları, katları, elektrikli merdivenleri, kahveleri, lokantalarıyla içli dışlı olmuşlardı. Avrupa dövizi üstüne bir bankacı kadar bilgileri vardı. Remziye oyun meraklısıydı ama briçe aklı yatmadığı, pokeri de kocası bırakmadığı için, iki üç yılda bir biçim değiştiren, küçük kentsoylunun oynadığı konken cinsinden kâğıt oyunları oynardı. Hiçbir zaman yükseğe kaçmazdı. Ona kalsa aşırılığa düşebilirdi ya, Nuri bilirdi karısını frenlemesini. Zaman zaman çok candan dostları olmuştu. Sonra günün birinde bunlar piyasadan çekilmiş, yerlerini yenileri almıştı. Çok insan geçmişti evlerinden. Biricik kızları Semra'yı, Adanalı bir yedek parçacıya vermişlerdi. Genç, yakışıklı bir delikanlı. Yüksek öğrenimini İngiltere'de yapmıştı. Ama kişi ne kadar yontulsa eski mayadan yine bir şeyler kalıyor. Boşuna, kenarın dilberi ne denli nazlı olsa nazenin olamaz, dememişler, onun gibi bu yakışıklı delikanlı da zaman zaman gösteriyordu cinsini cibilliyetini.

— Kız mutlu ya ona bak.

Damat yeni olanaklar getirmişti Nuri'ye. Nuri de ona yardım etmişti. Birbirlerini sevmeleri gerekirken pek anlaştıkları söylenemezdi. Yalnız Remziye toz kondurmazdı damadına.

Tuhaf bir düzendi bu. Nuri'yle Remziye'nin arası da ballı şekerli değildi. Kaç kez boşanmaya kalkmışlardı. Nuri'nin tutulma huyu vardı. Çok gül koklamıştı Remziye'nin üstüne. İlk zamanlar daha böylesine tüylü değilken bugün mal bile demeye insanın dili varmayacağı bir ev, üç beş kuruş gelir uğruna basıp tekmeyi ayrılamamıştı karısından. Çekilecek kadın değildi hani. Bedri'ye bakılırsa çok erdemleri vardı, sadıktı, namusluydu, pek dalavereci sayılmazdı ya, hırslı bir ailenin gelişme hızına ayak uyduracak

kadar da akıllı değildi. Nuri'ye gelince, bulunmaz bir Hint kumaşı sayılmazdı o da. Bütün yapma inceliğine karşın kabaydı karısına karşı. Dövdüğü de oluyordu, ağzını bozduğu da.

Bedri'ler, Çengelköy'de dolmuştan inip Nuri'lerin iskelenin kırk elli metre üstüne düşen yalılarının zilini çalınca türlü duygular içindeydiler. Filiz hiçbir zaman ısınamamıştı görümcesine. İstediği kadar, şekerim, canım, desin, el üstünde tutuyormuş görünsün, aşağılatıcı bir hava vardı davranışında.

— Ne kadar hoş tutmak istesen yaranılmıyor, ne desen alınıyor. Benim elimden fazlası gelmez. Elin besleme kızına dalkavukluk edemem.

Oysa sevginin varlığı elle tutulur, gözle görülür. Kişi istediği kadar seviyorum, desin, aradan o akım geçmedi mi nafile.

Bedri'ye gelince, yüz seksen derece tersiydi Remziye'nin. Beğenide, duyguda, insan anlayışında, değer yargılarında taban tabana ters düşen yönlerde gelişmiş iki insan. Birinin ak dediğine ötekinin kara dememesi şaşırtıcı olur.

Kapıyı Remziye açmış, doğru dürüst: "Hoş geldiniz!" bile demeden, gelenlerin içeri girmesi için yana çekilmiş, yol vermişti. Nevri dönerdi Bedri'nin bu yalıya her girişinde. Sözümona Batı konforuyla yerel beğeni kırılarak modern bir yalı yapılmak istenmiş. Oysa pahalı cinsinden tatsız tuzsuz bir beton yığını çıkmış ortaya. Ne bu dam, bu saçak, bizim damımız, saçağımız, ne bu orantılar bizim mimarlığımızın orantıları. Üstelik Nuri'nin tatsızlığı, Remziye'nin alıklığı da karışınca işin içine, akıl almaz süsler, biçimler çıkmış ortaya. Kapı tokmaklarını pirinç çam kozalaklarından yapmak kimin aklına gelir! Beyoğlu fotoğrafçılarının vitrinlerinde satılan, yaldız çerçeveli, tabelacı işi, bir, bir buçuk metrelik yağlıboya tablolar ayrı bir iğrençlik katmış duvarlara. Hele günbatımını anımsatsın diye salona vurulan o kırmızı boya! Nereden ele geçirildiği bilinmeyen, tavşanın suyunun suyu, tatlı su frengi biblolar, kilim nakışlarıyla yan yana düştü mü çek kuyruğunu! Bunlar Bedri'nin düşünceleri. Ama Filiz, her zaman bir görkem havası içine girmiştir bu yalıda. Yüksek tavan, en iyi cinsten famerit, vernikli gıcır gıcır lambri onu her zaman etkilemiştir. Banyonun genişliği, yeşil gri çiniler, en pahalısından gömme banyo, gürül gürül akacakmış gibi duran nikel musluklarda büyüleyici ve aşağılatıcı bir şey

var.
Bedri kafası havada, Filiz süklüm püklüm girmişlerdi deniz üstü oturma odasına. Bereket, Boğaz'ın suyu, güneşi, göğü karşınızda da, alçak masaların, etajerlerin, yanardöner, parlak plastik cilası, koltukların ağır kadifesi gözünüze batmıyor.
— Gördün mü başımıza gelenleri! dedi Remziye.
— Yaa, dedi Bedri. Çok canım sıkıldı.
Oysa canının filan sıkıldığı yok, az buçuk keyifli bile.
— Nasıl oldu? diye sordu Filiz.
Remziye'nin boyalı sarı saçlarının arasından kırçıl saç dipleri görünüyor, tırnaklarının yer yer boyası dökülmüş. Yüzünü buruşturdu. Yüzü bozuk çalıyor.
— Motorla yanaşmışlar yalıya, dipteki hizmetçi odasının pancurunu kırmışlar tornavida ile, babalarının evi gibi girmişler içeri.
Ellerini dizlerine dayayarak Filiz'le Bedri'ye doğru eğildi:
— Düpedüz bir hırsızlık değil bu, dedi.
— Ya ne? dedi Bedri.
— Anarşistlerin işi.
— Güldürme beni, dedi Bedri.
— Ortalık çok bozuk. Her kafadan bir ses çıkıyor. Büyük küçük kalmadı. Polis başka türlü söylüyor, konu komşu başka. Bir Selim vardı, Nuri'nin yanında çalışırdı, gözü pek bir şey, bir iki kez görmüşler buralarda. Ne işi var! Neden dolaşır! Anarşistlik değilse bile düpedüz mal düşmanlığı. Sokakta bulduk sanıyorlar parayı.
Filiz, Selim'in adı geçer geçmez yüreğinde bir korku ve daralma duydu. Dili damağı kurumuştu.
— Sen işi büyütüyorsun abla, dedi Bedri. Ne çalmışlar?
Neden Selim böyle şey yapmaz demiyor! Neden karşı çıkmıyor!
— Yükte hafif, pahada ağır ne varsa çalmışlar. İki acem seccadem vardı, götürdüler. Gümüşlerin yerinde yeller esiyor. Antika biblolar, sonra altın.
— Altının evde ne işi var!
— Altın önemli değil. Az bir şey. Ama insanın canı yanıyor. Topu topu on beş Cumhuriyet altını. Yükselecek dediler, aldım. Yükseliyordu da. Elbise dolabının üst rafında, şapkaların arasında bir kesede duruyordu.

Bankada bir kasaya koy, diyordu Nuri, koyamadım bir türlü, kaldı. Elleriyle koymuş gibi bulmuşlar yerini. İki antika tepsi, bir teyp, ufak tefek, ne bileyim, aklıma gelmiyor hepsi. En azından kırk elli bin liralık zarar. Buralarda böyle büyük soygun yapacak hırsız yok. Bu işin içinde başka işler var. Bir öç alma isteği de olabilir. Ben o yere batası çıfıttan kuşkulanıyorum. O yapmadıysa bile onun gibi birisi yaptı. Yapar bunlar! Yapmadılar mı?

— Bırak şimdi safsatayı, dedi Bedri, polis ne diyor?

— Polis biz ne dersek onu diyecek. Onun bir şey bildiği yok. Güya parmak izi almaya geldiler. Laf! Oraya buraya tozlar serptiler, sonunda, eldiven giymiş bunlar, parmak izi yok, deyip çıktılar işin içinden. Birinci şubeye haber verdi Nuri.

Filiz susuyor, Selim'i düşünüyor, alçak, açık pencereden Boğaz'a bakıyordu. Bir kum motoru, önce burnunu çıkararak göründü beş on metre açıktan. Çıplak ayağıyla yönetiyor yekeyi, ayakta, kıçta duran tayfa. Dizkapağına dek inen kirli bir dondan başka şey yok sırtında. Boğaz en olmadık zamanlarda giriyor yalılara. İleri geri bir sallantı içinde pencerenin sol başından kayboluyor motor. Sesi de gittikçe hafifleyerek uzaklaşıyor. Yine bir durgunluk başlıyor vakitte. Denize yaz sonlarında çöken pus gibi çakılıp kalmış zaman. Bir martının çığlığı duyuluyor. Boğaz'da yaşayanlar öylesine alışmışlardır ki bu sese duymazlar bile oysa şimdi kulak kabartıyor Filiz martının durgunluğu yırtmaya çalışan sesine. Eski giysileri, bahçe aletleri, anasının yamadığı pantolonlarla soyu sopu, sonra her gün biraz değişen yeni anıları, anlamsız yüzleriyle komşuları, bakkal, kasap, manav Rahmi, köpekli kadın, bütün öyküsüyle Nüvit, Madam Seta bir yumak halinde, içinin orasında, yerli yerinde. Açıkça duymuyor bunu Filiz, bilmiyor da. Sadece nahiye müdürünün yüzünü görür gibi oluyor bir ara. Yüzden çok bir martı çığlığı. Deminki martının sesi belki.

— Evde kimse yoktu, diyor Remziye. Modada bir ahbaplara gitmiştik. Şaban izinliydi. Her zaman bir yere gidilince yalıda ışık bırakılır. O gece de koridorun lambasını açık bıraktım. Fayda etmedi.

— Evde kimsenin olmadığını telefonla iskandil ediyorlarmış, diyor Bedri.

— Bunlar her şeyi yaparlar.

— Senin yalını ne diye soysun anarşistler! diyor Bedri.
— Bankaları neden soyuyorlar, çocukları neden kaçırıyorlar!
— Geçti o günler, o günler geride kaldı.
Remziye kalkıyor, bir Amerikan sigarası alıyor, cam bir sigara tablasının içinde duran paketten, yakıyor. Kırmızı cilası dökülmüş tırnak uçları çirkin bir kemik izlenimi bırakıyor Filiz'de. Bir ışık yansıması ama nerden! Aynalar içindeymiş gibi geliyor Filiz'e. Tedirginliği yenerek yüzeye, daha yüzeye çıkmaya çalışıyor. Zaman geçiyor. Uyku ile ve düşle beslenen zaman. Nitekim zamanla Çengelköy dolaylarında oturanlar bu soygun olayını başka başka anlatacaklar, yorumlayacaklar.
— Adamlarının izinli olduğu bir akşam, üç tiyatro bileti bulmuşlar sokak kapısının altından atılmış. Akıllarına bir şey gelmemiş, kalkıp gitmişler tiyatroya. Ne olduysa o gece olmuş.
— Kimlermiş o bileti atanlar?
— Kimler olacak, soyguncular.
İlginç görüntüler karışıyor öyküye:
— Kadın saçlarını iki örgü yapıyormuş aynanın karşısında. Soyguncunun biri de camdan gözetliyormuş o sırada. Beklemiş işini bitirmesini, atılmış üstüne, çaprazlama ağzından geçirerek saç örgülerini bağlamış ensesinden bağırmasın diye.
— Laf! Olacak şey değil!
— Biz sana olanı anlatıyoruz.
Bedri:
— Hırsızların girdiği pencereyi görebilir miyim? diye sordu.
Hep birlikte kalktılar, mermeri andıran siyah taş döşeli bir koridordan geçerek küçük bir odaya girdiler. Remziye'nin hizmetçi odası dediği odaydı bu. Oysa bir uşak hizmet ediyor Nurilere, hizmetçileri yok. Remziye, bu odaya bir hizmeti yakıştırdığı için hizmetçi diyor besbelli. Yanda, arkada, bahçeye bakıyor oda. Cam burada da açık, pancurlar da iki yana çengellenmiş, açık. Bahçenin yeşile boyalı demir çubuklara bağlanmış gülleri, sarı ve kırmızı güller, duvar dibindeki çingene pembesi sardunyalar görünüyor. Gerisi çimen. Yeni sulanmış. Güneş vurmuş üstlerine. Filiz başını camdan uzatıyor, Bedri de uzatıyor. Başka damların üstünden gökyüzü görünüyor. Remziye geride, Bedri'yle Filiz'e bakıyor.

Pancurlardan sağdakinin üç ara çıtası kırık. Bunları kırarak ulaşmışlar cama, sonra camı keserek espanyolete.

Denizden gelselerdi ön pencerelerden girerlerdi, diyor Bedri.

Bir saldırıya uğramanın ürküntüsünü duyuyor Filiz.

— O kadar söyledim Nuri'ye, pancur yerine demir parmaklık yaptıralım diye, dinlemedi beni, diyor Remziye. Yalıya pancur yakışırmış.

Bedri oynamaya başlıyor Filiz'e kalırsa. Şerlok Holmes rolünde şimdi. Pencerenin pervazlarına, espanyolete, duvara, parkeye bakıyor. Odadan çıkıyor, salona geçiyor. Remziye'yle Filiz izliyorlar Bedri'yi. Remziye'nin içinde, nerden neyi anlayacak, gibi bir duygu. Demek ki kardeşinin soygun konusunda bir şeyler düşündüğünü sanıyor. Oysa Bedri hiçbir şey düşünmüyor. Birden duruyor salonun ortasında:

— Biz gidelim, diyor, gazeteye yetişmem gerek. Benim yapabileceğim bir şey varsa, çekinme söyle! Elimden geleni yaparım.

Hiç sesini çıkarmıyor Remziye. Bu susuş anlamlı görünüyor Filiz'e. Bakışıyorlar iki kardeş.

Çengelköy iskelesine dek elli altmış adımlık yolu konuşmadan yürüyorlar Filiz'le Bedri. Ağaçlardan süzülen yaprak arası ışık ve gölgede sallanıyor düşünce, kaldırım taşlarına tökezliyor. İskele alanı sağlı sollu meyhane ve kahve. Çeşme. Yüz yıllık çınarların altındalar.

— Selim'i bugünlerde gördün mü? diye soruyor Bedri birdenbire.

— Görmedim.

Boğaz'ın kılıcı aralarında. Çeliği mor ve lacivert pırıltılı. Boğaz olmasa, bu su böyle yanıp sönmese bir kavga çıkabilir. Hiç gereği yokken:

— Ben senden de mutsuzum, diyor Bedri.

— Mutsuzluğun sözünü eden oldu mu şimdi!

— Bunu böylece bilesin! İpleri elimde tutmaktansa, o iplerin ucunda olmayı yeğlerdim, ama yapamam, ölürüm sonra.

Acıklı bir gülümseme dolaşıyor yüzünde:

— Ruhsal, diyor.

Deniz kıyısından çeşmeye doğru kayıyorlar. Yolun öbür yakasındaki balıkçıdan istavrit alıyor yaşlı bir kadın. Filiz, bir anlam veremiyor Bedri'nin söylediklerine. Ruhsal olan nedir! İpleri elinde tutmak ya da ucunda olmak mı? O ipleri göremiyor Filiz.

— Sen nenin sözünü ediyorsun kuzum?
— Sana çok ettim, diyor Bedri.
Bir an bir şimşek çakar gibi oluyor Filiz'in kafasında. O kısa aydınlıkta bir şeyler görüyor sanki. Ama çok geç, görünen görünmüyor artık.
— Yoksa, diyor, birine mi tutuldun yine? Sen birine tutulunca böyle abuk sabuk konuşursun.
Bedri'nin yüzündeki acılı gülümseme eksilmiyor, büyüyor, ağlayacak nerdeyse.
— Gücümü yitirmek istemem.
Yüzü birden değişiyor:
— Açık olmak isterim, diye ekliyor, sevgiden değil bu.
Filiz'i bırakıyor, iskeleye doğru yürüyor. Geri dönerek:
— Unutma bunları! diye bağırıyor.
Biliyor sanki Selim'le seviştiklerini, biliyor. Selim'le ilgili daha başka şeyler de biliyor. Yoksa ipleri mi çekiyor şimdi! Ne demek bütün bu tutarsız sözler! Filiz bir şaşkınlık içinde, toparlamaya çalışıyor kendini, terazide Selim'den yana basan ağırlık, Bedri'ye doğru kayıyor. Derken her şey eskisi gibi. Boğaz'ın kılıcı kınına girmiş, güneş suyun üstünde şaşırtıcı değil, çınarlar, çeşme, gündelik. Bedri iskele bekleme salonunun kapısında gözden silinince Filiz de yüz geri ediyor, karpuz sergilerini, balıkçıları seyrederek yürüyor, yürüyor köye doğru. Tam bir durgunluk içinde. Terliyor sadece. Buna terlemek denmez, bir ter boşanması bu. Apış arasındaki o zonklama eksik. "Oram da ıslanmış olmalı terle." Böyle terli yatsa Selim'le belki anlaşılmaz organlarının kuruluğu. Sonra birdenbire:"Beni deli etmek istiyor bu Bedri, diye düşünüyor, anlamsız sözlerden korktuğumu bilir." Bir savunma çemberi içine almak istiyor ruhunu. "Oynuyor yine, diyor, her duruma uyabilecek esnek bir tavır takınıyor. Bir şeyden haberi yok, ama kuşkulu." Sonra yeniden bir açıklık geliyor düşüncesine: "Kim bilir neler düşünüyordu da o anda öyle konuştu! Bu sözler bir düşüncenin sonu. Başlangıcı bilmeden sonu nasıl anlayabilirim!" Yürüdükçe bir mahzunluk sarıyor içini. Selim'le sevişmeye başladığı günden bu yana giderek artıyor mahzunluğu. Sevmekle mahzunluk eşdeğerde artık. Ya Remziye'nin Selim'den kuşkulanmasına ne demeli! insanın cebinden kırk elli bin liranın eksilmesi, demek aklını da alıyor başından. Aklı başında olsa, böyle

konuşmaz. İğrenç bir kadın bu. Para için her şeyi yapar, iftira eder. Adam öldürür, iftira ne ki! Hep bu para hırsı. Belki de bile bile böyle konuşuyor, kara çalmak için Selim'e. Bir kuyruk acısı mı var, nedir! Nuri'yle bir şeyler geçmiş aralarında Selim'in. Belki bu ağızlar Remziye'nin değil de Nuri'nin ağızları.

Bir bostanın önünden geçerken çitin önünde durdu, uzakta iki ağaç arasından görünen Boğaz'a baktı. Başını yola dönünce az ilerde yürüyen köpekli bir kadına ilişti gözü. Oydu, Fıtnat Hanım. Mahallenin sevgilisi, iyiliksever Fıtnat Hanım. Nüvit iyi tanıyordu bu Fıtnat Hanım'ı. Uzak bir akrabalık bile vardı aralarında. Babalarından kalmıştı, kız kardeşiyle birlikte oturdukları deniz gören geniş taraçalı kat. Yolunu değiştirmek istedi Filiz. Ama eve gitmesi için başka yol yok ki! Çaresiz yavaşladı. Katlanamıyordu bu kadına. Katlanamamaktan çok korkmak. Bir çocuk öğretmeninden nasıl korkarsa öyle korkuyordu Fıtnat Hanım'dan. Şimdi anlar gibi oluyordu Bedri'nin deminki sözlerini. İkili ilişkilerde Fıtnat Hanım ipleri elinde tutan takımındandı. Filiz ne denli bozuk çalarsa Fıtnat Hanım o denli rahattı Filiz'in önünde. Çekilmiş bir silah gibiydi zincirinden tuttuğu, pek de soylu olmayan kara, iri kaniş. Hanım üstten bakarken köpek Filiz'i koklamaya çalışırdı.

"İyiliksever bir hanım diyorlar," demişti de bir gün Filiz, kafayı iyice bulan, özle biçimi bir kezcik olsun yüzündeki anlamda ayarlayamayan Nüvit:

— Hadi canım, demişti, canavardır o hanımefendi bozuntusu. Bir de kardeşi vardır bunun, bundan beter. İkisi de evlendiler. Fıtnat Hanım bir hariciye memuruna vardı. Giyim kuşam, davranış, kusursuzdu adam görünüşte. Ne yazık ki erkek çıkmadı. İki kez yatabildiği söylenir karısıyla. Öbürü kara yağız bir doktora vardı. Doktor, altın dişli, bodur, hödüğün biri. Ama erkekti herifçioğlu, inmiyordu karının üstünden. Bir kıskançlıktır girdi Fıtnat Hanım'la kız kardeşinin arasına. Fıtnat Hanım berikinin erkekliğini kıskanıyordu, hemşire hanım ötekinin kibarlığını. Açıkça, bok dövüşüne vardırmadan öylesine ilerlettiler ki kıskançlığı can düşmanı kesildiler. Yakından gördüm, içki sofralarında izledim, hiçbir düşmanlık bunca keskinleşmemiştir. Keşke daha baştan dövüşselerdi de bu hınç bu denli olgunlaşmasaydı. Bok doludur o iki kız kardeşin içi. İyilikseverliğine

gelince, iyilik sevdiğinden filan değil, öyle bir tutum yakıştırmış kendine sürdürüp gider.

Fıtnat Hanım yirmi otuz metre ilerden köpeğini zincirinden tutmuş yürüyedursun, daha da yavaşlattı adımlarını Filiz. Bekârderesi'nin oralarda dağ yanındaki tarlalara vurmak geliyordu içinden. Kaldırım değiştirdi, soldaki meşe ağacının altından güneşe, sırttaki gecekondulara baktı, ama aklı hep Fıtnat Hanım'daydı. Ne Bedri ne Selim. Fıtnat Hanım kıvrımda gözden kaybolunca yeniden yola düzüldü. Az sonra yine gördü kadını. İlersindeydi. Salınarak yürüyor, daha çok köpeğin gidişine ayak uyduruyordu. Bu yavaş ilerleyiş bir süre sürdü. Yolun iyice genişlediği bir yerde, Filiz adımlarını açtı. Ters kaldırımdan rüzgâr gibi geçip gitmek istiyordu. Yüreği çarparak geçti de. Sırtından ve koltukaltlarından ter boşanıyordu. Sırılsıklam olmuştu eve geldiğinde.

Sokakta oynayan çocuklar görmediler annelerinin geldiğini. İçeri girer girmez bluzunu, etekliğini çıkardı, pabuçlarını attı ayağından. Salonda bir koltuğa bıraktı kendini. Uzattığı ayaklarını topuklarının üstüne dikmiş, ellerini ensesinde bağlamıştı. Öteki parmaklarından zorla ayırdığı başparmağına bakıyordu sol ayağının. Çirkin değildi ayakları, ama tırnak, deri ve et ne de olsa! Ölümü düşünmese de ölümün rüzgârıydı esen ve Filiz bu rüzgârı duyar gibi oldu ayaklarına bakarken. Terliyordu. Ne geçen yaz, ne de bundan önceki yazlar bunca terlememişti. Kalktı, perdeleri çekti, sırtında ne kaldıysa çıkardı. Kıçı yuvarlak, pürüzsüz ve beyazdı. Sırt çukuruna solgun bir ışık oturdu. Memeleri sarkıyordu. Çırılçıplak oluşundan utanıyor gibiydi. Suyu açtı duşun altına girdi. Sanki biri gözetliyormuş da ona güzel görünmek istiyormuş gibi iki eliyle kollarını çaprazlama kavrayarak memelerini alttan yukarı doğru kaydırdı. Başını arkaya verdi. Su ağzına ve burun deliklerine doluyor, iki omuz başından akıyordu. Filiz, suyun daha içerlere, daha derinlere girmesini istiyordu. Yüzeydi yıkanan, derinlik değil. İçinde bir mum alevi gibi uzayıp kısalıyordu Selim'e bağlı düşünce ve sudan etkilenmeden yanışını sürdürüp gidiyordu. Kurulanıp yeni çamaşırlar giyince bir rahatlama duydu. Dişlerini fırçaladı, saçlarını taradı, oturma odasına geçerek kanepenin önüne ilişti, uzun süre kıpırdamadan yere, ayaklarının ucuna baktı. "Çocuklar büyüyor, günler geçiyor ve bizler fire veriyoruz durmadan." Boğaz akıyordu

uzaklardan, yarı tanrı, ölümsüz Boğaz. Hoyrat görünüyordu Filiz'e, başka deniz görmediğinden. Yoksa uysaldı alabildiğine, ılımlı.

Böyle oturmakla işler yürümez, diye düşündü, saat on buçuğa geliyor. Kalkmalı, yemek hazırlamalı, çocukların karnını doyurmalı. Kalktı, çocukları çağırdı ve gündelik yaşamın çarkları yeniden dönmeye başladı.

O gece Bedri yemekte, soygunla ilgili değişik şeyler anlatıyordu. Kayıplarına daha çok ilgi çekmek için olacak Nuriler, politik bir çeşni vermek istemişlerdi soyguna. Kimse yutmamıştı. Bulanık suda balık avlamaktan hoşlanan kimi kimseler yine de telaşlanmış görünmüşler, anarşinin her an hortlayabileceği savına sarılarak tedbirli olmak gerektiğini söylemişlerdi. Her suça bir suçlu bulunması zorunlu olduğundan, asıl suçluları ilgililer arayadursun, şimdilik Selim'le iki arkadaşı üstünde durmayı uygun bulmuşlardı. Eyleme geçseler de geçmeseler de zehirlenmiş gençler vardı ve bunların ya kurtarılması ya da safdışı bırakılması için her ele geçen fırsattan yararlanılmasında ne sakınca olabilir, diye düşünülüyordu. Birilerinin ağzından Bedri anlatıyordu bunları. Kimlerle konuşmuştu! Bir bildiği var ki böyle uluorta anlatıyor. Bir sözden bin anlam çıkararak geliştiriyor düşüncesini ve işin içindeymiş gibi savlar atıyor ortaya, bu da tuhafına gidiyordu Filiz'in. Yoksa o da poliste mi çalışıyor gibi olmayacak bir kuşku düşüyordu içine. Ama kuşkusu çabucak eriyip gidiyordu. "Her şey yapar da bunu yapmaz!" Bedri laf arasında yine sormuştu:

— Bugünlerde Selim'i gördün mü?

— Buraya geldi ya bir iki kez, hepsi bu.

Bedri sinirli görünüyordu.

İmzası okunmayan övgülü bir hayranlık mektubunun Filiz'in eline geçmesi yine bugünlere rastlamaktaydı. Tek yanlı bir aşk mektubu da denilebilirdi buna. Yukarki konuşmadan birkaç gün sonra, bir sabah, yatağı düzeltmek için odaya girince, somyanın ayakucunda, yarısı sarkmış yorganın altında, yarısı ortada, üstü yırtılarak açılmış bir zarf bulmuştu Filiz. Zarfı eğilerek almış, üstünde yabancı ve ince bir el yazıyla Bedri'nin adını ve gazete adresini görünce içini açıp okumaktan kendini alamamıştı. Mektubu yazan kişi, ki bunun bir genç kadın ya da bir genç kız olduğu belliydi, bir roman denemesinden söz ediyor, Bedri'nin bunu okumak

zahmetine katlanacağını düşündükçe utandığını belirtiyordu. Duygulu, içten satırlar vardı mektupta. Ayrıca o genç kızın ya da kadının Bedri'yle buluştukları, birlikte hoş vakit geçirdikleri de anlaşılıyordu. Sevgiler sözcüğüyle bitiyordu mektup. İmza, Süheyla, Hümeyra, Hüveyda gibi bir şey, okunamıyordu.

Filiz mektubu okuyup bitirince, bunu buraya Bedri'nin isteyerek düşürdüğünü anlar gibi olmuştu. Bir aşk mektubunu bile bile düşürmenin anlamı üstünde önce uzun boylu durmamış, Bedri'nin yeni bir serüven peşinde koştuğunu düşünerek öfkelenmişti. Ama Selim'le ilişkisini anımsayınca, "Hakkım yok öfkelenmeye," diye geçirmişti içinden. Demek elindeydi öfkelenmek ya da öfkelenmemek. İyi etmişti Bedri bu mektubu buraya bile bile düşürmekle. İşte şimdi anlıyordu eski öfkelerinin pek de içten olmadığını. Ama Bedri'ye karşı ilgisiz olmadığını da anlıyordu. Hele mektubu yazana kızmaması için bir neden yoktu. Bedri çocuklarının babası, kocasıydı, Selim'se dostu, suçortağı, sevgilisi. Ne etse Selim silip süpüremezdi Bedri'yi yaşamından. Bunu da anlıyordu. Bedri'nin istediği belki de sadece bu gerçeğin anlaşılmasıydı. Ama yakıştıramıyordu Bedri'ye küçülmeyi. Hem Bedri'nin Selim'den haberi yok ki! Çok geçmeden düşüncesi işlemekten yoruldu ve Bedri'nin başka kadınlarca sevilen, hayranlık duyulan, birlikte tatlı dakikalar geçirilen bir erkek olduğu gerçeği bütün aydınlığıyla ortaya çıktı. "Bana ne!" gibilerden dudak bükmek istese de bu gerçeğin etkisine ister istemez giriyordu. Bir kurttu bu Bedri, ne yaptığını bilen biri.

— Hümeyra'nın roman denemesini nasıl buldunuz Bedri Bey? demişti Filiz gülümsemeye çalışarak, biraz da damdan düşer gibi.

Bedri büyük bir pişkinlikle:

— Hangi Hümeyra?diye sormuştu.

— Canım şu birlikte hoş vakitler geçirdiğiniz Hümeyra!

— Böyle birini tanımıyorum.

— Sana mektup yazan biri.

— Günde kırk kişi mektup yazıyor bana.

— Ama bu başka.

Mutfağa geçmişti Filiz. Bir işle uğraşıyormuş, bu konuya pek önem vermiyormuş gibi görünmek istemişti. Ama birden dengesini yitirerek:

— Utanmıyor musun! diye bağırmıştı.

Bedri her kıskanılışında katılarak gülerdi. Bu kez gülmedi, yüzüne bakmakla yetindi karısının. Hafifçe gülümsedi:

— Bırak çocukluğu! dedi.

Bedri'nin aşırılığa düşmeden, gerçeğin gerçek boyutları içinde kalabilmesi, bu soğukkanlılık şaşırtmıştı Filiz'i. İster istemez o da yüzüne bakakalmıştı kocasının. Oynuyor muydu?Oynuyorsa nasıl da biliyor oyunu, yaşamı ve ölçüyü!

Ama Filiz, Selim'le üçüncü buluşmasına giderken bu konuşmalar daha geçmemişti. Başka duygular içindeydi bu kez de. Öğleden sonra saat dörtte buluşacaklardı Selim'le o mahalle arası evde. Daha bir yakınlık duyuyordu şimdi Selim'e. Evden erken çıkmış, sakızağaçlarının altından geçerek iskeleye gelmişti. İskele gişesi daha kapalı. İskele dubalarına dışardan geçilmesini önlemek için iskele duvarına ortak bir noktadan yelpaze gibi çakılı ve yeşile boyalı sivri uçlu demirlerden birini sol eliyle tutarak hemen ayakucunda alçalan suya bakıyor, Selim'i, Selim'le sevişeceklerini düşünüyordu. Su rıhtım taşlarının altından hafifçe şıpırdıyordu. Fındık büyüklüğünde midyeler vardı taşlara tutunmuş. Asık suratlı, parmak kadar bir çurçur dolaşıyordu kumla su yüzeyi arasında. Arada bir hızlanıyor, tozumsu bir kırıntıya burnuyla vuruyordu. Az ötede Boğaz akıyor her günkü gibi. Bir martı hızla dalıyor, suya bir karış kadar gömüldükten sonra gagasında oynayan bir istavrit yavrusuyla havalanıyor, silkiniyordu havalanır havalanmaz. Karşı kıyıda kışlamsı yapılar, Ortaköy Camisi, sudaki güneş kıpırtısına denk bir ürperti içindeydi. Gökte tek bir bulut vardı, ak, akıntı boyunca süzülen. Dudak, diş, bacak, kol, göğüs, kısacası bir et düşü içindeydi Filiz. Bu düşü duygusallaştıramamıştı bir türlü. Duygu, etten ayrı bir düzeyde gelişiyor, giderek acıya, tükenmez özleme dönüşüyordu.

Filiz, elini demirden çekti, arkasını Boğaz'a dönerek, yalıların altındaki berber dükkânına, köşedeki kasaba doğru birkaç adım attı. Aşınmış sıcak taşları duyuyordu sandallarının altında. Bir adam türemişti yanıbaşında. Birden başını kaldırarak adamın yüzüne baktı. Tanımıyordu. Ne de olsa gizli ve yasak bir iş yapmanın suçluluğu içindeydi. Tanıdık birine rastlamaktan çekiniyordu. Bereket bu saatte pek kimse yoktu iskelede.

Sağdaki iskele kahvesine gözlerini çevirdi. Eski bir yalının yıllardan artakalmış kalıntısıydı bu kahve. Her geriye gidiş, her tarih en yüzey düşüncede bile zamanı yansıtarak bir üzünç yaratır. Kahvenin bel vermiş eski tarz saçaklarına, kat kat sürülmüş boyayla kıvrımları dolmuş oymalı pencere altlarına, sonradan çakılmış yama tahtalara hüzünle baktı. Bir kayıkhane vardı kahvenin altında. Bunu ilk kez görüyordu. O yana doğru giderek bakış açısına girmeyen bir yerde bir şey saklıymış da görmek istiyormuş gibi sarkarak aşağılara doğru başını uzattı. Bir yalı duvarı, bir yalı balkonu, damlar, eski rıhtım ve Boğaz. Martılar çığrışıyor, uzaktan denizi sıyırtarak yelkovankuşları geçiyordu.

Vapurun Çengelköy'den çıktığı görüldü. Geliş yönünde uzuyordu dumanı. Kaptan düdük çaldı uzun uzun. Filiz o yana bakarken Remziyelerin yalısını arandı, seçmeye çalıştı. Birdenbire Madam Seta'yı düşündü. Remziyelere son gidişlerinden sonra sık sık gitmek istemişti Madam Seta'ya. Remziye'nin yanında, iyilik, boynu büküklük simgesiydi Madam Seta, elinde sabah çayı, toprağa, böceklerine bakarken. Ev sahibi evden çıkarmış mıydı acaba! Oğlu, deli oğlu, kızı, köpekleri, kedileri Madam Seta'nın. Bunları uzun boylu düşünmemiş olacak ki vapur daha Çengelköy önlerinde. Yine daldı. Selim'i açıkça düşünüyor, ama onu aklından hiç çıkarmadığını, bir yerinde taşıdığını anlıyordu. Gelgeç düşüncenin ötesinde, günlük yaşama bitişik bir Selim vardı içine çakılı ve bir acı, bir utanç duygusu. Bu utanç duygusuydu zaman zaman öfkeye, hatta hatta hınca, nefrete dönüşen. Selim'den kurtulmak istemiyordu daha, ama o günün geleceğini biliyordu. Kolay değildi sevmek, sevgiyi derinlemesine duymak. Filiz bu duygudan bir mutluluk çıkarabilecek yaradılışta olmadığını anlıyordu. Acı, ona itilmesi, uzaklaştırılması gerekli bir umacı gibi görünüyordu. Madam Seta bambaşka davranabilir. "Saçma!" diye mırıldandı. Tam bu sırada vapuru gördü omuz başında, alttan bakılınca çok yüksekmiş gibi duran, bacası, küpeştesi, alt kamara camları, tente demirleri, can simitleriyle kara vapuru. Korktu. Şimdi iskeleyi yalayan dumanın kokusunu duyuyordu genzinde. Çabucak toparladı kendini. Bir bilet aldı, bekleme salonunun kapısı önünde duran iki üç yolcunun arkasına geçti. Tek yolcu bıraktı vapur, kapılar açıldı, bindiler.

Filiz yine kıç güvertede solda bir yere oturdu. Hemen hemen boştu vapur.

Bir delikanlının önce uzun saçlı sakallı başı, gövdesi, sonra ayakları göründü merdivende. Delikanlı bir göz atarak Filiz'e, salona geçti. Geçen buluşmanın yolculuğunu anımsıyordu Filiz, yol boyunca da anımsadı. O yolculuğun anıları bu yolculuğun izlenimlerine karışırken, Selim, Selim'le sevişmesi, Selim'in vücudu, yüzü, burnu, ağzı, dişleri gözünün önüne geliyordu. "Bir düş, bir görüntü hepsi bunların!" Bu bilincine iyice varamadığı kuşkudan olacak, üstüne beyaz yaldız vurulmuş demiri yokladı. Soğuktu demir ve sağlam, direncini duyuyordu elinin altında. Bedri olsa, sürekli bir metafizik kuşkudur yaşam, diyebilir. Yoksa buna benzer bir sözünü mü anımsıyordu onun. Hayır. Her insanda olan Filiz'de de vardı.

Az ilerde oturan yaşlı adamın kırışık ensesinden yalılara, yalılardan adamın ensesine kaydırıyordu gözlerini. Başka insanlar geçiyor yoldan, başka arabalar. Önlerinden gele geçe saçaklarını, boyalı boyasız yüzlerini bellediği yalılar hep birmiş gibi dursalar da değişen bir şey var. Gök başka, bulut başka, Boğaz başka bugün. Vapurun altında olduğunu biliyordu Boğaz'ın. Dibe doğru inen, indikçe derinleşen suyun üstündeydi. Balıklar geçiyordu altından. Kimi pervane sesinden uzaklaşırken, kimi uzakta, bu çalkantının kendine ulaşamayacağını bildiği için telaşsız yoluna gidiyordu, kimi yem bekliyordu pusuda, kimi kovuğunda dönüyor, kimi süzülüyordu. Birgün balıkçı tablalarına dizilecek şimdinin başıboş balıklarıydı bunlar. Yenenler, yenmeyenler. Midyeler, karidesler, istiridyeler, pavuryalar, yengeçler, denizsalyangozları, şeytanminareleri, denizanaları ve denizbitleri. Sazlar akıntı boyunca bükülüp dibe yaslanıyorlardı. Dip çalkantısından kopan yosunlar savruluyordu anaforda ve ak bir köpük kalıyordu vapurun ardında. Filiz, sevgilisiyle buluşmaya bu gizli yaşamın üstünden kayarak gittiğini biliyordu. Suyun içi, suyun içindeki zenginlik bir mırıltıyla her gün azar azar varlığını ona da duyurmuştu. Yaşamına karışmıştı bu su, rüzgârıyla, rengiyle sesiyle, balığı kuşu bulutuyla. Uyurken ve uyanıkken gördüğü düşlerin yapısında Boğaz'ın payı büyüktü.

Vapur Kuzguncuk'a yaklaşıyordu. Derken varıldı Kuzguncuk'a, yolcular indi, bindi ve Filiz kendini Üsküdar iskelesinin kapısında buldu. Ama Selim'i bulamadı o gün buluşma yerinde. Yüreği çarparak çıkmıştı yokuşu, yüreği çarparak uzanmıştı kapıya. Selim'in önceden açarak arkasında beklediği kapı açılmayınca telaşlanmış, sağına soluna bakmış, ne

yapacağını şaşırmıştı. Hemen anlamıştı Selim'in gelmediğini. Önce en kötü olasılık geldi aklına, bırakılmak. Deliye döndü. Yavaş yavaş olasılıkları düşünmeye başladı. Soygunu, Remziye'nin ve Bedri'nin söylediklerini düşündü. "Sakın tutuklamış olmasınlar!" Aklı, olabilecek ne varsa yokladı birer birer. Selim'i iyice tanımıyordu. "Bir erkek bir kadına bu oyunu oynayabilir mi! Sevmezse, değmez bulursa neden oynamasın!" Sıcak bir ter boşandı sırtından. Selim'in yokluğu demir bir külçe gibi çöktü içine. Çabuk toparladı kendini. "Gecikmiş olabilir. Trafik tıkanıklığından gelememiştir. Gelir nerdeyse."

Kapıdan uzaklaşarak yukarı yöneldi. Duvar yerine, kararmış tahta pervazlar çakılmıştı üst başına evin. Filiz merakla uzatıp başını baktı. Küçük bir bahçeydi burası, bakımsız bir bahçe. Evin bahçeye açılan tahta kapısının üstündeki çardaktan koruklar sarkıyordu. Az ilerde bir tulumba, birkaç fesleğen, kadifeçiçeği ve sardunya. Çardakla tulumba arasına aralıklı taşlar döşenmişti. Çardağın altı da taş döşeliydi, ama daha düzgün, daha özenli. Güneş batıya kaydığından bahçe yarı yarıya gölgedeydi. Filiz ilk kez bu evde yaşayanları düşündü. Selim'in bu konuda söylediklerini anımsamaya çalıştı. Her türlü düşünce bu küçük bahçeden yansıyan mutluluk izlenimleri içinde eriyip gidiyordu. Sonunda bu kısa mutluluk algılaması da bin kuşku ve kuruntunun içinde eriyip kayboldu. Yukarı doğru yürüdü. Vakit kazanmak istiyor, ikide bir saatine bakıyordu. Saat dördü çeyrek geçiyor. Her zaman böyle bir gecikme olabilir, telaşlanacak ne var! Döndü, bu sefer de eve doğru yürümeye başladı. Bereket dikkatini çekebileceği kimse yoktu ortalıkta.

Biri geliyordu karşıdan. Oydu, Selim, ta kendisi. Az daha koşup kollarına atılacaktı sevinçten. Tuttu kendini. Koşarcasına geliyordu Selim. Kapının önünde buluştuklarında:

— Sorma, dedi, başıma gelenleri!

— Kötü bir şey mi oldu? Çok merak ettim.

— Anlatırım, dedi Selim.

Anahtarı çıkararak kapıyı açtı. İlk adımda alabildiğine karanlık ve serindi taşlık. Kapıyı kapar kapamaz Filiz'i belinden tutarak dudaklarını aradı. Islaktı, yüzü, göğsü, koltukaltları. Filiz'inse sırtından boşanıyordu ter. Bir buğu yükseliyordu ikisinden de insan kokusuyla karışık. Dört günlük bir

özlemden sonra işte ilk dokunma, ilk sarılma, ilk soluk yüzde ve işte gözler karanlığa alıştıkça beliren yer taşları, duvarlar ve merdiven. Yukarı çıkar çıkmaz sanki uzun bir ayrılıktan sonra kavuşmuşlar gibi, yatağa uzanmadan Selim pantolununu sıyırdı, telaşlı, yatağın kenarında yattı Filiz'le. Filiz uyandı uyanacak. Bir gevşeme vardı kaslarında. Selim'in bu kez terden biraz da kayarak, ama yine de zorla girişi vücuduna ruhunu doyulmaz bir hazla doldurdu. Ağız ağıza gelmişlerdi, Filiz'in şimdiye dek ayak basmadığı doruk noktasına. Sonra yan yana, sırtüstü uzandılar.

— Seni çok özlemişim, dedi Filiz.

Yerli yerine oturmuyordu sözcükler. Özlemden çok, başka bir şey, bir bunalımı anlatmak istiyordu aslında, bir çaresizliği. Bir çalkantıda bocalamıştı, bir batık gemiden denize dökülmüş gibi. Selim'di kıyı, ya da ona uzanacak el. Ondan uzak günleri ona doğru, ona dönük geçmişti. İşte şimdi yanındaydı Selim. Ama çalkantı ve bunalım durulmamıştı.

— Ben de, dedi Selim.

Önce anlamadı Filiz. Yoksa o da bir bunalım içinde miydi! Onun da günleri Filiz'inkine benzer mi geçmişti? "Benim çektiklerimi o çekmiyor, o kendi havasında!"

— Niçin geciktin? Türlü şeyler geldi aklıma. Soygundan haberin var mı?

— Var.

Filiz başını yana çevirdi, Selim'e baktı. Selim'in yüzü bütün gerginliğine karşın yine de yastığa doğru çekilmişti. Kıpırdamadan tavana bakıyordu.

— Açıkça bir şey anlayamadım, dedi Selim. Yirmi dört saat karakolda, yirmi dört saat de Emniyet'te kaldım. Başka şeylerden söz ettiler, uslu durmamı öğütlediler. Dolaştılar soygun konusu çevresinde, ama girmediler işin içine. Sen nerden duydun benim bu işle ilgim olduğunu?

Gözleri büyümüştü bunları söylerken. Belli ki çok önem veriyordu Filiz'in ağzından çıkacak sözlere. Ama niçin!

— Remziyeler senden kuşkulandıklarını söylediler.

Selim iyice anlamıyor ya da anlamaz görünüyordu. Daha çok konuşmasını istiyordu Filiz'in. Genç kadın yalıya gidişlerini, Remziye'nin sözlerini anlatınca:

— Bedri Bey ne dedi, diye sordu.

Bedri gülmüştü, olmaz böyle şey demişti, ama Filiz Bedri'nin, olmaz

böyle şey, derken takındığı tavrı düşünüyordu. Gözünün önünden geçiyordu o günkü Bedri'nin duruşu, gülüşü, bakışı. Canı sıkılmamıştı sanki bu çamurun Selim'e sürülmek istenmesine.

— İnanmadı böyle bir şey olacağına. Ama ertesi gün o da ağzında anlaşılmaz şeyler geveledi durdu. Çok korktum.

— Artık alıştık, dedi Selim, kırk sekiz saat içeri alacakları varmış, aldılar. Soygun moygun bahane.

Filiz başını çevirerek bir an düşündü, sonra yine Selim'e döndü gülerek!

— Yoksa, dedi, sen de onlardan mısın?

Bu kez Selim yüzünü Filiz'e çevirdi.

— Bak, dedi, bu bir yanıltmacadır. Kimsenin kimseden olduğu yok.

Bu gerçeğin kendisi miydi, yoksa bir şeyler mi gizliyordu Selim! Boşunaydı kurcalamak. Hem kurcalamak için kimi ipuçları gerekli değil miydi? En ufak bir ışık görünmüyordu birdenbire aralarına giren karanlıkta. Gel gelelim her karanlık bir şeyler düşündürür. O da ne olduğunu kestiremediği koyuluklar, karaltılar, kıpırtılar görüyordu bu karanlığa baktıkça. Bir huzursuzluğa kaydığını anlıyordu. İstese de sevdiği adama ulaşamamak, bir yastıkta yatsa da yanında olamamak! Selim doğrulmuş, Filiz'in üstüne eğilmişti.

— Soygunla benim ilgim olabileceğini aklına getirme!

Filiz'i soymaya başlamıştı. Az sonra ikisi de çıplaktılar. Yüz yüze sarılmışlardı. Hafiften, anlamsız gibi görünen, kesik sözler söylerken yüzlerinde soluklarını duyuyorlardı. Değişik kokular çıkıyordu çıplak vücutlarından. Bu kokular birine dişiliği, öbürüne erkekliği duyuruyordu. Ağızları temizdi ikisinin de. Hiçbir engel yoktu öpüşmeye, almaya içteki ateşi. Sevişmedeki bu gidiş bir yandan mutluluk verirken, bir yandan umutsuzluğu ve bunalımı getiriyordu Filiz'e. Başka bir alandı bu, ama sevgiydi yine.

Gözlerini yumdu. Selim'in uyandığını, yeniden sevişmek isteyeceğini anlıyordu. Oysa umutsuzluk ve bunalım sözleriyle anlatmaya çalıştığımız edilgen duygusu gittikçe büyüyordu. Ağlamak geliyordu içinden. Ağladı da. Selim'in yaş ve tuz içindeydi ağzı. İlk kez iniltilerle, hafif çığlıklarla bitirdi sevişmeyi.

Sırtüstü döndüklerinde yorgundular. Selim terlemiş, Filiz'inse derisi buz

kesilmişti. Selim boşalmadan sonraki yalnızlığı duyuyor, Filiz konuşmak, bir şeyler söylemek istiyordu.

— Niçin geciktin bugün? diye sordu.

Sultanahmet'ten binmişti dolmuşa, Alayköşkü'nün önünde stop etmişti araba. Bir çeyrek uğraştıktan sonra götüremeyeceğini söylemişti şoför. Çaresiz başka bir dolmuşa binmişti. Vapuru kaçırmıştı bu sefer de.

Durdu.

— Bir gün, dedi, elimde olmayan nedenlerle hiç gelmezsem buluşmaya beni sakın kınama!

Yine o karanlık girmişti aralarına. Ama bu kez daha belirgindi karanlığın içindeki kıpırtılar. Yine o ulaşamamanın, kavuşamamanın acısı.

— Bana açıkça söylemeyecek misin benden koparsan?

— Senden kopmam. Ne var ki elimde olmayabilir.

Doğrularak döndü Filiz'e.

— Bırakalım bunları, dedi. Ev sahipleri haftaya dönüyorlarmış. Belki bir kez daha buluşabiliriz burada.

— Bir yer buluruz nasıl olsa, dedi Filiz.

— Nasıl!

— Senin oturduğun yere gelirim.

Oysa Selim'in nerede oturduğunu bile doğru dürüst bilmiyordu. Beş arkadaş, çerden çöpten bir oda tutmuşlardı Sultanahmet'in arka sokaklarından birinde.

— Bakarız çaresine nasıl olsa!

İçini çekti:

— Gazeteyi ayarlamak da her zaman kolay olmuyor.

Bu kez Filiz düşünmek istemiyordu geleceği. Hem gelecekleri yoktu ki! İlişkileri sürdüğü kadar sürecek, sonra birden bitiverecekti. Nice derde, sıkıntıya göğüs germişlerdi, katlanmışlardı, buna da katlanacaklardı.

Köydeki bodrum katı geçti gözünün önünden Filiz'in. Bir düş gibi oturma odası, mutfak, eşyalar. Güneş çoktan çekilmiş. Evin içi karanlık. Çocuklar sokakta oynuyorlar ve az ötede Marmara'ya doğru akan Boğaz. Bir derisi olabileceğini düşünür gibi oldu Boğaz'ın. Pul puldu bu derinin üstü. Bir törpü izlenimi uyanıyordu içinde. Yoksa uykuya mı kayıyor! Yalnızlık, bir kalabalığın rüzgârında başıboş bağırarak ve duvarlara

çarparak yalpalaya yalpalaya iniyor. Nereye? Kimden öte, kimin için ki insanların yürüyüşü daha hızlı şimdi, eski filmlerdeki gibi. İskender, Kemal, kör hafız, balıkçıllar gibi dizilmişler Boğaz'ın kıyısına. Gün batıyor, takalar, vapurlar dolanıyor birbirine, dumanların gecesinde boğmak için güneşi.

— Anlayamadığım bir şey var, dedi Filiz, neden seni bulaştırmak istesinler bu işe?

— Hangi işe?

— Soyguna.

— Orasını bilemem, dedi Selim. Açıkça böyle bir sav da yok ortada.

— Remziye birkaç kez çevrede görüldüğünü söyledi.

— Size geldim ya!

— Çengelköy'e hiç gitmedin mi?

— O badana günü Çengelköy'e kadar uzandım. Ordan bindim vapura.

Gülmeye başladı.

— Durma üstünde, dedi, üstünde durulacak şey değil! Adi bir hırsızlık bu. Benim hırsız olabileceğimi düşünebilir misin?

Filiz de güldü.

— Attı Remziye, dedi, öfkesinden. Belki polisi dürtüklemek için, daha iyi arasınlar diye.

Selim'in küçülmüş erkekliğine doğru gidiyordu eli. Bu sertliğini yitirmiş organı öylece tutmak istiyor ama çekiniyordu. Selim az daha yaklaşınca, orası kendiliğinden geldi eline. Tuttu, hafifçe tırnağını batırdı. Oğlan kıpırdamıyordu. Belki sadece canını acıtmak için, belki daha karışık bir nedenle daha da batırdı tırnağını.

— Yapma, dedi Selim.

O zaman Filiz, bir kez daha uyandırmak için Selim'i, döndü, kadınlığı uyanmışçasına sokuldu. Tuhafına gidiyordu dişinin erkekte uyandırdığı istek. İkinci sevişmeleri biterken Selim'in inilti ve çığlıkları tam anlamıyla onu inandırmamıştı. Yapmacık sanmıştı bunu. Çünkü yükselişi sevişmede ve boşalmayı hiçbir zaman kendinde duymamıştı. Selim bu istekli sokuluştan hoşlanmış görünmedi. Bir kez daha:

— Yapma! dedi.

— Niçin?

— Öyle!

— Bir daha yapamaz mısın?
— Gerçekten istersen, evet.
— Ne biliyorsun gerçekten istemediğimi?
Bir düşmanlık başlıyor gibiydi aralarında. Filiz küsmüşçesine uzaklaştı, sırtüstü döndü. Oğlan kıpırdamadı. Sevişmenin nasıl yükseliş noktaları varsa düşüş noktaları da vardı. Bir pişmanlık duygusu geçti içinden Filiz'in. Ama uzun sürmedi. Saatine baktı. Beş buçuk.
Bir saatten çok bir zaman kaşla göz arasında geçivermişti. Filiz susuyor, konuşacak bir şey bulamıyordu.
— Ne susuyorsun, anlatsana, dedi.
— Anlatacak bir şey yok, dedi Selim.
Selim'in bir kalenin içinde sağlamca oturduğunu ve onu yerli yerinden kıpırdatmanın olanaksızlığını bir kez daha anlar gibi oluyordu. Bunu sevmişti onda, oysa şimdi buna karşı çıkmaya yelteniyordu.
— İstesen bir şeyler anlatırsın.
Sesini çıkarmıyordu Selim. İşte o zaman ikinci bir ağlama krizine kaptırdı kendini. Bu kez içten, hafif hafif ağlıyordu.
— Çok mutsuzum!
— Ağlama, dedi Selim tatlılıkla.
Döndü, genç kadını okşamaya ve öpmeye başladı. Bir erkek gibi değil, bir dost gibi okşuyor öpüyor, ama bir yandan da uyandığı görülüyordu. Sonra hoyratça olmayan bir yaklaşmayla sevişmeye başladı Filiz'le. Ama yarı yolda durdu. Kollarıyla belini kavramıştı kızın, kıpırdamıyordu.
— Seni seviyorum, dedi.
Selim'in vücudunu içinde duymasına karşın, Filiz de kıpırdamadan öylece duruyordu. Karşılıklı bir dirence girmiş gibiydiler. Bir tartışma, bir tokuşmaydı sanki bu. Erkek ve kadın, ikisi de bekliyordu. Sonunda Filiz:
— Yapsana! dedi.
— Seni bekliyorum, dedi Selim.
Kadının da payı vardı sevişmede. Filiz bu payı ortaya koyamıyordu. Bir hamle yapmak isteği uyandı içinde. O da kollarıyla sırtından kavradı Selim'i. Ne olduysa, nasıl olduysa oldu, dişiliğini duydu sanki. Selim de bunu anlamışçasına harekete geçti. Uzun bir sevişmenin sonunda, terden yapış yapış, sırtüstü yattıklarında, gözlerinde bir parıltı vardı ikisinin de.

Filiz aşkı daha gereği gibi tatmamış, ama epeyce yol almıştı.
— Mutlu musun? diye sordu Selim.
Filiz, evet der gibi başını salladı.
— İçimde bir korku var, dedi.
Selim susuyordu.
— Bana karını anlatsana, diye ekledi Filiz. İnan ki sevebilirim onu.
— Karım iyidir, dedi Selim. Çok kahrımı çekti. Köyden yetişme bir kadın. Yiğit, çalışkan, iyi yürekli.
— Seviyorsun onu, değil mi?
Pişman oluvermişti sorduğuna.
— Ben kocanı sevip sevmediğini sana soruyor muyum!
— Biliyorsun.
— Hiçbir şey bilmiyorum.
— Yine de bilme, dedi Filiz.
Sözlerinin etkisini görmek ister gibi Selim'e döndü yüzünü. El ele tutuşmuşlardı, arka üstü, aralarında, bir yere gidiyorlarmış gibi birlikte. İki çıplak insan.
Selim'in hiç belli olmuyordu tepkisi.
— Kocanla arana girmek istemem, dedi.
Nasıl olsa evlenemezlerdi. İkisi de biliyordu bunu.
— İstersen bu işi burada kesip atalım, dedi Filiz. Burada bitsin, yoksa acı çekeceğiz.
— Hemen ayrılırsak çok acı çekmez miyiz! dedi Selim.
Filiz saatine baktı, altı olmuş. Bu kez birlikte çıktılar evden. Uzun süre sevişmek, sarmaş dolaş yatmak yormuştu ikisini de. Ayakta sallanıyorlardı yürürken. Boş veriyorlardı artık birlikte görünmeye.
Üsküdar'a yaklaşırken ayrıldılar. Selim başka yollardan inecekti iskeleye. Dönüp dönüp baktılar birbirlerine.
Filiz heyecanla girmişti eve. Bir şeyler olabilir beklenmedik, Bedri erken gelebilir, çocuklar düşer yaralanır, bin türlü hali var dünyanın. Neyse ki bıraktığı gibi buldu evi. Çocuklar annelerini görünce koşuştular. Bedri daha gelmemiş. Kazasız belasız dönüyordu her günkü yaşam. Sermet'in karnı acıkmış ekmek istiyordu.
— Sonra akşama yemek yiyemezsin, dedi Filiz, tıkanırsın.

— Olsun anne, ölüyorum açlıktan.

Oğlana bir dilim ekmek kesti mutfakta. Yonca bacaklarının arasında dolaşıyor. Muhtar buzdolabını açmış, soğuk su çıkarıyor. Bulaşık yıkadığı musluğun üstündeki tabaklıkta duran Serkisof marka saat durmuş. Saatin durmasından nedense hiç hoşlanmıyor, bir korku dalgası geçiyor içinden. Hemen alıyor eline, kuruyor, kendi saatine göre ayarlıyor. Yediye yedi var. Bedri nerdeyse gelir. Bugünlerde erken çıkıyor gazeteden. Bir telaş var ki içinde, anlatılmaz. Bedri gelse, bir şeyden kuşkulanmasa, bakmasa yüzüne öyle dik dik, yaşam sürüp gitse! Dolaşıyor odanın içinde, ortalığı topluyor. Saksılar susuz kalmış, saksıları taşıyıp suluyor mutfakta. Sevişmenin mahmurluğu hâlâ üstünde. Havalar yaz, günler uzun, akşam olmak bilmiyor. Dışarda bir rüzgâr başladı az önce. Boğaz kudurmuştur şimdi, köpürerek akıyordur. Akşam olmasını, gece olmasını, günün bitmesini istiyor, tedirginlik bundan. Derken Bedri geliyor. Bedri'nin anahtarı kapının kilidinde dönerken yüreği çarpmaya başlıyor Filiz'in. Selim'le yattığı sanki yüzünde yazılı. Çocuklar babalarını karşılamak için hole koşuyorlar. Avuç içi gibi bir yer zaten. Filiz geride duruyor. Deminki sevişme bir düştü, şimdiki yaşam gerçek.

Bedri, ayakları dışardaki paspasta, başı ve gövdesiyle içeri uzanıyor. Sağ eliyle açtığı kapının tokmağını tutuyor, sol elinde çantası, hâlâ ayaklarını siliyordu. Gözlerini karşılayıcıları üstünde gezdirdi. Filiz'in yüreği ağzına gelmişti. Bedri girdi içeri, üzgün bir tavırla Filiz'e baktı.

— Haberler kötü, dedi, ne olmuş biliyor musun?

— Merak ettim, çabuk söyle!

Bedri baklayı ağzından hemen çıkarmadı. Arkasında çocuklar ve Filiz odaya yürüdü. İrileşmiş gibiydi gözleri. Çantasını bir iskemleye bırakırken, birdenbire geriye döndü, ne çok yüksek, ne çok alçak, orta karar bir sesle:

— Nüvit öldü, dedi.

— Turp gibi adam nasıl ölür!

— Üç gün olmuş öleli, hatta dört gün. Biliyorsun dağ başında yaşıyordu. Komşu filan var, ama seyrek. Bakkal kuşkulanmış önce, üst üste üç gün rakı almadığını görünce. O ona, bu buna derken anlaşılmış zavallının üç gün önce öldüğü. Gitmişler evine bekçi filan, çalmışlar kapıyı, bakmışlar kapı duvar, kırıp girmişler içeri. Bir de ne görsünler, boylu boyunca yatıyor

minderde. Ne tuhaf, Filiz rahatlamıştı. Bedri kuşkulanmıyor demek. Sonra, doğrusu pek üzülmemişti Nüvit'in ölümüne. Şaşırmıştı. Şaşırılmayacak şey değil.

— Kaç yaşındaydı, biliyor musun? diye sordu.

— Kırk iki yaşındaymış.

Ellerini yıkamak için banyoya geçti. Sermet'le Muhtar ölümün ne biçim bir şey olduğunu düşünedursunlar, Bedri, hem ellerini yıkıyor, hem aralık bıraktığı kapının boşluğundan başını oturma odasına çevirerek:

— Yalnız, diye bağırıyor, eceliyle öldüğü sanılmıyor. İntihar etmiş olması olasılığı çok kuvvetli.

Filiz'in şaşkınlığı az daha artmıştı.

— İntihar etmesi için bir neden var mı?

Bedri ellerini kurulayarak içeri girdi, gözlerini iyice açtı, tam bir oyuncu tavrıyla:

— Sevda yüzünden diyenler var, dedi.

— Sevdadan intihar edilir mi!

Bedri sağ elinin işaretparmağını havaya kaldırdı.

— Kişide ruhsal bir dengesizlik olup da buna bir de sevda eklendi mi edilebilir. Ama bana kalırsa çok daha derinde bu intiharın nedenleri, intiharsa şayet. Otopsi raporundan anlaşılacak her şey. Bugün otopsi yapılmış, ama sonuç belli değil. İntihar ettiyse toplumla ve kendi kendisiyle bağdaşamamaktan intihar etti. Gülseren'le ilişkisinin kopmuş olmasından değil. Tuhaf bir ilişkiydi bu. Önce yüzde yüz platonikti. Nüvit'in erkek olabileceğini sanmam. Büyütmüştü gözünde alabildiğine Gülseren'i. Gülseren de kim! Az buçuk mürekkep yalamış orospunun biri. Nüvit'in kendisine âşık olmasından ve bunu sağa sola yaymasından hoşlanıyordu. Önüne gelenle de yatıyordu. Bu tip kadınlar kendilerine âşık olan erkeğe, ne denli cömert olsalar, karşılık vermezler. Çünkü böyle bir öküz bir daha geçmez ellerine.

— Ölmüş adama öküz denmez, dedi Filiz.

— Laf gelişi, dedi Bedri ve koltuğa attı kendini. Sonra havluyu uzatarak, şunu banyodaki çivisine asıver, dedi Sermet'e.

Sermet bir ödevi yerine getirircesine havluyu aldı babasının elinden, götürüp banyodaki yerine astı. Bedri bir söylev çekiyormuş gibi dura dura:

— Hep, diye söylendi, uyumsuzluğun etkileri, geri kalmışlığı toplumun. Tanzimattan bu yana toplum yerli yerinde sayarken, kökü dışarda, daha doğrusu köksüz birtakım aydınlar yetişti. Anlıyorum, başka türlü de olamazdı. Olması gerekliydi. Egemen çevreler ilkin kullanıyorlardı bu adamları, gün geldi kullanmaz oldular. Düşünen, duyan, çelişkiler içinde, aylak, uyumsuz bir sürü adam. Parasız pulsuz takımı, *bohème*'i İstanbul'un. İntihar etmesin de ne yapsın! Ziyan olmuş bir yaşam, güme gitmiş bir ömür, laçka bir makinede bir türlü yerli yerine oturmayan çarklar, vidalar.

Durdu. Filiz'e dönerek:

— Bir gün hiç unutmam, dedi, Tanrısız bir toplumda yaşıyoruz demişti bana. Sen Tanrı'ya inanmazsın demiştim. İnanmam, demişti. Öyleyse? diye sormuştum. Tanrı'nın iki niteliğine İyi'ye ve Güzel'e inanırım, demişti. Oysa Tanrı'ya inanır geçinen en koyu Müslüman bile İyi'yi ve Güzel'i bu geri kalmış toplumda artık bilmiyor.

Bir daha durdu, gözlerini kırpıştırdı, o söylev edasını bırakarak yeniden Filiz'e baktı:

— Sen ne diyorsun bu işe,dedi.

Filiz:

— İnsan bir sürü laf yüzünden intihar etmez, diye yanıtladı bu soruyu.

Bedri'nin yüzünden bir keder dalgası geçti.

— En doğruyu galiba sen söyledin, dedi. Bizler, şu düşünür geçinenler, hep bir genelleme içinde kalıyoruz. Bu genelleme kişilik ayrıntılarını kapsamıyor. Doğru, çok özel bir nedenle intihar etmiş olabilir.

— Bunu insanın kendinden başkası bilmez, dedi Filiz.

— Belki kendi bile bilmez.

— Ne zaman kalkıyor cenazesi?

— Yarın, dedi Bedri. Şimdi nerde biliyor musun? İki yüz metre ötemizde. Yalıdaki camide, musalla taşının üstünde. Evine götürmemişler kimsesi olmadığı için, camiye bırakmışlar. Geceyi orada geçirecek.

Çevresine bakındı. Çocuklar odalarına gitmişti. Yalnızdılar. Filiz'e doğru eğildi, başparmağıyla işaretparmağının ucunu göstererek:

— Şu kadarcıkmış pipisi, dedi.

Filiz sarsıldı. Hiç beklemiyordu bunu.

— Nerden biliyorsun? diye sordu. Hem ne önemi var!

Bedri böyle bir ayrıntının üstünde durduğuna pişman olmamış göründü.
— Otopside bulunan bir doktor arkadaş söyledi, dedi.
— Ölülere bile saygı kalmadı, dedi Filiz. Oraları buraları meydanda. Ne biçim doktormuş o!
Sarsıntı bunalıma dönüşüyordu. Aşktaki duyumsuzluğuyla Nüvit'in pipisi arasında bir ilinti varmış gibi geliyordu ona. Çirkindi, çirkin, çirkin! Gözleri büyüdü.
— Çirkin! diye bağırdı.
— Ben de biliyorum, çirkin ama...
— Pislik! diye ekledi.
Bedri'nin söylevinden artakalan sözler uğulduyordu kulaklarında. Tanrısız bir toplumda yaşıyoruz, demişti Nüvit. Demek Tanrı'ya inanmıyorum dese de inanıyordu. Oysa Madam Seta hem inanıyor hem inandığını biliyordu. Niçin bir daha gelmemişti Madam Seta! Neden o Madam Seta'ya gitmemişti! Böcekler, demişti Madam Seta, Tanrı onlara bir sevgi vermese birbirlerine yanaşmak istemezler. Bunu cinsel bir içgüdü olarak anlamıştı Filiz. Oysa şimdi Madam Seta'yı özlerken sevginin başka bir şey olabileceğini düşünüyordu. Bambaşka bir şey de olabilirdi sevgi.
— Sevmek! diye kekeledi.
— Söyle! dedi Bedri.
Filiz bir uykudan kalkmış gibiydi.
— Neyi?diye sordu.
— Sevdiğini.
Yoksa sayıklamış mıydı! Bilmeyerek ağzından bir şey mi kaçırmıştı Selim'le ilgili! Kendini toparlamak istiyor, ama toparlanamıyordu.
— Bırak beni! diyebildi.
Bedri üstelemedi. Bir kitap çekti kitap rafından, karıştırmaya başladı. Uzun süre sessizlik oldu. Çocuklar odalarında vakit geçiriyorlar. Sermet kartondan abajur yapmak sevdasına kapıldı son günlerde, abajur yapıyor. Muhtar Red Kid okuyor. Yonca'nın Pertev'inkine benzer bir kamyoneti var ufak, ağzıyla motor taklidi yaparak onu sürüyor. Vakit ilerledi. Dışarda rüzgâr durdu. Bedri bir rakı koymuş kendisine, yudumluyor. Bir yandan gözleri kitapta. Filiz, küçük pipisiyle şarıl şarıl akan Boğaz kıyısında bir musalla taşında geceleyecek Nüvit'in ölüsünü düşünüyor. Sonra korkuyor

düşündüğüne, tedirgin. Çünkü hep Selim var her düşüncenin ardında.

Kapı çalındı. Hemen fırladı yerinden Filiz.

Kapıda Pertev. Utanarak:

— Yemekten sonra annemle babam size gelecekler, diyor.

— Bak Bedri! Murat Beyler bize geleceklermiş bu akşam.

Tuhaf çıkıyor sesi. Bedri içerden:

— Buyursunlar, diye bağırıyor, yüzünü buruşturarak.

— Bekleriz, diyor Filiz, buyursunlar.

Hemen sofrayı kuruyor. Bedri kadehin dibinde kalan rakıyı diktikten sonra sofranın başına geçiyor. Kitap okumaktan gözleri kızarmış. Gözlerini ovuşturuyor.

Yemek bitince oğlanlar açık hava sinemasına gitmek için izin istiyorlar. Bedri huysuzlanıyor önce ama sonunda razı oluyor. Koca çocuklar ne de olsa! Tek başlarına gidebilirler sinemaya. Bedri, çocukların serbest büyütülmesinden yana çıkmıştır her zaman.

Muratlar iç açıcı insanlar değil. Ege kıyı sitesindeki evlerini, ora dedikodularını anlatıyorlar uzun uzun. Murat, işin dalavere yanını görmezlikten geliyor, Lebibe veryansın ediyor. Yine de memnun. Salih Çivici adlı bir adamın önayak olmasıyla girmişler bu siteye. Salih Çivici yaman biri, kıç bacağı şeytanın. Bir gece bir plan tasarlamış kafasında, bir yiyim planı, şimdi bir sürü insan sebepleniyor, bir sürü insan mal sahibi oluyor, bir site yükseliyor Ege kıyılarında.

Lebibe'nin deyişi şöyle: Salih Çivici, bankada yönetmen yardımcısı. Bir sabah arkadaşlarından birkaçına, Ege kıyısında taksitle bir villa edinmeye ne dersiniz, diye soruyor. Villalar hesaba göre arsalarıyla birlikte taksitle elli altmış bin lira arası. Kötümserler, dalavereye aklı yatmayanlar, olmaz böyle şey, deseler de, iyimserler önayak olunca yüz elli kişilik bir ortaklık kuruluyor, Ege kıyısında bu işe elverişli arsaların aranmasına başlanıyor. Salih Çivici'nin istediği de bu. İzmir dolaylarında pamukçuluk yapan bir arkadaşı ve arkadaşının pamuğa elverişsiz tarlaları var. Salih ilkin arkadaşının bu tarlalarına müşteri bulmak ve içinden komisyonunu almak için ortaya atıyorsa da bu yazlık villa işini, iş iştir, kendi kendine dallanıp budaklanıyor. Tarlalar alınıyor, bir parselasyon yapılıyor noterin önünde. Ama ilgili bakanlık bu parselasyonu onaylamazmış, güçlükler, engeller

çıkarırmış kimsenin umrunda değil, para altın anahtar, her kapıyı açar.

Filiz pek dinlemiyordu anlatılanları. Boğaz kıyısında gece rüzgârını yiyen Nüvit'in ölüsü, çardağından koruklar sarkan ev, tulumba, aralık taşlar ve Selim'in belini kavrayan kolları. Büyüyor özlem, büyüyor yalnızlık ve Lebibe anlatıyor. Bedri kimi yerlerine parmak basıyor konuşmanın.

Göstermelik bir müteahhit aranıyor bu kez. Oysa müteahhit hazır. Salih Çivici'nin ta kendisi. Gel gör ki yasaya göre müteahhitlik yapması olanaksız. Ayda beş bin kâğıda bir yüksek mimar kiralanıyor işsiz güçsüz takımından. Okuldan yeni çıkmış. Proje filan çizecek değil. Projeler çoktan çizilmiş. Parselleri satın alacak kişilerle yapım anlaşmalarını o imzalayacak, hepsi bu kadar. Kâr Salih Çivici'yle birkaç yandaşının.

Filiz çıldırma kertelerinde. Selim'e karşılık verebilmek için o gün yaptığı fiziksel ve ruhsal zorlamayı duyuyor içinde. Biliyor ki aşka aşkla karşılık vermeyen kadın yenik düşer ve yenik düşmüştür o. Seviyor Selim'i, Selim'in erkeklik gücünü.

Ortaklar bir kez işin içine girdiler ya, burunlarından yakalandılar ya bir kez, başlıyor yönetim kurulunun, başka bir deyimle Salih Çivici'nin istekleri. Yüzde on beş ek, ekstra parası, yapım ruhsat harcı, alt tesisler ücreti. Yeniden yüzde yirmi ek. Para, masraf...

Bir rüzgâr esiyor karayelden, çıldırıyor Boğaz. Hışırdıyor derisi, Selim yatarken üstüne. Balıklar dipte kaçışıyorlar kovuklarına. Bir merdiven çıkıyor ceviz tırabzanlı, büyük hanımların oturduğu kata. Küçük bir kız, besleme anasının elinde. Boğaz kuşları, kör hafız, İskender, Kemal.

— Domatesleri sıkma anacığım! diyor manav Rahmi.

— Akşamları bize gelsenize, diyor köpekli Fıtnat Hanım, açılırsınız.

Evler yükseliyor, büyüyor evler. Harçlar karılıyor, kalıplar çakılıyor, betonlar dökülüyor.

— Bizim mozaikler silinmemiş.

İşçiler çalışıyor geceli gündüzlü ve işyerinde genel tuvalet olmadığından ve evlerin tuvaletleri genel kanalizasyona bağlanmadığından tavan arasına pisliyorlar tekmil.

— Kaçak çalıştırmışlar işçileri, diyor Lebibe, şimdi iş müfettişlerinin elleri yakamızda.

— Akılları nerdeydi, diyor Bedri.

— Bütün ödenmemiş iş primlerini ev sahipleri ödeyecek.
— Yine de kârlıyız, ben ona bakarım, diyor Murat.
— Bunca dolap dönmeseydi çok daha kârlı olurduk, diyor Lebibe.
Bedri'nin son günlerdeki tutumuna ne demeli! Biliyor, sezinliyor yezit. O mektup düşürmeler, o yarı anlamlı sözler boşuna mı! Yere batası hokkabaz! Acıyor bir yandan da. Nesine! İlk kez aşkı tatmak! Tanrı bir sevgi vermese gönüllerine! Batırıyor tırnağını orasına Selim'in, batırıyor.
— Yapma! diyor Selim.
— Şimdi, diyor Lebibe, çok şükür bir dört duvar geçti elimize. Salih Çivici'nin ekmeğine yağ sürenler çoktan yerleştiler evlere. Sabahları deniz, öğleden sonraları uyku, akşamları bahçeyle uğraşmak. Görünüşte sessiz görünüyor ya, içten içe kaynıyor site. Kıskançlık. Senin duvarın yeşil, benim duvarım beyaz. Senin merdivenin eğri, benim merdivenim düz. Senin dolabın kapakları kapanmıyor, benimkiler saat gibi. Senin lağım boruların patlak, bizimkiler sifonu çektin mi alıp götürüyor ne var ne yoksa. Ama o koku!
Bedri:
— Sevişme oluyor mu?diye soruyor.
Çıngıraklı bir kahkaha savuruyor Lebibe.
— Olmaz mı!
— Kesilen kesilene.
Gidi yeniyetmeler! Bir de siteye kasabalıları sokmamak için çareler arıyorlar. Elin iti gelip de plaja yan gelirse çoluğun çocuğun hali nice olurmuş! Belden aşağı peştemal kuşanıp denize girecek değiliz ya. Mayo giyeceğiz ister istemez.
— Sitenin yanıbaşındaki bağda kasabalı rakı içiyor akşamları, diyor Lebibe. Tabanca sesinden durulmuyor.
Ve Selim pantolununu sıyırıyor, veriyor Filiz kendini verebildiği kadar. Nafile! Bütün kasları gevşese de nafile! Boğaz gürültüyle akıyor. Yalılar. Bir vapur dumanıyla silme kaplıyor iskeleyi. Güneş görünüyor duman arasından. Bir eşekli uçarak çıkıyor Kuzguncuk yokuşunu. Gitseler artık! Terlikleriyle inmişler aşağıya. Lebibe'nin topuklu terlikleri sırma işlemeli. Gözlerini dikiyor terliklere Filiz. Bedri'nin gözü Murat'ınkilerde. Murat'ın terlikleri yumuşacık ve Ege kıyısındaki villası bitmek üzere.

— Size ne ikram edelim? diyor Bedri.
— Hiçbir şey.
— Konyak?
Muratların konyak içmediklerini bildiği için konyağı ortaya attığını Bedri'nin anlıyor Filiz. Çünkü evde konyak yok ve Bedri evde konyak olmadığını bilir.
— İçmeyiz, diyorlar.
— Çay yapalım, diyor Filiz ve yerinden kalkıyor.
Muratlar çay yapılmasına karşı çıkmıyorlar. Filiz mutfağa geçiyor, çay ibriğine su, demliğe çay koyarak oturtuyor ocağa. Çay bardakları bir örnek değil. Durmadan kırılıyor çay bardakları ve yeni alınan ötekilere benzemiyor. Üç bardak diziyor, tabakları, kaşıklarıyla parlak tepsiye. Dördüncü bardak elinde. Selim'in rakı içtiği bardak olabilir bu. Onu da bırakıyor tepsiye ve elektriği söndürüyor. Sokağın, karşı evlerin yarı aydınlığı doluyor mutfağa. Serkisof saat işliyor. İçerden sesleri geliyor Bedri'yle Muratların. Yarı karanlıkta yarı yarıya eksiliyor yaşam, bir bun kalıyor içte çevreyi kollayan ve kendi içine kapanmak isteyen. Geciktiriyor dönüşünü. Duruyor, bekliyor. Sevişmenin onu buralara getireceği aklına gelmezdi. Topluyor kendini ve dönüyor odaya.
— Güzel çay yapar Filiz, diyor Bedri.
Bedri, Murat'la çekişmek şöyle dursun, bu akşam kafa sallıyor her dediğine. Dişine göre bulmuyor onu. Murat'la zıtlaşmanın tadı yok bu akşam.
— Hava serinlemedi bir türlü, diyor Lebibe.
Bahçeye bakan pencerelerden birini açıyor Filiz. Sokağa bakan pencerelerden birini açtınız mı, camlar yarı yarıya sokaktan aşağı olduğu için, toz toprak doluyor içeri. Bu da sakıncalarından biri bodrum katında oturmanın. Çay suyunun kaynamaya yakın tutturduğu mırıltı fokurtuya dönüyor.
— Çay suyu kaynadı, diyor Bedri Filiz'e bakarak.
Filiz geçiyor mutfağa, elektriği açmadan haşlıyor çayı. Mutfak kapısından seçilen karaltıda bulmaya çalışıyor bahçeyi. Selim var camla bahçe arasında. Kollarını sıvazlıyor, kısıyor çayın altını, dönüyor odaya.
— O söylediğim terziye gittin mi?diye soruyor Lebibe.

— Gidemedim, olmadı.
Muratlar villalarını anlatıp bitirmişler, dökmüşler içlerini, sözün ev sahiplerinden gelmesini bekliyorlar. Az önce rüzgâr çıktı.
— Hiç denize girdiniz mi?diye soruyor Murat.
— Hiç girmedik.
— Deniz kıyısında otur da denize gireme!
Daha soğuktur Boğaz. Boğaz’ın ısınması için yazın yarı yarıya geçmesi, güzün görünmesi gerekli. O zaman ısınır sular ve uzun süre soğumak bilmez.
— Temmuzda suyun boynumu, kollarımı jilet gibi kestiğini bilirim, diyor Bedri. Bundan yıllarca önce, daha köprü filan yokken, yollar böyle açılmamışken, çınarların ordan, ilkokulun önünden denize girerdik. Bir midye yatağı vardır tam okulun önünde. Ayaklarımızı kollayarak, yosunların arasından bırakırdık kendimizi suya. İç suları döner oralarda, küçük anaforlar olur. Her yüzme bilen Boğaz’da denize giremez.
— Yosundan çok korkarım.
— Bizlere göre değil.
— Ama şimdi ordan da denize girilmiyor, diyor Bedri.
— Bir pazar Salacak plajına gidelim, diyor Murat.
Bedri takılıyor:
— Artık sizin buralarda denize girecek yer aramanıza gerek yok. Ege’den girersiniz bundan sonra.
— Billur gibi su, diyor Lebibe. Göz alabildiğine kum. Gel gelelim çok tuzlu.
— Boğaz hem sarp, hem soğuk, hem pis, diyor Filiz.
Kötülemiyor Boğaz’ı, savunuyor aslında. Derken söz dönüp dolaşıp Ege’deki villalara geliyor yine. Site ağaçsız. Siteye ağaç gerek. Mimoza ve manolya dikmek istiyor bahçelerine Lebibe.
— İkisini de pek iyi bilmem bu ağaçların, diyor Bedri.
Oysa cin gibi, bilmez olur mu!
— Sarı çiçekler açar, diyor Lebibe, mis gibi de kokar mimoza.
— Görürüm boğaz bahçelerinde tek tük bir kalıntı gibi manolyalar vardır, diyor Bedri. Bizim ağacımız değildir manolya.
— Bizim ağacımız değildir de neden dikmişler Boğaz bahçelerine!

— Dolmabahçe Sarayı'na bakın neden dikildiğini anlarsınız.
— Anlayamadım, diyor Murat.
— Kendimizden tiksinme, rumyozlaşma, yozlaşma, bilinçsiz batı hayranlığı. Alaturka piyano gibi alafranga ağaçlar bunlar.
— Ağacın da alafrangası olabileceği aklıma gelmezdi.
Bedri'nin damara basma huyu tepti mi nedir!
— Siz Lebibe Hanım, diyor, bu ağaçların çiçeğinden, gölgesinden, yaprağından çok adındaki şiire kapılmışsınız gibime geliyor.
— Hiç de değil.
— Mimoza, manolya! Üstelik bir Fecr-i âti şiiri bu. Ben olsam dut dikerim bahçeme, Osmanlı inciri dikerim. Üsküdar'ın yoksul semtlerinde manolya ya da mimoza gördünüz mü hiç!
— İnciri sevmem, diyor Lebibe.
Nüvit'in ölüsünden Selim'e, Selim'den çardaklı eve gidip geliyor Filiz. Öpüşüyor. O noktaya bir çıkabilse! Fehim Paşaların köşkünde de bir manolya ağacı vardı. Bir gidişlerinde çiçeğini vermişlerdi de, sapından tut, sakın el sürme! diye tembihlemişlerdi. Ama Filiz dinlememiş, bu fildişi beyazlığındaki ağır kokulu çiçeğe parmağının ucunu sürmüştü. Kararmıştı orası çiçeğin.
— Bir tad yok mu dokunulunca solmasında manolyanın, diyor Filiz.
Birden başını çevirerek Filiz'e bakıyor Bedri. Hiç sesini çıkarmıyor.
— Benim de bildiğim, gördüğüm ağaçlar değil bunlar, diyor Murat. Bizim oralarda pek o kadar ağaç yoktur, ağaçlık değildir bizim oraları. Ağaçtan anlamam pek.
— Eski Yunanlılar ağacı sevmezlerdi, diyor Bedri.
Atıyor, düpedüz atıyor. Nerden bilecek Yunanlıların ağaç sevip sevmediğini.
— Ben olsam, diye sürdürüyor sözlerini, hani evler vardır Batı Anadolu köylerinde, demir kancalı ağır meşe kapı, taş eşik, taş döşeli avlu, duvar dibinde seki, çardak, sonra yıllanmış bir ağacın gölgesi, hani içi yüksek duvarlı bahçe kapısının aralığından görünür yoldan geçerken, işte öyle bir ev yapardım elimde olanak olsa.
— Yapamazdınız, diyor Murat. Bir kez ortaklığın verdiği evi kabullenmek zorundasınız. Size verilen evse, malzemesi, işçiliği, taşı,

tuğlası, betonu çalınmış, projesi ya Hollanda, ya Avusturya ya Alman evlerinin birinden apartılarak uygulanmış soysuz bir yapıdır.

Bu akşam aklı başında bir adam gibi konuşuyor Murat.

— Hay ağzını öpeyim, diyor Bedri!

Filiz tatlıya bağlamak için:

— Olsun da öylesi olsun! diyor.

Çayın tadı ağızlardan silinmiş, laf tükenmiş, televizyon da yok ki Bedrilerde sözü oraya getirsin konuklar. Susuyorlar. Bedri istese ayaküstü neler bulur çıkarır. Ama o da susuyor. Filiz, gitsinler diye gözlerinin içine bakıyor misafirlerin.

— Şu günlerde sinemaya gittiğiniz var mı? diye soruyor Lebibe.

— Açık hava sinemalarında abuk subuk Türk filmleri oynuyor. Yaz günü sinema için karşıya geçmek hem dünyanın parası, hem yorucu.

Pahalılık, tam konuşulacak konu ama ev sahipleri de konuklar da isteksiz davranıyorlar.

— Dün çarşıya gittim, bir kilo et, bir kilo yeşil fasulye, domates, ıvır zıvır aldım. Bir fileyi doldurmaz. Vallahi yüz lira verdim. Acaba düşürdüm mü diye bir kuşku girdi içime.

Boğaz, acımasız Boğaz, durgunluğuna vardı mı dışarda! Gece rüzgâr kalınca yoğunlaşır, kararır, çarşaf gibi yayılır. Yıldız ışıkları seçilir içinde. Akmaz artık, şapırdar rıhtımda. Bir düştür. Düşlere götürür. Ağustos sıcaklarında öyle geceler olur ki hırkasız gezilmez dışarda. Ölüler bile üşür. Şimdi buz gibidir kıyıda, bir musalla taşında Nüvit’in eti.

Konuklar kaşla göz arasında gitmeye karar veriyorlar ve gidiyorlar. Uğurlama, kapı arasında söylenen son sözler, odaya dönüş iki üç dakikanın içinde bitiverdi. Cabadan açtıkları elektrikleri söndürüyor Bedri. Ertesi güne kalmaması için çay bardaklarını yıkıyor Filiz.

— Çayın yanında bir şey veremedik!

— O da mı tasa!

Filiz’den yana bakmıyor Bedri. Ama söylemek istediği bir şey var. Belli, tutumundan belli.

— Yatalım, diyor birden.

Beğenmiyor bu sözün söylenişini Filiz. Bedri’nin bu gece niyeti bozuk. Yoksa girer yatağına, kıvrılır köşesine uyur. Filiz bu yüzden oyalanıyor

mutfakta. Odayı topluyor. Tuvalete girip çıkıyor. Bedri avını bekleyen kurt gibi sabırlı. Az sonra soyunup giriyor yatağa ama uyumuyor. Filiz kocasıyla yatmak istemiyor Selim'in üstüne. Tuhaf bir duygu bu. Sonunda gitmek zorunda yatağa, avının kucağına, ama işte vakit kazanıyor elinden geldiğince. Yatmadan önce sürüyle işi olabilir bir kadının. Ortalığı toplar, ortalığı topladı. Bulaşıkları yıkar, bulaşıklar yıkandı. Yüzünü gözünü siler, ayaklarını yıkar, kremlenir, şimdi yüzünü gözünü siliyor, az sonra kremlenecek. Çocuklar geliyor birden aklına. Çocuklar daha gelmedi. İki film oynuyor üst üste açık hava sinemalarında. Yarımda, birde bitiyor sinemalar. Bedri bağırıyor yatak odasından.

— İşin daha bitmedi mi?

— Çocukları bekliyorum.

— Çocuklara anahtar verdik, açar girerler.

— İşim de bitmedi daha.

— Hemen gelmezsen zorla getireceğim buraya seni.

Filiz sesini çıkarmıyor, ama Bedri kalkıyor yataktan, bileğinden yakalıyor Filiz'i, biraz da çekerek, sürüyerek götürüyor odaya.

— Yapma, acıtıyorsun!

Bedri yatağa girdikten sonra da bırakmıyor bileğini Filiz'in. Öbür elini bacak arasına götürüyor ve Filiz bacaklarıyla türlü engeller çıkarmaya çalışsa da sıyırıyor sonunda donunu. Hayınca bakıyor yüzüne.

— Yapma! Bilirsin sertlikten hoşlanmam.

Bedri laf dinleyeceklerden değil.

— Böyle birine sevdalanmış gibi durduğun zamanlar hoşuma gidiyorsun.

— Orospulara git öyleyse.

Alabildiğine uyanmış Bedri. Üstlerine aldıkları çarşafın altına girmek istiyor Filiz. Savuruyor çarşafı Bedri, soyuyor karısını, soyuyor ilk evlilik günlerindeki gibi tepeden tırnağa, sonra diz altlarından kavrayarak yaklaşıyor. Belli ki biliyor Selim'le seviştiğini. Bilmese üstünden başka bir erkeğin geçtiğini böylesine uyanmaz, böylesine gözü dönmez. Ama ne yapsa, ne etse Selim başka. Selim'in durgunluğu, dengesi, gücü, tadı başka. Yumuyor gözlerini Filiz. Selim'i düşünüyor, bırakıyor kendini Selim'e ve tam dişiliğini bulur gibi olurken sevmediği bir koku geliyor burnuna. Yenik, katlanıyor gerisine. Sırt sırta dönüp uyuyorlar. Düşünde Selim'in orasını

görüyor Filiz, uyanmamış.

— Bu hep böyle midir?diye soruyor.

— Umutsuz da ondan, diyor Selim.

— Niçin umutsuz olsun! diyor Filiz.

Uzanıyor sırtüstü ve bekliyor Selim'in gelmesini. Uyanıyor. Bedri horlayarak uyuyor arkasında. Filiz kestiremiyor ne kadar uyuduğunu. Kalkıyor usulca, yalınayak, elektriği açmadan çocukların odasına bakıyor. Çocuklar uykuda. Mutfağa geçiyor, Serkisof saati gözlerine yaklaştırıyor. Saat iki buçuk. Oturma odasına geçip ilişiyor camın altındaki kanepeye. Uyku ile uyanıklık arası, düşte gibi. Belki yarım saat duruyor kıpırdamadan. Biten gün bütün ayrıntılarıyla geçiyor gözünün önünden. Evden çıksa, Boğaz kıyısına, yalı kahvesine gitse, rıhtıma otursa! Olmaz görünen oluyor bir anda, sokakta buluyor kendini. Sandaletlerini nasıl giydiğini, muşambasını nasıl geçirdiğini sırtına bilmiyor. Yürüyor ağaçlık yola doğru.

Gece sessizdi. Yıldızlık bir bahçeyi andırıyordu gökyüzü. Yerde susan ağustosböcekleri belli ki gökte ötüşüyorlardı şimdi, ama çok uzakta olduklarından sesleri Filiz'e dek ulaşamıyordu. Yaprak kıpırdamıyordu ağaçlarda. Ama artık bunlara ağaç denemezdi. Ağaç, ot, taş, hayvan ayrımı kalkmıştı aradan. Tek bir varlık orada ağacı, burada yolu, şurada duvarı anımsatıyordu. Elektrik fenerlerine yaklaştıkça irkiliyordu. Pütür pütürdü elektrik ışığı, oysa yıldız aydınlığı kaygan, ak süt gibi. İçindeki kanın bu süte dönüşmesini istiyordu ve gece kesiliyordu yürüdükçe. Yeryüzünü bir masala çeviren tılsım, kısa sürede onun da yerden kesti ayaklarını. Ağaca, havaya, taşa daha yakındı şimdi.

— Asıl evimiz bu.

Kendi evindeydi, asıl evinde. Yürüyordu. Caminin üst başında, ısırganların, devedikenlerinin boy attığı arka avluda Kör Hafız tel örüyor gibi geldi ona. Gündüzleri körlerin gözleri ne denli kapalıysa geceleri onca açık. Ama yüzü ak, ak, ak. Bir yankıya dönüşüyordu düşünce. Ak, diye yankılanıyordu uzaklarda düşüncesi. Sessiz anlaşma alanına girmişti. Çıt çıkmıyordu geceden.

Bir yeraltı mağarasına girer gibi oldu. Sakızağaçlı, çınarlı yolda. Manav Rahmi, gündüz, tablalarıyla, ambalaj sandıklarıyla kaldırıma yaydığı sebzeleri gece içeri almış, kırık dökük tahta perdesine demirini vurmuş,

açık kalan boşluğun önüne bir sandalye bırakmıştı. Başka bir düzendi bu. Sağ başında yalı camisinin taşları yükseliyordu, gidiyordu göğe doğru. Sonra minareler, eğri, yukarda birleşecekmiş gibi.

Oradaydı Nüvit, ön avluda. Şadırvanın berisindeki musalla taşında. Yürüdü. Ön avluya giren açık kapının boşluğundan musalla taşına doğru baktı. Karaltılar vardı sadece. Örtmüştü gece toprağını Nüvit'in üstüne ve tabut bir yeraltı suyunda sallanıyordu. Yitmekle erimek arası bir şeydi bu.

— Asıl evimiz bu.

Yürüdü. Köşedeki kahve gündüzün ayıbını örtmek için kepenklerini indirmişti. Yalı kahvesi boştu, gecenin çimeni bitmişti toprağında. Soldaki çaycı barakasından ürktü. Yaklaştı Boğaz'a, asıl yaklaşmak istediği şeye. Ortadaki çeşmenin "İçilmez" yazısını seçebiliyordu şimdi. Üç beş adım daha attı suya doğru. Önce uzaklara, Boğaz'ın uzandığı karşı karaya dek ışıltılı suya baktı. Gece. Filiz'in gecesi Boğaz'ın gündüzüydü belki. Durgundu su ve usulca soluyordu. Akıntıya ters düşen anafor suları hazla yayılıyordu kıyıya. Eteklerini toplayarak rıhtım taşlarına oturdu. Baktı suya, baktı. Konuşuyormuş gibi geldi su ona.

— Asıl evimiz bu.

Küçük mendireğin çevirdiği gölde üç beş ufak tekne kıpırdamadan duruyordu. Kürekleri alınmıştı sandalların. Burunlarındaki yazılar, nakışlar seçilmez olmuştu. Mordu kırmızıları, yeşilleri mavi. Çıt çıkmıyordu ve Filiz çevresini bir düşten seyreder gibiydi ve bu düş isteminin aynasıydı bir bakıma. İç içe aynalar gibi geldi ona. Her dilek olabilir bu gece. "Bir yıldız kaysa!" Bir yıldız kaydı Rumelihisarı'nın oralarda Selim'i daha açıkça anımsadı. "Gelse!" diye söylendi. Çınarlı, sakızağaçlı yola çevirdi gözlerini. "Nerdeyse gelir."

Biri göründü yoldan, bir karaltı. Yaklaştı, yaklaştı. Filiz ayağa kalkarak yaklaşmasını bekledi. Oydu. Bu denli çığrından çıkması düzenin çıldırtabilirdi insanı. Gelince elinden tutarak yanına oturttu.

— Bu saatte nerden çıktın?

Akşam gelmişti. Dönmemişti karşıya. Buralarda dolaşmak istemişti. Eve uğramaya çekinmişti. Diz dize oturuyorlardı ve Boğaz şıpırdıyordu rıhtım taşlarının altında. Sonra yok oluyordu yanıbaşındaki, yalnız kalıyordu yeniden. Oysa işte yanıbaşındaydı yine, ellerini tutuyordu. Bir karaltı

geliyordu karşıdan. Karaltılar geliyordu karşıdan. Her karaltı eriyordu yalı kahvesinin önünde. Yeniden yalnızdı. Çift ve tek üzre çoğalıyordu gece. Atıyordu kopuk kopuk görüntü. Büyük bir patlama oldu sessiz. Boğaz'a döndü. Yeniden durgunluk. Bıraktı kendini bu durgunluğa. Ölmek tükenmişti alabildiğine. Yalı kahvesinin sağında, uzun rıhtımın ötesindeki yalıya baktı. Denize inen iki üç basamak olmalı oralarda. O basamakların birinde çıkardı sandaletlerini, sağ ayağını değdirdi suya. Bakarken suya giriyordu, geceye. Oysa her yanı su ve gece.

Yalı kahvesinin rıhtım taşlarının üstünde oturuyordu ve bir karaltı geliyordu karşıdan. Sabah olabilir, diye düşündü. Korktu. Düşle gerçek iç içeydi bu gece. Her dilek olabilirdi bu gece. "Gelse!" Ama istemiyordu gelmesini. Sevgiden de güzeldi yalnızlık, sevgiden gelen yalnızlık.

Evin dönüş yolunu tuttuğunda bir saate yakın oyalanmıştı kıyıda. Üşüyordu. Boğaz durgun, yaprak kıpırdamıyor. Ağustosböcekleri ötüşüyordu gökte. Kapıya elini uzatırken anahtarı düşündü. Aralıktı kapı. İnsan ve uyku kokuyordu ev. Sandaletlerini çıkardı, muşambasını çiviye taktı. Uyumak istiyordu. Usulca girdi yatağına, Bedri'nin yanına ve uyudu.

6

O gün bir kamyon gördü yolda, eşya yüklü bir kamyon. İnsan eşya demeye utanır. Yırtık bez, kara tahta karışımı bir yığın. Yayları dışarda koltuk, kırık bacaklı masa, denk, çıkın, teldolap. İki köpek başı sallanıyordu şoförün ardında, mutsuz iki köpek başı ve şoförün yanında Madam Seta. Elini sallamıştı yanından geçerken, sonra başını çıkararak geride kalan Filiz'e doğru tuhaf bir hareket yapmıştı. Sormayın başımıza gelenleri, sonunda ev sahibi bizi evinden attı, sokakta kalacak değiliz ya, başımızı sokacak bir delik bulduk, işte gidiyoruz, demekti bu hareketin anlamı ya da buna benzer bir şey. Oysa Filiz'in sonradan öğrendiğine göre, oldukça olaylı geçmişti Madam Seta'nın kedileri, köpekleriyle birlikte evden atılması. Mahkemece verilen boşaltma kararı kesinleşince, Madam Seta'ya bildirilmiş, Madam Seta evden çıkmamakta direnince icra memuru, muhtar, bir de polis, bir hafta sonra iki hamalla evin eşyasını kapının önüne yığdırmışlardı. Hamallara ödenen ücret icra masraflarına eklenmişti. Köpekler, dalgın, kaldırılan sedirin, iskemlenin, masanın boşluğuna bakıyorlardı. Madam Seta önce telaşlanmış, söylenmiş, hatta ağlamış, ama sonunda karşı koymaktan vazgeçmişti. Evde ne var ne yoksa kısa süre sonra kapının önüne yığılmıştı. Kaldırımın üstünde bir tuhaf duruyordu, ayakları yere oturmayan, hiç bunca aydınlığa çıkmamış iskemle, deliklerine kir dolmuş teldolap. Eskilik bir yana kir pas içindeydi çul, çaput, kilim ve benzeri pılı pırtı, hırdavat. Gelişigüzel savruldukları için rastlantının seçtiği milyon düzenden herhangi biri içinde şaşırtıcı bir görünüme varmışlardı. Tristan Tzara'nın şapkasından çıkan sözcükler gibi anlam ötesi bir anlama bürünmüştü tencerenin içindeki süpürge, tepesi üstü işleyen saat, şilteye gömülmüş testi vb.

Önce konu komşunun pencerelere doluşacaklarını ve mutsuzluklarını doyasıya seyredeceklerini sanmıştı Madam Seta. Oysa düşündüğü

çıkmamış, uzanan bir iki baş çabucak içeri çekilmişti. Anlayış mı gösteriyordu mahalle, yoksa yeterince seyre değer bulmuyor muydu görünümü!

Bu işin buraya varacağı önceden belliydi. Mahalle, yeni bilgiler edinmişti Madam Setaların eviyle ilgili. Kiralananın boşaltılması davası yedi ay önce açılmıştı, kiraların vaktinde ödenmemesinden ötürü. Kiraların düzenli ödenmeyişi sürüp gitmiş, buna yeni olaylar eklenmişti. Derken yargıç kararını bildirmiş, sonuç kesinleşmiş, ama Madam Seta evden devlet gücüyle atılmayı kurmuş olacak ki verilen son mühlete aldırmamış, evden çıkmamakta direnmişti. Oysa Anais'le Ahmet Ümraniye gecekondu semtinde barınabilecekleri bir yer peylemişlerdi bile. Madam Seta küskündü. Hem de kime? Tanrı'ya. Tanrı'yla iyi değildi arası son günlerde. Her işin başı o değil mi, bütün oyunlar onun başının altından çıkmıyor mu! İşte sonunda evden bütün görkemiyle atılmıştı. Yana kaykılmış koltuğa oturtmuştu kaldırımın üstünde. Ellerini iri göğsünün üstünde kavuşturarak hamalların on dakikanın içinde evi boşaltmasını seyre dalmıştı. Hamallar biliyorlardı evden zorla çıkarıldığını, bu yüzden zaten gözetilmeye değmez eşyaları atı atıveriyorlardı. Az ilerde bir kadın durmuş, Madam Seta'dan daha çok üzülmüş görünmüştü bu olup bitenlere. Bir yolcuydu besbelli, oradan geçen biri. İcra memuru, muhtar ve polis boşaltmayla ilgisi olmayan şeyler konuşuyorlardı aralarında.

Filiz uzaklaşan kamyona baktı. Yol kamburunda yükseldi kamyon, gözden silindi, sonra yeniden ortaya çıktı, sarayın oralarda sola sapınca büsbütün kayboldu. En son köpeklerin sallanan başlarını gördü Filiz. "Ne halde olduğunu kestirmek zor değil, diye düşündü, yine de çok mutsuz görünmüyor."

Bir tuhaf haldeydi o da. Dayanma gücünü yitirdiği söylenebilirdi. Koptu kopacak bir ip. Neden, niçin bunca aşınmıştı! Sevdiği adam elinin altındaydı. Sevdiği adamla düşüp kalkmak yormuştu onu. Esrimeye benzer bir yorgunluk. Duygusallığın, kadınlığın, dişiliğin sınırlarına varmak üzereydi. Selim'i yarın görecekti. "Yarın, diye düşünüyordu, yarın." Yarın, en büyük hazzın şimdiden bitkinliğini getiriyordu ona. Çaresizliğe, diz çökme isteğine benzer, bir kanadı umutsuzlukta, bir kanadı boynu büküklükte bir duyu. Çocuklarıyla ve kocasıyla ilgisi azalmıştı. Alışverişe

diye çıkıyor evden, ara sokaklarda dolaşıyor, ağaç altlarında duruyor, denize bakıyor, düşünüyordu belirli bir düşünce içeriğine bağlanmadan. Selim'di çekirdek. Bu çekirdeğin çevresinde oluşuyordu düşünce kendi bildiğince. Rüzgâr estiğinde, iskeleye inen yoldaki sakızağaçları ve çınarlar bir düşte savruluyor gibiydi. Ya Boğaz! Asıl o durup dinlenme bilmeyen akıntıda eğliyordu gönlünü. O Boğaz'a gidemezse Boğaz ona geliyordu. Evin içindeydi. Bulaşık yıkarken yanındaydı, çocuklara çıkışırken ya da kocasıyla konuşurken yanında.

Hava da değişmişti. Rüzgâr yıldızdan esiyordu hemen her gün. Yağmurun serpelediği olurdu eski yaz günlerinde, bulut geçti derlerdi. Şimdi sağanaklar boşanıyordu. Yağmurun ardından güneş bütün kızgınlığıyla çıktı mı, bir buğu yükseliyordu topraktan ve denizden, ot, tuz ve yosun kokarak.

Çocukların da bir tatsızlığı vardı. Vızıldıyorlardı durmadan. Üst üste düşüyorlar oğlanlar. Yara bere içindeydi dizleri. İki kez kan gelmişti kızın burnundan. İki gün hasta gibi dolaşmıştı evin içinde, bir pamukla burnu tıkalı.

Yarın son kez buluşacaklardı Selim'le çardaklı evde. Oğlan anahtarı geri istemişti. Dönüyorlardı Ankara'ya gidenler. Selim bir çaresini bulacaktı. Yeni bir evin, yeni bir anahtarın peşindeydi. Daha olmazsa kaldığı kata götürecekti onu. Ne var ki çok göz önüydü orası. Yabancı bir kadın hemen farkedilirdi. Aslında ötesi yoktu bu işin. Hiçbir zaman kocasından ayrılmayı, çocuklarını bırakmayı aklına getirmemişti. Getiremezdi de. Bu yazı demir bir kalemle oyulmuş gibiydi alnına. Silemezdi bu alınyazısını. Hem Selim evliydi. Bu serüven gittiği yere kadar gidecek, sonra ne denli acılı olursa olsun, üzüldüğü yerden kopacaktı. Bu anlayış ve davranışta, azgelişmiş, sabırlı ülkenin yüzyıllardır süregelen tutumuna benzer bir şey vardı. Kaderini kökten değiştirebilecek olanaklar aklına bile gelmiyordu Filiz'in. Bir şey biliyordu o, katlanmak, elinden geldiğince, ele güne karşı renk vermeden katlanmak. Eskisi itilmiş, yeni bir yaşam! Ölüm bin kez daha iyiydi bundan. Olsa olsa ölmeyi düşünebilirdi. Ama katlanmak iliklerine öylesine işlemişti ki gerekirse ölümü bile seçemeyecek, katlanacaktı. İyisi mi düşünmüyordu ötesini.

İlkokulun önündeki çınarların önüne geldiğini farketti. Bir an niçin

sokağa çıktığını düşündü. Hemen bulamadı. Çocukların iç çamaşırlarındaki düğmeler eksilmişti. Oğlanların pijamalarına ve donlarına düğme alması gerekiyordu. Bel şeritleri de esnekliğini yitirmişti. İki buçuk metre bel şeridi alacaktı. Ama asıl oyalanacaktı yollarda, düşünecekti. Ona bir vakitler çok önemli görünen bu gibi onarımlar artık önemini yitirmişti gözünde. Eskiden sevinç duyardı bir söküğü dikince, bir yamayı belli belirsiz yerine oturtunca. Oysa şimdilerde ne yemeğe önem veriyordu, ne bulaşığa ne dikişe.

Gerisingeri döndü, yeni açılan o küçük dükkâna doğru yürümeye başladı. O dükkânda düğme de bulabilirdi, bel şeridi de. Birkaç adım attı, atmadı, şaşılacak şey, Selim'in geldiğini gördü karşıdan. Gözlerine inanamadı. Ne işi vardı buralarda! Yüreği çarpmaya başladı. Oydu yaklaşan adım adım, oydu gelen. Elini alnına götürerek bekledi. Terlemişti. Selim yaklaşınca elini uzattı. Selim'in burnu daha da incelmiş göründü gözüne, avurtları daha bir çukura batmıştı sanki.

— Sana haber vermeye geldim, dedi Selim.

Şaşkınlıkla baktı Selim'in yüzüne.

Ankara'dakilerin döndükleri filan yoktu. Laftı bütün bunlar. Oğlan geri istiyordu anahtarı.

— Ağzında bir bakla var. Kem küm ediyor. Korktuğunu söylüyor. Biri kulağını bükmüş bunun. Ama kim! Bir polis lafı geveliyor ağzında. Bu işle ne ilgisi olabilir polisin!

Anahtarı geri vermişti. Çardaklı eve gidemeyeceklerdi yarın. Bunu haber vermeye gelmişti. Ama isterlerse birlikte olabilirlerdi. Bir kahveye gidip otururlar, çene çalarlardı.

Selim'i dinledikçe, Selim'in sesini duydukça, Selim'i gördükçe bir durgunluğa varıyordu Filiz. Yatışmaya benzer bir durgunluk. Sağanak diniyor, güneş görünüyor bulutların ardından, toprak ve deniz tütüyordu, tuz, yosun ve ot karışımı. Bir mutluluk başlıyordu. Bir çocuk balık tutuyordu rıhtımda. Yoğurtçu geçiyordu sokaktan çıngırak çalarak ve çıngırak sesleri ışığa dönüşüyordu yağmurdan yıkanmış ağaçların yapraklarında.

Selim'i dinlerken bir uyum ve denge içindeydi çevre. Kaç gündür hiç böyle görmemişti çevresini. Demek, bir kargaşa, sürekli bir sarsıntı içinde

yaşamıştı son günlerde. Hastalanıyor muydu yoksa! Yoksa bu muydu sevmek! Aklın en uzak köşesinden, Bedri'nin sevmek, Batılı biçimde sevmek, Batılı biçimde sevmenin topluma getirilmesiyle ilgili sözlerinin esintisi geçti. Bir esinti ya da öz. Karşı koyuyordu buna. Ama yine de anlayamıyordu iyice, bir türlü toparlayamıyordu aklını. Yüzüne bakıyordu Selim'in, ellerine bakıyordu. Etler kapanıyordu tırnaklarına doğru, koyu renk tüyler iniyordu bileğinden aşağı.

— Çok üzgünüm, diyordu, çok özlemiştim seni. İple çekiyordum yarını.

Filiz kulak kabarttı içine. "Sakın Bedri olmasın!" Bedri'nin önce onun Selim'le seviştiğini bilmesi, sonra da bu işe el altından engel olması gerekiyordu kuşkusunun doğru olması için. Saçma! İyi ama daha geçen gün Bedri'nin Selim'le seviştiğini bildiği aklından geçmemiş miydi! Selim'le seviştiğini bilen nerde seviştiğini de bilir. Neden el altından iş görür de düpedüz ortaya çıkmaz! "Sakın Bedri polis olmasın!"

Filiz, çok duymuştu bu sözü evlerine gelip giden yazar çizer takımından. Herkes polisti onlarca. Ne var ki bu polis sözünün anlamını şimdiye dek pek kavrayamamıştı. Hâlâ da kavrayamıyordu. Ne demekti polis! Niçin! Kime karşı! Kuşkunun bir kabarcık gibi belirmesiyle silinip gitmesi uzun sürmedi. Bilinmeyenin bir kuşku olarak da biçimlenmesine olanak yoktu.

Şimdi yan yana yürüyorlardı. Hep soyunuk, kimi zaman yandan, kimi zaman alttan gördüğü bu adamı gündelik açıdan görmek onu şaşırtıyordu. Sevişirken tanımıştı onu, oysa şimdi yanında herhangi biri gibi yürüyordu. Tuhaf bir düzendi bu! Sevişme geçiciydi, sevişmemek sürekli, yaşam geçiciydi, ölüm sürekli. Çünkü ölümdü Selim'le sevişememek.

— Bir arada görülmemiz doğru değil, dedi.

— Yarın buluşacak mıyız? diye sordu Selim.

— Evet.

— Nerde?

— Üsküdar iskelesinde saat dörtte.

— Nereye gideriz?

— Bir kahveye gideriz. Beşiktaş'a geçeriz olmazsa, otururuz bir yerde.

— Tamam, dedi Selim.

— Sen artık git! Bir arada görmesinler bizi.

Sevginin bir ışık gibi vücudundan fışkırdığını sanıyordu. Sanıyordu ki

her gören, ilk bakışta, onun bu adama sevdalı olduğunu anlar. Oysa aşk ışık kadar bile maddesel değildi ve renksizdi.

Selim, Filiz'in elini tuttu bir süre avcunda, bırakmadı, sonra hızla uzaklaştı yanından. Öteki kaldırıma geçmiş, arkasına bakmadan yürüyordu. Bir bağ vardı aralarında, esnek, Filiz'den uzaklaştıkça uzayan. Oğlan iskeleye sapan yolun hizasına gelince kaldırım değiştirdi, baktı arkasına, gülümsedi ve kayboldu. Az önce yanında olan Selim şimdi yoktu. Bir boşluk bırakmıştı ardında ürperen. İçini çekti. Bu boşluğa alışmak zorundaydı. Az daha yürüdü. Küçük dükkâna girdi.

— Bel lastiği istiyorum, dedi.

Dükkâncı, uzun saçlı, esans kokan zayıf bir genç, boy boy şeritler çıkardı.

— Bundan olsun, dedi Filiz ince bir şeridi göstererek, iki buçuk metre lütfen.

Dükkâncı, tezgâhtaki kertiklere uzatarak lastiği germeden ölçtü ve kesti.

— Başka?diye sordu.

— Düğme istiyorum, beyaz düğme, pijama için.

Serindi dükkânın içi, esans kokuyordu. Selim iskelede vapur bekliyordu. Boğaz kurşun rengine bürünmüş akıyordu. Üç kişi oturuyordu yalı kahvesinde. Kahveci pirinç tepsiye dizdiği çayları götürüyordu iskele memuruna, çımacıya, soğan yüklü bir teknenin önüne iskemle atıp oturmuş adama. Sahibiydi soğanların besbelli. Martılar uçuyordu arada bir silkinerek. Cami rıhtımından iki oğlan denize giriyordu. Bankın üstüne yan gelmiş sarı gömlekli, çıplak ayakları tokyolu bir genç karşıya bakıyordu. Selim dolaşıyordu. On dakika sonraydı vapur. Yüz metre var yoktu Filiz'le aralarında. Bir çurçur dönüyordu rıhtım taşlarının dibinde, kumla yarım kulaçlık su kesimi arasında.

Filiz düğmelerden birini göstererek:

— Bunların az daha ufakları var mı?diye sordu.

Dükkâncı bir mukavva kutu uzattı önüne Filiz'in.

— Bunlar var.

— Bunlar olur, dedi Filiz.

— Ne kadar istiyorsunuz?

— On iki tane, dedi Filiz.

Lastiği ve düğmeleri küçük bir kâğıda sardı dükkâncı.

— Borcum ne kadar?

— Yedi yüz elli kuruş.

Ateş pahasıydı ortalık. On iki düğme, iki buçuk metre ince bel lastiği yedi yüz elli kuruş! Nerde görülmüş!

Filiz el çantasından bir beş liralık çıkardı, üstünü bozuk paralarla denkleştirerek dükkâncıya uzattı. Güneş gözlerinin içine girdi dükkândan adımını sokağa atınca. Düşünceli, evine doğru yürümeye başladı. İskeleye sapan sokağın ağzında yüzünü iskeleye doğru döndü. Selim oradaydı, yüz metre ötede, rıhtımda. Ayağının ucuyla ufak bir taşa vuruyor, Filiz'i düşünüyordu. Soğan kayığının önünde iskemlede oturan adam çayını çoktan içmiş, tabağına bıraktığı iki nikel yirmi beşlikle bardağı rıhtımın kenarına koymuştu. Yine martılar uçuyordu gökte. Vapur Çengelköy'den kalkmak üzere. Bilet gişesi açılmıştı. Yalı kahvesinde oturanlarda ufak tefek ayrıntılar dışında değişiklik olmamıştı. Ama banktaki oğlan çekip gitmişti. Güneş karşı kıyının yolunu tutmuştu.

Filiz yürüdü. Yürüdükçe Selim'den uzaklaştığını duyuyor, içi eziliyordu. Selim'in yanında olmak, Selim'den uzaklaşmak, Selim'siz kalmak, artık cebir denklemlerine giren katsayıları gibi yaşamının anlamını değiştiriyordu. Sevinçle keder bu katsayılara göre çoğalıp azalıyordu. Filiz yürüyordu evine doğru. Anahtarı kapıda kilide sokarken Selim de vapura biniyordu. Filiz sandaletlerini çıkarıyor, terliklerini giyiyor, Selim kıç güvertede solda bir yerde oturuyordu. Orta yaşlı, orta halli bir karı koca vardı karşısında. Çengelköy'den binmişlerdi.

Filiz mutfağa geçti, çay ibriğini oturttu ocağa. Vapur kalktı, Kuzguncuk'a doğru yol almaya başladı. Hafif bir esinti geliyordu güney doğudan. Bacadan çıkan duman diklemesine göğe yükselirken kıçtaki gönderde bayrak sallanıyordu. Sermet'le Muhtar girdiler bu sıra eve. Sermet düşmüştü yine. Dizindeki eski yaranın kabuğu kalkmış, kanıyordu. Muhtar evin içinde dolaşıyordu. Ocakta çay ibriğini gördü.

— Çay mı pişiriyorsun?diye sordu.

— Evet, dedi Filiz.

Aklı Selim'deydi ve Selim her an az daha uzaklaşıyordu ondan. Şimdi dirseğini demire dayamış, kara boyalı bordanın altında fokurdayan sulara

bakıyordu.
— Bize de verecek misin?diye sordu ortanca oğlan.
Hemen anlamadı Filiz.
— Çay pişiririm de size vermemezlik eder miyim?
Oğlan şaşırmış göründü.
— Ne bileyim ben, dedi.
Vapur bacasından dumanlar saçarak gidiyordu. Nerdeyse Kuzguncuk'a yanaşacaktı, yolcular inecek, yolcular binecek. Çay ibriği hafiften kaynamaya başladı. Çocuklar mutfaktan çekilmişlerdi. Bedri, çardaklı evin anahtarını veren oğlanı buluyor, anahtarı Selim'den geri almasını söylüyordu. Kızgındı. Kan Yolcuları filminde, kızla, babasının parası için evlenen o kötü adamdı Bedri. Biliyordu oğlanla seviştiğini, biliyordu önleyemeyeceğini bu sevdayı, umutsuz, her ahlaksızlığa başvuruyordu. Polisti Bedri. Anahtarı veren oğlanı çağırıyor, gözdağı veriyordu.
— Bu anahtarı geri almazsan, ötesini sen düşün!
Korkudan titriyordu oğlan. Anahtarı geri alıyordu Selim'den. Ama Filiz'le Selim artık Fehim Paşaların köşküne benzer bir evin üst katındaki balkonlu odada buluşuyorlardı. Gömleği çıkarıyordu Selim, pantolununu sıyırıyordu. Sarmaş dolaş uzanıyorlardı divanın üstüne. Boğaz akıyordu üstlerinden, ya da üstlerine düşen iki yamacın arasından ve kadınlar hasırlara yatıyorlardı kıyılarında, yağlanıyorlardı. Beyaz boyalı demir bir salıncak vardı balkonda, kırmızı taşlar, beyaz boyalı demir bahçe iskemleleri. Filiz'le Selim oturuyorlardı salıncakta. Salıncak usul usul sallanırken sarmaş dolaştılar. Bir merdivenden Bedri çıkıyor, yaklaşıyordu onlara, arkadan, yavaşça. En yeni giysileri vardı sırtında. Kara gözlükler takmıştı. Saçı, geriden esen rüzgârla havalanmıştı. Bir balçıktan çeker gibi zorlukla ve ağır ağır kaldırıyordu ellerini. Sonra birden uçuyordu onlara, onların olan yere. Selim'le bitmeyecekmiş gibi görünen bir dövüş başlıyordu. En kısa sürede, en heyecanlı, en uzun dövüştü bu. Filiz ayırıyordu onları. Bedri kaybolunca da yeniden sevişiyorlardı. Artık tam anlamıyla duyuyordu dişiliğini.
Bedri oğlanı çağırıyor, anahtarı kendisine vermesini istiyordu. Anahtarı uzatınca bir demirle vuruyordu oğlanın ellerine. Diz üstü çöküyordu acıdan. Bedri o anahtarla açıyordu kapıyı, taşlığa değil, yattıkları odaya açılan

kapıyı. Martılar silkinerek geçerken gökten, Boğaz akarken, çocuklar balık tutarken, çay içerken kadınlı erkekli bir kalabalık yalı kahvesinde, Kör Hafız tel örerken, İskender dilenirken, Kemal türküsünü söylerken, Madam Seta üstü açık bir kamyonla göçerken Ümraniye gecekondularından birine ve Selim kıç güvertede fokurdayan sulara bakarken, Filiz doğruluyor yattığı yerden:

— Yeter! diye bağırıyordu Bedri’ye.

Bedri umulmadık biçimde alttan alıyor:

— Yeter olan ne? diye soruyordu.

— Kuyumuzu kazman, bütün yaptıkların, hokkabazlığın, oyunculuğun, polisliğin.

Bedri anlamazlıktan geliyor, katılarak gülüyordu. Daha hızlı bağırıyordu Filiz o zaman.

— Yeter!

Ses, Boğaz’ın üstünden, akıntıya ters, gerisingeri yankılanarak geçiyordu. Selim’in bindiği vapur Kuzguncuk’tan kalkmıştı, Üsküdar’a doğru yol alıyordu. Rıhtımda bir kadın, su dolu bir testi gibi eğerek başını, uzun saçlarını tarıyordu güneşte. Çay ibriği kaynıyordu mutfakta.

Filiz çayı haşladı. Ocağın alevini kıstı ve çayın demlenmesini beklemek için oturma odasına geçti. Çocuklar durgundular. Kuşku, ocaktaki çay gibi demleniyor, koyuluyordu. Bedri’nin, Selim’le seviştiğini bildiğine inanıyordu artık. Anahtarı geri almasını oğlana o söylemiş, ya da söyletmişti. Ama anahtarın geri alınmasından ne çıkar! Selim’in ortadan kaldırılması gerekliydi. Bedri, Selim’in gizli bir örgüte bağlı olduğunu rapor ediyordu. Bir masada, kâğıt yığılı bir masada, masaya kadar inen bir ampulün kirli ışığında yazıyordu raporunu. Tehlikelidir bu adam, tutuklayın bunu, diyordu. Tutukluyorlardı Selim’i. Ama Selim’in tutuklanmasından ne çıkar! Selim’in öldürülmesi gerekliydi. Öldürülmeli ki bu sevda sürüp gitmesin. Bağlıyorlardı Selim’i. Karanlık bir odada yüzü görünmeyen bir adam göğsünden şişliyordu Selim’i. Kan fışkırıyordu kıpkırmızı. Selim’in kanıydı bu. Büyük oğlan:

— Anne, çay içmeyecek miyiz? diye sordu.

— İçeceğiz, dedi Filiz, demlenmesini bekliyorum.

Kalktı, masanın örtüsünü kaldırdı.

— Peynir ekmek ister misiniz, diye sordu.
— İsteriz.
Mutfağa geçti, buzdolabından peynir tabağını aldı. Orasından burasından koparılmış, küçük bir topak kalmıştı bir kalıp peynirden. Ekmek kesti, küçük bir tabağa zeytin çıkardı, üstüne zeytinyağı gezdirdi. Hepsini masaya dizdi. “Fol yok, yumurta yok. Yarın buluşacağız Selim’le. Bir kahveye gidip oturacağız.”
Şimdi de Üsküdar Beşiktaş arası işleyen vapurlardan birine biniyordu Selim’le. Ufacıktı vapur. Başlarını eğerek çıkıyorlardı merdivenden güverteye. Yan yana oturuyorlardı. Filiz, saçlarını uçmaması için tutuyor, neden başıma bir eşarp bağlamadım, diye düşünüyordu. Elini koyuyordu Selim elinin üstüne, arada, kara muşamba şiltede. Biletçi biletlerini isterken usulca çekiyorlardı ellerini. Mutluluk buydu işte, aşk bu! Küçük vapur Karadeniz’e çıkan bir şilebe yol vermek için yavaşlıyordu. Bütün yolcular gibi onlar da bakıyorlardı önlerinden düdük çalarak geçen büyük kara tekneye.
Çayı ibriğiyle getirdi masaya. Çocukların çaylarını koydu. Kendi de çayını alarak kanepeye çekildi.
— Ne düşünüyorsun anne? diye sordu Sermet.
— Bir şey düşündüğüm yok.
— Dalgınsın.
Demek çocukların bile farkedeceği kertedeydi dalgınlığı. Kızdı.
— Dalgınlığımdan sana ne! Sen çayını içmene bak!
Çocuklar hemen içtiler çaylarını. İkincilerini koydu. Kestiği ekmek dilimleri tükendi. Yenilerini kesti. Sonra kendi de ikinci çayını aldı.
Selim’le yan yanaydılar vapurda. Beşiktaş’a çıkıyorlardı yolcuların arasında. Çinili kapıda biletlerini uzatıyorlardı iskele memuruna. Bir koridordan geçiyorlardı, bir yanı parmaklıklı, denize açık. Alanda buluyorlardı kendilerini. Güneş giriyordu gözlerine.
— İskelenin üstündeki kahveye çıkalım mı? diyordu Selim.
Merdivenler, salon ve taraça. Taraçada denize bakan bir köşeye oturuyorlardı karşılıklı. Üsküdar görünüyordu uzaktan. Çocukluğu, genç kızlığı, kadınlığı. Boğaz, o gece gökte yıldızların ötüşü gibi ötüyordu güneşte, derken kararıyor, musalla taşında Nüvit’in çıplak ölüsü beliriyordu.

Az daha bağıracaktı, Selim'in ölüsüydü bu. Birdenbire ayağa kalktı.

— Çayımı döktüm, dedi.

Oysa çayı, birdenbire yerinden fırlayınca dökülmüştü.

— Biz sokağa çıkıyoruz, dedi çocuklar.

Çay bardağını masaya bıraktı. Bir bez ıslatarak kanepeye dökülen çayı sildi. Çocuklar sokaktaydılar. Kapanmak, içine kapanmak, daha da kapanmak istiyordu. Perdeleri çekti. Karanlıktı şimdi oda. Yeniden Beşiktaş'taydı. Taraçada Selim'le karşılıklı oturuyorlardı. Oysa Bedri'yle oturmuştu burada karşılıklı. Selim'i istemiştim o zaman, diye düşündü. Selim eski günlerine de giriyordu artık. Bir bira ısmarlıyorlardı garsona, biraz da beyazpeynir. Güneş, sudaki çalkantıdan vuruyordu masalarına. Bir vapur yanaşıyordu iskeleye. Küreklerini kaldırmış bir kayık sallanıyordu. Elini uzatıyordu Selim'in elini tutmak için. Susuyorlardı. Sonra Selim üstüne uzanıyordu boylu boyunca. Ölü mü? diye yokluyordu Selim'i.

— Bugünü unutma! diyordu Selim.

Biranın köpüğü eksiliyordu. Beyazpeynir hem yavan, hem çok tuzlu.

— Seni niçin öldürmek istiyorlar, diyordu Selim'e, beni sevdiğin için mi?

— Sevdiğim için, diyordu Selim.

Dişleri beyazdı, tütün kokuyordu uçları. Yeniden uzanıyordu üstüne. Bir musalla taşıydı bu kez Filiz, Selim'in ölüsünü taşıyan.

Selim'in bindiği vapur köprüye yanaşırken çocuklar sokaktan eve döndüler. Yorgundu Filiz. Gidip elini yüzünü yıkadı. Aynada gözü kendine ilişince korktu. Bir hayalet gibi bembeyazdı. Kurulanırken, "İyi değilim!" diye düşündü. Havluyu yerine astı, sendeleyerek banyodan çıktı. Tam bu sırada Selim de vapurdan çıkmaya hazırlanıyordu. Üst güverte merdiveninden aşağıya inmiş, yan kanepelerin önünde, ekose gömlekli bir adamın arkasından adım adım ilerliyordu. Demiri tutuyor, öndeki adımını atınca o da bir adım atıyordu. Üsküdar'dan çok yolcu binmişti Köprü'ye, kalabalıktı vapur. Selim kalabalığı seviyordu. Bir köylü çocuğu olmasına karşın kent yaşamından, bu harıltı gürültüden hoşlanıyordu. İlginç ve tuhaf buluyordu insanları. Koşullandırılmıştı bu insanların düşünceleri, öfkeleri, sevinç ve kederleri. Uyanık görünseler de aslında uyuyorlardı. "Uyurgezer bütün bunlar!" diye düşündü. Doğru ve namuslu yaşamdan habersiz, ona buna kazık atarak, sinekten yağ çıkarmaya çalışarak, gündelik nafakayı

doğrultmak uğruna, gündelik nafaka çıkınca daha çoğunun özlemi içinde, elbirliğiyle bozuk bir düzeni ayakta tutmaya uğraşıyorlardı. Sömürüyü bile bile yürütenlerin, uyanıkların, hinoğluhinlerin elindeydi dizginleri. Aldananlar, aldatanlarla bir safta sanıyorlardı kendilerini. Bir yanılgıydı bu, bir aldatmaca. Silkinebilseler görüvereceklerdi gerçeği. “Aldatmaca ne kadar açık!” diye düşündü. Demek insanoğlu gözüne batanı görmeyecek kadar kör. Ama toplum ister bilinçli ister bilinçsiz olsun, sancılar içindeydi. Tarih ağır ağır yolunda yürüyordu. Çark dönüyor ve dönecek. Çelişki çoğaldıkça düzlüğe çıkma isteği de artacaktı. Umutluydu yarından. Bu umudun ardından bakıyordu kirli deniz suyunda sallanan güneşe, iskele dubasının yanına sığınmış sandalından balık tutan balıkçıya, açıktan geçen takaya, önünde adım adım ilerleyen, iskelenin demir kapısından çıkınca hızını artıran, az sonra koşmaya başlayan kalabalığa.

Farkında olmadan önündekini geçmişti. Geriye dönerek baktı, kendinden sonra üç kişinin daha ardında kalan ekose gömlekli adama. Yüzü solgun ve sivilceliydi adamın. Düşük kaşlı ve aşırı ayrık gözlüydü. Selim’in kendisine baktığının farkında olmadı ya da farkında oldu da belli etmedi. Ayaklarının ucunda ve denizdeydi gözleri. Kim bilir ne düşünüyordu! Selim için anlamsız ama onca çok karışık bir sorunu çözmeye çalışıyordu belki de.

Selim, ilerde, babaların orda, sol ayağını halatlara basarak iskeleye çıktı. Günde bin türlü iş çeviren, o büyümüş de küçülmüş, bakımsız, hastalıklı çocuklardan biri, lüks kamara masalarından, koltuklarından topladığı, gözüne kestirdiği yolcudan, “Gazete lazım mı?” diye elini uzatarak korkuyla istediği, okunmuş olduğu katlanışından belli gazetelerden birini Selim’e doğru uzattı. Okunmuş gazetesini satmak istiyordu besbelli. Selim çocuğun yüzüne baktı. Yüz yıl yaşamış gibi yorgun ve yaşlıydı bu yüz. Daralmış gömleği büsbütün çelimsiz gösteriyordu iskeletimsi vücudunu. Dilenmekle dilenmemek arası bir noktada ustalıkla duruyordu. Bu ve buna benzer görünümler duygulandırmıyordu Selim’i. İçyüzünü bildiği, değişmesi için savaştığı düzenin doğal belirtileriydi bunlar. Çocuğu sıyırttı, adımlarını açtı, köprü altından Karaköy’e doğru yürümeye başladı. İskele parmaklığından olta sarkıtarak balık tutanları geçti. Bir istavrit akını vardı bugünlerde. Boylarına göre ayrılmış istavritler çırpınıyordu deniz suyu konmuş kaplarda. İlerde, köprünün öbür başına sapan yeraltı geçidini

dönerken, vapurda arkasında beklediği o ekose gömlekli adamı gördü. Adam karşıya bakarak yürüyordu. İçine tuhaf bir kuşku düştü Selim'in. Yoksa bu adam onu izliyor muydu?

Köprünün Haliç yakasında da balık tutuyorlardı. Yaşlı bir adam, dubaların arasından sarkıtmış oltasını, durmadan balık çekiyordu. Oltayla birlikte havaya kaldırılan istavrit, avuca girinceye dek naylon ipin ucunda gidip geliyor, çırpınıyordu. Çürüğe çıkmış bir tekne gözüne çarptı Selim'in. Kimi çömelmiş, kimi ayakta, kimi küpeşteye ayak dayamış oltalı çocuklar vardı üstünde. Naylon kaplarda çırpınan balıkların kendi reklamlarını en iyi kendilerinin yaptığını bilen balıkçılar sessizdiler. Oysa Karaköy'e çıkan basamakta bir ya da iki gün önce tutulmuş istavritleri denizden yeni çıkmış gibi satmaya çalışan bir İstanbul bıçkını avaz avaz:

— Canlı bunlar, diye bağırıyordu.

Selim, Beyazıt'a doğru gitmek için yukardan gelen taksi akınına köprü üstünde katılmaya çalışan bir iki dolmuşa gözlerini çevirdi. Karşıya geçmeyeceği için telaşsız, balıkpazarının önünden Cağaloğlu dolmuş durağına kıvrıldı. Hemen oradaki Beyazıt kuyruğunda yolcular oldukları yerde sayarken Cağaloğlu kuyruğundakiler adım adım ilerliyorlardı. Dolmuşun biri gidiyor, biri geliyordu. Beyazıt yolcusuydu çoğu binenlerin. Biliyorlardı şoförün Cağaloğlu'nda Beyazıt'a yeniden müşteri alacağını. Beklemektense çift tarifeyle tutuyorlardı Beyazıt'ı. Böylesi hem yolcunun hem şoförün işine geliyordu. Ustalık isteyen bir işti İstanbul'da yaşamak.

Selim, tam kuyruğa girecekti ki Tünel sokağının başından bir oğlanın yıldırım hızıyla kendine doğru koştuğunu gördü. Biri kovalıyordu herhalde. Belki de birinden kaçıyordu. Selim'i geçti geçmedi, yine oralarda bitiveren bir oğlanı iki kolundan kıskıvrak yakalıyıverdi. Ter kan içindeydi kaçan ve yakalayan alabildiğine telaşsız. Adamın kucağına düşünce, oğlan da duruldu, kuzu gibi yürümeye başladı geldiği yere doğru. Tam bir çaresizlik içindeydi anlaşılan. Polisin karışmadığı kişisel bir hesaplaşmanın başlangıcı mıydı bu, yoksa bir suçlunun tutuklanması mı, belli olmuyordu. Kuyruktan başlarını o yana çevirenler, az sonra yine önlerine bakmaya başladılar. Selim'in içi burkulmuştu. "Tutan ve tutuklanan, ezen ve ezilen," diye düşündü. Başını sallayarak kuyruğa girdi. Başlamasıyla bitmesi bir olmuştu olayın. Etkilenmişti alabildiğine, sanki ürperiyordu içten içe. "Yalın ve kısa,

diye düşündü, o ölçüde de dramatik!” Kuyruğun başına geldiğinde, kendini yakalayacak adama doğru koşan oğlanı düşünüyordu hâlâ.

Yeni bir araba yanaşmıştı. Değnekçi, başlarında Selim’in bulunduğu beş kişilik bir kümeyi kuyruktan ayırdı. Selim, şoförün yanına binmek için kapıyı açmıştı ki, beş on kişi geride, yine o ekoseli yolcuyu gördü. Bu kez o da ona bakıyordu. Beğenmedi adamın orada bulunuşunu. Rastlantı olmasına rastlantı olabilirdi ya belli de olmaz! Yine de üstünde durmadı. Şoförün arabayı sürmesine engel olmayacak biçimde yerine büzüldü. Şişmanca biri oturmuştu yanına. Arkasına dönüp baktı. Tanımadığı yüzlerdi hep. Onlar da ona baktılar. Sağdaki daha araba kalkmadan parasını uzattı. Ötekiler de paralarını uzattılar. Dolmuş köprü üstüne varmadan yol paraları ödenmişti. Şoför şimdi sol geridekine parasının üstünü uzatıyordu, geriye bakmadan. Eli yerini bulamıyordu havada bir türlü, paranın üstünü alacak olan da acele etmiyordu. Paranın hemen alınmayışına sinirlenen şoför kaykılarak öfkeyle geriye dönerken adam paranın üstünü aldı, araba da yoluna koyuldu, dönemeci aldı, köprü üstü otomobil akımına kaptırdı kendini. Haliç vardı sağda, mavnalar, martılar ve bulutlar, Selim, şişmanca yolcunun yanından, aşırtmaca Haliç’e bakıyordu. Filiz’le buluşacaktı yarın. Bir kahveye gider otururuz, demişti ya, eve götürse kıyamet mi kopardı! Yeni bir yer buluncaya dek bir iki kez, kimseye sezdirmeden buluşabilirlerdi evde. Gözleri Haliç’te, Filiz’i düşünüyordu. Kendini verirken, verdiğinin ardında tek kırıntı bırakmayan, erkeğinin yüzüne: “Nasıl, memnun edebildim mi seni?” der gibi bakan bir kadındı. Erkeği mutlu edebilmekti onca mutluluk. “Alabildiğine cömert ve açık!” Martı suya iniyor, dolmuş bir maviden geçiyordu. Filiz gözlerinin içi ürkek, başını çeviriyordu yastıkta. Dudakları tıkız, dişleri ak. Etinden ağan koku gözlerinin ve kalçalarının ürkekliğine uygun. Mutsuz, belli. Kendine güvenmiyor, bilmiyor bir kılıç gibi kuşanmayı kadınlığını. “Alabildiğine silahsız,” diye düşündü. Köprünün parmaklıklarında bölünüyordu yüzü, memeleri, omuz başları. Birden dönüyor, yüzüne bakıyordu. Yumuşak. Hepsi senin için. Bir Anadolu kadınından daha Anadolulu. Kısır toprak, cılız söğüt, sütsüz inek kadar bu topraktan. Vay memleketim!

Bir mavna dizisi çıkarken yukarı çaprazlama, dolmuş, Mısırçarşısına dönüyordu ağır ağır. Üstünde balık kızartılan mavnaları aradı eski kıyıda

Selim. Filiz'den, Filiz'in etinden bir şeyler anımsarken güneş dolmuşla birlikte dönüyor, dolmuşun içine girip çıkıyor, dizinde duran sağ elinin üstüne vuruyordu. Az buçuk Osmanlıydı bu güneş, en az bin yıllık. Geçiştirdi bu düşünceyi. Yeni düzende yeni güneş, yeni taş, yeni yol. İyice kestiremiyordu neler yapılabileceğini. İstanbul uğulduyordu kulaklarında. Keser ve çivi sesi, gresin içinde ve bilye yatağında dönen motorun sesi. Az ilerde, halin karşısında sıra sıra seyyar köftecilerin önünde, soğan ve yağ kokuları arasında, eskicilerin mahalle aralarından topladıkları eski ceketleri, pantolları, omuzlarına, bacaklarına yaklaştırıp üstten, yakıştı mı diye bakan, yabanlık giysi almaya çıkmış Doğu ve Orta Anadolu köylüleri, ırgatları İstanbul'un. Burada yiyip içiyor, burada giyiniyor, yuvarlak, el kadar cep aynalarını burada çıkarıp yüzlerine bakıyorlardı. Filiz dolaşıyordu aralarında, bir yastıkta ve yatakta. Güneş ellerinin üstünden çekiliyordu Selim'in. Ekose gömlekli yolcu aklına geldi. İzleniyor muydu yoksa! Hadi canım!

Dolmuş durdu. Bütün arabalar durmuştu. Bir polis geçti yanlarından yüzlerine bakmadan. İnse arabadan, arkalardan, Sümerbank'ın oradan Mahmutpaşa'ya vursa! O işporta akıntısını yukarı doğru sıyırtarak, tersine yüzse yokuşu Çemberlitaş'a doğru! "Filizim!" Suçlu buluyordu kendini. Daha bir güven verilebilir bu kadına, daha mutlu olması sağlanabilir! "Sende her şey tamam, eksiklik bende!" Uyanmıyordu, ama uyanmayışı ne türlü kadınca, ne denli etkileyici! Yoksa çoraklığı mı seviyordu! Bir kısır koyun vardı köyde, gözlerinin karası geliyordu aklına, uçları çamura belenmiş yünü, sinek konunca kaldırıp indirdiği arka bacağı. Çardaksı bir damın altına çekilirdi güneşte, sütlü inekle. Beyaz horoz, birkaç tavuk. Duvarda, yukarı köşede, mor badana boyasıyla çizilmiş küçük iki nakış ağaç. Kim bilir kimin elinden çıkma! Öyle yakınlaştı ki dam altına, yakıcı güneşi, gölgedeki sidik ve fışkı kokusunu duydu, sonra yüz geri etti, Filiz'e döndü. Tutuyordu Filiz'i belinden. İçini ve içinin sıcağını seviyordu. "Filizim!" Ya Bedri! "Hiçbir zaman gözüm tutmadı şu Bedri'yi. Belli dönemin belli aydın tipi. Paçası sıkıştı mı öte yana geçiverir. Hatta hatta paçasının sıkışmasına da gerek yok. Burdan görünür öbür yana yaltaklanır, ne edeceğini bilemez." Yüzünden bir tiksinti belirtisi geçti. "İğrenç bir dünyada yaşıyoruz."

Dolmuş yeniden hızlanmış, rıhtım boyundan Sirkeci'ye doğru gidiyordu. Filiz yatak odasının perdesini aralamış sokağa bakıyordu. Bir çiftti onlar, birbirinden uzakta, birinin yüzü batıda birinin yüzü doğuda, esnek bir bağ aralarında, uzanıp kısalan.

Çocuklar sokakta oynuyorlar. Akşam yemeği hazır. Öğleden artanı yiyecekler akşam. Evse derli toplu. Mutfağa girdi Filiz. Tabaklığa baktı. Bir örnek şeker, çay ve kahve kutusu. Serkisof saat tıkır tıkır işliyor. Beş buçuğa iki var. Buzdolabının kapağını açtı. Sabahtan pişirdiği bamyalar, tencerenin içinde birbirine yapışmış, sabahki sarılığını yitirip kararmış. Yağları donuk. "Biraz su koyup ısıtınca kendine gelir." Bir sahanın içinde üç günden beri bekleyen makarna artığını çıkarıp kokladı. Bozulmamış. Yine yerli yerine koydu. "Bir yiyen bulunur." Bütün bu artık yemekler insanı yaşamdan tiksindirecek kertede iğrençti. Midesi bulanır gibi oldu. Buzdolabını kaparken Selim'in dolmuşu Sirkeci'yi dönmüş Cağaloğlu'na doğru çıkıyor ve Selim, Filiz'le toplum sorunları arası düşlerde gidip geliyordu. Bir el hareketi Filiz'in bağımsızlık isteğine dönüşüyordu aşkla. Sermayeden yana yöneticiler yabancı sermayeye sömürü olanakları sağlamakla kendi çıkarlarını bir güvence altına sokmuşlardı. Güvenle sürdürüyorlardı yağmalarını. Kurnazca, hınzırca bir davranıştı bu. "Zavallı memleketim!"

Dolmuş sarsılıyordu. "Bağımsızlığa ve aşka giden yoldayım." diye geçirdi içinden. Ne demekti bu! Açık görünüyor, ama anlaşılmıyordu. "İnsan düşüncesi sıkıldı mı, olgun bir yemiş gibi balı pırtlıyor içinden." Yemiş ağaçlarının altında yaşlı bir adam uyuyordu. Lüleburgaz'da belki. Kimdi? Dolmuşun yeni bir sarsıntısıyla gözlerini arabanın yanından geçip giden insanlara çevirdi. Kendilerine özgü ulusal bir görünümleri vardı. Çoğu Yahudi hazır elbise patronlarının Batı modellerinden esinlenerek tezgâhladıkları, birbirine benzeyen giysiler. Bir gömlek ve pantolon biçimi vardı ki uymak zorunluydu ona. Öylesi satılıyordu dükkânda, başka türlüsü yoktu. Gözünü kıstı, lastik pabuçlu köylüleri düşündü. Çarık, yerini, on on beş liraya satılan bu lastik pabuçlara bırakmıştı köyde. Kökleri uzak topraklara dek uzanan irili ufaklı kazançlar ve kodaman sermaye sahipleri vardı bu bir çift kara lastik pabucun ardında. "Bağımsızlık!" diye çevirdi içinden. "Bağımsızlığın kuşları cıvıldıyor kafamda." Oysa alışveriş ve para

sesleri geliyordu kulağına. Güneş görmeyen demir merdivenli iş hanında kahve içiyordu masada oturan kâğıt tüccarı, tezgâhtar başını kaşıyordu. Çaylar ısmarlanıyor, *coca-cola*'lar patlatılıyor, kasanın ince parmaklığına açılan penceremsi boşlukta banknotlar alınıp veriliyordu. Dalavere ve alın teri kokuyordu yazıhanelerin içi. Camlar açılıyor, camlar kapanıyordu. Perdeler oynuyordu susuzluğa ve sıcağa karşı. Koşuşuyordu insanlar. "Ama o adamın yüzü telefona benziyor!" Güldü. Ekose gömlekli vapur yolcusunu anımsamıştı yine, Filiz'se ipin ucunu kaçırmıştı. Nerdeydi şimdi Selim! Eriyip gitmişti koca İstanbul'da. Belki işinde, direksiyon başında, belki bir kahve iskemlesine ayağını dayamış kahve içiyordu, belki kâğıt oynuyor, belki okuyor, belki düşünüyor. Bin olasılıktan bini de olabilir. Bir sıkıntı vardı içinde Filiz'in. Çözülmeyen düğümün, çıkmayan çivinin, dönmeyen vidanın, yerli yerine oturmayan kapağın verdiği daralmaya benzer bir sıkıntı. Anlamadığı, anlayamadığı bir şeyler dönüyordu. Kirli işlerin kokusu, İstanbul'un havasında yerel esintilere karışarak, ağır ve sinsi, mahalle aralarına dek yayılıyor, sıva deliklerinden, aralıklardan, eşiklerden odalara, mutfaklara, eşyaya, gündelik yaşama siniyordu. Anlayamıyordu Filiz ama kokuyu alıyordu. Olmuş bir kan çıbanından geliyordu sanki koku. Gazeteler çalan çırpanların, devlet hazinesini soyanların, komandoların, şeriatçıların, öldürülen gençlerin öyküleriyle doluydu. Kimi insanlar yine eskisi gibi yaşayıp gidiyorlardı. Rakı içiyorlar, yönetimi eleştiriyorlar, atıp tutuyorlar, sonra geceleri yan gelip sabaha dek horul horul uyuyorlardı. Bu farfaraların başına bir iş gelmediği, gelmeyeceği belliydi. Buna karşılık bir kıyım vardı içten içe ve kimi zaman açıktan açığa. Kimdi, kimlerdi bu kıyıma uğrayanlar! Selim ve benzerleri, diye düşünüyordu Filiz. Sonra düşünce içeriğinden soyunuyor, Selim kalıyordu tek başına kıyımın önünde.

Selim dolmuştan Cağaloğlu'nda indi. Nuruosmaniye Camisine doğru yöneldi. Soldan gidiyordu. Duru bir gök vardı üstte, bulutsuz, mavi. Başını kaldırdı göğe. Birdenbire tökezledi. Biri itmişti sanki ardından, hem de birkaç kez. Bir taşa takıldığını sandı önce, ama bıçaklandığını anlamakta gecikmedi. Döndü, o yüzü telefona benzeyen ekose gömlekli adamı seçer gibi oldu, olabildiğince hareketsiz ve telaşsız görünen, ortalığı velveleye vermeden işlerini bitirmeye çalışan üç adamın arasında. Bıçağı son kez kasığında duydu. Sallandı, düştü ve öldü.

Pek bir şey görmemişlerdi, yoldan gelip geçenler. Filiz'se mutfak kapısının camına başını dayamış, arka bahçeye bakıyor, yarınki buluşmayı düşünüyordu.

Altınova, 1975

Oktay Rifat Şair ve dilci Samih Rifat'la Münevver Hanım'ın oğlu. 10 Haziran 1914'te, babasının vali olarak bulunduğu Trabzon'da doğdu. İlkokulu Ankara'da okudu. Ankara Erkek Lisesi'ni (1934) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1937). Hukuk doktorası yapmak üzere Maliye Bakanlığı tarafından Paris'e gönderildi; ancak II. Dünya Savaşı'nın patlaması üzerine 1940 yılında doktorasını tamamlayamadan yurda döndü. Askerlik hizmetini yaptıktan sonra bir süre Maliye Bakanlığı'nda ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çalıştı; bir süre de Ankara ve İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. İlk eşi Türkân Hanım'ın ölümünden sonra 1945 yılında, Fransızca öğretmeni ve çevirmen Sabiha Omay'la evlendi. Bu evlilikten bir oğlu oldu. 1961 yılında İstanbul'da Devlet Demiryolları I. İşletme Hukuk Müşavirliği bürosunda avukat olarak çalışmaya başladı ve 1973'te bu görevinden emekliye ayrıldı. Yaşamının geri kalanını İstanbul'da ve –yaz aylarında– Ayvalık, Altınova'da geçirdi. 18 Nisan 1988'de İstanbul'da öldü.

Lise yıllarında tanıştığı Orhan Veli Kanık ve Melih Cevdet Anday'la birlikte çıkardıkları *Garip* (1941) adlı kitapla yeni Türk şiirinin kurucuları arasında yer alan Oktay Rifat, 1956 yılında yayımladığı *Perçemli Sokak* adlı kitapla, aynı dönemde ortaya çıkan İkinci Yeni akımına koşut bir çizgi içine girdi; kimi eleştirmenler tarafından da bu akımı başlatan ozanlardan biri sayıldı. Başlangıçta, dönemine göre yeni bir hava içinde güçlü aşk şiirleri, halk deyim ve söyleyişlerinden yararlanan başarılı taşlamalar yazan Oktay Rifat, *Perçemli Sokak*'tan sonra her kitabında yeni bir ses ve biçim arayışıyla okurun karşısına çıktı ve ölümünden kısa süre önce yayımladığı *Koca Bir Yaz*'a dek her kitabıyla yazın çevrelerinde geniş yankılar uyandıran bir ozan oldu. Şiirlerinin yanısıra yazdığı çok sayıda tiyatro oyunu ve ileri yaşlarında kaleme aldığı üç roman da benzer bir ilgiyle karşılandı.

Yapıtları:

Şiir:*Garip* (Orhan Veli ve Melih Cevdet'le birlikte) 1941; *Güzelleme*, 1945;

Yaşayıp Ölmek, *Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler*, 1946; *Aşağı Yukarı*, 1952; *Karga ile Tilki*, 1954; *Perçemli Sokak*, 1956; *Âşık Merdiveni*, 1958; *Latin Ozanlarından Çeviriler*, 1963; *Yunan Antologyası*, 1964 (bu son iki kitap Oktay Rifat'ın vasiyeti doğrultusunda ölümünden sonra toplu şiirleri arasına alınmıştır); *Elleri Var Özgürlüğün*, 1966; *Şiirler*, 1969; *Yeni Şiirler*, 1973; *Çobanıl Şiirler*, 1976; *Bir Cıgara İçimi*, 1979; *Elifli*, 1980; *Denize Doğru Konuşma*, 1982; *Dilsiz ve Çıplak*, 1984; *Koca Bir Yaz*, 1987.
Roman:*Bir Kadının Penceresinden*, 1976; *Danaburnu*, 1980; *Bay Lear*, 1982.
Ozanın kaleme aldığı çok sayıda oyundan kendi yaptığı bir seçme (*Birtakım İnsanlar, Kadınlar Arasında*, *Atlar ve Filler, Çil Horoz*, *Yağmur Sıkıntısı*) 1988'de *Toplu Oyunlar* başlığı altında; ölümünden sonra bir araya getirilen yazı ve denemeleri de 1992 yılında *Şiir Konuşması* başlığı altında kitaplaştırılmıştır. Bunların yanısıra Oktay Rifat genç yaşlarından başlayarak, özellikle Fransız yazınından birçok yapıtı –bir bölümünü eşi Sabiha Rifat'la birlikte– dilimize kazandırmış, dönem dönem dergilerde yayımladığı çeviri şiirler de ölümünden sonra oğlu Samih Rifat'ın hazırladığı *Gece Yazı* (1994) adlı kitapta bir araya getirilmiştir.

Oktay Rifat'ın
YKY'deki kitapları:

Bütün Şiirleri I-II (*2007*)
Bir Kadının Penceresinden (*2007*)
Danaburnu (*2008*)
Bay Lear (*2008*)
Yağmur Sıkıntısı - Toplu Oyunlar (*2009*)
Şiir Konuşması (*2009*)

Bir Aşka Vuran Güneş - Seçme Şiirler (*2008*)
Bayraklarımı Çektim - Kendi Sesinden Şiirler *(2014)*

Elleri Var Özgürlüğün: Oktay Rifat 100 Yaşında (sergi kataloğu) *(2014)*